

Historia-aiheita Ameriikan Suomalaisesta Työväen- liikkeestä

Kokoillut ja kirjoittanut
F. J. SYRJÄLÄ

SUOMAL
SOSIAL.KUST
YHTIÖ
FITCHBURG
MASS

Suomalainen kansanaines Ameriikassa

Monivaiheinen on se tie, jonka kautta suomalais-syntyiset Ameriikkaan Atlantin meren yli ovat kulkeneet ja monet ne syyt, jotka tämän kulkemisen aiheuttaneet. Se alkaa sodan ja kurjuuden pakoilemisella Suomen korpimailta synkkiin ja raivaamattomiin Vermlannin metsiin jo seitsemännellätoista vuosisadalla. Taistelu siellä karun luonnon voittamiseksi oli kovaa. Ja tämän ohella uudet asukkaat eivät tunteneet maan lakeja, eivätkä ymmärtäneet niiden noudattamisen tärkeyttä vielä sittenkään kun heidän päihinsä tätä oli isketty esivallan sanansaattajain kautta. He polttivat kaskea, aiheuttaen metsäpaloja, jotka toisinaan uhkasivat ruotsalaistenkin asumia seutuja ja kyläkuntia. Näitten taholta tehtiin valituksia, mutta kaskenpoltto jatkui, sillä olihan tämä se ainoa keino, jolla korpiin muuttaneet suomalaiset olivat tottuneet viljelykselle kelpaavaa maaperää raivaamaan. Muut tarkoitukseen soveltuvat aseet ja

keinot olivat vähäpätöisiä ja hitaita. Heidän siirtyessään Suomesta Ruotsiin oli sitäpaitsi luvattu kaskenpoltto-oikeus ja verovapaus.

Kun esivallan edustajat eivät onnistuneet sanoiltaan ja varoituksillaan lopettamaan tätä alkuperäistä ja vaarallista viljelysmaan raivaustapaa, antoi hallitus vihdoinkin määräyksen, että suomalaisten asutuksilla oli riihet ja asunnotkin poltettava ja siten pakotettava asukkaat muuttamaan metsistään pois. Sadoittain näitä pakeni kyliin ja kauppaloihin palkkatyötä etsiäkseen. Heitä käytettiin alkuperäisessä ja vaarallisessa vuorikaivostyössä y. m. mihin oli vaikea muita suostuttaa. Sanotaan, että suomalaisia oli karttunut 150 ruotsalaiseen pitäjään noin 12,000. Alhaisen elintasonsa ja kielitaidottomuutensa vuoksi heitä kohdeltiin hylkyläisinä ynnä tämän lisäksi hallitusvallan taholta kapinallisina muukalaisina. Siksi-pä, kun Ruotsin hallitus ja eräät ruotsalaiset ylimykset, niiden joukossa raakuudestaan Suomen historiasa kuuluisa Klaus Fleming, ryhtyivät puuhiin asuttaakseen riistotarkoituksiansa varten Atlannin takaista, luontonsa rikkauden puolesta satumaisen maineen maata, kääntyi huomio näihinkin Vermlannin hyljittyihin suomalaisiin. Heitä värvättiin, mutta harvat suostuivat. Hallitus pani pakon. Heitä kaapattiin kiinni ja vietiin merien taa meneviin aluksiin, jotka monessa tapauksessa olivat aalloilla uiskentelevia ruumisarkkuja. Ensimmäisessä lähetyksessä, mikä pääsi "onnellisesti perille" v. 1641 Delawarejoen rannalle oli suomalaisia toista sataa; toisissa lähetyksissä niinkään niin, että näistä eristä karttui puolisen tuhatta. Muutamia lähetyksiä upposi mat-

kalla. Useissa tapauksissa ruotsalaisen vallan ja valtahenkilöitten riistopyyteitten tienraivaamista varten "uuteen maahan" lähetetyt olivat kahleilla aluksiin sidotut. Heitä olikin tämän tarkoituksen vuoksi, syyn tai toisen varjolla, jo Ruotsissa tuomittu kahlevankeuteen ja vankiloista heitä näille ihmiskohtalon tuntemattoman tulevaisuuden retkille raastettiin.

Tämmöinen on Ameriikan suomalaisen ja ruotsalaisen asutuksen alku. Siirtolaisuus muodostui vuosisadan aikana vapaaehtoiseksikin Saksaan, Itämeren maihin ja Ameriikaankin, jonka johdosta muuan ihmeellinen ilmestys suomalais-ruotsalaisessa pappissäädystä, kirkkoherra Antti Chydenius kirjoittaa seuraavat merkillepantavat sanat v. 1763: "Tuhannet työkykyiset kansalaiset jättävät isänmaansa... He asuvat mieluummin seuduissa, joissa he eivät ymmärrä asukasten kieltä, mutta joissa elämä on vapaa, kuin omien veljien seassa, missä kaikki on kuollutta. Heidän toimensa selittää mitä he ajattelevat: isänmaa ilman vapautta ja ansiota on suuri sana ilman sisältöä.

Siten jalo, työtätekevä joukkomme siirtyy pois. Se kai ei mitään merkitse? Rahvas, se se panee suuhumme jokaisen leipäpalan; sen verojen ja työn kautta pukeudumme ja koristamme ruumiimme, jota muuten ei esi-isien kunnia eikä aatelistarvo eroita halvimmankaan työmiehen ruumiista. Korkeus katoa kun ei kukaan meitä palvele, ja isännitys loppuu kun käs-kynalaiset ovat poissa."

Ensimmäisten "siirtolaisten" tai oikeastaan pakolla tänne raastettujen elämä oli tietysti kovaa. Atlantin meren rannikkoa raivattiin viljelykselle. Aikaavoit-

taen syntyi huomattavia ja hyvin toimeentulevia siirtokuntia. Suomalais-ruotsalaisia asutuksia muodostui Delaware-joen varrelle, joitten "pyhiä jäännöksiä" vieläkin on nähtävissä. Kuinka paljon "suomalaista verta" on Ameriikan suomalaisperäisten esi-isäin kautta tämän kansan suoniin kulkeutunut, se ei ole kirjanpidon kautta selvitetävissä, mutta totta on, että vähäinen osa siinä sitäkin löytyy. Väitetään, että yksi Yhdysvaltain itsenäisyyden julistuksen allekirjoittajista, John Morton, oli suomalaista perua.

Varhain tänne muuttaneet olivat lapsirikkaita. Niiden jälkeläiset sulivat jäljettömiin ameriikalaiseen kansaan. Kansallisella itserakkaudella innoitetut yrittävätkin arvailla kuka huomattava ameriikalainen olisi suomalaista alkuperää ja minkä kuuluisan suvun nimessä olisi keksittävässä väännös suomalaisesta nimestä. Tämmöiset arvailut osunevat jossakin tapauksessa oikeaankin, mutta harvat kumminkin ovat ne hämärään menneisyyteen ulottuvat suvut, joiden alkuperä olisi todistettavissa, eikä se tai tämä mainehikas mies, jonka sukupuu siirtokuntien alkuun saakka ulottuu, mielellään sukuluetteloansa lukisi alusta alkain, sillä suvun alkajana todellakin voisi olla kahlevankina kuljetettu ruotsalainen, suomalainen, hollantilainen tai norjalainen, joka oli tuomittu häpeällisestä rikoksesta. Englannistakin tuotujen joukossa olivat yhtäläiset ihmiset hyvin yleisiä. Tämä on todistettavissa, olematta lainkaan häpeän tai halparvoisuuden leimana kansakunnan nykyisille tai tuleville sukupolville, vaan todistuksena siitä, ettei veri tai liha ollenkaan vaikuta mitä mistäkin juuresta, kansasta tai rodusta suotuisissa olosuhteissa tulee.

Siitä suunnattomasta kansain ja rotujen halpa-arvoisten ihmisten yhteensulatuksesta, mikä Ameriikan asutuksen aikana on tapahtunut, muodostuikin yksi maailman ihmeellisimmin ja etevin kansakunta. Suomalaisistakin siinä on jo alusta alkaen vähäinen osansa ja omaa vähäistä osaansa se siihen yhäkin antaa.

Vanhoissa asiakirjoissa kerrotaan, että joku suomalaissyntyinen mies — "Suuri Suomalainen" — olisi ollut jo Delaware-jokilaakson asuttamisen aikana kapinallisen liikkeen johtajankin. Kapinoita sattui vähän päästä siirtokunnissa, sillä myöskin niissä muodostui ristiriitoja siirtokunnan sotilaallisten päälliköiden ja raivaaja-uurastajain välille. Kaikki kapinat olivat kuitenkin ohimeneviä, eivätkä ne uuden yhteiskunnan kehityksen suuntaan vaikuttaneet. Jos raivatun siirtokunnan asutus kävi ahtaaksi ja elinehdot visseille asukkaille tukaliksi syystä, että toiset olivat vallanneet maat ja omaisuudet omikseen, pula oli helposti autettavissa. Tyytymättömät olivat vapaita siirtymään vähän ulommaksi meren rannasta ja raivaamaan maata. Siitä ei ollut puutetta, paitsi, että maa oli vallattava alkuasukkailta, intiaaneilta. Tällä tavalla ameriikalainen yhteiskunta on muodostunut vuosisatojen kuluessa, alkaen Atlantin rannikolta ja kasvaen vähä kerrallaan 3,000 mailia leveään mantereeseen yli Tyynen meren rantaan saakka. Aina näihin vuosikymmeniin on taloudellisena lakina ollut, että missä yhteiskunta on ahtaaksi käynyt ja kireätä luokkien välistä taistelua synnyttänyt, kapinalliset ovat painuneet länttä kohden, elleivät ole onnistuneet viemään vaatimuksiansa perille.

Pakkosiirtolaisuuden tauottua oli pitkä väliaika

kun taas suomalaisiakin saapui Atlannin takaiseen maahan. Ensimmäisinä tulleet olivat jo aikoja hävinneet kun toisia tuli merimiehinä ja jäivät maahan. Suomella oli yhdeksännentoista vuosisadan toisella neljänneksellä varsin huomattava kauppalaivasto, toistasataatuhatta kantavuustonna. Mutta Krimin sota, vv. 1843-45, kun suomalaiset laivat purjehtivat Venäjän lipun alla, hävitti tämän kauppalaivaston. Englantilaiset ja ranskalaiset upottivat ja kaappasivat Venäjän lipulla purjehtivia laivoja. Tämän tähden laivojen omistajat, pelastaakseen omaisuutensa, möivät aluksiansa Ameriikan satamissa. Niiden miehistöt jäivät tänne ja asettuivat asumaan satamakaupunkiin, taikka joutuivat niinä aikoina riehuneen Californian kultakuumeen lumoihin. Jotkut onnistuivat keltasen metallin etsinnässä, toiset sortuivat näillä retkillä, joilla vallitsi korpilaki ja väkevämmän oikeus. Muutamat rupesivat maanviljelijöiksi ja palkkatyöläisiksi. Juopottelu ja muu hurjastelu kulanetsijäkaupungeissa vei runsaan osansa näiden suomalaisten joukoista, vaikka ne vuosien varrella vahvistuivatkin uusilla tulokkailla, sillä laivoista karkaaminen Ameriikan satamissa oli sangen yleistä. Californian kulta houkutteli koettamaan onneaan. Ja varsinainen siirtolaisuuskin Suomesta alkoi. Norjan ja Ruotsin suomalaisia siirtyi alussa enimmänsä ja näiden kautta levisi Suomeenkin sukulaisille ja tuttaville houkuttelevia tietoja onnistumisesta ja paremmasta elämästä Atlannin takana. Ameriikan sisällissodan aika ja sitä sitten seuranneet vaikeat olot aiheuttivat keskeytyksen parin vuosikymmenen ajaksi.

Suomen virallinen siirtolaisuustilasto merkitsee

vasta vv. 1883-92 välillä siirtyneen etupäässä Pohjanmaan kunnista yhteensä 36,401. Etelä-Suomesta aniharvat tuona aikana siirtyivät Ameriikkaan. Suomen tilasto siirtolaisista osoittaa seuraavaa:

1883—92	36,401
1893	9,117
1894	1,380
1895	4,020
1896	5,185
1897	1,916
1898	3,467
1899	12,075
1900	10,397
1901	12,561
1902	23,152
1903	16,964
1904	10,952
1905	17,427
1906	17,517
1907	16,296
1908	5,755
1909	19,144
1910	19,007
1911	9,372
1912—24 noin	50,000
Yhteensä	302,095

Tästä summasta oli kotimaahan palannut vuoteen 1909 mennessä 75,300.

Sotavuosina siirtolaisuus oli pientä ja sodan jälkeenkin Yhdysvalloissa asetetut rajoitukset sallivat vain noin 4,000 vuotta kohden; v. 1924 vähän päälle 400.

Suomen siirtolaistilasto osoittaa kuinka siirtolai-

suus jakaantui eri läänien osalle kolmena vuotena kun se vielä oli hyvässä vauhdissa:

	V. 1911	1910	1909
Uudenmaan	663	1,042	925
Turun ja Porin	1,662	3,550	3,587
Hämeen	472	1,005	755
Viipurin	965	2,014	1,627
Mikkelin	164	539	523
Kuopion	449	867	777
Waasan	3,819	8,054	8,300
Oulun	1,178	1,936	2,650
	<hr/>		
	9,372	19,007	19,144
Kaupungit	1,598	2,589	2,321
Maaseutu	7,774	16,418	16,823

Sukupuolen mukaan jaettuna antaa tilasto siirtolaisuudesta seuraavat tiedot:

	Miehiä	Naisia
1911	4,821	4,551
1910	12,444	6,563
1909	12,509	6,635

Jos taas pidetään laskelmissa ikää jakoperusteena, niin selvenee, että noin puolet sekä mies- että naispuolisista siirtolaisista on leivän hakuun mennessään ollut 21-35 vuotiaita, siis parhaassa iässä. Runsaan neljännosen osan kaikista siirtolaisista muodostavat 21-25 vuoden ikäiset miehet ja naiset. Varsin kuvaava tästä on esim. v. 1910 tilasto, joka osoittaa siirtyneen:

	Miehiä	Naisia
Alle 16 vuoden	970	967
16—20 vuoden	2,910	1,704

21—25 vuoden	3,978	1,810
26—30 vuoden	2,081	985
31—35 vuoden	1,208	497
36—40 vuoden	677	255
41—50 vuoden	439	163
Yli 50 vuoden	129	109
Tuntematon ikä	52	73

Mielenkiintoisimmat tilastojulkaisun tiedoista kuitenkin lienevät numerot siirtolaisten ammatista, joka oikeastaan ilmaisee heidän taloudellisen ja yhteiskunnallisen asemansa. Väärinkäsitysten välttämiseksi mainittakoon, että tämä tilaston ammattiryhmitys käsittää päähenkilöiden s.o. siirtolaisten omaiset, vaimon ja lapset. Mitenkä siirtolaisuus siis on jakaantunut eri yhteiskuntakerrosten kesken?

Talollisia, niitten poikia ja tyttäriä, lampuoteja, eläkkeellä eläjiä siirtyi:

V. 1911	2,532	eli 27	pros.
V. 1910	5,577	eli 29,3	pros.
V. 1909	5,592	eli 29,2	pros.

Kauppiaita, kaupunkilaistalonomistajia, merikapteeneja, kauppa-apulaisia, virka- ja palvelusmiehiä ja käsityöläisiä siirtyi:

V. 1911	1,170	eli 12,5	pros.
V. 1910	1,820	eli 9,6	pros.
V. 1909	1,661	eli 8,6	pros.

Torppareita, heidän lapsiaan, loisia, mäkitupalaisia, muita maanviljelyksen palveluksessa olevia, työväkeä ja irtainta väestöä, palvelusväkeä ja tehdastyöläisiä siirtyi:

V. 1911	.....	5,370	eli 57,3 pros.
V. 1910	.....	11,269	eli 59,3 pros.
V. 1909	.....	11,498	eli 61,1 pros.

Huomattavasti enemmän kuin puolet siirtolaisista oli siis yhteiskunnallisen ja taloudellisen asemansa puolesta köyhiin kuuluvia. Jos vielä otetaan huomioon, että talollisten pojat ja tyttäret, — jotka suurimmaksi osaksi lienevät pientiloilta ja jotenkin omistamattomia, mutta jotka edellä luetelluissa luvuissa esiintyvät samassa ryhmässä kuin talolliset — kun heidätkin laskisi, jos ei aivan omistamattomiin, niin ainakin omistavien ja omistamattomien välille, voisi sanoa, että kaksi kolmannesta siirtolaisista on ammatitonta työväkeä ja varatonta, tai likipitään samallaisissa taloudellisissa oloissa eläviä. Tuskinpa useimmat talollis-siirtolaisistakaan lienevät sen enempää kuin nimellisiä omistajia, joita puute useimmissa tapauksissa on ajanut vieraille maille — menivätpä sinne sitten leivän hakuun tai itselleen “itsenäistä asemaa” luomaan! Silmiin pistää myöskin, että varsinainen työväki, tehtaalaiset ja irtain väestö, muodostavat vain verrattain vähäsen osan siirtolaisista. V. 1911 ne muodostivat 16,5 pros., v. 1910 16,9 pros., v. 1909 15,4 pros. koko siirtolaismäärästä. “Maanviljelysväestö” — käyttäkösemme tilaston sanontatapaa — otettuna lukuun sekä omistavat että omistamattomat, muodostaakin siirtolaisten pääjoukon. Maaseudulta on nim. lähes seitsemän kymmenesosa kaikista siirtolaisista kotoisin. Se puhuu jotakin se!

Talollisia, lampuoteja, eläkkeellä eläjiä ja ent. talollisia siirtyi:

V. 1911	.....	426	eli	7,5	pros.
V. 1910	.....	935	eli	7,5	pros.
V. 1909	.....	799	eli	6,1	pros.

Talollisten poikia ja tyttäriä — ne muodostavat, kuten seuraavasta näkyy, varsin huomattavan ryhmän — siirtyi:

V. 1911	.....	2,106	eli	36,9	pros.
V. 1910	.....	4,624	eli	35,5	pros.
V. 1909	.....	4,793	eli	36,4	pros.

Torppareita siirtyi:

V. 1911	.....	155	eli	2,7	pros.
V. 1910	.....	413	eli	3,3	pros.
V. 1909	.....	387	eli	3,0	pros.

Torpparien poikia ja tyttäriä, loisia ja mäkitupalaisia siirtyi:

V. 1911	.....	2,990	eli	52,4	pros.
V. 1910	.....	6,596	eli	52,2	pros.
V. 1909	.....	7,138	eli	54,2	pros.

Jos vertaa talollisten ja torpparien poikien ja tyttärien, loisien ja mäkitupalaisten ryhmää siirtolaisten koko lukuun, niin muodostavat ne

V. 1911	.....	54,4	pros.
V. 1910	.....	59,0	pros.
V. 1909	.....	62,3	pros.

Kaupunki- ja maaseutujen siirtolaisuus-suhteita kuvaa seuraava taulukko vv. 1901—1911:

	Kaup.	Maas.	Yhteensä
V. 1901	 1,360	11,201	12,561
V. 1902	 3,779	19,373	23,152
V. 1903	 3,465	13,499	16,964

V. 1904	.....	1,754	9,198	10,952
V. 1905	.....	1,692	15,735	17,427
V. 1906	.....	1,886	15,631	17,517
V. 1907	.....	2,175	14,121	16,296
V. 1908	.....	909	4,903	5,812
V. 1909	.....	2,321	16,823	19,144
V. 1910	.....	2,589	16,418	19,007
V. 1911	.....	1,598	7,774	9,372

Kaupungeista on siis koko tänä aikana siirtynyt noin 23,528 henkilöä, jotavastoin maaseuduilta 144,676.

Yhdysvaltain ja Suomen siirtolaistilastot eivät luonnollisestikaan lyö yhteen, sillä Suomen tilaston pohjana ovat passiannot vuosikymmenien ajalta. Osa näistä menee Canadaan, jossa suomalaisia nykyisin lie-
nee noin 50,000, osa Australiaan ja muihin maihin ja kuolema korjaa jatkuvasti oman osansa. Eikä Suomenkaan tilasto maasta muuttaneista ole tarkka, sillä tuhansia on Ameriikaankin tullut passitta.

Yhdysvaltain v. 1920 väenlaskun mukaan suomalaissyntyisiä oli:

Uudessa Englannissa 19,534, keskisissä Atlantin valtioissa 17,431, itäisissä keski-pohjoisissa valtioissa 46,576, läntisissä keski-pohjoisissa valtioissa 31,635, eteläisissä Atlantin valtioissa 1,281, itäisissä keski-etelän valtioissa 219, läntisissä keski-etelän valtioissa 455, vuoristovaltioissa 7,718, Tyynen meren valtioissa 24,966. Yhteensä 149,815. Ameriikan suomalaissyntyisten lapsetkin laskettuina koko asutuksen henkilö-
luku lienee vähän päälle kolmen sadan tuhannen.

Valtioittain jakaantuivat suomalaissyntyiset:

Maine	.....	1,393	Vermont	.....	476
New Hampshire	.	1,558	Massachusetts	..	14,570

Rhode Island	320	South Carolina	53
Connecticut	1,226	Georgia	42
New York	12,504	Florida	311
New Jersey	2,109	Kentucky	50
Pennsylvania	2,818	Tennessee	53
Ohio	6,406	Alabama	74
Indiana	237	Mississippi	62
Illinois	3,080	Arkansas	18
Michigan	30,096	Louisiana	147
Wisconsin	6,757	Oklahoma	101
Minnesota	29,108	Texas	189
Iowa	107	Montana	3,577
Missouri	98	Idaho	989
North Dakota	1,108	Wyoming	865
South Dakota	1,085	Colorado	879
Nebraska	73	New Mexico	49
Kansas	56	Arizona	407
Delaware	52	Utah	779
Maryland	537	Nevada	182
Dist. of Columbia	86	Washington	11,863
Virginia	165	Oregon	6,050
West Virginia	625	California	7,053
North Carolina	15		

Millä ammattialalla mikäkin määrä suomalaisista työskentelee, on kysymys, johon ei voi vastata. Nykyisin niitä työskentelee kaikilla aloilla. Ottaessa Ameriikassa syntyneetkin lukuun, rajoittumista visseihin ammatteihin ei ole olemassa. Alkaen opettajista ja taiteilijoista, osakeyhtiömanatsereista ja konttorityöläisistä, kaikilla ammattialoilla toimii suomalaisia, enemmän tehdasteollisuusaloilla nykyisin kuin kaivos- ja metsätöissä.

Siirtolaisuuden ensiaikoina työskentelivät suomalaiset yleisesti metsissä ja kaivoksissa. Vaikka he olivat tulleet maaseuduilta, maanviljelykseen ei mo-

nikaan heti joutunut. Mutta teollisuuksien palkkatöissä hetken aikaa oltuaan monet ostivat maatalojatai valtasivat hallituksen vapaata maata. Kiertokulku maalta teollisuuteen ja teollisuudesta maalle on saanut aikaan sen, että maanviljelijöinä Yhdysvalloissa nykyisin on enemmän suomalaisia kuin millään muulla yhdellä alalla ja maallemuutto yhäkin jatkuu. Parikin vuosikymmentä palkkatöissä olleet hankkivat maatalojata, mennäkseen loppuiäkseen maalaiselämän rauhaan. Suurten sotavuosien jälkeen raivosi oikea maallemuuttokuume. Vilkkaina työvuosina oli saatu säästöjä. Yksistään näinä vuosina rupesi Yhdysvaltain hallituksen tilaston mukaan maanviljelijöiksi yli 12,000 suomalaisperhettä. Ennestään oli maanviljelysseutuja Minnesotassa, Wisconsinissa, Michiganissa, Oregonissa, Washingtonissa ja Uuden Englannin valtioissa, joita suomalaissyntyiset viljelivät. Ja vähin kaikissa valtioissa, etelässä ja pohjoisessa.

Muilla ammattialoilla suurimmat ryhmät ovat: Uudessa Englannissa kutomoteollisuudessa, rakennus- ja puuteollisuuden eri aloilla, kiviteollisuudessa ja sekalaisissa tehdastöissä. New Yorkissa eri ammateissa, mutta eritoten rakennusteollisuudessa. Hyvin vähän kumminkin muurariammattissa. Palvelustyttöjä on vieläkin paljon. Pennsylvaniassa hiilikaivoksissa, peltitehtaissa ja rautateollisuuden muilla aloilla. Ohiossa sekalaisissa tehdastöissä, rakennusammateissa ja käsitöissä. Kerran suuri suomalaissyntyinen työväestö Michiganin yläniemekkeen kuparikaivoksilta on suurin määrin karkkoontunut pois, muuttaen maanviljelykseen ja joukottain Detroitiin autoteollisuuden, sekalaisen tehdastyön ja rakennusammattien pal-

velukseen. Detroitista onkin muodostunut yksi suurimpia suomalaisasutuksia, arvelujen mukaan kymmenisen tuhatta. Kymmenisen vuotta sitten siellä oli vain tuhatkunta. Minnesotassa ja Wisconsinissa, paitsi maanviljelystä, ei ole nykyisin erikoisesti huomattavaa erikoisalaa, jolla suomalaissyntyiset työskentelevät. Rautakaivoksilla, rakennusammateissa, satamatöissä, metsätöissä, tehdasaloilla ja lukuisissa ammattihaaroissa heitä työskentelee. Länsivaltiossa hiilikaivoksissa, metallikaivoksissa, metsissä ja kalastuksessa. Tyynen meren rantakaupungeissa on lukuisiin eri ammatteihin suomalaisia sijoittunut.

Kun suomalaisvirran yleinen suunta kulki ennen idästä länteen, se on nyt kääntynyt kulkevaksi päin vastoin. Lännestä siirtyy enemmän idän teollisuuskeskuksiin kuin idästä länteenpäin. Mutta yleensä asutukset ovat vakiintuneet.

Suomalaisten olot Ameriikassa 30—40 vuotta sitten

Edelläolevasta selviää, että suomalaiset siirtolaiset ovat enimmäkseen olleet ammattitaidotonta maalaiskansaa, mutta Ameriikassa useimmat joutuivat, varsinkin varhaisempina aikoina, vaarallisiin kaivostöihin, äärettömien erämaitten metsiin, tilapäistöihin kaupungeissa ja kaikille aloille, joilla työ oli kovaa ja palkka pieni.

Yleisenä sääntönä on ollut, että alokkaat siirtolaisuusvirrassa joutuvat joka suhteessa huonoimpiin asemiin ja oloihin. Luonnollinen valinta määrää tällä tavalla. Uuden kotimaan kieltä taitamaton, sen tapoja tuntematon ja kokonaan outoon ympäristöön joutunut siirtolainen ei voi valita; hänelle annetaan mitä muilta jää. Tämä pitää paikkansa yhtähyvin asunnon, ruu'an ja muitten elintarpeitten suhteen kuin työnkin. Varhaisempien aikojen suomalaiset siirtolaiset saivat kokea tämän pohjia myöten. Huonoimmat asunnot huonoimmissa kaupunginosissa olivat

heidän kotejaan. Ja vielä pitkän aikaa, kun jo suomalaisasutuksia ilmaantui, asunto-olot pysyivät huonoina. Joku pitemmän aikaa maassa asunut vuokrasi talon. Vuokraaja valitsi itselleen keittiön ja makuuhuoneen. Muut vuokrattiin joko toisille perheille tai nuorille miehille. Vähintään kaksi henkeä asui yhdessä huoneessa ja monessa tapauksessa neljä — enemmänkin! Muutaman huoneen talossa asui vuokraajaperhe ja toistakymmentä vuokraajan vuokralaista! Siisteyden harrastuskaan ei auttanut tämmöisessä ah-taudessa, eikä kukaan kunnollisen talon tai huoneuston omistaja ottanut vuokralaisekseen suomalaista, tietäen vallitsevat asumistavat, ne kun rappeuttivat pian hyvänkin talon tai huoneuston.

Kahta kauheammat olivat asunto-olot metsissä ja kaivoskämpillä. Tämän kirjoittaja näki vielä 20 vuotta sitten varhaisempien siirtolaisuusvuosien asumusmallin Canadian Cobaltin hopeakaivoksella. Se oli kyhätty laudoista. Alakerta oli "ruokasalina" ja keittiönä. "Yläkertaan" kuljetettiin pystysuoria tikkaita myöten pienen aukon kautta. Seinävierustat tässä latomaisessa vintissä olivat kaksikerroksisilla sängyillä täytetyt. Yhteensä 80 miestä nukkui siellä "suloiset" unensa — osittain kahdessa vuorossa. Kaksi asujista sairasti sillä hetkellä suolikuumetta ja sängyissä oli tuhansittain kaikkia niitä syöpäläislajeja, jotka hengissä pysyvät ja "sukuansa lisäävät" Canadian kylmässä pohjolassa.

Että tämä ei ollut poikkeustapaus, siitä saa todistuksen kaikilta, jotka kaivoskämpikköjä ovat kiertäneet niinä vuosina, joina suomalaiset siirtolaiset Ame-

riikan kaivos- ja puutavarateollisuuden palvelukseen muutamia vuosikymmeniä sitten joutuivat.

Useimmassa tapauksessa suomalaiset rakastavat siisteyttä, mutta olosuhteet noina aikoina eivät siisteyden vaatimusten noudattamista sallineet. Kuinka kurjalta mahtoikaan monen mielestä tuntua moinen elämä, mutta siellä oli elettävä missä ansiotyötä sai ja toivo paremmista päivistä, tavallisesti palaaminen Suomeen säästörahalla taskussa, pelasti minkä pelasti vajoamasta ylöttömään juopotteluun. Mutta tuhansien sortuneitten suomalaistenkin luut valkenevat kaivantoseutujen vuorien rinteillä, erämaametsien rotkoissa ja rautatierakennusten varsilla. Matkustaja huomaa siellä täällä näitten Ameriikan raiwaajain hautamerkkejäkin, jos rupeaa tarkastelemaan.

Niin, tapaturmatkin olivat jokapäiväisiä. Siirtolaisvirta toi joka päivä uutta ihmislihaa. Sen säästämistä ei ajateltukaan. Eivätkä työnteettäjät suvainneet kuulla puhuttavankaan korvausmaksuista raajarikkoisuuden tai kuolemantapauksen uhriksi joutuneille. Missä valtion laki sääti korvausta, siellä kaivoksen omistaja tai urakoitsija pelottivat jällelle jääneet puhumastakin tämmöisistä vaatimuksista. Suomalaiset yrittivät eräänkin kerran, Carbonadossa, Washingtonin valtiossa, nostaa korvauskanteen muutamia kansalaisiaan kohdanneen tapaturman johdosta. Seuraus tästä yrityksestä oli se, että yhtiö ajoi melkein koko suomalaisen väestön ulos asunnoista ja mailtaan. Tämä tapaus mainitaan tässä vain esimerkkinä yleisestä, eikä suinkaan poikkeustapauksena. Jos raajarikon tai henkensä menettäneen sukulaiset, lapset tai leski yritti ajaa korvauskannetta, jokainen tiesi enna-

kolta, että jos hän todistaa yhtiötä vastaan, siitä seuraa armotta työansion menettäminen. Suuret yhtiöt, jotka veivät sinne minne ne menivät rahaa, vilkasta liiketoimintaa j.n.e., yksistään tällä olivat hankkineet määräävän vaikutusvallan paikallisiin oikeuslaitoksiin. Mitä nekään välittivät kaukaa merien takaa tulleitten siirtolaisten oikeuksista, noista halveksittavista työjuhdistista, jotka mellastivat humalapäissään ja elivät muutoinkin kuin siat. Ei ollut harvinaista, vaan tavallista, että Ameriikan raivauskautena yhtiöpomot olivat myöskin valtion ja yhteiskunnan oikeuslaitosten ensiasteitten ohjaksissa. Tämmöisissä oloissa Ameriikan satumaisten rikkauksien perusteita on laskettu.

Se myönnettäköön, ja muutoin kärsivällisyys olisikin käsittämätön, että edelläkuvatussa kurjuudessa eläjät ansaitsivat toisinaan semmoisia päiväpalkkoja, etteivät he koskaan Suomessa uneksineetkaan. Kun mies sai käteensä viisidollarisen, mikä ei ollut sekään mahdotonta, päivän työstä, hän vertasi tätä kotipitäjänsä kirkkoherran ja vallesmannin päiväansioon ja huomasi, että lähellä piti ettei oltu tasoilla! Tuntui ihmeeltä. Mutta säännöllisen yhteiskunnan kaupungeissa ja kaivoskylissä palkat olivat pieniä. Itävaltioitten tehdaskaupungeissa vähemmänkin kuin dollari päivältä. Kahta dollaria pidettiin suurena palkkana.

Kun ajattelee niitä, jotka Ameriikkaan kansamme siirtolaisuuden ensimmäisinä vuosikymmeninä saapuivat Suomen maalaisoloista, jos varsinkaan sukulaisia tai hyviä tuttaviamme ennestään ei ollut, kaameampia hetkiä elämässä ei voi olla kuin ne, jolloin löysi itsensä

suurkaupungin siirtolaissatamassa kadulle jätettynä. Jos tiesi osotteen tai kaupungin, jossa tuttava tai sukulainen asui, keinoton huomasi olevansa kysyäkseen edes rautatieasemaa, josta voisi jatkaa matkaa. Vasta sitten kun tällöisen avuttomuuden ilmiöt herättivät suurta huomiota, järjestettiin ihmisystävien toimista ja vaatimuksesta siirtolaissatamiin järjestelmä, jonka avulla maahan saapuvia ohjataan ja autetaan.

Tämän kirjoittajan muistissa on säilynyt tapaus Torontossa, Ont. Keski-ikäinen ja karaistuneen näköinen suomalainen oli saanut oppaakseen poliisin, jolle hän ei osannut tehdä selvää edes kansallisuudestaan. Hänet oli jätetty suurkaupungin asemasillalle. Sen lähellä sijaitti York-niminen ulkomaalaisten liiketkatu. Tuskin löytyy sitä kansallisuutta, jota siltä kadulta ei löytynyt. Siinä oli suomalainen työpajakin, noin 30-40 miestä. Poliisi oli kuljettanut miestä noin kymmenessä liikkeessä, löytämättä henkilöä, joka olisi osannut suomalaiselle ymmärrettävää kieltä. Vihdoin hän oppaineen osui suomalaiseen työpajaan. Heitä seurasi meluten ja nauraen kokonainen armeija kaikenkielisiä lapsia ja nuorukaisia. "Koettakaapa puhua tälle miehelle omaa kieltänne" kehoitti poliisi. "Selevä savolainenhan sieltä tulloo" huusi joku työpajasta. Mies riemastui niin ettei vähään aikaan saanut sanaa suustansa, mutta kyyneleet valuivat hänen silmistään. "Luulin jo joutuvani vankilaan, vaikka en olekaan tehnyt mitään pahaa" sai hän vihdoin sanotuksi, "mutta täällä onkin kansalaisia."

Avuliaisuus on yksi niitä hyveitä, joita osatoverit pahoissa oloissa pitävät lakinaan. Tämä siveyslaki

on ollut jokaiselle siirtolaiselle suuriarvoisena apuna ja monessa tapauksessa elämänkin pelastajana, mutta suuren maailman maita kiertävät myöskin paaduttavat itsensä, ajatellen itsekseen: elän itse, enkä välitä eläkö toinen — kukin katsokoon eteensä. Tämäkään elämänoppi ei ole outo siirtolaisoloissa. Apua tarjotaan vain oman hyödyn hankkimista varten ja avun tarvitsija on usein todellisessa hädässä.

Paikasta paikkaan kiertäjäksi siirtolaiselämä pakottaa melkein jokaisen ensivuosina. Monet kiertävät koko elämänsä idästä länteen ja lännestä itään — välillä pohjoiseen ja joskus eteläänkin. Kulkurielämässä tottuu mihin tahansa, muuttuu luonnekin. Jos Ameriikan suomalaisen luonteessa tapaa tyhmää itsetietoisuutta ja itsevarmuutta, josta heitä moititaan, tämä ei ole muuta kuin tulos elämän koulusta, joka ei ole ollut helppo. Kulkuri näkee tiensä varsilla enemmän kuin kykenee oikealla tavalla ymmärtämään. Niin valtava on Ameriika, etteivät nerokkaatkaan, jotka sitä paljon näkevät, puoliakaan pysty sulattamaan.

Juoppous oli Ameriikan suomalaisten korpivaelluksen eli puukkojunkerikauden kamalimpia puolia. Maan oloihin perehtyneet liikemiesluonteet perustivat kapakoita "kansalaisille", ja saihan iloöljyä suureen murheeseen ja ruumiillisen rasituksen "huojennukseksi" mistä tahansa. Mutta suomalaiset kapakat olivat erittäin huonossa maineessa alituisine puukotuksineen ja tappeluineen. Ne olivat kumminkin pitkän aikaa melkein ainoat maallisen hovin ja seurustelun keskuksia. Eivätkä hengellisetkään kokoontumiskeskuksia ensiaikoina olleet korkealla moraalitasolla.

Moni pappi tai pappiparka, joka oli ruvennut tähän ammattiin — ei hengellisestä kutsumuksesta — mutta muista syistä, rypi kapakassa seurakuntalaistensa kanssa ja oli “kansallisen” kapakoitsijan ystävä ja veli. Yksi näistä oli aika veijari, joka hyväili sopimattomasti rippikouluneitojaan, toinen seurakuntapylväs, joka raiskasi kasvattityttärensä, kolmas virkaheitto Suomesta, joka ahmi kavalasti sen minkä lähimmäinen oli kovalla työllä koonnut ja karkasi, neljäs melkein mielipuoli, joka piti itsestään selvänä, että jumala oli antanut Ameriikan suomalaiset hänelle hiippakunnaksi, viides luku- ja kirjoitustaidoton suulas, joka antoi helvettiä siirtolaispakanoille, juoporateille ja maallista lempeä naispuolisille — Jeesuksen nimeen, että kylillä siitä tiedettiin velmuta pitkin ja poikin. Joku vihki matkapappeja kymmenestä dollarista, koska Jumalan sanan tarve oli suuri synnillisen elämän tuodessa omantunnon vaivoja muutoin yksinkertaisille ja sivistymättömille ihmisille. Kuka pappien joukossa olikin elämäntavaltaan puhdas ja moitteeton, hänkin sai kantaa toisten ammattiveljiensä maineen kirousta. Ja tuskin kukaan oli muuta kuin rovastityyppi, joka komensi lakit pois päältä ja antoi henkisen puolen siitä helvetistä, minkä kaivos- y.m. yhtiöt antoivat elämän aineellisella osalla. Ei löytynyt sitä pappia, joka olisi veljellisen rakkauden yksinkertaisuudessa pyrkinyt auttamaan ja rohkaisemaan ja keskinäisen itseauttamisen keinoilla kehoittanut kohoamaan parempaan elämään. Se poikkeus on kumminkin myönnettävä, että laestadiolainen “kansanvaltainen” kirkko, joka nousi kapinaan suomalaisia rovasti-, piispa- ja kirkkoherratottumuksia

vastaan, yritti nostaa kansalaisia keskinäisen "veljellisen rakkauden" ja toinen toisensa tukemisen avulla ylös "synnin ja riettauden" alennustilasta. Mutta sekään ei välittänyt muista kuin uskoon liittyneistä veljistä.

Kuinka vähän papeilla ja kirkolla oli moraalisesti kohottavaa vaikutusta nähdään m.m. Massachusettsin n.s. "Kiipin" oloista vielä tuossa vuoden 1893 vaiheilla. Akseli Järnefelt kertoo kirjassaan "Suomalaiset Amerikassa", että mainitulla seudulla oli viisi seurakuntaa 1,800 maksavalla jäsenellä ja kolme raittiusseuraa. Mutta tästä huolimatta kertoo hän aikaa ja oloja kuvaavan, New Yorkissa ilmestyneen Mercury-lehden tarinan "Kiipin" suomalaisista:

Eräs tennesseeläinen kongressimies Washingtonissa oli ryypiskellyt whiskytotia. Toinen ihmetteli, että joku saattaa maistella niinkin väkevää ainetta. Naukkaaja vastasi siellä kotivaltiossa semmoiseen totutun. Keskusteluun sekaantui myöskin eräs uusenglantilainen kongressimies, jonka kesähuvila sijaitsi "Kiipin" niemellä ja hän kertoi seutukunnan suomalaisista mehevän jutun:

Muutamia vuosia sitten siellä suomalaisia tuskin tunnettiin. Mutta kivitöiden kera niitä oli sinne koontunut suuret määrät. Työmiehinä he olivat miesten parhaita, mutta vanhat asukkaat heistä eivät pitäneet laisinkaan, vaan epäkunnioituksella kohtelivat, vaikka suomalaiset olivatkin asettuneet asumaan omaan nurkkaansa parin mailin matkan taa muista.

Koko viikon tekivät uudet tulokkaat ahkerasti työtä, mutta lauantai-iltana heitä tulvi kaupunkiin ostaakseen alkoholia. Sitten he joivat itsensä sikahu-

malaan. Juopumusta seurasi aina hurja tappelu. Kovaan kivityöhön tottuneet nyrkit olivat tappeluaseinakin vaaralliset, jättäen pahojakin vammoja. Mutta silloin saapui seutukunnan sheriffi, lain yleinen valvoja, varustettuna seipäillä ja apulaisjoukolla. Voitettuaan suomalaiset kuljetti kukin pahimmat joukosta kauntin vankilaan. Maanantai-aamuna heidät sieltä laskettiin menemään työpaikoilleen.

Gloucesterin Fisherman-lehdelle teki näinä aikoina muuan suomalaisten elämästä kiusaantunut lukija kysymyksen "että onko noilla raakalaisilla lainkaan ihmissielua?" johon lehden toimitus vastasi suositavasti: että suomalaiset ovat oikeita ihmisiä, eikä eläimiä, mutta ihmisiksi kylläkin alimmaisilla asteilla. Muunkielisten kesken tavattiin sanoa, että "kuusi suomalaista vastaa yhtä koiraa."

Ulkopuolisten arvostelu oli sokea, eikä se läheskään kaikkiin soveltunut, mutta viiden seurakunnan ja kolmen raittiusseuran vaikuttamattomuus elämäntapoihin myöskin näyttää selvältä. Eikä tässä suhteessa suuria vaatimuksia ollutkaan. Vielä v. 1914 ilmestynyt Suomisynoodin juhla-julkaisu 25-vuotisen olemassaolon ja vaikutuksen johdosta, kirjoittaa sosialistien soimaustarkoituksessa ja "vanhoja hyviä aikoja" muistellen, "että jos suomalainen ennen vanhaan joi ja tappeli, oli hän työssä mies paikallaan."

Kaikkialta kuuluukin työpomojen ylistyksiä kuinka suomalainen on väsymätön ja kova työmies, kesti kuumassa ja kylmässä ja ponnisti vielä muiden väsyessä, mutta samassa seuraa arvostelu, että paha ja raaka juoppo suomalainen on.

Surullista tunnustaa, mutta tosiasia on, että monet

suomalaisasutukset syntyivät siten, että siemen tuotettiin lakonrikkureiksi. Papit ja muut "edistyneimmät" kansalaiset toimivat tietysti lakonsärkijävärärien apureina "hankkiakseen kansalaisille työtä." Mutta samassa mainittakoon, että jo vuosikymmeniä sitten lännen kaivoslakoissa ja kautta maan ammattityöläisten taisteluissa suomalainen työläinen täytti kunnialla paikkansa järjestyneittenkin riveissä.

Minne tahansa suomalaisia työläisiä muutti suurin joukoin varsinaisen siirtolaiskauden kolmena ensimmäisenä vuosikymmenenä, heitä kohdeltiin alhaisrotuisina raakalaisina. Kesäilloin nurmikoilla tanssi- ja piirileikkitaipoineen, avorintoineen ja paljasjalkoineen he kokosivat muita katselemaan heitä kuin mustalaisleiriä. Mutta milloin juopuneitten tappelu alkoi, vieraat pakenivat kauhistuen. Fitchburgin kaupungin poliisimestari kertoi kerran Raivaajan toimitukselle, että pelottavinta poliisiammatissa, kaupungin suomalaisen asutuksen alkuaikoina, oli mennä asettamaan alituisia tappeluita. Ihme, että elämä on suhteellisen lyhyessä ajassa kokonaan toiseksi muuttunut, ihmetteli hän.

Hirveän juoppouden vastavaikuttimeksi syntyi kaihoisilla nimillä varustettuja raittiusseuroja: Salon Ruusu, Vuoriston Ruusu, Aamun Koitto ja kymmeniä muita runollis-tunnelmallisin nimin. Ne olivat vähän maailmallisempia kuin tekohurskaitten sielunpaimenten johtamat seurakunnat, mutta seurasivat kumminkin kirkollista johtoa yleisessä suunnassa. Näistä yhdistyksistä muodostettuun "Veljeysseuraan" liittyneissä ja itsenäisissä yhdistyksissä ja liitoissa oli yhteen aikaan, neljännes vuosisadasta sitten aina

kymmenisen tuhatta jäsentä. Raittiusyhdistyksillä oli suurikin vaikutus juopottelupaheen taltuttamiseksi. Niihin liittyneet lankesivat ja nousivat jälleen ylös, mutta raittiusvakaumus ja ihmisten tavalla elämisen moraali teki kiitettävää työtänsä. Raittiusseuroissa yleisen maallisen sivistyksenkin askeleita astuttiin ja niissä kehittyivät nekin ainekset, joista myöhemmin tuli työväenliikkeen perusjoukot. Paikotellen melkein kaikki raittiusseuran jäsenet tunnustivat omikseen sosialistiset aatteet. Melkein jokaisessa seurassa tapahtui hajaannus. Eronneet tahtoivat muuttaa raittiusseuran sosialistiosastoksi ja siten kuljettaa raittiusseurana toimiessa hankitut talot ja muut omaisuudet sosialistisen liikkeen palvelukseen. Näistä syntyneet riidat ja oikeudenkäynnit eivät aina olleet hyödyksi, eikä kunniaksikaan, mutta työväenliikettä kohden kääntyvä tuuli oli raiakas, ja onneksi raittiusseuroissa työväenaatteen omaksuneet toivat tullessaan uuteenkin liikkeeseen vahvan raittiusmielisyyden. Mutta raittiusseuroille tällöinen käänne tuotti henkisen tuhon, kallistaen ne kirkollisuuden helmoihin tai muuttaen remuseuroiksi.

Kun työjuhdistista ja juopporateista ihmisiksi kohoamisen liike oli alkanut, alkoi myöskin monenmoisia yrittelyjä niin taloudellisella kuin henkiselläkin alalla. "Huomatuimmat kansalaiset" perustivat sanomalehtiä, yritellen kirjain kustantamistakin. Mutta lehdet oli laskettu keinottelupohjalle, eikä niiden sisältö kehumisia ansaitse. Toimituspuolelle ei suurtaakaan huomiota lainattu. Pääasia oli ansaitseminen patenttilääkekaupalla, sukupuolitautilien puoskaroi-

misvälineillä, "sähkövöillä", "rullaurkukaupalla", "tuskan surmaajalla" osakemyynneillä ja osakemyynti-ilmoituksilla, maakeinottelupuhveilla, ja muilla petkusmielessä perustettujen liikkeitten edesauttamisilla. Lehtien konttorit olivat liikkeitten keskusahjoja; toimitukset kuinka kulloinkin sattui. Toimituksissa oli joskus kyvykäskin ja aatteellisuuteenkin innostunut mies, mutta ne menestyivät huonommin kuin isäntäin häikäilemättömälle keinotteluinnoille sokeasti antautuneet.

Vähän päästä ilmeni, että sen ja sen lehden suosittelema ja takaama se ja se kaivosyhtiö tai muu yhtiö, jonka osakemyynneillä oli kansalaisten taskuista pujattu tuhansia, muutamissa tapauksissa kymmeniäkin tuhansia, teki kuperkeikan tai asetti lisämaksuja, joilla osakeostot kuoletettiin. Ensimmäinen suuri taloudellinen rysäys oli newyorkilaisen ruotsalais-suomalaisen pankkiirin G. A. Grönlundin vararikko, sitten kun firman luotettavuisuuden tätä lähinnä ollut "Siirtolainen" vielä viime hetkellä takasi. Liike harjoitti suurta rahaliikettä siirtolaisten säästöillä; keinotteli niillä ja hävitti ne. Kymmeniä tuhansia siinä meni. Tätä seurasi lukuisat muut. Viimeisin ja suurin Finnish American Mining Companyn huijaus. Kaikki Ameriikan suomalaiset porvarilehdet liittoutuivat tätä yritystä auttamaan kansallisaatteisena ja varmana osakkaitten rikastuttamiskeinona. Satojen dollarien edestä pekkaa päälle monet näitäkin osakkeita ostivat. Sanomalehdet uhrasivat yhteen aikaan suuren osan palstoistaan osakekaupan kehumiselle. Eräät kirkotkin avasivat ovensa ja alttarinsa ja saar-

natuolinsa kansallisaatteiselle osakekaupalle. Tulos oli, että noin \$100,000.00 hävittiin.

“Kirjallisuus”, jota huonomaineisimmat lehdet, kuten Amerikan Sanomat, levittivät, parin vuosikymmenen ajan, kelpaa valaisemaan noiden lehtien muutakin tasoa. Kas tässä kirjaluettelon kukkaset! “Ihmeellinen unennäkö, jossa eräs nainen kertoo kuinka hän ja hänen lapsensa joutui helvettiin.” “Ihmeellinen näky.” “Ilmestys, näytetty Joonas Hokananpojalle.” “Kauhea merkillinen uni.” “Keino lyhyessä ajassa tulla morsiameksi.” “Merkillisiä ilmestyksiä ja näkyjä.” “Merkillinen unennäkö näytetty Jaakko Björnille.” “Uusia kummitusjuttuja.” “Suuri salaisuus oppia vetämään puoleensa joka miehen rakkauden.” “Suuri ja ihmeellinen unikirja.” Tämä kirjaluettelo oli yhteinen kaikille. Suomisynoodin julkaisema Amerikan Suometarkin kauppaili vielä myöhäisinäkin aikoina kertomuksia: “Hirttämisen jälkeen.” “Irtipäässyt käsi.” “Itsemurhaajan Klubi”, y.m. samaan luokkaan kuuluvaa uskonnollisen kirjallisuuden ohella. Parhainta suomalaista kirjallisuutta näitten lehtien kauppamissa varastoissa ei ollut, ottamatta lukuun satunnaista poikkeusta. “Siitinelo ja avioliitto” miehille ja naisille oli erikoisilmoituksilla levitetty jo edellämanittujen lääkemyyntien yhteydessä!

Ainakin seuraavat suomenkieliset sanomalehdet ovat Ameriikassa ilmestyneet:

Aamurusko
Amerikan Suomalainen
Lehti
Amerikan Uutiset
Amerikan Matti

Amerikan Suomalainen
Ampiainen
*Amerikan Suometar
Amerikan Suomalainen
Työmies

Amerikan Sanomat	Päivän Uutiset
Amori	*Päivälehti
Amerikan Kaiku	Pohjolainen
*Auttaja	*Pohjan Tähti
Aatteita	Paimen Sanoma
Aika	Pelto ja Koti
Edistys	Peltomies
**Eteenpäin	Pellervo
Eteenpäin	**Punikki
Heikki Hölmöläinen	**Raivaaja
Hulivili poika	Raittiuslehti
Idän Uutiset	Rauhan Pasuuna
Ilmoittaja	Raittius Säkeniä
Ironwoodin Uutiset	Romaanijakso
Ismi	**Industrialisti
Joutoajan Toveri	Siirtolainen
Kuparisaaren Sanomat	Suomalainen (kaksi)
Kalevan Kaiku	Sankarin Maine
Kolkuttaja	Suomi Sanomat
Kansan Kuvalehti	Sven Tuuva
Kansan Lehti	Soihtu
Kotikirjasto	Säkeniä
Latojan Taide	Säde
Lasten Lehti	**Työmies
Laulelija	**Toveri
Lapatossu	Työkansa
Lentäviä Lehtiä	Työväen Ystävä
Lännetär	Tiedon Henki
Lähetys Ystävä	Tyynenmeren Sanomat
*Lännen Uutiset	**Tie Vapauteen
Minnesotan Uutiset	Totuus
New Yorkin Lehti	Todistusten Joukko
Nuori Suomi	**Toveritar
Novellilehti	*Uusi Kotimaa
Naisten Lehti	Urheilu Viesti
*New Yorkin Uutiset	Uusi Meikäläinen
**Nyky aika	Uusi Totuus
Omamaa	*Valvoja

Vapauttaja
Vapaa Sana
Väkäleuka
**Vapaus

Velosuu
Velihopea
Veitikka
Yhdysvaltain Sanomat

Tästä luettelosta näkee, että monta sanomalehtiy-
ritystä Ameriikan suomalaisilla on ollut. Yhdellä täh-
dellä merkityt ovat vielä elossa olevia porvarillisia
lehtiä, kahdella tähdellä merkityt edelleen ilmestyviä
työväenlehtiä.

Mainittakoon myös, että porvarillisten lehtien ku-
koistuskautena eri lehdissä työskenteli suurta rähi-
näa synnyttänyt Kalle Haapakoski, ahdistaan kirkol-
lista ahdashenkisyyttä — väittipä olevansa sosialisti-
kin. Tämä rähinä ei kumminkaan kauas kantanut,
eikä pyrkinytkään mihinkään varmaan suunnitel-
maan. Kirkollisuutta vastaan hangoittelevat kum-
minkin lukivat mielellään Haapakosken satikutikir-
joituksia. Jos hänen vaikutuksellaan oli vissi suhde
siihen mikä myöhemmin tuli uuden sosialistisen sano-
malehdistön kautta, Haapakoski itse tätä ei käsittä-
nyt eikä tarkoittanutkaan.

Vanhempi työväenliike

Suomenkielisten työväenliike Ameriikassa alkaa jo noin 30 vuotta sitten tarkoituksestaan epätietoisenä, vähäisenä ja vaatimattomana. Vain muutamia tunnetaan löytyneen, jotka olivat jo ennen kuin Suomessa sosialismista puhuttiin, tutustuneet sosialismin teorioihin. Tässä maassa oli suhteellisen voimakkaita sosialistisia virtauksia jo niinä aikoina kuin Marx ja Engels johtivat ensimmäistä internatsionaalia. Bismarckin sosialistivainojen aikana muutti vainottuja saksalaisia tänne tuhansittain ja heidän toimestaan täällä muodostui "puhdasoppinen marxilainen" liike, jonka johtavana järjestönä oli Socialist Labor Party. Se onkin ollut teorioissaan maailman puhdasoppisimpia sosialistijärjestöjä. Muutama suomalainenkin oli joutunut tämän liikkeen vaikutuspiiriin, mutta toimeliaita he eivät olleet. Suomalaisten työväenliike alkoikin niiden aatteiden vaikutuksesta, joita A. F. of L. ja tätä ennen toiminut "Työn Ritarit" noudattivat, olematta kumminkaan muilla siteillä näihin liittynyt kuin "ilmassa olleen aatteen" tai ihanteen.

Kolme työväenyhdistystä tunnetaan, jotka syntyivät neljäntäkymmentä vuotta sitten. Yksi näistä oli Calumetissa, joka on hävinnyt jäljettömiin, toinen Brooklynissä, Imatra-nimellä, joka nykyisin on suomalais-kansallisten aatteitten kehtona mainitulla paikkakunnalla ja kolmas Fitchburgin Suomalainen Työväenyhdistys, Saima. Nimen antaja ajatteli Suomen Saimaa-vesistöä, mutta nimen käyttämisessä katosi toinen "a". Saimasta tuli vankka sosialistiyhdistys.

Niinpä siis Ameriikan suomalaisen työväenliikkeen historia alkaa kertomuksella Työväenyhdistys Saimasta. Vanhimman vieläkin elossaolevan jäsenensä Jacob Rajala, vanhemman, kertomus ja muut aikalaisten kuvaukset valaisevat sen varhaisempia vuosia. Perustava kokous pidettiin Tammikuun 4 p., 1894, kun tätä ennen oli pidetty agitatsioonikokous. Vuoroin innostusta, vuoroin lamaannusta. Toimittiin paikallisen raittiusseuran ja lutherilaisen kirkon kanssa samoissa suojissa. Rakennettiin kirkkorakennuskin yhdessä. Mutta Saima oli tässä kolmikossa pitkin matkaa "musta lammas", sillä siinä iti uusien aatteiden siemen. Niinpä raittiusseura sepusti kerran paikalliseen Sentinel nimiseen lehteen kehoituksen paikkakunnan tehtailijoille huomioonotettavaksi, jossa toivottiin, että työhön otettaisiin vain niitä, jotka esittävät suosituksen raittiusseuralta. Tästä nousi myrsky. Raittiusseura selitti tarkoittaneensa sanoa, että hyvänä työsuosituksena olisi pidettävä seurakunnan, raittiusseuran ja työväenyhdistyksen antamaa jäsen-todistusta. Saima protesteerasi tällöistä sopimaton-tonta menettelyä vastaan, jolla ihmisiä pakotettaisiin

vissin tai vaikka vissien seurojen armoille työnsaannissa.

Pitkin matkaa tuli sitä ja tätä häiriötä. Erkkolaisliikkeen aikana oli työväenyhdistyksestä tulla "kansallisseura." Toimittiinkin jo tuolla nimellä, mutta pian palautettiin entinen nimi ja säännöt. Kurikkalaisen liikkeen vaikutusaikana erosi osa "pyhiä" pois syntisten joukosta. Seurakunnan ja raittiusseuran kanssa tuli v. 1904 suuri sota. Viimeksimainitut lukkosivat kirkon ovet, mutta saimalaiset särkivät lukon ja menivät pitämään kokoustaan. Mielet olivat jännittyneet äärimmilleen. Sukeusi oikeusjuttu, jossa oikeus tunnusti Saimalle kolmanneksen kirkon omistusoikeudesta, kuten alkuperäiset sopimuskirjat osottivat. Sosialistisesta liikkeestä kertoessa puhutaan Saimasta enemmän.

Tämän yhdistyksen alkuaikain henkeä valaisevat seuraavat poiminnat käsikirjasta tai seremoniasta:

Esimiehen puhe kokouksen alussa:

Arvoisat työtoverit! Jo paratiisin päivistä saakka on meille annettu käsky: "Tee työtä!" Työn evankeliumi on yhtä vanha kuin rauhan evankeliumikin. Alussa työ oli miehen kunnia. Adam kuokki maata ja Eeva kehräsi. Vanhat patriarkat olivat paimenia. Historia näyttää, että muinaiset roomalaiset valitsivat päällikkönsä auran äärestä.

Mutta sittemmin on tullut ihmiskuntaan turmeleva ylpeys, joka kulkee monessa muodossa. Se ilmestyy opissa, se ilmestyy vallanhimossa, viimein lähimmäisensä sorrossa. Meidän aikanamme eivät ihmiset enää tahdo antaa työmiehelle arvoansa, vaan rahamiehet alkavat liittyä työmiesten sortajiksi. Vaikka työ on kaiken elämän ehto ja sen vuoksi työn ja pääoman

tulisi olla liitossa keskenänsä, ei nyt enää niin ole.

Koska pääoman omaajat ovat liittyneet ja yhä liittyvät muodostamaan ylivaltaa, täytyy meidän työmiesten liittyä myöskin. Me olemme tulleet taas kokoon yhdessä ja yksimielisessä rakkaudessa keskustelemaan työväenkysymyksestä. Siispä tervehdän teidät kaikki tervetulleiksi innolla ottamaan osaa tärkeään työhömmme.

Seremonia uutta jäsentä vastaan otettaessa.

Kun itse jäseneksi ottaminen oli toimitettu, esimies pitänyt puheensa, oli sen lisäksi seuraava seremonia:

Seuran vanhin: "Rukoile ja tee työtä!" oli oppisämme Luteeruksen mielilause. Jumalan pelko ja työ, ne ovatkin työmiehen paraat takeet. Kun tähän vielä tulee veljellinen ja sisarellinen yksimielisyys, niin olemme vielä enempi turvatut. Tekin, ystäväni, olette liittynyt riveihimme. Olkaat tervetullut! Tässä on joukko työtoveria, jotka ovat teille uskollisia ja tahtovat seisoa kanssanne turvaavina tukina elämän taisteluissa.

Varapuheenjohtaja: Kaikki olemme työmiehiä elämän suurella työalalla, kaikki olemme tasa-arvoisia, saman Luojan johdannossa. Rakkaus ja yksimielisyys on suurin velvollisuutemme, sitä tahdomme noudattaa. Siveellisinä ja raittiina tahdomme toimia kanssaihmistemme, yhteiskunnan ja itsemme hyväksi, noudattamalla tuota velvollisuutta: "Mitä tahdot, että muut sinulle tekisivät, se tee sinä muille."

Esimies: Ystäväni! Olette nyt saanut viittauksia siitä tärkeästä tehtävästä, jonka tämä seura on ohjelmaksensa ottanut. Samalla myös itse käsitätte mitkä ovat velvollisuutenne tämän seuran jäsenenä. Ne eivät ole muuta kuin mitkä jokaisen tulee täyttää ihmisenä ja kunnan kansalaisena. Nyt seuramme muut jäsenet nousevat ylös ja tervehtivät teitä laulamalla.

Keskinäinen apu hädässä ja tarpeessa oli siis alku-peräinen tarkoitus. Sairaita käytiin katsomassa ja jäseniä autettiin työnetsinnässä. Vaatimatonta kyläkin, mutta tarkoitus ja pyrintö oli oikea.

Samoihin aikoihin kuin Matti Kurikka lähti Australiaan, matkusti t:ri A. F. Tanner v. 1899 Ameriikkaan. Hänellä tuskin oli "uusien aatteitten levitys" mielessään, ei ainakaan tärkeimpänä matkan tarkoituksena. Mutta tapahtumat tekivät hänestä ensimmäisen sosialistisen agitaattorin.

Tanner oli innostunut luonnontieteisiin. Rockportissa, "Kiipin niemellä" puuhasi pastori Airaksinen kansanopistokursseja. Sinne kutsuttiin Tanner pitämään luonnontieteellisiä esitelmää. Mutta ne esitelmät olivat kokonaan toista kuin ennen oli totuttu kuulemaan. Ne eivät päättyneet vakuutukseen, että Jumalan kaikkivaltias johdatus oli sillä ja tällä tavalla tapahtumaan määrännyt. Esitelmissä päinvastoin näytettiin kuinka tämä maailma on kehittynyt äärettömien iäisyyksien kuluessa ja kehittyä lakkaamatta, vaikka silmä ei kehityksen liikkeitä huomaa. Pastori kauhistui ja erosi koko kansanopistokurssipuuhasta. Suomisynoodin papit ja sanomalehdet nostivat melun paholaisen apostolin ilmestymisestä. Sosialistiksi keksivät ja ristivät Tannerin. Sosialisti! Tuli ja leimaus! Tanner tunnusti "rikoksen." "Olen mielipiteiltäni sosialisti" tunnusti hän. Ja tämä tunnustus pakotti hänet selvittämään mitä sosialismi on. Esitelmää pidettiin raittiusseurain taloilla. Papisto vaati sulkemaan seurojen ovet, mutta niitä ei suljettu. Jokainen tahtoi nähdä miehen, joka panee "veden palamaan ja muuttaa paloöljyn palamatto-

maksi.” Moinen teko on paholaisen työtä, eikä mitään muuta!

Sosialismista keskusteltiin esitelmien päätyttyä ja “Iloista Englantia” luettiin. Uudet aatteet maistui-
vat hyvältä kun oli nieleskelty vanhoillisuuden hapa-
tusta. Ennen pitkää saatiin perustetuksi Rockpor-
tissa, Mass., “Suomalainen Sosialidemokraattinen yh-
distys, Myrsky” — todellakin nimensä kaltainen! —
joka liittyi Socialist Labor Partyn alaosastoksi. Jä-
seniä ei ollut monta, toistakymmentä vain. Mutta
kauhuna tämmöisestä yhdistyksestä ja sen perusta-
jasta kerrottiin, sillä eihän vielä Suomessakaan ollut
yhtään yhdistystä, joka olisi ottanut tuon vaarallisen
nimen.

Kyvykkäänä apulaisena toimi Tannerin retkillä
Martin Hendrickson, joka oli ollut Massachusettsin
valtion marjamaalakkolaisten johtajana, ajettu sieltä
poliisin pakotuksella pois ja niittänyt kuuluisuutta
tässä “järkyttävässä” rytäkässä. Esitelmää pidettiin
Uuden Englannin huomatuimmilla suomalaisasutuk-
silla, eikä väkeä puuttunut, vaikka kannettiin 5 sentin
sisäänpääsymaksukin. Esitelmät koskettelivat enim-
mäkseen luonnontieteellisiä aiheita, joista sopi astua
aina yhteiskunnallistenkin kysymysten pariin.

Jo valittiin edustajia eri paikoilta neuvottelemaan
Quincyssa pidetyssä kokouksessa sanomalehden pe-
rustamisesta. Kehoituksia oli saapunut tämmöiseen
yritykseen rupeamisesta kautta maan. Mutta vaikka
suunnitelmia pohdittiin, kukaan ei rohjennut merkitä
osaketta lehtiyhtiöön. Tanner päätti yrittää omin
neuvoinensa.

New Yorkissa sitten tapahtuikin Ameriikan Työ-

miehen (ensimmäisen) perustaminen. Siellä liittyi matkaan kaikissa mahdollisissa suomalaisten liikkeissä vaeltanut J. W. Lähde, koska hänestä tuli aputoimittaja uudelle lehdelle. Johan Hakola jäi puuhailemaan Massachusettsin valtioon lehtiasiaan hyväksi.

Tulinen sosialistikokous pidettiin Brooklynin Imatran haalilla v. 1899 marraskuussa. Mukana oli joukko Helsingistä hiljan tulleita uusiin aatteisiin innostuneita käsityöläisiä. Annamme Tannerin itse kertoa:

“Puheita pidettiin, keskusteltiin ja lehti vaadittiin pian ilmestymään. Se oli ensimmäinen jyrkkä kokous sosialismin puolustukseksi. Samalla matkalla teimme Hornborgin kanssa sopimuksen Amerikan Työmiehen painattamisesta Finska Amerikanaren kirjapainossa. Sen jälkeen käytin aikani lehden valmistushommaan. Hornborgin kautta ei saatukaan kirjapainoa, ei muuta kuin laittaa sekin itse.

“Tutkin sitte kirjapainoa ja latomista — kirjasta, ja kirjapaino saatiin pystyyn ja työt aloitettiin joulun edellä Harlemissa, New Yorkissa. Ei kukaan meistä kirjapainoväestä, jona oli vakinaisina Anton Auer ja Fiina Nykänen ja avustajina Martin Hendrickson, Alex Halonen ja lähes jokainen senaikuinen suomalainen sosialisti New Yorkissa, ollut koskaan ennen vähääkään tehnyt latomistyötä. Työ kävi siis mahdollottoman hitaasti ja latomisvirheitä oli tavattomasti. Yhtä kaikki yötä päivää, pyhää arkea ponnisteltiin, lehti lopulla valmistui tietysti vielä virheitä täynnä. Se tapahtui Tammikuun alussa 1900.

“Uusi kausi alkoi sitte Amerikan Työmiehen ilmestymisellä. New York ja Brooklyn olivat kyllä vain senjälkeen minun persoonallisen vaikutukseni alaisina, vaan painetun sanan kautta joutui verrattain laajat alat siemennettyä sosialismilla. Toveri Martin Hendrickson lähti matkustelevana asiamiehenä kier-

tämään keskivaltioita, joissa teki hyvää jälkeä pitämällä kovia puheita nykyisestä asiain-tilasta. Tosin tilauksia lehdelle tuli hitaasti ja kun vähät varat oli pantu kirjapainon saamiseen oli puute alituinen kintereillä, vaikka elämän vaatimukset olivat supistetut aivan uskomattomiin, voi sanoa, trämppien mukavuuksiin. Mutta sen seikan ei annettu painaa mieltä; sekä puhein että kirjoituksin kuvailtiin niitä partiisioloja, joihin puutteiden kanssa taistellen olimme vaimistamassa koko ihmiskuntaa. Ja hengessä jo oltiin niissä oloissa ja toivolla on uskomaton voima pitämään mieliä iloisina vaikeissakin elämän suhteissa.

“Sunnuntait olivat suuria aatteen päiviä. Koko päivä silloin pauhattiin. Sosialistipuheita pidettiin, sosialistilauluja laulettiin; esitelmää Brooklynissä, puhe iltamassa Harlemissa, keskustelua sosialismista ja niitä piisasi aamusta varhain aina pikkutunteihin sunnuntaiyönä.

“Kiihkeätä, kuumeentapaista touhua, kuin jos iankaikkinen autuus olisi ollut kysymyksessä, oli koko se talvi New Yorkissa.

“Eripuraisuus toimivimpien jäsenten kesken syntyi joutavista syistä, kuten tavallista, ja sai köyhien olojen lisänä, käyttäen hyväkseen tavaksi tullutta kesäjoutilaisuutta, hiljenemään liikkeemme pelottavaksi. Utta virikettä asiallemme antaakseni lähdin heinäkuussa 1900 lähes pari kuukautta kestäneelle esitelmämatkalle keskivaltioihin. Ohiossa oli vastustus äkäisintä. Suomalaisten haalia ei saanut mistään maksusta ja Jesterissä kun olimme saaneet luvan käyttää kaupungin haalia ja yhden illan jo pidimme siellä kokousta, käytiin kansalaisten puolelta valehtelemassa viranomaisille niin että seuraavana iltana oli-kin haali lukossa. Illinoisissa, Michiganissa, Wisconsinissa ja Minnesotassa pidin useissa suurimmissa suomalaiskaupungeissa esitelmää, keskusteluja, väit-

telyjä ja levitin kirjasta Sosialismi, jonka ennen matkalle lähtöä olin kiireessä kyhännyt.

“Ihmiset kuulivat ihmeissään meidän uudesta evan- keliumista ja kyllä niinä päivinä ei suut umpeen joutaneet.

“Pidin parempana muuttaa pois New Yorkista ja matkoilla oli myös tarkoituksena katsella sopivaa ilmestymispaikkaa lehdelle. Minneapolis näytti minusta sijaitsevan keskellä maata ja minun persoonallisillekin toimilleni soveltuvimmalta. Ehdotin lehden yhtiökokoukselle muuttoa ja siihen suostuivat, kirjapainotavarat pakattiin laatikkoihin, vietiin asemalle ja tuotiin sitte takaisin; yhtiön uusi kokous päätti lakautettavaksi koko lehden. Siihen loppui sosialismin levitystyö julkisuudessa. Minut haukuttiin pahanpäiväiseksi ja katkerana nielin toverien palkkion, vetäytyen omiin toimiini.”

Muita pieniä lehtiyrityksiä ilmaantui myöhemmin. Martin Hendricksonkin yritti lännellä toimittaa ja julaista sosialistista lehteä, vaikka luku- ja kirjoitustaitonsakaan ei ollut kehuttava. Toivo Hiltunen yritti sosialistiaatteista “Suomalaista”, kyvykäs kylläkin niin kynänkäyttäjätaidossa kuin kirjapainoammattilaisena, mutta puolen vuoden kuluttua täytyi luopua yrityksestä.

Käytännöllisen työskentelyn pysähtymistila kohtasi lehtihommien epäonnistuttua ja Tannerin ruvettua yksityiselämään. Työväenaatteesta kyllä puhuttiin, mutta toimessa oli yhdistyksistä vain Saima ja Imatra. Nekään eivät olleet sosialistisia — ei Saimakaan vielä silloin.

Mutta kohta tuli jatko tälle liikkeelle, joka antoi uuden sysäyksen, nimittäin Sointula eli “Kalevan Kansa.”

Paljon toisellaiseksi muuttui lähivuosina myöskin

Ameriikan suomalaisten elämä. Bobrikoffilaisvaino ajoi tuhansittain vapaamielistä ja sivistyneempää kansankerrosta Atlantin taa Suomesta. Kun tämä uusi suuremmassa määrässä kuin ennen kaupungeista tullut kansanaines ehti vähän sijoittua alkoivat uudet tuulet.

Kalevan Kansa

Malkosaari tai "Kalevan Kansa" kuuluu yhtenä ja kenties viimeisenä niiden monien huomattavien yritysten joukkoon, joita Ameriikan manterelle on perustettu "ihanneyhteiskunnan" malliksi. Kaikki ne lähtevät siitä epähistoriallisesta periaatteesta, että yhteiskuntakin olisi rakennettavissa rakentajain mielen tai piirustusten mukaan, katsomatta minkämoinen yleisesti vallitseva yhteiskuntajärjestelmä on. Ja Kalevan Kansa myöskin nopeammin kuin monet muut näistä kokeiluista todisti todeksi, ettei yhteiskunta ole rakennettavissa, vaan se syntyy tai muodostuu kunkin historiallisen aikakauden yleisen ja pakollisen tuotantotavan mukaiseksi — mikä ei siedä liepeillään kehityssuunnastaan poikkeavia saariakaan. Vaikka vallitsevan yleisen järjestelmän valtiolliset edustajatkin edesauttaisivat kokeiluyhteiskuntien perustamista, tai ainakin antaisivat niiden koskemattomassa rauhassa kehittyä, ne eivät menesty sittenkään.

Canadan hallitus antoi Kalevan Kansan yhdistykselle isonpuoleisen saaren malliyhteiskunnan perusta-

mista varten. Kaikki saaren kuvaajat kertovat, että se on luontonsa puolesta kauniissa ja todella ihanteellisessa ympäristössä, Tyynen meren rannalla, avarine näköaloineen, komeine vuorineen ja lauhkeine ilmanaloineen. Saari oli luontonsa puolesta myöskin suhteellisen rikasta komeine metsineen, runsaine metsänriistoineen ja kalarikkaine vesistöineen, maaperäniinikään alkuperäisessä — Matti Kurikan sanoja käyttäen — neitseellisyydessään.

Matti Kurikka oli Austraaliassa ollessaan, jonne hänet rauhaton seikkailuintonsa Suomesta vei, ajatellut "ihanneyhteiskunnan" perustamista. Saavuttuaan Tyynen meren rannikolle talvella v. 1901, tahtoi hän tuumansa alkamista varten herättää Ameriikan suomalaisten keskuudessa niin suurta huomiota kuin mahdollista, eikä hän ainakaan tässä epäonnistunut. Vanhoilliset suomalaiset ottivat Kurikan vastaan itsensä sarvipäisen paholaisen lähettämänä villitsijänä. Parempaa suositusta ei olisi odottaa voinut. Tällainen kuuluisuus oli omiansa herättämään uteliaisuutta. Hänen puhetilaisuuksiinsa tuli väkeä tulvimalla.

Tuntuvasti ilmeni uteliaan väen keskuudessa myöskin kapinahenkisyyttä Ameriikan suomalaisen papiston ja pikkuporvariston pimeyttä ja ahdashenkisyyttä vastaan. Puutetta ei ollut niistäkään, jotka Suomen maalaisoloista olivat metsä- ja kaivantotöihin täällä joutuneet, ikävöiden jälleen maalaiselämän rauhaa ja itsenäisyyttä. Heistä tuntuivat teollisuustyöt vastenmielisiltä — työt vuorten mustissa onkaloissa — joihin nälkäruoska ajoi. Näiden joukosta oli siis saatavissa miehiä, jotka innostuivat ihanneyhteiskuntaan, jonka he käsittivät omalla tavallaan — toisin tietysti

kuin Kurikka, jonka päässä kiehuivat ja kuohuivat kuluneen vuosisadan suurten haveilijain aatteet ja yhteiskuntakokeilut.

“Ihanneyhteiskunta” Kalevan Kansa alotti elämänsä v. 1902 alkajainsa vähillä varoilla, sokealla innostuksella ja velkaa tekemällä niin paljon kuin sille sitä uskottiin, paitsi tietysti sitä aineellista hyvää mikä itseasiassa vapaasti saatiin Canadian hallitukselta.

Ensimmäinen työkunta saarella oli kokoonpantu miehistä, jotka olivat työskennelleet lähellä Vancouveria, B. C., sijaitsevilla hiilikaivoksilla. Ennen saarelle lähtöä oli laadittu ja vahvistettu säännöt Canadian yleisen osakeyhtiölain alaisena. Ihanneyhteiskunnan malli oli siis perustettava epäihanteellisen yhteiskunnan epäihanteellisimman lain varaan. Tosin valtion edustajat sallivat sääntöjen ihanteellistuttamiseksi sanontatapoja, joita tavallisten liikeyhtiöitten säännöissä ei käytetä ja yhtiön jäsenillä oli vapaus, niin pitkälle kuin he riidatta ja ulkopuoliseen ratkaisuvaltaan vetoamatta kykenivät, pitää yllä toiminta- ja elämäntapoja, jotka eivät sovellu kylmän osakeyhtiön järjestelmään, mutta riidan tullen ylin auktoriteetti oli vanhan yhteiskunnan valtiolla. Se oli kylläkin suopea tässäkin, sillä se jätti esivallan ensimmäisen toimioikeuden Kalevan Kansan kirjurille, A. B. Mäkelälle, jonka ymmärrystä laillisen järjestyksen yleisissä periaatteissa ei sovi vähäksi väittää, eikä myöskään hänen taitoansa sovelluttaessaan vanhan yhteiskunnan laillisuutta uuden yhteiskunnan tarkoituksiin ja tarpeisiin.

Kun yksityinen perhe tai henkilö muuttaa uudisasutukselle ja aikoo sille elämänsä perustaa, ensimmäi-

nen tehtävä sille lankeaa luonnostaan. Asuntomökki on saatava suojaksi ja maata raivatuksi viljelystä varten. Tämä oli kyllä myöskin itsestänsä selvä Kalevan Kansan elämänuran valinnassa. Mutta tähän joukkoyritykseen ainakin teoriassa vaikutti ihanne erilaisesta yhteiskunnasta ja elämäntavasta kuin se missä ennen elettiin. Sukeusipa siis kysymys mistä päästä yrityksen talous alotetaan. Valinnan määräsi välttämättömyys. Metsältä oli anastettava alaa asuntoja varten, mutta tämän ohella täytyi pohtia raivataanko metsää maan viljelykselle valtaamista varten, vaiko puutavaramarkkinoille menemisen vuoksi — kummalle suunnalle pantaisiin pääpaino. Maanviljelys olisi saattanut taata suuremman riippumattomuuden ulkopuolisesta maailmasta, mutta komealta näyttävä metsä houkutteli panemaan talouspolitiikassa pääpainon tukkikaupalle ja puunjalostuslaitosten hankintaan.

Kalevan Kansa otti hetimiten perustamisensa jälkeen suurenpuoleisen tukinhankintaurakan, raha-arvoltaan \$40,000.00. Tämän tehtävän tekijänä Kalevan Kansa oli siis tukkityöurakoitsija, mutta nähtävästi taitamaton, koska hankintasopimuksen täyttäminen onnistui huonosti ja tuotti velkaa tulojen asemasta. Vaikka työtä puskettiin ja koneitakin oli, metsätyöhön perehtyneitten satoisuutta ei läheskään saavutettu.

Tämä ensimmäinen suuri taloudellinen vastoinkäyminen ei masentanut, mutta ei myöskään todistanut riippumattomuutta siitä maailmasta, josta oli lähdetty. Oli tehtävä työtä sille ja velkaannuttava sen rahanlainaajille. Mutta askel eteenpäin näytti takaavan

enemmän itsenäisyyttä. Rakennetaan oma saha ja puunjalostustehtäas! Tuumasta toimeen. Saha saatiin pystyyn ja sen yhteyteen joukko puutyökoneita. Niiden kunnossapitämistä varten myöskin valimo ja konepaja. Näitten rakentamisessa vaadittiin innostusta ja kovaa työtä — työtä mihin ei palkkalaisena kukaan rupeaisi — työtä ruokapalkalla, vaikka kirjoihin merkittiinkin kunkin hyväksi parempina päiviinä mahdollisesti maksettavat työtunnit, joita ei koskaan tullut.

Kalevan Kansan suureksi taloudelliseksi yritykseksi täytyy myöskin merkitä siltaurakat lähellä Vancouveria, jotka otettiin halvalla hinnalla, koska Sointulassa oli halvoilla kustannuksilla elävää työvoimaa. Ja asiantuntijan virheellinen urakkalaskelma teki urakkatarjouksen aikomustakin halvemmaksi. Näitä varten oli hankittava proomuja, hinaaja-alus ja työkaluja. Lopputulos oli taaskin — tappio ja velkojen lisääntyminen. Joitakin pienempiä rakennusurakoita tehtiin paremmalla menestyksellä.

Teollisuuslaitosten, asuntorakennusten, seurahuoneen, verstasrakennusten, kirjapainon ja parin pienen höyryaluksen hankinta oli Kalevan Kansan taloudellinen suurtyö. Rahavaroja näihin saatiin osakkeitten myynnillä ja kiinnitys- y. m. lainoilla. Osakkeen hintana oli \$200.00. Niitä myytiin noin \$50,000.00 edestä. Matti Kurikan ihanne ja teoria kyllä oli, että vanhan maailman maallista hyvää ei olisi kenenkään pitänyt persoonallista tulevaisuuttaan varten jättää, vaan olisi se pitänyt tuoda yhteiseen pesään, olipa omaisuus sitten vähä taikka paljon, mutta ihanteeksi tämä jäi.

Muutaman vuoden kuluttua jo tulikin taloudellinen luhistuminen. Kiinnitysvelkojen omistajat alkoivat sen takavarikoimalla Sointulan sahasta markkinoille lähetetyt puutavarat, myyden ne polkuhinnalla; tuskin velkojen korkomaksuihin riitti näistä saadut rahat. Sitä samaa tietä menivät itse laitoksetkin. Ennen tätä sahalla ja puutyökoneilla valmistettiin saarella omavaraistalouteen ruvenneille rakennustavaraa. Koneet kävivät kuumeisella kiireellä ja tavaraa syntyikin ihmeteltävän nopeasti. Saaren maita mitattiin ja jaettiin niille Kalevan Kansan jäsenille, jotka halusivat asumasijansa sinne perustaa. Tätä varten saatiin aikaan sopimus hallituksen ja saaren omaisuuteen kiinnityksiä antaneitten velkojain kesken. Viimeksimainitut olivat suosiollisia tällaiselle pesänselvitykselle, koska se merkitsi vakinaisen asutuksen jäämistä saarelle ja siis heidän käsiinsä joutu-neitten teollisuuslaitosten hyödyllisesti käyttämisen etuja. Kalevan Kansa kärsi myöskin suuria aineellisia vahingoita tulipalossa, mikä hävitti \$10,000.00 arvoisen päärakennuksen. Liekkien uhreiksi jäi kolme aikuista ihmistä ja 8 lasta. Palon johdosta syntyi huhuja, että Matti Kurikka ja jotkut muut mahdollisesti olivat vastuunalaisia tästä tulipalosta. Viitailtiin aiheettomasti, että tulipalo olisi ollut kostopoltto. Tällaiset huhut kylvivät myrkkyä ihmisten mieliin. Metsäpaloja niinkään sattui, meren aallot veivät tukkipuita, karjaa kuoli. Ja vahingoksi kaiketikin täytyy sekin lukea, että yhtiöläisten ihanteet olivat esteenä semmoisen taloudellisen asiantuntemuksen ja kurin ylläpitämiselle, mikä on välttämätöntä kaikkien taloudellisten yritysten onnistumiseksi.

Mutta eivät yksistään taloudelliset, vaan myöskin henkiset syyt olivat tekijöinä Kalevan Kansan häviöön. Tuo kokeilukansa oli pantu kokoon ihmisistä, joiden luonteet, ihanteet ja tarkoitukset olivat epänormaalisen suuressa määrässä ristiriitaiset. Ne pitivät sen yhteiskuntaelämää alituisessa käymistilassa. Suurin piirtein katsottuna ryhmittymät jakaantuivat ihanteellisuuden ja aineellisuuden vastakohtaisuudella. Ihanteelliset tahtoivat vapautta olla niin epäkäytännöllisiä kuin suinkin mahdollista ja "aineellisuuden vajonneet" taas koettivat olla ärsyttävän käytännöllisiä ihmisiä. Ammatteihinsa väsyneet ja suuttuneet ihanteelliset olivat liittyneet Kalevan Kansaan päästäkseen pakollisesta elämäntehtävästään. Mutta varsinkin käsityöläiset, joita joukossa oli runsaasti, olivat korpiraivaukseen soveltumattomampia kuin niihin ammatteihin, joihin he olivat oppineet. Tämä oli sekä vaikeuksien että pilkankin aiheena. Mutta valikointia vastusti jatkuva rahapula. Osakemaksun ja lainan mukana oli otettava henkilökin. Kurikka taas ulkomaailmamatkoillaan innostutti etupäässä ihanteelliset ja epäkäytännölliset erikoisluonteet Kalevan Kansaan. He käsittivät liittymisensä siihen merkitsevän ihanteille ja aatteille antaumista, eikä suinkaan korpiraivauksen vastuksiin rupeamista. Yhden tämän tyypin ikuistutti Kaapro Jääskeläinen kertomuksessaan "Räätäli-runoilijasta." Mutta ihmeellisyyksiä sanotaan nähdyn siinäkin kuinka käsityöläinen oli sekä näppärä, että innokas Kalevan Kansan tärkeimmissä elämäntehtävissä.

Jokaisella vanhalla yhteiskunnalla on pitkäaikaisen taloudellisen pakon kasvattama yleisluonne ja yhteen-

sulatus. Kalevan Kansalla ei tämmöistä ollut. Se oli kokoonpanoltaan vanhan yhteiskunnan eri alojaan varten muokkaamien kasvattien kokoomus — viskattuna elämään, jonka tehtävät ja tavat olisivat vaatineet yksinomaan epäitsekkäitä, ahkeria, vanhan maailman mukavuuksista piittamattomia ja niin vähän ihanteellisia ihmisiä kuin mahdollista. Näitäkin tässä kokeilukansassa oli suhteellinen osa, mutta ei riittävän suuri edes hallitakseen tai tehdäkseen sen ilmiöksi Kalevan Kansan ominaisuudesta. Väkeä tuli ja meni. Parhaimmillaan oli saarella 350 henkeä, mutta siellä kävi yhteiselannon vuosina toista tuhatta. Useimmat poislähteneet olivat kokeneet yhden elämänsä suurimmista pettymyksistä. Ihannekansassa oli kaikkia puutteita, henkisiä ja aineellisia; siellä oli "sointuisuuden" sijalla torailua ja ihanteitten pilkkaamista ja raakuuttakin — sanalla sanoen siellä oli ihmisiä, joiden tottumukset, luonteet, kasvatus, vaatimukset ja sivistystaso olivat suuresti erilaiset, mutta yhteiskunta liian pieni ja yksinkertainen suodakseen tilaa edes harrastelupiirien muodostamiselle mukaisensa kanssa. Köyhyyden ja toimeentulovälttämättömyyden pakosta yhdeltä puolelta ja yhteiselantoihanteitten vaatimuksesta toiselta puolelta oli eletävä niin lähellä toinen toistansa kuin mahdollista, suhteellisen ahtaissa ja epämukavissa asunnoissa ja yhdestä pöydästä oli nautittava kaikille laitettu kasarmiainen ravinto. Ei mukavuusvaatimukset, eikä itsenäisyyden kaipuu, vaan se mikä teki elämän halvaksi, määräsi rautaisella kädellään niin aineellisen kuin henkisenkin puolen saaren elämästä. Tämä oli kylläkin peräti erilaisten ihmisten yhteensulattaja, mutta

myöskin se syy, mikä johdatti alituisesti mieleen vanhan yhteiskunnan suuruudesta ja monipuolisuudesta johtuvan suuremman riippumattomuuden ja valikoidmisen vapauden.

Lopulta ilmenivät sukupuolisuhteitakin koskevat rettelöt. Kysymyksessä oli yksiavioisuus vaiko "yhteiselanto" tälläkin alalla. Kurikka teki teorioita tätä varten — ja antoi käytännössä esimerkkiä "vapaasta rakkaudesta." "Toisen oman" vietteleminen pääsi suureen vauhtiin. Se ärsytti mielet äärimmilleen. Tämän urheilun vastustajat olivat jo pakotetut antamaan ultimatuumin, että väärän vapauden ritarit poistukoot saarelta, ja elleivät he tätä tee, heidät kärätään sieltä "kruunun kyydillä." Kurikka lähti etsimään uutta "Kalevan Kansaa."

Ameriikan suomalaisten henkisen uudestasyntymisen välikappaleena Kalevan Kansalla oli suuri vaikutus. Kaikkiialla löytyi tämän kokeilun yhtä sokeita kannattajia kuin nyt myöhemmin uskojia siihen, että Venäjän tsaarivallan kukistumista seuraa tuossa sivistyksen korpimaassa, jopa Karjalassakin — sosialistinen järjestelmä, siis sen ihanteen toteutuminen, mitä Kalevan Kansakin suhteellisesti samoilla edellytyksillä pisaran suuruudessa mittakaavassa yritti. Mutta myöskin toinen käsitys voitti alaa. Se kiihoitti laajalti tutkimaan yhteiskuntien muodostumisen taloudellisia, henkisiä ja historiallisia lakeja. Väitteilyt näistä kysymyksistä täyttivät suomalaispiirien jokaisen sopen. Tuloksena oli vakaumuksen muodostuminen, että kapitalismi on kukistettavissa kapitalismin omassa yhteiskunnassa, eikä suinkaan pakene- malla sitä korpiin, jonne se sitäpaitsi pääsee milloin

tahtoo. Siispä työväenliikkeen tehtävä onkin järjestää työläisiä ammattiyhdistyksiin ja sosialistipuolueeseen kohottaakseen työläisluokan elintasoja henkisesti ja aineellisesti, tullakseen lopulta niin suureksi ja voimakkaaksi, että kapitalismi voidaan poistaa.

Tästä alkaakin Ameriikan suomalaisen työväenliikkeen nousukausi, eikä suinkaan innostuksen katoaminen pettymyksen johdosta.

Huomattavan tärkeänä vaikuttajana, joka myöskin, kuten Kalevan Kansan liikekin, antoi hyvän iskun Ameriikan suomalaisten vanhoillisuudelle ja vaikutti herättävästi työläispiireissä, sopii ennen muuta tässä mainittavaksi, n. s. "erkkolaisten" esiintyminen.

Suomen venäläistyttäminen Bobrikoffin hallituskautena viskasi Ameriikaankin muutamia porvariston valistuneita ja vapaamielisiä miehiä ja heillä olivat omat erikoiset suunnitelmansa ja yrityksensä ajettavina. Tärkeintä näissä oli Eero Erkon ja Severi Nuorman toimittamana ilmestyneen Ameriikan Kaikunimisen lehden julkaiseminen. Se alkoi ilmestyä Brooklynissä v. 1903. Se teki yhtä suuren erilaisuuden vaikutuksen, kuin ero on yöllä ja päivällä kun sitä Ameriikan suomalaisen porvariston muihin lehtiin vertasi.

Ameriikan Kaiku oli työväenaatteitakin kohtaan ystävällinen. Se oli virkeä tietolehti, sivistyneesti toimitettu — ja kapinallinen suuria pienten kansain sortajia kohtaan. Tämän kapinallisuuden ohella kukoisti muukin henkinen vapaa-aatteisuus.

Suomalainen porvaristo ja papisto taas on aina seurannut kotimaansa taantumuksellisinta suuntaa — tässä ajan kohdassa bobrikoffilaisen sorron ja vainon

edessä alistuvaisuuteen kehoittavain suomettarelais-
ten kantaa, joutuen täydelliseen ristiriitaan tänne näi-
nä aikoina tulvineiden nuorten, toimeliaitten miesten
ja naisten vakaumuksen kanssa, jotka olivat lähte-
neet maasta väistääkseen venäläistä vainoa ja siltä ta-
holta Suomen kansalle suunniteltua asevelvollisuutta.

Ameriikan Kaiku joutui räiskyttämään tulta ja tuli-
kiveä johtavan kirkollisuudenkin, suomisynoodilai-
suuden, nokkaan. Ja etevämmyydellään sanomaleh-
tenä se sai muut porvarilliset lehdet kateellisiksi vi-
hamiehikseen. Sosialististen aatteitten kannattajat
levittivät uutta lehteä. Se saavutti muutamassa kuu-
kaudessa suuren tilaajamäärän ja yhtä suuren vaiku-
tuksen kautta maan suomalaisasutuksen keskuudessa.
Tämän lehtiliikkeen taholta tarjottiin myöskin hyvää
kirjallisuutta, kun muut lehdet kaupittelivat arvotto-
minta tunkiotörkyä. Sanalla sanoen, Ameriikan Kai-
ku hävitti vanhoillisuuden hapatusta ja edisti yhteis-
kunnallista, valtiollista ja uskonnollistakin vapaahen-
kisyyttä. Porvarillisen vapaamielisyyden ja pimeän
vanhoillisuuden rymittymät alkoivat muodostua, en-
simainitun ollessa hyvissä hyökkäysasemissa. Mutta
sosialistinen liike korjasi tästä sadon. Tämä tulos oli
luonnollinen kahdestakin syystä.

Vapaa-aatteisuudesta huolimatta, erkkolaisella
puuhalla ei ollut toimintaohjelmaa Ameriikan suoma-
laisille, jotka tänne vakinaisesti asettuivat asumaan.
Liike perustui maanpakolaisoleskelulle. Se oli supi-
suomalainen pohjaltaan, yrittämättäkään syventyä tai
käydä käsiksi niihin kysymyksiin, jotka tulevat tär-
keiksi tänne elämänsä perustaville siirtolaisillekin. Ja
kun sitten Suomen tapahtumissa tuli se käänne, että

maan vapauden ja laillisuuden puoltajat saivat esteettä sinne palata, Ameriikan Kaiku muuttui muutamassa viikossa muitten porvarilehtien kaltaiseksi, jopa rivoksi esikuvaksikin niistä. Se menetti kannatuksensa, muutti Duluthiin, Minn., jossa se kuoli.

Erkkolaiset suunnittelivat suomalais-kansallisen yhdistyksen perustamista venäläisen sorron vastustamista varten. Sen olisi tullut auttaa vainon uhreja, vaikuttaa Yhdysvaltain hallitukseen, että se korottaisi äänensä Suomen puolesta Venäjää vastaan. Suurin, tähän puuhaan liittyvä, oli se suunnitelma, jonka mukaan Ameriikassa ruvettaisiin harjoittamaan sotilastehtäviin pystyvää väkeä, joka sopivan hetken ja tilanteen tullen olisi valmis astumaan laivaan menäkseen aktiiviseen taisteluun Suomen vapauden puolesta. Suunnitelma oli sama kuin samalta suunnalta maailman sodan aikana järjestetty suomalaisten nuorten miesten harjoittaminen Saksassa Suomen vapauttamiseksi Venäjän vallasta.

Ameriikassa perustettavaksi aiottu sotilaallinen järjestö ei ehtinyt aatetta etemmäksi. Siellä täällä siitä puhetta oli ja aatteen levittäjiä aiottiin hommata. Vanhoillisetkin jo ehtivät vihjailla tästä kapitalillisen laittomuuden aikeesta, ja tyrmistyen niissä piireissä otettiin vastaan Ameriikan Kaikun urhea kirjoitus kenraalikuvernööri Bobrikoffin murhan johdosta v. 1904. Kirjoituksessa ennusteltiin yhtäläisten toistumista ja murhaajaa kiitettiin kansallissankarina ja vapausaatteen jalona marttyyrinä. Myöskin Ameriikan suomalaiset sangen yleisesti käsittivät tapahtuman samalla tavalla.

Kun erkkolainen liike ei ehtinyt luomaan yhdistyk-

siä, oli sen aate ottolapsena työväenyhdistyksissä ja monissa muissakin yhdistyksissä, joissa par'aikaa kypsyi hajaannus työväenliikkeen hyväksi. Useista seurakunnista ja raittiusseuroista erosi joukottain jäseniä liittyäkseen itävaltioissa Imatra-liiton alaosastoihin ja keskivaltioissa Ameriikan Työväenliiton johdolla perustettaviin yhdistyksiin.

Ottamatta lukuun erkkolaista tuulahdusta, muuta ilmausta porvarillisesta vapaamielisyydestä Ameriikan suomalaisten historia ei tunne. Porvarilliset ja papilliset piirit ovat hämmästyttävän tyhjäpäisesti seuranneet aina kotimaansa taantumuksen jälkiä.

Siksi nouseva sosialistinen liike kokonaan korjasi erkkolaisesta liikkeestä henkiset tulokset.

Uudempi työväenliike

“Ameriikan Työmiehen” (toisen) ilmestymisestä alkaa uusi ajanjakso jo vähiten alkuunpäässeeseen suomenkielisen työväenliikkeen elämässä Ameriikan mantereella. Työmiehen perustaminen päätettiin Fitchburgissa, Mass. asianharrastajain kokouksessa alkupuolella kesää v. 1903 ja lehden julkaiseminen aloitettiin elokuussa samana vuotena Worcesterissa, Mass. Ensimmäiseksi toimittajaksi valittiin suuriääninen ja aika-ajoittain äärimmilleen innostuva, mutta hetken kuluttua taas “sammuva” Vihtori Kosonen, joka bobrikoffilaisvainon pakolaisvirrassa oli tänne joutunut. Vaikeat olivat lehtiyrityksen ensiaskeleet, vaikka jo näinä aikoina perustettiin työväenyhdistyksiä itävaltioissa. Brooklynissä toimiva Imatra-liitto rupesi nyt johtamaan. Sen säännöt laadittiin uudelleen. Aiheen tälle antoi keski-kesällä v. 1903 Gardnerissa, Mass., kansallisten kesäjuhlien yhteydessä pidetty työväenaatteen harrastajain edustajakokous, jossa Imatrastakin oli edustajia. Tässä kokouksessa päätettiin perustaa koko maata käsittävä Työ-

väenliitto, jonka pohjaksi valittiin Imatra. Tässä kokouksessa lausuttiin tunnustus Työmiehenkin perustamisajatukselle, kokous näet lausui mielipiteenään, että työväen oma sanomalehti olisi aikaansaattava.

Imatran säännöissä edellytetään suomalais-kansallisen työväenliikkeen muodostamista, jolla voisi olla määrättyjä kosketuksia muunkinkielisten työläisjärjestöjen kanssa.

Imatra-liiton alaosastoja perustettiin niin että niitä oli 32. Fitchburgin Saima ei siihen koskaan virallisesti liittynyt, koska se piti itseänsä täysin tasa-arvoisena pääyhdistyksen kanssa. Useimmat näistä Imatran alaosastoista syntyivät vv. 1904-5. Kaikissa pohjoisissa itävaltioissa, Ohiossa ja keskivaltioissakin niitä oli. Jäsenmäärä yhdistyksissä oli alkaessa pieni, eivätkä eri katsantokannatkaan helposti yhteensulautuneet. Suuntia oli runsaasti. Kosonen tahtoi loistaa "kansainvälisellä suunnalla" tarkoittaen tällä sosiaalidemokratian aatteita ja käytännössä yhteyttä Yhdysvaltain Sosialistipuolueen kanssa. Imatra, eli pääyhdistys, vastusti "kansainvälisyyttä" ja liittotoimikunta merkkasi vastalauseita lehden suunnan johdosta. Ja kun Vihtori Kosonen lähti kiertomatalle hankkiakseen Työmiehelle kannattajia, Imatra lähetti toisen kulkemaan samoja jälkiä vastustaaksen "kansainvälisyyttä" ja ottaakseen selvää mitä edellämenijä oli puuhannut. Malkosaarelta käsin tuli moitteita ihan teettomuudesta ja sieltä käsin tulleella oli suurempi vaikutus kuin Imatran, pääyhdistyksen, sanalla. Joukossa oli teosofeja, jotka tunnustivat Jumalan ja Jumalan kieltäjiä, jotka lukivat ahmien Ingersollin esitelmää. Vaikea oli sulattaa sekalaista seurakuntaa

yhteen. Kaikki suunnat tahtoivat sanoa sanansa Työmiehessä karsimatta tai muuttelematta sitä mitä kukin oli älynnyt ja kirjoittanut. Taistelusta paperikoriakin vastaan tuli suunta semmoisenaan. Ja puhetta puoluekurista verrattiin siihen kavaluuteen, mikä tunnettiin Suomen rovastien ja vallesmannien antamista kuriesimerkeistä. Ei! Siitä on saatu tarpeeksi. Omin voimin tästä sekamelskasta ei selvitty olisikaan. Tarvittiin auktoriteetti, säännöt ja ohjelma ylempää. Ne antoikin Ameriikan Sosialistipuolue. (Socialist Party).

Sama sota riehui keskivaltioissakin samaan aikaan, jossa Ameriikan Suomalaisen Työväenliiton toimesta syntyi työväenyhdistyksiä. Työmies annettiinkin sinne keväällä v. 1904. Taavi Tainio, joka silloin oli toimittajana, näki lehden julkaisemisen mahdottomaksi täällä ellei ensin valmisteta maaperää. Hän arveli parhaiten tätä valmistavansa rupeamalla Pohjan Tähdän toimittajaksi, koska siinä ei tarvinnut huolehtia kuinka taloudellisesti toimeentullaan. Pohjan Tähdän silloinen kustantaja taas luuli voivansa käyttää sosialismia keinottelunsa palvelukseen. Mutta hän ei tuntenut mikä mies Tainio oli — että mies osasi pelata paljon paremmin kuin yhdenkään Amerikan suomalaisen sanomalehden kustantajan ymmärtämiskyky käsitti. Ja kun molemmat olivat omalla asiallaan ei ollut esteitä. Pohjan Tähdän kustantaja ei ottanut sosialistia toimitukseen aatteen kannattamisen vuoksi, eikä Tainio ruvennut toimittajaksi kustantajan liike-etuja ajaakseen. Pelkkä pelikysymys siis. Etevämpi voittaa pelissä ja Tainio luotti etevämmyyteensä. Ennen pitkää olikin Pohjan Tähdän kannat-

tajapiiristä lohkaistavissa tuntuva osa työväenlehdelle. Ja Tainio kirjoitti Pohjan Tähteen purevan kirjoituksen niistä huonoista keinoista, joilla Amerikan suomalaisten porvarilehtien kustantajat, ensisijassa juuri toimittamansa lehden kustantaja, hankkivat kannatusta. Kaikki nauroivat tämän pelin päättyessä Pohjan Tähteen kustantajalle. Raivaajan menestymisen edellytykset tulivat tällä tavalla valmistetuiksi.

Olot olivat myöskin rauhoittuneet Imatra-liiton alaosastoissa niin paljon, että saatettiin ajatella varman aatteellisen tuen valitsemista työväenyhdistyksille. Puuhattiin maan kaikkien työväenyhdistysten edustajain kokous Clevelandiin lokakuun alussa v. 1904 alkavaksi. Se laski perustuksen tulevaisuudelle seuraavalla julistuksella:

“Siihen nähden, etteivät suomalaiset työväenyhdistykset voi liittyä The Socialist Partyyn koko maata käsittävänä liittona, eikä edes useampiin valtioihin ulottuvana ryhmänäkään, kuten mainitun puolueen kokoukseen lähettämä edustaja, toveri Randlow, on selittänyt, päättää työväenyhdistysten edustajakokous julaista seuraavan selityksen ja kehoituksen:

“Yhdysvalloissa toimiva The Socialist Party muodostuu eri valtioissa toimivista puolueosastoista, kuten Yhdysvallatkin useammista eri valtioista. Sellaiseen järjestelmään olevat olot ja eri valtioitten itsenäinen, toisistaan riippumaton paikallinen lainsäädäntö pakottavat jokaisen valtiollisen liikkeen tässä maassa. Sen ovat toiskieliset sosialistiset kansallisiitot oivaltaneetkin. Ne ovat järjestyneet valtioittain ja valtiojärjestöinä kuuluvat valtiossaan (tarkoittaa koko Liittovaltioissa) toimivaan puolueeseen.

“Siinä ohje meille suomalaisillekin sosialisteille. The Socialist Partyyn voi kyllä yhtyä yksityisinä paikallisosastoina, kuten eräät suomalaisetkin työvä-

enyhdistykset ovat tehneet, mutta käytännöllisistä syistä ja säilyttääksemme kansallista yhteistoimintaa, olisi hartaasti suotava, että kussakin valtiossa toimivat yhdistykset liittyisivät yhteen ja siten yhdistettyinä valtioliittoina liittyisivät puolueeseen valiosihteeriviraston välityksellä.

“The Socialist Partyyn liittyminen aiheuttaa tuntuvan jäsenmaksujen korotuksen eräissä yhdistyksissä, mutta se ei saa olla minään esteenä silloin kun aatteen velvoituksia suoritetaan.

“Liittymisen kautta saavutettavista eduista mainittakoon: jokainen paikallisosasto on oikeutettu lähettämään kolme edustajaa niin valtio- kuin yleisiinkin puoluekonventioneihin. Agitatsioniapua myönnetään puolueen varain mukaan, varsinkin vaaliaikoina kiinnittää puolue tarkkaa huomiota agitatsioniin. Ainoastaan liittymällä Sosialistipuolueeseen voi meikäläinen työväenliike saada merkitystä ja vaikutusvaltaa sosialismin kehityksessä tässä maassa.

“Näinollen tulisivat nykyiset liitot hajoamaan ja uudet perustettavaksi kuhunkin eri valtioon. Mitään erimielisyyttä ja hajaannusta se ei kumminkaan tulisi tuottamaan, kun kaikilla on sama ohjelma ja kaikki kuuluvat samaan puolueeseen.

“Vielä kerran:

“Jäsenmaksujen kohotus ei saa estää puolueeseen liittymistä. Me laulamme kokouksissamme: “Käypäin vaikka tykkien jyrinää.” Sen mukaan siis olisimme valmiit uhraamaan henkemme ja veremme asiamme puolesta, niin ollen kukaan ei voine vastustaa muutamaman sentin uhrausta kuukaudessa. Vasta sitten kun edelläsuunniteltu toimenpide on kaikissa työväenyhdistyksissä toteutettu, voimme pitää Ameriikan Suomalaisen Sosialistisen liikkeen olevan oikealla tolalla.”

Työväenyhdistys Saima, Fitchburg, Mass.

T. Tainio.

Minneapolisin Työväenyhdistyksen puolesta
Arvo Närhi.

Chicagon Suomalaisen T. Y. Imatra 25 puolesta
F. Heino.

Työväenyhdistys Imatra No. 12, Glassport, Pa.,
puolesta A. Pekkola.

Työväenyhdistys "Taisto" Imatra (22) Maynard,
Mass., puolesta A. Savola.

M. Hahl, Imatra 30:nen, A. Ihaksi, saman.

Victor Hall, A. S. T. L. Imatran keskuskomitean ja
Imatra No. 15:ta puolesta.

A. S. T. Liiton puolesta A. Nieminen ja V. Kosonen.
Bostonin T. Yhd., V. Kosonen.

M. S. T. Y. Imatra 19:ta puolesta Vilho Boman.
Imatra I., John G. Lehtinen.

Imatra 33, John G. Lehtinen.

Imatra I., Naisosaston puolesta Hanna Lehtinen.

Tätä kehoitusta noudattivat kaikki muut, paitsi
pääyhdistys Imatra, vaikka senkin edustajat julistuk-
sen allekirjoittivat. Jo puolentoista vuoden kuluttua
Clevelandin kokouksesta esitti epätäydellinen tilasto
seuraavaa :

Sosialistiosastoja	50
Jäseniä niissä	2,695
Tulot v. 1905	\$14,502.00
Omaisuu den arvo	\$11,845.00
Kirjastoissa niteitä	852

Tilasto käsittää 2/3 yhdistyksistä. Ja näinä aikoi-
na syntyi uusia sosialistiosastoja kuin sieniä sateella.
Keskinäiset riidatkin olivat tauonneet.

Clevelandin kokous ei tehnyt mitään muuta tärke-
ätä. Se ei voinut yksityiskohtaisesti määritellä vie-

raskielisen järjestön ja Sosialistipuolueen välisiä suhteita, sillä puolueella ei ollut entisiä kokemuksia, eikä suomalaisilla työväenyhdistyksilläkään pitemmälle menevää suunnitelmaa. Käytännön tuli sitten rakentaa alkumuoto näille uusille suhteille. Käytäntö olikin hyvä opettaja.

Massan valtiossa perustettiin n.s. "Massan suomalaisten sosialistien Liittohallinto," joka oli ensimmäinen rakennelma myöhemmin muodostetusta S. S. Järjestöstä. Siihen kuuluivat sosialistiosastot, mikä niiden nimeksi nyt vakiintui, hoitaakseen yhteisiä asioitaan ja tehtäviään. Yhteisiä tehtäviä olivat sosialistien kesäjuhlien toimeenpano, sillä näitäkin nyt ruvettiin pitämään erillään kansallisista kesäjuhlista; yleinen aatteenlevitystyö niinikään ja vasta perustetun Raivaajan, oman äänenkannattajan, tukeminen, joka oli alkanut ilmestyä tammik. 31 p., 1905. Sen toimittajana oli Taavi Tainio, mutta Raivaajan ensimmäisten vuosien henkiseksi hoitajaksi tuli runoilija Aku Päiviö, suomenkielisen työläisrunouden ehkä parhain mestari. Hänen henkevät kirjoituksensa näyttivät soveltuvan hyvin siirtymiskauteen ihanteena ymmärretystä sosialismista vakavampaan.

Aku Päiviö on parhaiten itsensä ja aikansa henkisen maailman julkituonut seuraavassa kauniissa runossa:

Kun Aatra rupesi ajattelemaan.

Ei tiennyt Aatra sukuhistoriastaan
ja itsestänsä melkein yhtä vähän,
ne kohtalo näät viskoi aina aikanaan
kuin lehdet hujan hajan; hän jäi tähän.

Ja vuosisadat niin ne taisi vaeltaa,
ei merkkejä näät piirrettynä ajan,
ja koti niiden taisi olla erämaa
ja vaellus, jos saikin joku majan.

Ja että suku laaja lie, hän uskoi sen
kosk' oli aina runsas lasten luku,
ja että kirveen, kuokan kanssa taistellen
on pettuleipää syönyt tämä suku.

Ja vielä että kurjaa heitä monta
ja sortunutta kesken aikojansa,
ken sodan tielle, ruttoon, ken nälkäkuolohon,—
niin onneton on ollut tämä kansa!

Kuin käypi kulku tää, ei Aatra aatellut,
hän uskollisna iestään vaan kantoi,
ei enää ruoskan isku, sekään koskenut,
hän nuolasi ja anteheksi antoi.

Kaikk' ajattelun jätti Aatra herroille,
vain kouristansa hällä oli selko
ja missä kävi kirkkotie, myös se,
nääs sieluparan vuoksi oli pelko.

Näin eli tyly Aatra lailla eläimen
ja siitti sukuansa samanlaista,
kunneska kerran hän, kai kera keväimen,
kuin karja, alkoi maata, ilmaa haistaa.

* * *

Mikä kumma! Miesi tyly
niinkuin korpikuusen lyly
alkaa kuni pahoin voimaan;
aivot pyrkii askaroimaan.

— — — — —

Jyskää aivot Aatran päässä
niinkuin tuurat talvijäässä,
puurtaa reikää päästäksensä
ensin omaan itsehensä.

Jokin täss' on vallan väärin;
minä ijät kaikki häärin
ainoastaan ruuan eteen
ja saan tuskin jauhot veteen. —

Miettii Aatra miettimistään
itsestään ja elämmistään;
vihdoin lyöpi kättä yhteen
viskaa heti koko lyhteen.

— Tämähän on perin tuttu
ja niin hiton selvä juttu
nehän kähveltää ja ryöstää,
jotkei hyödy mistään työstään.

Eihän mitään kartu mistä
ellei juuri kämmenistä.
Siispä mitä irti raadan
varsin itse pitää saatan. —

Mutta tuli eteen pulma,
juuri totinen ja julma;
kuinka oikein ensin alkaa?
Siin ol' enemmän kuin malkaa.

Maailmass' ei pientä palaa
hälle luvattua alaa,
ja jos ottais omin luvun,
saispa siitä aika huvin!

Jos näät oikeutta hakis
niill' on puolellansa laki; —

laki!? — sehän oikeutta
pitäis juuri olla, mutta...

Yötä päivää aatos jyskää
Aatran päässä, että ryskää
paikat tämän vanhan rajan,
ruostuttuneen aivopajan.

Ja kun mikä tekee tenän
kirjaan painaa Aatra nenän,
etsii viisautta sieltä,
järjen avuks' toisten mieltä.

Viimein vyyhti selviääpi,
mutta Aatra kariin jääpi
hän on oikeuden puolla,
mutta kaikki valta tuolla.

Minkä sille mahtaa yksin
vaikka koittais rynnistyksin, —
panisivat silmun kaulaan,
lopun saisi korpit laulaa...

Varsin sanatonna kieli,
avutonna aatos, mieli
Aatra askareissaan hyörii;
mullin mallin kaikki pyörii.

*

— Ahaa! — iski niinkuin naula —
jopas sytyit vanha taula!
Polkasevi Aatra jalkaa
— Vasta tästä leikki alkaa!

Jo on jokin jären vienyt
kun en tuota kohta tiennyt.

Kun ei riitä yhden luku,
pannaan koko Aatran suku!

Jopa oltuna on nauta;
mutta vuota, jumalauta,
kunhan yhtyy tämä suku
känsäkoura, tuhatluku!

Aatos Aatran päätä huumaa,
menee naapuriin ja tuumaa,
tuumaa, tuumaa, ei saa kystä;
pelkoa ja epäilystä.

*

Aprikoiden aika viertää,
tuuma Aatrain päissä kiertää;
liian suuri on se oppi,
liian ahdas järjen koppi.

Vasta kun se tarttuu nuoriin
astuu uusi kurssi ruoriin
Eespäin Aatra! Suora suunta!
Tuolta meidän päivä puuntaa!...

Lainehtivi laajat laihopellot,
kalkattavi kauniin karjan kellot,
korkeana kaartuu taivas sees.
Tervehdyksin rientää tuuli, kevät!
Nuorten Aatrain silmät säteilevät.
— Kuivoa jo vaari kyynelees!

Lipuin hulmuavin täällä, tuolla
kukkivien kumpuin päivän puolla
yhtyy Aatrain joukot, laulu soi.
— Tää on pieni kevätjuhla vainen,

juhla V a p a u s on vasta nuorukainen...
tuuli kulkiessaan huminoi.

*

Rautajuhta ryskää raa'an voiman töissä,
Atra tyynnä ohjaa, ehkä mietinnöissä,
kuinka ennen äiti veti auraa.

Rautajuhta ryskää, Aatra ajattelee,
nuorten koulutieltä laulut kajahtelee:
— Toisin oli ukkovaarin aikaan!

Se puhuttu agitasioonityö, mikä tehtiin ennen Clevelandin kokousta ja sen jälkeen lähivuosina, ei ollut tekijälleen iloksi eikä tuloksikaan. Sitkein ja tarkomokkain tuon ajan agitaattoreista oli Moses Hahl, myöskin pelkäämättömin ja tietorikkautta itselleen kartuttava. Hän kulki kylästä kylään ja kaupungista kaupunkiin niine eväine mitä kykeni hankkimaan. Joku osasto "pani likoon" muutamia dollareita, kannettiin kolehteja, joista harvoin karttui mainittava summa. Matkamiehen ruokaan ja asuntoon ja kyyteihin ne eivät riittäneet. Mutta matkustus oli vaatimatonta. Toisinaan maksuvapaa tavarajuna. Toverin luona sai agitaattori asunnon ja ateriankin. Tämä näytti muutamista ahtaasti ja aatteellisesti ajattelevista "rivimiehistä" mukavalta elämänuralta. Tee-päs tarkka tili mistä sait kolehdin, mistä matka-apulahjan, sanottiin. Piti niistä karttua hyvä summa, arveltiin. Eihän ollut menojakaan kun toverit antoivat asunnon ja ruokaa. Ja jos matkan epämukavuuksissa agitaattorin muistikirja oli kadonnut, eikä osannut ulkomuistista sanoa kuinka monta senttiä tai dollaria oli mistäkin kolehdista saanut, oli joukossa

niitäkin, jotka rupesivat pistelemään aatteella kei-
nottelemisesta, vastuunalaisuuden puutteesta tiliasi-
oissa — siis epäluotettavuudesta!

Ei olisi luullut tämän ammatin houkuttelevan, mut-
ta nuoret miehet suuressa innostuksessaan opiskeli-
vat ja puuhattiin agitaattorikurssitkin, Hancockiin
Michiganiin, joilla Tainio, Alex Halonen ja Kaapo
Murros opettivat. Vain muutamia kurssilaisia oli,
mutta niistä tuli nasevia agitatsionityöntekijöitä.

Minnesotan suuri rautakaivoslakko

Ameriikan suomalainen oli ollut varsinaisten siirtolaisuusvuosien ensimmäiset vuosikymmenet tyytyväinen työpäiviinsä ja työpalkkoihinsa. Hän oli kaukana siltä henkiseltä tasolta, joka herättää vaatimuksia. Perin alhaiseen elintasoon ja kovaan työhön kotimaassa tottuneelle näyttivät Ameriikan huonotkin palkat hyviltä ja työpäivätkin kohtuullisilta (10-12 t.). Jos elämä tuntui tukalalta, uudet olosuhteet vierailta ja muut vastukset rasittavilta, surut haudattiin humaanaan. Ja tätä tyytyväisyyttä olisi saattanut kestää pitemmällekin, ellei niillä aloilla, joilla suomalaisiakin suurin joukoin työskenteli, olisi tapahtunut tuntuvia tuotantotekniikan mullistuksia, jotka muuttivat työläisten elinehdot entisestään epäedullisemmaksi.

Sitten kun Yhdysvaltain terästrusti oli muodostunut, pantiin tuotantotekniikassa toimeen suuria parannuksia. Alkaen rautaoorin kaivauksesta Minnesotassa ja Michiganissa sen lastaamiseen ja lossaamiseen saakka Superior- ja Erie-järven rannoilla. Näihin aikoihin asti oli Ashtabula, Fairport ja Conneaut

Ohion valtiossa olleet suomalaisten suuria keskuspaikkoja, niissä kun lossattiin rautaooria laivoista käsilapioilla. Ansiot urakkatyöstä olivat kohtuulliset ja työvoiman kysyntä ympäri vuoden runsas. Mutta höyrylapio lossaustyössäkin muutti kerrassaan kaiken entisen. Kun ennen näissä töissä tarvittiin tuhansia miehiä, tarvittiin enää muutamia satoja ja niitäkin vain kevät-, kesä- ja syyskuukausina. Palkat alenivat. Näistä kaupungeista muodostui työttömyyskurjuuden pesiä tuossa tuokiossa.

Tuotantotekniikan parannukset vaikuttivat yhtäläisesti myöskin Minnesotan rautakaivostöihin. Avokaivanto ja höyrylapio muutti rautaoorin kaivauksen sesonkityöksi ja vähensi muutoinkin ihmistyövoimien kysyntää, sillä uudet kaivauskeinot kykenevät tuottamaan vuoden puolina kuukausina enemmänkin kuin tarpeeksi.

Ennen avokaivantojen ja höyrylapioiden tuloa oli kaivostyö säännöllisempää ja siitä maksettiin vielä vuoden 1901 vaiheilla \$2.25—\$3.00 päivältä, mutta mainittujen jättiläisparannusten tapahduttua, jota seurasi myöskin ennen pitkää urakkatyöjärjestelmä, alentuivat ansiot niin, että päivätyöstä tarjottiin v. 1906 tuskin \$1.25 päivältä. Voimakkaitten ja veresten miesten urakkatyöansiot olivat tietysti tätä korkeammat, mutta yllämainittuun päiväpalkkaan suhteellisesti verrattavia. Työnsaanti oli supistunut vuoden muutamiin kuukausiin, urakkatyö oli tehnyt työn kovaksi ponnisteluksi ja koneellinen suurtyö kylvi kuolemaa ja raajarikkoisuutta ympärilleen, niin että ihmeenä pidettiin, ellei jokaisessa kaivantokaupungissa joka päivä sattunut järkyttäviä tapaturmia.

Näistä olosuhteista sai alkunsa kesällä v. 1907 ensimmäinen työlakko Ameriikassa, missä suomalaiset olivat tärkeänä perusjoukkona. Ja tämä työlakko on myöskin Ameriikan suomalaisessa työväenliikkeessä kenties suurin merkkitapaus. Siinä mittelivät voimiin Yhdysvaltain pääoman jättiläinen ja ulkomaalais-syntyiset työläiset, niiden joukossa muutama tuhat suomalaista. Lakkoa johti aikoinaan huomattava radikaalinen Lännen Kaivosmiesten Liitto. Lakkolaiset liittyivät siihen vähä ennen lakon alkamista ja sen kestäessä. Johtavat toimitsijat olivat kokemattomia, mutta innostuneita ja lakkoliikkeen pääjohtaja, italialainen Teofilo Petriella, tuntuvasti anarkistimielinen, jonka "rytäkkäätteet" antoivat ulkonaisen leimansa tälle kylläkin urhealle, mutta kokemattomien miesten lakkotaistelulle. Suomalaisten huomatuimpana johtajana oli tarmokas, pelkäämätön ja mielenlaadultaan kylläkin vakava nuorukainen, John Välimäki. Toinen huomatuimmista John Kolu, jonka tunnontarkkuuskaan ei ollut parhain selittäessään lakkotapahtumia.

Toisella puolella oli raivokas, väkivaltainen ja kaikesta laillisuudesta työläisiänsä kohtaan piittaamaton Yhdysvaltain terästrusti. Se palkkasi ja paikalliskuntien nimeen aseisti noin 3,600 "pyssyhurttia"—suojeluskuntalaista, enimmäkseen suurkaupunkien häikäilemättömistä kuona-aineksista ja ammattirikollisten laajoista parvista, jotka pelkän ajanvietteenkin vuoksi hyökkäilivät ampuma-aseineen lakkolaisten kimppuun. Mieliä kiihdyttävät kahakat olivat jokapäiväisiä ilmiöitä. Ja lakko murskaantui asiallisesti parissa kuukaudessa. Tähän häviöön vaikutti ei

ainoastaan voimasuhteitten räikeä erilaisuus, mutta myöskin juuri samana vuotena puhjennut raha- ja teollisuuspaniikki, joka heitti miljoonia miehiä täydelliseen työttömyyteen kautta maan.

Mutta vaikka epäonnistuneet lakkotaistelut usein lamaannuttavat työläisten mielet, Minnesotan lakko-taistelu jätti jälkeensä vireän työväenliikkeen keski-valtioitten suomalaisten keskuuteen. Lakkolaiset-kaan oikeastaan eivät tässä lakossa mitään menettä-neet. Terästrusti oli jo hävittänyt ennemmin heidän elintasonsa siedettäväisyyden rajojen alapuolelle. Seurauksena oli joukkosiirtyminen muille työaloille, joilla palkat ja työolot olivat paremmat. Mikäli suo-malaisia lakon jälkeen rautakaivoksille jäi, heillä tee-tettiin parempipalkkaista työtä kuin varsinainen kai-vostyö, jota tekemään nyt oli tuotettu etelä-euroo-palaisia "mustia", joiksi niitä yleensä nimitettiin.

Suomalaisen pikkuporvariston, papiston ja "henkis-ten johtajain" osa Minnesotan rautakaivoslakon jäl-kimainingeissa oli niin häpeällinen kuin olla saattaa. He olivat tottuneet siihen käsitykseen, että suoma-lainen työmies on heille loukkaamattoman kallis elinkeino. He raivostuivat äärimmilleen nähdessään, että rauta-alueen suomalaiset asutukset alkoivat har-ventua ja siten siis heidän keinottelupiirinsä kadota. He olivat antautuneet terästrustille, ollen kumminkin täysin haluttomia alistumaan elantonsa edestä siihen kurjuuteen mikä rautakaivannoissa vallitsi. Mutta muutakaan keinoa ei näyttänyt edessä olevan kun ostajat kaupoista ja jäsenet seurakunnista karkasi-vat. Tästä syystä he ryhtyivät toivottomaan työhön kutsumalla "kansalaiskokouksia", joiden tehtävänä

oli pyytää terästrustilta anteeksi agitaattorien taholta tapahtunutta "kansalliskunnian polkemista."

Tämän liikkeen etunenässä oli Amerikan Kaiku niminen, Duluthissa, Minn., ilmestyvä porvarilehti. Muutkin porvarilliset lehdet seurasivat sitä, pitäen pitkän aikaa typerää melua lakkotapahtumista.

Tuota liikettä kutsuttiin "tosisuomalaisten liikkeeksi." Sen alustavasta kokouksesta julaistiin seuraava aikaa ja oloja kuvaava asiakirja:

Pöytäkirja tehty Evelethin suomalaisten alustavassa kansankokouksessa, pidetty Evelethissa, Minn., helmikuun 2 p., 1908.

Pyk. 1.—Puheenjohtajaksi valittiin Frank Mattson.

Pyk. 2.—Pöytäkirjuriksi ja kirjeenvaihtajaksi valittiin J. H. Castren.

Pyk. 3.—Näiden edellisten kanssa yhdessä laatimaan vastalause sosialistein toiminnalle valittiin Peter Peterson, Jaakko Penttilä, John Pakka, Gust. Klemola, pastor J. Wargelin, John Nelson, Matti Anderson-Puhakka ja Jaakko Saari.

Pyk. 4.—Kirjeenvaihtaja velvoitettiin antamaan tieto tämän kansallisasian tarkoituksesta kaikkiin suurimpiin suomalaisten asutuspaikkoihin Amerikassa, kehoituksella että sikäläisillä paikkakunnilla ryhdyttäisiin tämän auttamattomaksi käyneen tukalan asian korjaamiseen.

Pyk. 5.—Että saataisiin tälle kansallisuuttamme kipeästi koskevalle ja tärkeälle asialle huomiota herättävä ja kansallinen merkitys, päätettiin että kehoitetaan kansalaisia kaikkialla yli maan kokoontumaan samana päivänä kokouksiin, joissa julkilausuvat kantansa sosialistein yllytteleviä rettelöimisiä vastaan.

Pyk. 6.—Ehdotettiin että ilmaistaisiin toivomus että kaikkialla missä pidetään tämän asian johdosta ko-

kouksia, että niissä valittaisiin komiteat, jotka laativat ponsilauseensa, ja lähettäisivät niistä otteen Keskuskomitealle, joka Keskuskomitea sitten laatii lopullisen ponnen. Tämä näin laadittu ratkaiseva ponsipäätös sitten lähetetään Keskuskomitean toimesta asianomaisille yhtiöiden virkamiehille ja työnantajille. Ja myös julkaistaan tunnetuimmissa amerikalaisissa aikakaus- ja sanomalehdissä.

Pyk. 7.—Kokouksessa oli yleinen toivomus että kansalaiset kaikkialla ottaisivat innolla osaa tämän asian lopulliseen perille ajamiseen, syystä että sen menestymisestä mahdollisesti riippuu kansalaistemme taloudellinen menestys ainakin mikäli se koskee työkansaa.

Pyk. 8.—Päätettiin että varsinainen alustava kokous pidetään Evelethissä, Minn., Walon Lähde raittiusseuran haalilla, tk. 9 p., 1908, kello 8 i.p., jossa tehdään lopullinen suunnitelma, jota aletaan seurata.

Kokouksen puolesta:

F. Mattson, puheenjohtaja.

J. H. Castren, kirjuri.

Koko maata käsittäväksi ponneksi, tarkoituksella, että se kaikilla paikkakunnilla kansankokouksissa hyväksyttäisiin, ehdotettiin seuraavaa:

“Koska enemmistö Amerikan suomalaista kansaa on kristillismielistä, lakia noudattavaa ja isänmaallista, ahkeraa työkansaa, koettaen siten ansaita tosi-amerikalaisen kunnioitusta ja tietäen että sosialistinen, epäkäytännöllinen aate on syötetty atheismilla, joka ei voi hyödyttää mitään kansan luokkaa, ei onnettomia, joilta se riistää toivon, ei onnellisia, joiden ilon se tylsistyttää, eikä naista jonka kauneuden ja siveyden se tallaa, ei äitiä, jolla on lapsi menetettävä eikä kansain hallitsijoita, joilla ei ole mitään sen varmempaa takausta alamaistensa uskollisuudesta kuin uskonto.”

Sosialistit luonnollisesti eivät tämmöisistä kokouksista säikähtäneet, sillä olivathan he olleet lakko-kuukausina paljon pahemmankin pommituksen maalina — terästrustin aseistettujen hurttain jahtaamina, vaan ivasivat elinkeinonsa katoamisesta suuttuneita porvareita ja pappeja. Monin paikoin sosialistit menivät näihin kansankokouksiinkin ja olisivat ne helposti valloittaneet, jos niiden toimeenpanijat uskalsivat jättää toimitsijain valitsemisen saapuneitten kansalaisten käsiin.

Hibbingissä, Minn., pidetystä kokouksesta julkaisi Ameriikan Kaiku helmikuun 28 p., 1908 m.m. seuraavan uutisen:

“Kokouksen toimet alettua, alkoivat kumoukselliset pitää tavallista huutamistaan ja meluamistaan “kansan tahdosta.” Heitä kehoitettiin poistumaan, mutta kehoituksista ei ollut mitään apua, meteli vain lisääntyi. Silloin nostettiin huoneessa Yhdysvaltain lippu. Hetkiseksi taukosi melu, mutta kauan ei hiljaisuus kestänyt, kun kumoukselliset jälleen alkoivat huutonsa.”

Kokouksen puuhaajilla oli tarkoitus saada aikaan Yhdysvaltain lipun häväisemisnäytös sosialistien taholta ja olivat he kutsuneet siltä varalta poliisejakin, mutta juoni ei onnistunut, eikä poliisikaan sanottavasti innostunut tähän narrimaiseen tekopeliin. Joidakin sosialisteja ajettiin ulos kokoushuoneesta.

Sattuvan kansanomaisesti näitä kokouksia sanottiin “kätyrikokouksiksi.” Niitä pidettiin useimmissa keskivaltioitten kaupungeissa, joissa suomalaisia asui ja joissa terästrustin hengelliset ja maalliset pomot yrittivät terrorisoida suomalaissyntyisiä työläisiä, uskoen voivansa ne vielä peloittaa nöyriksi ja tottele-

viksi työjuhdiiksi, jota ominaisuutta heissä oli pidetty arvossa ja parhaimpana suosituksena.

Näistä "kätyrikokouksista" ja niiden "juudasponsista" sateli uhkauksia, että sosialistit kyllä ajetaan ulos maasta tai teljetään vankiloihin, "sillä kun nyt keran kunnan alkuun on päästy, kansalaistemme maineen puhdistamista ei jätetäkään puolitiehen" ilmoittivat asiaan innostuneet, kenties itsekin uskoen, että heidän takanansa oli valtaa ja voimaa. Heillä ei ollut tietoa eikä ymmärrystä tämän maan yleisestä mielipiteestä. He uskoivat, että terästrustin paikallinen pomo oli herrankin herra. Siltä saattoi näyttää kaivoskaupunkien akkunasta katsottuna. Mutta "kätyrikokousten" hommaajain suureksi ihmeeksi "esivallan miekka" ei heidän kokoustensa tekemistä syytöksistä paikaltaan liikahtanut. Lakko oli loppunut. Koulunsa käyneet politikoitsijatkaan eivät ajatelleet enää asiaa muulta kuin äänten kalastuksen kannalta tulevissa vaaleissa, ja vielä niinä aikoina oli äänten kalastelun yhtenä voimasanana "taistelu trusteja vastaan!" Vaikka politikoitsijat olivatkin valmiita tottelemaan terästrustin komentoa kun oli kysymyksessä "omaisuuden ja ihmishenkien suojeleminen" lakon aikana, sen päätyttyä olisi ollut sulaa hulluutta tehdä niitä tyhmyyksiä, joita kätyrikokoukset tehtäväksi tahtoivat.

"Maineen puhdistajat" tekivät sitten eräitä salaisia ilmiantoja ansojen virittämiseksi muutamien sosialistijohtajain tielle siirtolaislain anarkistipykälän nojalla. Nekään eivät vieneet minnekään, mutta sitävastoin trustivastaisen taistelun henkeä kannattavat varsin huomattavat sanomalehdet ja aikakauskirjat kä-

sittelivät Minnesotan rautakaivoslakon historiaa terästrustin rikoksia ja röyhkeyttä kuvaillakseen, antaen suosiollista huomiota m.m. tarmokkaalle ja teräväpäiselle lakonjohtajanuorukaiselle, John Välimäelle. Tämä kirottu mies oli siis paremminkin siinä asemassa, että Ameriikan vapaamielinen yleinen mielipide käytti häntä todistajanaan kuin kohteli syytettynä, ja lakkotaistelun käyneitä miehiäkin samalla vaikutusvaltaisella taholla kohdeltiin kunnioitettavina taistelijoina trustityranniutta vastaan.

Tätä eivät "kansankokousten" toimeenpanijat käsittäneet ja ihmeeltä tämä tuntui suomalaisen työväenliikkeen miehillekin, sillä heidän aatteellisen herätyksensä ensimmäinen oppi tai mielikuva maalasi kapitalismin kaikkine laitoksineen ja lehtineen ja julkisen vallan edustajineen hirviöksi, jolta puuttui kokonaan oikeamielisyys.

Ei sittenkään "juudasponsiroikan" kylvö kantanut satoa, vaikka se keinoihin katsomatta toimi. Näistä keinoista esimerkkinä mainittavaksi sopii vielä muuan tapaus. Calumetissa, Mich. ja sen naapurikaupungissa Hancockissa levitettiin kansalaiskokouksutsun ohella suomeksi käännettynä seuraavaa lentolehtistä:

Työmies ja sen toimittajat.

Kiihoittavia anarkisteja ja nihilistejä n.k. sosialismin varjossa.

Severi Alanne,

nykyinen Työmiehen päätoimittaja, Pommien valmistaja Suomessa, Rosvo ja murhajoukkueen johtaja Suomessa. Rikkoi vakuutussanansa ja pakeni Ameriikkaan.

Mainita sopii, että samaan aikaan ja samoissa piireissä, joista ylläsanottu julaistiin, toimi Calumetissa ilmestyneen Päivälehdten toimittajana eräs Nikolainen niminen mies, joka oli ollut osallisena Suomen suurlakon jälkeen muodostuneissa rosvojoukkueissa ja saman lehden toimittajat olivat mitä parhaimmissa väleissä ja kanssakäymisessä J. A. Mustosen kanssa, joka kirjoittamassaan kirjassa "Salat Julki" tunnustaa olleensa pääjohtajana aikoinaan mieltenkuohua herättäneissä rosvosakeissa.

Severi Alanteella ehkä oli ollut yhteyksiä venäläisten vallankumouksellisten kanssa Suomessa ollessaan, mutta tämä yhteys ei koskenut ryöstöjä, joita venäläiset, muun paremman ohella, keinonaan käyttivät.

S. S. Järjestö

Viaporin kapinan tykkien paukkuessa Suomessa alkoi S. S. Järjestön (lyhennys nimestä: Suomalainen Sosialistijärjestö; Finnish Socialist Federation) perustava kokous Hibbingissä, Minn. Tästä seikasta mainitaan tässä siksi, että edustajakokous alkoi tätä onnetonta kapinaa tervehtivän päätöslausunnon tai onnittelukirjelmän kyhäämiskeskustelulla — siis juhlallisesti. Ja Martin Hendrickson teki tinkimättömän vaatimuksen, että edustajakokouksen päätös tai onnittelu julaistaan "Ameriikan, Suomen ja Venäjän päivälehdissä", mikä tietysti lisäsi juhlallisuutta.

Hibbingin kokous alkoi elokuun 1:nä päivänä v. 1906. Edustajat olivat enimmäkseen keskivaltioista. Itävaltioitten edustajia pitkän matkan vuoksi ei saapunut, mutta Massachusettsin Liittohallinto oli lähettänyt valtakirjan Kaapo Murrokselle. Kokouksen työ tuli kumminkin tehtyä kaikkia tyydyttävästi. Käytännöllisesti tärkein edustajakokouksen päätöksistä oli laitoksen perustaminen, jonka nimeksi merkitään S. S. Järjestö. Päätös tästä on seuraava:

1) Että yleinen, koko maata käsittävä kielenkääntötoimisto on asetettava toimittamaan puolueasioita koskevat käännökset;

2) että tätä toimintaa valvomaan sekä suomalais-ten yhteisiä asioita hoitamaan (toimimaan agitatsioo-nitehtävissä y.m.) asetetaan yleinen komitea, johon kustakin valtiosta, missä yksikin suomalainen sosia-listiosasto on, valitaan yksi jäsen; lisäjäsenen saapi kukin valtio valita kutakin viittä suomalaista osastoa kohti; komitea ratkaisee asiansa kirjeenvaihdon kaut-ta;

3) että kielenkääntäjäviraston yhteyteen valitaan viisihenkinen toimeenpaneva komitea, joka muo-dostuu Wisconsinin, Illinoisin ja Indianan valtioista valituista yleisen komitean jäsenistä; tämän takia an-netaan Illinoisin valtion osastoille oikeus valita kaksi jäsentä yleiseen komiteaan, vaikka sen osastojen luku ei nousekaan määrättyyn määrään. Kielenkääntäjä on komitean sihteeri, mutta vailla päätösoikeutta.

Tämän lisäksi päätettiin, että valtiot valitsevat edustajansa yleiskomiteaan yleisäänestyksellä. Toi-meenpaneva komitea ottaa vastaan kielenkääntäjä-sihteeritoimen hakemukset, ja valinnan virkaan toi-mittaa yleiskomitea ja eroittaa virasta, jos tarpeellis-ta on. Toimeenpaneva komitea laatii sääntöehdotuk-sen yleisen komitean ja kielenkääntäjän toimintaa oh-jaamaan; ehdotus vahvistetaan yleisäänestyksellä. Kielenkääntäjäviraston kulujen korvaamiseksi tulee kunkin suomalaisen osaston suorittaa \$5.00 sisäänkir-joitusmaksu ja \$1.00 kuukaudessa kunnes kielenkään-täjän palkkaaminen sovitaan toisella tavalla Sosialis-tipuolueen kanssa.

Tällä tavalla ja näille perusteille laskettu laitos tuli myöhemmin malliksi kuinka Sosialistipuolue parhaiten toimii ulkomaalaisten tai vieraskielisten järjestämiseksi. Ennen pitkää puolueesta muodostuikin "kansainvälinen" pienoiskoossa. Yhteen aikaan sen yhteydessä toimi toistakymmentä kielijärjestöä. Mutta historia ei ole vielä sanaansa sanonut olivatko nämä kielijärjestöt myöskin turmioksi sille; varmaa vaan on, että yhden pahan haaksirikon Sosialistipuolue kärsi kielijärjestöjen liian suuren ja sokean vaikutuksen vuoksi.

Kenenkään ei käy kieltäminen, ettei S. S. Järjestön perustaminen merkinnyt Ameriikan suomalaisten historiassa voimakkaimman ja toimeliaimman keskuksen luomista. Lehtineen, kirjallisuksineen, laitoksineen, taloineen, näyttämöineen, puistoineen, soitto-kuntineen, lauluseuroineen, urheiluyhdistyksineen, opistoineen, puhujineen ja kursseineen se tunkeutui suomalaisten elämän joka soppeen ja järkytti kaikkea entistä; ajoi puolustusasemaan hyökkäystensä edessä kirkkokunnat, raittiusseurat, ritariseurat ja porvarilliset sanomalehdet. S. S. Järjestö osastoineen kasvoi ja laajeni. Osastojen haaleilla alkoi vilkas elämä, kuin kauan pidätyksissä olleet voimat olisivat päässeet valloilleen.

Ennen pitkää ilmaantui neljä voimakasta päiväleh-teäkin, ja samasta juuresta, vaikka ei enää alkupe-räiseen tarkoitukseen, viides ja kuudeskin.

Koko maata käsittäväksi järjestöksi muodostumi-sen jälkeen kokoontui toinen edustajakokous, mikä pidettiin Hancockissa, Mich., elokuussa v. 1909. Tähän kokoukseen saapui edustajia kautta maan, aina Ari-

zonasta saakka. Tämä kokous oli siitä tärkeä, että S. S. Järjestön nopea laajentuminen ja maan olosuhteitten erilaisuus pakotti muodostamaan kolme piiri-järjestöä. Atlannin valtiot Michigania myöten muodostivat itäpiirin, tullen voimakkaimmaksi osaksi järjestössä. Siinä oli vielä v. 1919 6,000 jäsentä; keskipiiri käsitti keskivaltiot vuoristovaltioihin saakka ja länsipiiriin Tyynen meren rannikkovaltiot ja vuoristovaltiot.

Hancockin kokouksessa rajoitettiin myöskin yleisäänestysten käyttöä, koska tästä tärkeästä kansanvaltaisuuden keinosta uhkasi tulla ase juonittelun palvelukseen. Yleisäänestyksen esittämisvalta jäi jokaiselle osastolle, mutta äänestykselle asettamista varten vaadittiin kannatuksia neljännes (myöhemmin viidennes) kaikkien osastojen määrästä. Yleiskomitea poistettiin ja toimeenpanevan komitean valinta ynnä järjestön sihteerin vaali jätettiin yleisäänestyksellä joka vuosi toimitettavaksi, niistä ehdokkaista, joita osastot ennemmin asettivat. Järjestökuria koskevat säädökset laadittiin. Niiden tarkoituksena oli puoluevastaisen toiminnan estäminen järjestön ja sen osastojen sisällä. Niinikään säädettiin sovinto-oikeuden periaatteille "oikeudenkäyntijärjestys" riitaisuuksien tutkimista ja ratkaisemista varten. Raittiutta kehoitettiin harrastamaan ja työskentelemään juoppouspaheen poistamiseksi, koska juopottelu häiritsee ja hidastuttaa kapitalismia vastaan käytävän taistelun vauhtia. Ja sen sijaan kun Hibbingin kokouksessa tehdyn päätöksen mukaan tuli etutila antaa taloudellisten järjestöjen suosittelussa I. W. W:lle, Hancockissa lausuttiin arvostelu tämän työväenliiton syndi-

kalistisista taipumuksista, jotka kehittyessään kääntyvät Sosialistipuoluetta vastaan, koska syndikalistiset aatteet kieltävät itsenäisen valtiollisen toiminnan ja itse valtionkin. Liittymistä ammattiyhdistyksiin suositeltiin lämpimästi, sillä niissäkin kehittyi teollisuusliittoaate, syrjäyttääkseen ahtaan ammattikunta-ateen. Kouluja lapsille sosialististen ihanteitten istuttamista varten kehoitettiin perustamaan, mutta Työväen Opiston erikoisvero poistettiin, vaikka sille muutoin kyllä järjestön kannatus ja suositus lausuttiin kaikinpäin. S. S. Järjestön ja Sosialistipuolueen keskinäisten suhteitten suunnitelma laadittiin ja toimeenpaneva komitea valtuutettiin mainitut suhteet saattamaan voimaan neuvotteluilla puolueen kanssa.

Hancockin kokous teki siis paljon rakentavaa työtä. Ja pantakoon merkille, ettei tässä edustajakokouksessa ollut edustajia, jotka olisivat olleet muita kuin proletareja sanan ahtaimmassa merkityksessä; ei ainakaan oppiarvoja omaavaa. Tämä mainitaan vaan siksi, että ne myöhemmin "etevämmyydellään" saivat aikaan paljon häiriötäkin, jos ne myöskin suorittivat huomattavan suuria opetus- ja kirjallisuustöitä.

Seuraava yleinen edustajakokous pidettiin Smithvillessä, Työväen Opistolla kesällä v. 1912. Tämä edustajakokous oli ainoa S. S. Järjestön "paraattikokous." Siellä puhuttiin paljon ja edustajina olivat nyt myöskin S. S. Järjestön "oppiarvoiset", muiden ohella: Santeri Nuorteva, Yrjö Sirola, Leo Laukki ja Aku Rissanen. Kokouksen tärkein työ oli sosialistisen ja syndikalistisen suunnan välillä syntyneen alkukahakan päättäminen suloiseen sovittelupäätök-

seen. Työväen Opisto oli muodostunut syndikalistisen suunnan ahjoksi johtajansa Leo Laukin ja opettajansa Yrjö Sirolan johdolla. Raivaajan toimitusta tämän kirjoittajan johdolla pidettiin huomatuimpana syndikalistisen suunnan vastustajana. Edustajain enemmistö Smithvillessä asettui vastustamaan syndikalistista suuntaa. Mutta varmaankaan tämä ei olisi pakottanut niin paljon syndikalistisen suunnan ajajia hautaamaan sotakirveensä kuin heidän vaatimuksensa Smithvillen edustajakokoukselle, että Työväen Opistolle myönnettäisiin viiden sentin kuukausivero jokaista järjestön jäsentä ja kuukautta kohden. Tämöinen päätös tehtiinkin ja Työväen Opisto sai siitä vuosittain noin \$7,000.00 kannatusapua. Mutta Työväen Opisto jatkoi syndikalistista suuntaansa ja yritti valloittaa uskollisten oppilaittensa avulla kaikki S. S. Järjestön laitokset käsiinsä, pannen erikoisemmin painoa siihen, että ne olivat "oppimattomien ja taitamattomien" hoidossa.

Tämä riita pakotti kutsumaan ylimääräisen S. S. Järjestön edustajakokouksen Chicagoon syksyllä v. 1914. Tällä edustajakokouksella ei ollut muuta tehtävää kuin todeta, että hajaannus oli tapahtunut, mutta edustajat, ottamatta lukuun yhtä, olivat sosialistisen suunnan valitsevat. Kaikki lehdet ja laitokset, paitsi Työväen Opisto, olivat jääneet Sosialistipuolueelle uskollisten hoitoon. Vaikka S. S. Järjestön toimeenpaneva komitea ja sen sihteeri olivat olleet opistolaisten puolella, korjaus oli saatu aikaan yleisäänestyksellä jo ennen edustajakokousta.

Tässä kokouksessa kovennettiin niitä siteitä, joilla järjestö osastoineen oli Sosialistipuolueeseen liitetty

ja hyljättiin Työväen Opisto, jolle kannettava erikoisvero niinkään yleisäänestyksellä oli vähäistä aikaisemmin lakkautettu.

S. S. Järjestö selvisi tästä kahakasta suhteellisen pienellä jäsenmäärän menetyksellä. Hajaannusvuoden jäsenten keskimäärä oli 12,000, korkein yhden kuukauden merkintä vähän päälle 17,000. Järjestöön jäi 10,000. Hajaannus ei häirinnyt itävaltioitten osastoja, joissa jäsenmäärän lisääntyminen jatkui, mutta keskipiiriin osastoihin se löi semmoisen haavan, etteivät ne koskaan kunnolleen jaloilleen päässeet. I. W. W. sai S. S. Järjestön jäsenistä ja sen vaikutuspiireistä noin 6—7 tuhatta jäsentä.

V. 1919 lopulla kokoontui S. S. Järjestön edustajakokous Chicagoon käsittelemään sotavuosien ja Venäjän vallankumouksen nostattaman intomielisyyden tilannetta. Tämä oli katkerien riitojen raatelema kokous, riitojen, joista puhutaan vielä niiden käsittelemistä varten varattavassa luvussa. Edustajat jakaantuivat kahteen leiriin. Ja kysymys oli erotaanko Yhdysvaltain Sosialistipuolueesta vai jäädäänkö siihen edelleen. Länsi- ja keskipiirin edustajat vaativat eroamista, mutta itäisen piirin edustajat paikallaan pysymistä. Vaikka itäpiirissä oli S. S. Järjestön jäsenten enemmistö, noin 6,000 jäsentä 10,000:ta, sillä oli 20 ääntä kokouksessa, kun taas jäsenten vähemmistöä edustavilla piireillä oli 21 ääntä. Sovittelulla päästiin kumminkin niin pitkälle, että päätettiin alistaa vähemmistöä edustavan enemmistön ja enemmistöä edustavan vähemmistön päätösesitykset yleisäänestyksellä vahvistettavaksi tai hyljättäväksi. Huomattava enemmistö, 3,779 ääntä 2,590 vastaan antoi äänensä

Sosialistipuolueessa pysymisen puolesta, mutta S. S. Järjestön keskusvirasto ja sihteeri ynnä lehdet, paitsi Raivaaja, jäivät eroamista vaativan politiikan palvelukseen.

Tulos oli, että vuotta myöhemmin Waukeganissa, Ill., pidetyssä edustajakokouksessa oli kaikki valmista eroamista varten. Riidat olivat harventaneet jäsenten rivejä. Waukeganin kokouksen aikana oli jäseniä noin 8,000. Niistä jäi Sosialistipuolueen puolelle 3,500 ja noin 4,500 meni kommunistisen liikkeen seikkailuihin.

Tämän kirjoittaja on sitä mieltä, että varsinainen S. S. Järjestö päätti päivänsä Waukeganissa ja siitä alkaa entisestä muodostuneen kahden, tavallaan uuden haaran elämä ja kehitys; kolmas haara, syndikalistinen, oli alkanut 6 vuotta aikaisemmin. Niiden edustajakokouksista kertominen ei siis kuulu tähän kohtaan.

S. S. Järjestön virallinen jäsentilasto näyttää seuraavaa:

Vuosi	Osasto	Keskim. jäsentä
1906	53	2000
1907	133	2928
1908	150	3960
1909	160	5384
1910	173	7767
1911	217	9139
1912	248	11535
1913	260	12651
1914	227	11657
1915	212	8859
1916	224	9396
1917	219	9468
1918	236	10668
1919	225	10884

S. S. Järjestön keskusviraston tuloista ja menoista tekevät selvää seuraavat numerot:

	Tulot	Menot	Ylijäämä
1915	\$22,494.07	\$21,986.65	\$ 507.42
1916	24,898.73	23,763.69	1,135.04
1917	26,095.46	25,724.40	371.06
1918	67,957.19	60,864.56	7,092.63
1919 (6 kk.)	42,754.65*	38,419.99	4,523.08

Osastojen tulot ja menot eivät tule näkymään tässä. Jotkut niistä jättivät tilikirjoihinsa lähipitäen yhtä suuria tulo- ja menonumeroita vuosittain kuin keskusvirasto omiinsa, m.m. New Yorkin osasto, jonka tulot v. 1918 olivat \$45,000.00. Fitchburgin osaston tulot päälle \$20,000.00 ja monien muitten itävaltioitten osastojen tuossa kymmenen tuhannen dollarin korvilla vuodessa. Osastojen yhteenlaskettu puhdas omaisuus, ottaen lukuun järjestön lehtiyhtiöitten omaisuudet, laskettiin v. 1919 miljoonaksi dollariksi. Käsissä olevat omaisuudet olivat tietysti tätä suuremmat, mutta niistä oli tuntuvia velkoja. S. S. Järjestön osastojen yhteenlasketut tulot eivät jää vuoden 1918 ajalta alle puolen miljoonan dollarin.

Vuodesta 1915 vuoteen 1919 keräsi S. S. Järjestö varoja erinäisiin ulkopuolisiin tarkoituksiin ja lahjotuksiin, kuten lakkoavustuksiin, oikeustaisteluihin, nälkäänäkeville, puhevapaustaisteluihin, miljoonamarkan rahastoon y.m. yhteensä \$40,266.99.

Tähän ei kumminkaan sisälly lukuisat lakkokerä-

---

*) Tulojen suuruus johtuu n.s. "miljoonamarkan rahaston" keräyksen tuloista, joita oli karttunut vuosipuoliskolla noin \$30,000.00.

ykset, joita oli jatkuvasti, m.m. yksistään Michigannin kuparikaivostyöläisten lakkotaistelun avustamiseksi vv. 1913-14 joukon kolmattakymmentä tuhatta dollaria. Ne tilitettiin osastoista suoraan asianomaiselle lakkokomitelle Hancockiin. Siinä eivät ilmene myöskään ne tuhannet dollarit, joita S. S. Järjestön osastoista kerättiin I. W. W:n lakkojen tukemiseen, m.m. Lawrencen, Mass., katkeran kutomotyöläislakon hyväksi v. 1912 useita tuhansia. Näiden ohella kerättiin vähän päästä yksityisten hätään joutuneitten hyväksi, muutamista kymmenistä dollareista satoihin dollareihin saakka.

Puhujia piti S. S. Järjestö liikkeellä vähintään yhden kussakin piirissään. Piirijärjestöt niinikään palkkasivat vakituisia puhujia. Aluetoimikunnat, joita piireissä oli useita, palkkasivat n.s. "tupa-agitaattoreita," jotka levittivät sanomalehtiä ja kirjallisuutta. S. S. Järjestön ja sen piiritoimikuntien toimesta pantiin toimeen myöskin opetuskursseja järjestötoimistijain kasvattamista varten. Kurssit kestivät 4—8 viikkoon kerrallaan ja paikassaan. Luennoitsijoina niillä toimivat järjestön puhujista parhaat ja puheitten pitoon pystyvät sanomalehtien toimittajat. Tällä tavalla saatiin kasvatetuksi joukko pystyviä puhujavoimia.

Vanhan S. S. Järjestön historian viimeisinä vuosina perustettiin järjestöviraston yhteyteen erikoinen toimisto näytelmätaiteenkin edesauttamista varten. Sen toimiston haltuun hankittiin muutamia satoja näytelmiä, joita se vuokrasi osastoille. Ja edistääkseen näytelmäkirjallisuuden tuotantoa, osti toimisto uusien näytelmien käsikirjoituksia. Johdon ja asiantunte-

muksen puute kaiketikin vaikutti, ettei tästä yrityksestä tulokset olleet mainittavia, vaikka näytelmien esittämisharrastus onkin ollut kaikissa osastoissa tehtävien pääalana.

Niiden suhteiden valaisemiseksi jotka sitovat kielijärjestöt Sosialistipuolueeseen, mainittakoon, että puolueen sääntöjen mukaan jokainen vieraskielinenkin osasto on valtiossaan valtiopuolueen alaosasto. Sillä ei ole muuta erikoiasemaa kuin että jäsenveromerkit vieraskielisille välittää kielijärjestön sihteeri puolueen kansallisvirastosta. Sieltä sitten palautetaan vieraskielisiltä valtiojärjestöille säännöissä määrätty vero-osuus yhtä suurena kuin valtiojärjestön osuus on kaikilta muiltakin jäseniltään. Yhdysvaltain Sosialistipuolue ei tunnusta vieraskielistä järjestöä sanan varsinaisessa merkityksessä alaosastokseen, vaan sen osastot, muiden osastojen mukana, kuuluvat puolueeseen yhtäläisillä oikeuksilla ja velvollisuuksilla, mutta vieraskielisillä osastoilla on oikeus, kullakin kieliryhmällä erikseen, muodostaa kielijärjestö puolueen tarkoitusten, tehtävain ja aatteiden levittämistä varten. Puolue palkkaa vissin suuruiselle kielijärjestölle sihteerin ja kielijärjestöllä on oikeus asettaa vakinaisia ja ylimääräisiä veroja puolueen jäsenmaksukannon yhteydessä kannettavaksi. Sosialistipuolueen ja sen valtiojärjestöjen säännöt sitovat ensisijassa kielijärjestöjenkin osastoja ja elleivät kielijärjestön säännöt ole sopusoinnussa ensimainittujen kanssa, semmoiset säännöt tai sääntöjen kohdat ovat mitättömät. Vieraskielinen järjestö ei voi eroittaa osastoa puolueesta, eikä myöskään ottaa osastoa siihen. Tämä valta on puolueen valtiojärjestöillä. Ne antavat lu-

pakirjat ja tarpeentullen peruuttavat ne. Osastoa ei myöskään voida enemmistö päätökselläkään hajoittaa jos viisi jäsentä haluaa osastoa ylläpitää.

Tuntuva taloudellista hyötyä Sosialistipuolueelle oli suomalaisesta kielijärjestöstä olemassaolonsa parhaimpina vuosina. Jäsenverojen kautta se sai neljän ja puolen vuoden aikana allamainittavat summat:

1915	.....	\$4,344.35
1916	.....	4,457.05
1917	.....	4,583.79
1918	.....	3,259.10
1919 (6 kk.)	.....	3,259.10
		\$22,659.29

Yhdysvaltain Sosialistipuolue perustettiin v. 1900. Sen jäsenmäärä oli kymmentä vuotta myöhemmin 58,000 ja tämän jälkeen harpaten hyppäsi kahdessa vuodessa 118,000:teen. Mutta sitten puolueen jäsenmäärä aleni i. w. w.-läisen rettelön johdosta ja vaihteli 80—90 tuhannen välillä. Vuonna 1919 tapahtui hajaannus ja puolueen jäsenmäärä aleni niin ettei se nykyisin ole ainakaan 20,000 korkeampi. Näin suuri alentuminen ei merkinnyt kumminkaan sitä, että kommunistipuolue olisi lohkaissut itselleen kymmeniä tuhansia jäseniä, sillä sen jäsenmäärä on noin 15,000. Enemmistö Sosialistipuolueen jäsenistä luopui väsymyksestä vallankumouksellisen oikeaoppisuuden rähinään, mikä on ollut sosialistisen liikkeen pahana kirouksena tässä maassa.

Sosialistipuolueen poliittinen vaikutus ei kumminkaan ole vähentynyt vaikka aatteenlevitystyö on pal-

jon kärsinyt varojen puutetta. Puolue on saanut kansallisissa vaaleissa seuraavat äänimäärät:

Vuosi	Äänimäärä
1900 Debs	94,768
1904 Debs	402,400
1908 Debs	420,820
1912 Debs	898,011
1916 Benson	585,113
1920 Debs	919,799

Näinä vuosina järjestetyn Conference for Progressive Political Action'in asettama presidenttiehdokas, jonka kannattajana oli myöskin Sosialistipuolue, senaattori LaFollette, sai vähän vaille 5,000,000 ääntä vuoden 1924 kansallisvaaleissa. Myöskin Y. S. S. Järjestö, puoluehajaannuksen jälkeen uudelleen muodostettu Sosialistipuolueen suomalainen haara oli osallisena tässä vaalitaistelussa.

Minkämoinen laitos on S. S. osasto?

S. S. Osasto on monipuolinen laitos. Se on pieni yhteiskunta "lakeineen, laitoksineen ja tapoineen." Se on Ameriikan suomalaisten seuraelämän maallinen keskus, jonka alaisena toimii useita alaosastoja. Pienessäkin S. S. Osastossa on vähintään näytelmäseura, ompeluseura, kirjallisuuden ja sanomalehtien levittäjät, huvitoimikunta ja tietysti "ministeristö" — johtokunta. Suurista osastoista saadaan seuraava luettelo:

Näytelmäseura.

Torvisoittokunta.

Orkesteri.

Lauluseura.

Voimistelu- ja urheiluseura.

Ompeluseura.

Sanomalehtien ja kirjallisuuden levittäjät.

Kasvatus- tai agitatsioonitoimikunta.

Ihanneliitto.

Nuoriso-osasto.

Ravintolatoimikunta.

Järjestyksen pitäjät.

Johtokunta.

Eri alaosastot jakaantuvat vielä alaosastoihin. Nuoris-osasto, esimerkiksi, kahteen osastoon, varttumemman nuorison ja vasta lastenkengistään pääsevään ryhmiin. Ihanneliitossa tai sunnuntaikoulussa on tavallisesti neljä luokkaa opettajineen. Ne koontuvat säännöllisesti kerran viikossa "työkokouksiin" ja useina viikon iltoina erinäisiin harjoituksiin. Urheilu- ja voimisteluseura jakaantuu niinikään ikäluokkaryhmiin, alkaen 5-vuotiaista 60-vuotiaisiinkin, siis lasten, nuorten, keski-ikäisten ja vanhojen tai "ikämiesten" ryhmiin. Näitten ohella omana ryhmänään toimivat naispuoliset urheilun ja voimistelun harrastajat. Tällöinen on kookonpanoltaan m. m. Fitchburgin S. S. Osaston voimistelu- ja urheilujoukkue. Eri ryhmät harjoittelevat ei ainoastaan terveydekseen mutta myöskin julkista esiintymistä varten voimistelun ja urheilun kaikissa lajeissa, kesällä ja talvella. Kaikissa suuremmissa osastoissa on voimistelu- ja urheilujoukkueita, joiden toiminnan monipuolisuus riippuu joukon suuruudesta ja siitä minkä ikäistä urheiluväki on. Lapsista muodostuvien voimistelu-joukkueitten esiintyminen yleisölle on erityisemmin suosittua ja lapsille taas mieluisinta.

Soittokunnat ja orkesterit niinikään jakaantuvat harjaantuneitten amatöörien ja amatööri-oppilaitten ryhmiin, joilla monessa tapauksessa on palkattu johtaja. Lauluseurat toimivat antaakseen konsertteja, soittokuntien ja orkesterien kanssa. Yhden ainoan osaston musikaalisiin alaosastoihin parhaimmissa tapauksissa kuuluu satakunta henkeä.

Näytelmäseuran tehtävä on suurin. Se valmistaa

näytelmiä melkein joka lauantai-ilta esitettäväksi, joskus viikon päivinäkin.

Ompeluseura kokoontuu visseinä iltoina tekemään käsitöitä, toimiakseen kerran vuodessa käsityömyyjäiset osaston rahavarojen kartuttamiseksi. Käsityömyyntien ohella asetetaan "myytäväksi" muutakin tavaraa aina automobiileista alkaen — useoitakin yksissä myyjäisissä. New Yorkin ja Fitchburgin osastojen kesken on ollut vuosikausia kestänyt kilpailu tulosten suuruudesta. Tulosten suuruuden viimeinen sana on New Yorkin osastolla vuoden 1924 myyjäisistä. Myyjäisten puhtaat tulot siellä olivat paria tuhatta dollaria suuremmat kuin Fitchburgin osaston, jonka rahastoon karttui \$6,500.00 puhdasta. Kokonaistulojen näistä myyjäisistä, markkinoista tai karnevaaleista täytyy mennä pitkän matkaa yli kymmenen tuhannen dollarin. Tästä on päätettävissä, etteivät ne ole vähäpätöisiä niin pienten "yhteiskuntien" hommiksi kuin suomalaiset S. S. Osastot ovat.

Sanomalehti- ja kirjallisuustoimikunnat myyvät ja jakavat vapaasti kirjallisuutta ja sanomalehtiä. Esimerkkinä tästä toiminnan haarasta mainittakoon, että yksistään New Yorkin osaston kirjallisuus- ja sanomalehtitoimikunta levitti yhtenä ainoana vuotena, v. 1918 näitä tuotteita lähes \$8,000.00 arvosta, paitsi sitä mitä vakinainen kirjakauppa ja palkatut kirjallisuuden ja sanomalehtien levittäjät tällä alalla aikaansaivat.

Ei ole harvinaista, että suuren S. S. Osaston eri osastot pitävät viikon mittaan aina 40 kokousta ja harjoitusta. Alituisesti toimissa olevia täytyy löytyä pariin sataan saakka, sillä paitsi yllämainittuja vakinai-

sia alaosastoja, erikoistoimikuntia valitaan vähän päästä osaston aineellisten ja aatteellisten tarkoitusten palvelukseen. Vakinainen aatteellisten tarkoitusten toimikunta, agitatsiooniosasto, on laitos, jolla on paljon työtä hyvin toimivassa osastossa. Sen huolena on hoitaa varsinaiset kokoukset ja valmistaa asiat sille, toimeenpanna vapaita ohjelmallisia illanviettoja pari kertaa kuukaudessa, hankkia puhujia haali- ja katu-kokouksiin, hoitaa vaalitaistelutehtäviä j. n. e.

Johtokunta taas käsittelee taloudelliset asiat, palkkaa palkattavat työläiset, sillä näitäkin on suurilla osastoilla: talon- ja omaisuuksien hoitaja, näytelmäseuran johtaja ja musiikin johtaja. New Yorkin osaston palkkalistalla oli v. 1918 kuusi henkilöä, sen käsissä kun on paitsi suuri talo ja yllämainitut alaosastot palkattuine johtajineen, myöskin aina avoinna oleva ravintola ja biljaardi-sali.

Tämmöisiä pääpiirtein kuvattuina ovat S. S. Osastot. Niitä on ollut eri aikoina seuraavilla paikkakunnilla kautta Yhdysvaltain:

Connecticut: Hartford, New Haven, Canterbury, Collinsville.

Florida: Jacksonville.

Maine: Long Cove, Monson, Rockland, Union, West Paris, Thomaston.

Massachusetts: Ashburnham, Ashby, East Cambridge, Allston, East Boston, East Douglas, Fall River, Lowell, Fitchburg, Gardner, Lanesville, Gloucester, Maynard, North Adams, Norwood, Peabody, Quincy, Rockport, Sandwich, Springfield, Worcester, Winchendon, Lawrence, West Wareham, Hingham,

Abington, West Fitchburg, South Royalston, Chester.

New Hampshire: Lebanon, Manchester, Milford, New Ipswich, Newport, Troy, West Concord, Fitzwilliam, Wilton.

New Jersey: Jersey City, Newark, Bogota.

New York: New York City, Harlem, Bronx, Buffalo, New Rochelle, Rochester, Brooklyn, White Plains, Schenectady, Port Chester, Bridgeport.

Ohio: Ashtabula Harbor, Ashtabula, Aurora, Char-
ton, Conneaut, Cleveland, Fairport Harbor, Jackson-
ville, Santoy, Youngstown, Warren.

Pennsylvania: Bessemer, Coal Center, Daisytown,
Donora, Erie, Fayette City, Glassport, Monessen,
New Castle, Philadelphia, Pittsburgh.

Maryland: Baltimore.

Rhode Island: Pawtucket, Providence, Westerly.

Vermont: Graniteville, Proctor, Winoosky, Ludlow.

West Virginia: Weirton, Clarksburg.

Illinois: Chicago, De Kalb, Joliet, Waukegan.

Indiana: Clinton.

Michigan: Ahmeek, Amasa, Bessemer, Calumet,
Chassell, Doggett. Detroit, Grand Rapids, Green,
Hancock, Herman, Iron River, Ironwood, Ishpeming,
Kaleva, Kreetan, Marquette, Mass City, Negaunee,
Paynesville, Princeton, Sault Ste Marie, South Range,
Suomi, Verona.

Minnesota: Angora, Angoratown, Aurora, Bates,
Biwabik, Bovey, Brainerd, Brookston, Buhl, Cheen,
Chisholm, Cloquet, Crosby, Crystal Bay, Duluth, Ely,
Eveleth, Fairbanks, Floodwood, Florenton, Gilbert,
Gowan, Hibbing, International Falls, Keewatin, Kin-

ney, Lawler, Markham, Menahga, Minneapolis, Mount Iron, Nashwauk, Northland, Palo, Pike, Poupore, Soudan, Sandy Lake, Sebeka, Sandstone, Thomson, Toimi, Toivola, Two Harbor, Virginia, Wright.

North Dakota: Belden, Brouck.

South Dakota: Lead.

Wisconsin: Allouez, Brantwood, Clifford, Carey, Hartford, High Bridge, Iron Belt, Kenosha, Mabel, Milwaukee, Oulu, Racine, Red Granite, Silver Creek, Superior.

Arizona: Lowell.

California: Eureka, Fort Bragg, Los Angeles, Rocklin, San Francisco, West Berkeley.

Colorado: Leadville, Telluride.

Idaho: Enaville, McCall, Mullan.

Montana: Belt, Bonner, Butte, Geyser, Hamilton, Helena, Red Lodge, Roundup, Sand Coulee, Stocket, Wicks.

Nevada: Goldfield, Round Mountain, Tonopah.

Oregon: Astoria, Marsfield, Portland.

Utah: Bingham, Park City.

Washington: Aberdeen, Ballard, Brush Prairie, Hoquiam, Ilwaco, Juanita, Pearson, Raymond, Roslyn, Seattle, Spokane, Wilkenson, Winlock, Woodland.

Wyoming: Carneyville, Cumberland, Diamondville, Frontier, Cunn, Hanna, Rock Springs, Sublet, Superior.

S. S. Järjestön osastoista v. 1911 kerätyt tilastotiedot päättyvät seuraavanlaisiin yhteenvetoihin:

Täysinmaksaneita jäseniä 8,474; kirjoissa 13,667, joista naisia 3,790 ja miehiä 9,379. Kansalaisoikeu-

det 1,693 jäsenellä ja "ensimmäiset kansalaispaperit" 3,290:llä. Ammattiunioitten jäseninä oli 2,320.

Työkokouksia olivat osastot vuoden kuluessa pitäneet 4,433; vapaita ohjelmakokouksia, valistustarkoituksessa, 2,160; iltamia sisäänpääsymaksulla 3,290 — siis kokouksia ja iltamia 9,823 yhdessä vuodessa.

Agitatsioonitoimikuntia oli 86:ssa osastossa ja niissä jäseniä 449; kirjallisuuden levitystoimikuntia 126 osastossa, jotka olivat jakaneet kirjallisuutta ja sanomalehtiä vapaasti \$2,464.00 arvosta ja myyneet \$22,768.00 arvosta.

Näytelmäseuroja oli 107 osastossa, joiden jäsenmäärä oli 1,516; lauluseuroja 23 osastossa, niissä 409 jäsentä; soittokuntia 28 osastossa joissa 385 jäsentä; ompeluseuroja 91 osastossa, joissa työskenteli 1,359 jäsentä ja voimisteluseuroja 53, joissa 1,156 jäsentä.

Luentokursseja oli pidetty 59 viikkoa; englannin kielen opetusta oli annettu 203 viikkoa; sunnuntai-koulua pidetty 258 viikkoa ja kesäkoulua 69 viikkoa.

Kirjasto oli 80:llä osastolla ja niissä niteitä 10,121. Yleisiä suomenkielisiä kansankirjastoja, joita osastot edesauttoivat oli 63 paikkakunnalla ja niissä kirjandoksia 20,596. Lukutupa oli 33:lla osastolla, joihin oli tilattu 377 sanomalehteä ja aikakauskirjaa.

Tuloja oli osastoilla ollut vuoden aikana \$197,255.65; menoja \$184,128.83; kiinteistöomaisuuksia 76:lla osastolla, arvoltaan \$318,975.11, joista velkaa \$222,599.00; irtainta omaisuutta \$98,663.75 arvosta ynnä sanomalehtiyhtiöitten ja Työväen Opiston osakkeita \$24,773.00 arvosta.

Vuoden 1911 jälkeen ei ole julkaistu tilastoa, mikä antaisi valaistusta kaikista osastoista samalla hetkel-

lä, mutta yleistilaston julkaisemisesta kuluneina kahdeksana vuotena osastot vaurastuivat taloudellisesti, niin että niiden varallisuus ja omaisuuksien arvot kolmenkertaistuivat. Ne olivat parhaimmillaan v. 1920, mitä varallisuuteen tulee, jolloin tapahtui kohtalokas hajaannus. Mutta vielä tämänkin jälkeen sosialistisesta liikkeestä eronneet suomalaiset kommunistit rakensivat New Yorkiin yhdistystalon noin \$225,000.00 kustannuksella, Detroitiin, Mich., \$125,000.00 maksavan ja Worcesteriin, Mass., noin \$60,000.00 hintaisen ja muita pienempiä. Seuraelämä ja huvitoiminta kolmen työväenliikkeen ryhmän tai lahkon yhdistystaloilla on täsmällisesti yhtäläistä taide- ja urheilupuuhineen. Ylötön ryhmien välinen kilpailu polkee kumminkin tuntuvasti valikointia, sillä kukin ryhmä panee parastaan hankkiakseen "repäisevää", kevyttä ja huvittavaa ohjelmistoa.

New Yorkin S. S. Osasto oli kerran suurin joukossa; kirjoihin oli merkitty 617 jäsentä. Nykyisin on Fitchburgin osasto suurin. Siihen kuuluu 550 aikuisia jäsentä; ihanneliittoon noin 200 ja nuoriso-osastoon 70—80, ollen samalla jäsenrikkain suomalainen yhdistys Ameriikassa. Sillä on yhdistystalo kaupungissa näyttämöineen ja puisto taloineen, kesäteattereineen, tanssilavoineen ja uimajärvineen. Puisto sijaitsee kahden mailin matkan päässä keskikaupungilta. Maatila, missä tämä puisto nyt on, oli kymmenkunta vuotta sitten täynnä kivistä kiviröykkiöitä, vesakkoa ja metsää, noin 30 eekkerin alaa maata. Yhdistyksen jäsenet perkasivat sen. Kenties tuhansia vapaita työpäiviä on perkaustyöhön pantu ja \$15,000 rahaa maanostoon, rakennuksiin ja uimajärven tam-

men rakentamiseen. Viimeksimainitun rakentamisessa niinkään käytettiin vapaata työtä satoja työpäiviä. Tammi on kolmatta sataa jalkaa pitkä ja pohjasta aina 40—50 jalkaa leveä, kivistä tehty. Muut suomalaisten sosialistien työt voivat hävitä suhteellisen lyhyessä ajassa, mutta "Saiman järven" tammi kestää vuosisatoja. Sitä ei kukaan rupea hajoittamaan vähäisen tarpeenkaan vuoksi. Se jää paikalleen niihin aikoihin, jolloin vain historiantutkijat saattavat havaita, että Ameriikassa oli kerran suomenkieltä puhuvaa kansaa, joka sosialistisen aatteensa innoittamana rakensi taloja, perkasi puistoja — teki tammenkin puistojärven aikaansaamista varten.

Tämmöisillä kesähuvi- urheilu- ja uintitarkoituksiin laitetuilla puistoilla on terveyttä edistävä vaikutus. Mutta osasto-omaisuuksilla on muukin merkityksensä. Monen S. S. Osaston talot ovat olleet lakkoaikoina taistelun keskuspaikkoina. Fitchburgin osasto, esimerkiksi, luovutti v. 1922 yhdistystalonsa ja puistonsa kuuden kuukauden ajaksi kutomotyöläisten lakkokokousten pitämistä varten ja hankki lakkokassaan rahavaroja parisen tuhatta dollaria. Tämän kautta siis S. S. Osastot ovat olleet ammatittomien ja tehdastyöväen ammattiyhdistyksiäkin. Teollisuuden harjoittajat katselevat niitä karsain silmin; ovatpa yrittäneet silloin sitä, tällöin tätä tuhotakseen ne. V. 1920 oli Weirtonissa, West Virginiassa suuren terästyöläisten lakon aikana pienoinen S. S. Osaston yhdistystalo. Eräänä päivänä hyökkäsivät Pennsylvanian "suojeluskuntalaiset" sinne ja "löysivät suuren määrän ampuma-aseita ja ammukkeita!" Ne olivat näyttämön puupyssyjä, pahanen revolverikrapa ja

muutamia teattereissa käytettäviä ampunapanoksia, siis "tyhjiä!" Maan suuret sanomalehdet kertoivat tästä "löydöstä" suurin otsikoin. Ja koko paikkakunnan suomalainen väestö koottiin torille lähetettäväksi väkivalloin ulos kylästä!

Yhdistystalot ja puistot ovat myöskin Maynardin, Mass., Gardnerin, Mass., Worcesterin, Mass., ja Quincyn, Mass., osastoilla; samoin Ashtabula, O., osastolla. Sen puisto sijaitsee mahtavan Erie-järven rannalla ja sinne kerääntyy kesällä lauantaisin ja sunnuntaisin huvittelijoita pitkienkin matkojen takaa. Autoilla sujuu matka nopeasti.

Uljain suomalainen yhdistystalo on New Yorkin osastolla. Se sijaitseekin kuuluisan Viidennen avenuen varrella, neljännesmiljoonan dollarin hintainen, rakennettu harmaasta keinotekoisesta kivistä, varustettu juhlasalilla, johon mahtuu 1,000 henkeä, kahdella pienemmällä salilla ja joukolla komiteahuoneita. Kellarikerroksessa sijaitsee biljardisali ja ravintola.

Hauskannäköiset ja siistit parhaimmista yhdistystaloista, yllämainittujen lisäksi, on Warrenin, O., Fairport Harborin, O., Jersey Cityn, N. J., Brooklynin, N. Y. (kommunistien hallussa) osastoilla.

Parhaimmat yhdistystalot keskivaltioissa ovat I. W. W:n osastoilla, mutta myöskin kommunisteilla niitä on Waukeganissa, Ill., Ironwoodissa, Mich., Superiorissa, Wis., ja Minneapolissa, Minn., ja lukuisia pieniä ja vaatimattomia siellä täällä.

Työväenliikkeen suomenkielisten ryhmien yhdistystaloista länsivaltioissa ovat mainittavia San Franciscon ja Berkleyn, Cal., Seattlen, Wash., ja Portlandin, Ore., ja Astorian, Ore., joka paloi poroksi. Sosia-

listipuolueen, elikä siis varsinaisia S. S. Osastoja ei ole nykyisin monta keski- ja länsivaltioissa.

S. S. Osastojen tärkeys ja vetovoima, kun ne parhaimmillaan olivat, oli siinä, että ne kokosivat työläiset iltasin suojiinsa keskustelemaan yhteiskunnallisista ja muista aiheista, harjoittelemaan näytelmiä, laulua, soittoa ja urheilua. Ne tarjosivat tilaisuutta henkiselle työskentelylle. Ei ollut niin vaatimatonta alottelijaa, jotka ei olisi suvaittu tai otettu vastaan, vaan joukkoon tullut suorastaan työnnettiin "lavalle" esiintyäkseen joukon edessä. Toveripiirien arvostelut, jotka kylläkään eivät aina olleet hienosanaisia, parkitsivat nahkaa — puhujaseuroissa ja kursseilla erittäinkin. Ottamatta lukuun opettajain arvosteluja, toveripiireistä tullut tuli samalta tasolta millä arvosteltavakin oli. Ja kun kukin oli vuorostaan esiintyjä ja arvostelija, tämä tasotti. Jos kuka sai kovan kolauksen, antoi sille joka kolautti seuraavalla kerralla. Tili meni tasan. Ja ne, jotka "kritiikan" kestivät, kasvoivat kasvamistaan.

Järjestyneen työläisen täytyy tuntea velvollisuutensa, sanottiin, mikä merkitsi samaa kuin "aateluus velvoittaa." Ja kovaa kuria täytyi alkuaikoina pitää osastojen taloilla. Entisen mellastuselämän tottumukset täytyi kitkeä juurineen. Kun tappelua haastavat "kängit" tai hurjaluontoiset urhot aikoivat tulla tappelua haastamaan, ne löysivät itsensä toisinaan kovista kourista, jotka viskasivat armottomasti ovesta ulos.

Kansanvaltainen itseopiskelu ja keskinäinen kuri ei ole tuskin missään parempaa esimerkkiä antanut kuin S. S. Osastojen elämästä saatu on. Kunkin täy-

tyi, kohotakseen arvossa toisten tasalle, hankkia tietojakin ja esittää näytteitä taidostaan. S. S. Osastot kasvattivat työjuhdistä ihmisiä. Siinä niiden suurin saavutus on.

S. S. Osastojen Näyttämöt

Harvat ovat ne suomen kielellä ilmestyneet tai käsikirjoituksina kulkevat näytelmät, joita ei olisi S. S. Osastojen näyttämöillä esitetty, olkootpa ne suuria taikka pieniä. Kaikkia on yritetty tulkita, joskus epäonnistuen voimien ja välineiden vähyyden, mutta ei innostuksen puutteen vuoksi. Monta kaunistakin tulosta säilyy niiden ihmisten mielissä, jotka ovat tätä näyttämötyötä seuranneet.

Korkeita vaatimuksia asettavat voisivat kirjoittaa S. S. Osastojen näyttämöistä purevan irvistyksen, mutta heidän täytyisi jäädä sanattomaksi sen tosiasian edessä, että Ameriikan suomalaiset kaikista ryhmistä ja suunnista ja uskontolahkoista ovat kiintyneet näihin laitoksiin. Ylevimmät ilonsa he ovat ammentaneet ja kyyneleihin saakka sulanneet katsellessaan S. S. Osastoissa esitettyjä lukemattomia näyttämöesityksiä. Tämä on hyvä todistus siitä, että esitykset ovat aikaan saaneet taidevaikutuksen, kohottaneet jokapäiväisyydestä, herkistyneet sieluelä-

män, valloittaneet ja valaisseet sydämiä sekä siis myöskin kylväneet henkisen sivistyksen siementä.

Tällä työalalla toimineet ovat kartuttaneet henkistä pääomaa ja jakaneet sitä muille kymmenille tuhansille, jotka kohtalon kovuus ajoi jokapäiväisen leipänsä etsintään kauas kotoaan ja monessa tapauksessa vailla sivistyksen herätystä. Henkinen elpyminen ajoi heitä yrittämään, raivatakseen sivistyselämän sarkaa omiksi tarpeikseen. Valmiina sitä ei missään ollut ameriikalaista kieltä taitamattomille. Ja merkillepantakoon, että niin tämän alan kuin kaikkien muidenkin alojen raivaajiksi Ameriikan suomalaisten yhteiskunnissa tulivat ruumiillisen työn ammattialoilla työskentelevät, eikä suinkaan ne piirit, jotka luettiin porvaristoon. Nuo piirit olivat kokonaan kiintyneet rahan pyydystämiseen, lainaamatta huomiota sivistyselämän tarpeille ja pyrinöille. Ne jäivätkin henkisesti takapajuiseen asemaan, mistä myöhemmin koi-tui sekin seuraus, että Ameriikan suomalaisten keskuuteen niin helposti kohosi johtavaksi liikealoillakin ei ainoastaan osuusliikkeet, mutta myöskin sosialistisen liikkeen koulua käynyt "uusi porvaristo."

Ei ole mainittavissa montakaan tapausta, että "vanhan porvariston" mies tai nainen olisi omannut harrastusta vapaahenkisen sivistyksen ja taiteen edistämiseen. Ja kirottuakin se oli hengellisten johtajain silmillä katsottuna. Eikä puutu esimerkkejä, että näiden taholta kiinnitettiin poliisinkin huomiota S. S. Osastojen näyttämöiltä esitettyihin näytelmiin — niiden lakkauttamistoivossa. Niinpä Fitchburgin S. S. Osaston näyttämö oli vähällä menettää teatterilupa-kirjansa v. 1920 kun poliisi havaitsi bolshevikeille ja

bolshevikikauhulle nauravan pilanäytelmän sopimattomaksi! Muutamissa tapauksissa aikaisemmin ja eri paikkakunnilla täytyi yleisölle ilmoitettu esitys peruuttaa ja tehdä tarkkaa tiliä aikeista poliisiviranomaisille. Kaikissa näissä tapauksissa oli pappi tai papin juoksupoika tehnyt ilmiannon. Ilmiannot kohdistuivat joskus niihinkin näytelmiin, joita kunnioitetaan ihmishengen ylevimpinä tuotteina, mutta ilmiantaja oli liian sivistymätön käsittääksensä tai tietääksensä tätä.

S. S. Osastojen näyttämötoiminnan alettua muodostui tilanne semmoiseksi, että näihin palkattiin näyttämön ja musiikin johtajia niille tiloille, joilla seurakunnissa olivat papit ja virsien veisaajat. Ja taistelu alkoi siitä kumpi voittaa puolelleen yleisön. Näytelmät ja musiikki veivät loistavasti voiton. Ja kirkko oli liian vanhanaikainen, ahdashenkinen ja sivistymätön astuakseen taistelutantereele vihollisensa aseilla. Se saarnasi maailmallisuuden pahuutta vastaan kun kirkot olivat melkein tyhjinä ja osastojen taloilla oli kansaa enemmänkin kuin niihin kunnolleen mahtui.

Vakinaisten johtajain varassa toimivista näytelmäseuroista sopii mainita New Yorkin (sosialistien ja kommunistien erikseen), Maynardin, Mass., Gardnerin, Mass. sosialistien ja Worcesterin, Mass., (sosialistien ja kommunistien erikseen), Brooklynin kommunistien, Detroitin kommunistien ja useitten muitten sosialistien, kommunistien ja i. w. w.-läisten, joilla on joko vakinaisella palkalla näytelmäseuran johtaja, tai osapalkalla taikka sitten palkatta toimiva asiaan innostunut henkilö. Jokainen sosialistien,

kommunistien ja i. w. w:n ryhmä, pienikin, panee toimeen silloin tällöin näytelmäiltamia.

New Yorkin ja Fitchburgin, Mass., sosialistiosastojen näytelmäseuroilla lienee suurimmat saavutukset näytelmätaiteen alalla, mutta myönnettävä on, että Gardnerin, Maynardin ja Worcesterin näytelmäseurat ovat lähellä näitten saavutuksia. Ja sanottakoon, että sanalla "saavutus" tarkoitetaan tässä ensisijassa toiminnan laajaperäisyyttä. Toiminnan laajuus taas riippuu paljon suomalaisasutuksen suuruudesta, kuten tietysti kyllä myöskin näyttelijävoimien valintakin. Mutta myöskin Maynardin, Gardnerin, Worcesterin, Quincyn, Mass., näytelmäseurat ovat olleet esityksissään korkeallakin tasolla, jopa erikoistapauksissa korkeammalla suurten suomalaisasutusten, Fitchburgin ja New Yorkin keskitasoa.

Ottakaamme esimerkiksi Fitchburgin S. S. Osaston näyttämötoiminta. Sen näyttämöltä esitetään vuosittain noin 36 suurta näytelmää, draamoja, huvinäytelmiä — sanalla sanoen näytelmiä kaikilta aloilta — tosin ei oopperoita, mutta lähellä pitää ettei niitäkin, sillä Fitchburgin osaston näytelmäseura valmistui kerran esittämään kuuluisasta Il Trovatoresta laaditun muunnoksen, jossa laulaen esitettäväksi oli säilytetty soolot ja kuorot, mutta muu sisältö puheeksi järjestetty. Ja esittikin se sitten sosialistien kesäjuhilla Fitchburgissa, v. 1921 "Merirosvot" nimellä suomeksi muokatun, koomillisen oopperan mestarien, S. W. Gilbertin ja A. Sullivanin "Pirates of Penzance", jonka muokkaustyön tämän kirjoittaja oli omalle tunnolleen ottanut.

Operetti-esitykset muutoin ovat onnistuneet yle-

sön suureksi tyydytykseksi. Nukke, Pikku-Pyhimys, Iloinen Leski, Syysmanööverit, Mustalaisruhtinatar, Kosijat, j. n. e., ovat aina saaneet riittävästi yleisöä kahteen, kolmeen jopa neljäänkin esitykseen peräkkäin, siis kolmattakin tuhatta henkeä asujamistosta, jossa on vähän päälle 3,000 suomalaissyntyistä miestä, naista ja lasta. Samoin myös laulunäytelmät Tuk-
kjoella, Kolmen Sällin Seikkailut, Ulkosaarelaiset ja monet unkarilaiset laulunäytelmät. Historialliset näytelmät taas, niin vaikeita esitettäviä kuin ne monessa tapauksessa ovatkin, ovat temmanneet yleisöjoukot liikkeelle, erikseen mainiten Wilhelm Tell, Daniel Hjorth, Eerikki Puke; draamoista Ylösnousemus, Isä, Perintö, Elinan Surma; yhteiskunta-aiheisista Kristitty, Spartacus, j. n. e. Näytelmien nimistä näkyy, että paljonkin vaativiin kappaleihin on uskallettu käsiksi käydä. Lukemattomat satiirisisältöiset, kuten Pirun Kirkko, varsinaiset "työväennäytelmät" ja huvinäytelmät ovat olleet suosittuja. Kaikkien esitettyjen näytelmien mainitseminen täyttäisi monta sivua.

Yleisön mielenkiinnosta S. S. Osastojen näyttämöjä kohtaan saa käsityksen kun mainitaan, että näyttämön sisäänpääsymaksuina kantamat tulot yksin Fitchburgissa kahtena äskeisenä vuotena, kumpanakin erikseen, vv. 1923-24 nousivat dollareissa yli kuu-
den tuhannen. Kun sisäänpääsylipun hinta keskimäärin oli 40 senttiä ja kumpanakin vuotena oli yli 30 näytelmäiltaa, pääsylipun lunastaneita katsojia täytyi vuoden mitassa käydä enemmän kuin 15,000. Ja todistuksena siitä etteivät S. S. Osastot kohtelee näyttämöjään rahanhankintalaitoksina, mainittakoon, et-

tä yllämainitussakin tapauksessa näyttämö tuotti rahallista tappiota.

Sanottiin jo, että yksi ensiluokkaisista näyttämöistä toimii New Yorkin S. S. Osaston suojissa. Tämä näyttämö on kokenut kovan kiirastulen ensiluokkaiseksi tullakseen, sillä sen tiellä olivat ainakin yhdessä suhteessa vaikeudet suuremmat kuin monen muun. Osaston huvitoimikunta esitti ensiaikoina siellä täällä pieniä näytelmiä. Nuoret naiset ja miehet innostuivat yrityksestä. Jo vuokrattiin iltamain pitoa varten saleja, joihin mahtui yleisöä satamäärin — enemmänkin. Ja ne täyttyivät katsojakunnasta. Se innostutti voittamaan vastuksia. Ei väsytty, vaikka näytännön päätyttyä oli kannettava pitkät matkat esityksessä tarvittuja esineitä ja vaatteita ja kuliisejakin pois vuokrahuoneesta. Näitä, kaksikymmentä vuotta pitkän taipaleen alkupäässä mainittavia nimiä, Ilma Roitomaa, Lauri Raevaara, Urho Hagelberg, j. n. e., kaunistaa aikalaistensa mielissä saavutukset näyttämötyössä. Se komea Työväentalo, mikä New Yorkin osastolla on, on tulos näyttämötyöalan laajentamistarpeesta — enemmän tästä kuin mistään muusta. Samoin muillakin paikkakunnilla, joilla työväentaloja löytyy — ja niitä taas löytyy melkein joka paikassa missä S. S. Osastokin toimii.

New Yorkin näyttämö on vuosien varrella esittänyt suomenkielisen näytelmäkirjallisuuden tunnetuimmat tuotteet, tarvitsematta erikseen mainita. Riittänee kun mainitsemme, että sen ennätysluetteloon kuuluu itse Shakespearen kuuluisan Hamletin esitys. Eikä tätä yritystä tehty tietämättä mihin pysytään. Suomenkielisen näytelmätaiteen parhaimpi-

en nimien kantaja, Arne Orjatsalo, siinä esitti pääosaa ja hän tämän taidetyön perille vei. Tuhatlukuisen yleisö taas todisti, että työ tuli tehtyä.

Umpimähkään puhuttua ei ole kun sanotaan, että näyttämötyön parhaimmillaan ollessa Ameriikan suomalaisten työläisten yhdistystaloilla toimeenpantiin vuoden mitassa vähän vaille 3,000 näytelmäiltamaa. Pääsylippuja näihin esityksiin myytiin vähän päälle tai alle 500,000. Tämä laskelma perustuu visseihin tunnetuihin numeroihin itävaltioitten huomatuimmista näyttämöistä, ottamatta lukuun kuin yhdellä neljänneksellä ne osastot, jotka näytelmiä tilapäisesti esittävät. Ja vaikka näytelmien esittäminen itävaltioissa on ollut kukoistavinta, keski- ja länsivaltioissa-kin oli aikoinaan yhtäläistä kuumeista hyörinää tällä alalla. Waukeganissa, Ill., Chicagossa, Ill., Ironwoodissa, Mich., Hancockissa, Mich., Duluthissa, Minn., Minneapolisissa, Minn., Hibbingissä, Minn., Virginias-
sa, Minn., San Franciscossa, Cal., Astoriassa, Ore., Buttessa, Mont., ja lukuisien muiden paikkakuntien osastoissa oli kunnioituksella mainittavat näytelmäseurat.

Näytelmäkirjallisuuttakin on omin voimin yritelty. Jos maailman maine ja ylistys ei tälle tulekaan, mainita ansaitsee Mooses Hahl, joka on kirjoittanut joukon näytelmiä, joiden joukossa Siirtolaisia ja Puna-kaartilainen, jotka puolustavat paikkaansa työväen näytelmien joukossa tarvitsematta pyydellä anteeksi; Emil Parras on kirjoittanut Villit Vuoret, kenties muitakin vähemmän huomattuja; Lauri Koski kirjoitti ja sävelsi Ameriikan suomalaisaiheisen operetin, jota on esitetty monilla paikkakunnilla ja aina

täysille huoneille, yksin Maynardissa, Mass., suhteellisen pienelle suomalaisasutukselle, kymmenisen kertaa; Kaarlo Nissinen ja John Puolakka ovat suorittaneet useita dramaattiseeraustöitä ja Lauri Lemberg on näytelmien kyhäämisen laittanut melkein tehdastyötä muistuttavaksi tuotannoksi. Hän valitsee aiheikseen englannin kielisiä huvinäytelmiä ja musikaalisia komedioita. Ne ovat olleet suosittuja työväenäyttämöjen kaikissa piireissä ja Suomessakin. Hän tekee tätä työtä näppärästi. Muutamia vakaviakin on joukossa. Näytelmäsuomennoksia ovat tehneet melkein poikkeuksetta kaikki sanomalehtimiehet ja muutkin henkisentyöntekijät. Mainittakoon vielä myöskin Felix Hyrske, joka niinikään harjoittaa vapaata muokkausta ja amatöörinäyttämön yhtenä parhaimpana tuntijana sillä tavalla, että "yleisöön ne menevät."

Näyttämöjen johtajista mainitessa muistuu ensin mieleen Felix Hyrske. Hänen elämässään amatöörinäyttämö on kaikki kaikessa, ja parhain päivinään tuskin tuli toista, joka enemmän ja innokkaammin puuhasi; Kaarlo Nissinen on toinen, joka on kestänyt kauan ja vaikuttanut johdettaviinsa, niin että ne hänen koulustaan äsken päässeinä puhuvatkin opettajansa tavalla. Gardnerin näyttämö on hyvä esimerkki johtajansa täsmällisyydestä ja kunnosta. Useita vuosia hän puuhaili myöskin New Yorkin näyttämöllä. Juho ja Helmi Puolakka ovat toista vuosikymmentä ahertaneet New Yorkin, Fitchburgin, Gardnerin ja Worcesterin näyttämöillä ja vaikuttaneet niiden edistymiseen. Oskar Räsänen on uskollisesti kilpaillut pitääkseen Maynardin näyttämön parhaimpien tasol-

la, eikä ole periksi antanut. Arne Orjatsalo loisti yhden näytäntökauden New Yorkin näyttämöllä. Ilma Roitoma teki monta vuotta tunnollista ja hyvän taidewaistonsa ohjaamaa johtajatyötä Jersey Cityn ja Brooklynin osastojen näyttämöillä. Hänen menestyksestään on kyllä varmastikin luovutettava osa Robert Roitomaalle.

Nuoremasta polvesta mainittavia ovat Eino Erko, New Yorkin näyttämön johtaja; toiminut myöskin Clevelandin, Ashtabulan ja Warrenin, O., näytelmäseurain johtajana; Sakeus Juuri-Oja, joka on toiminut Ameriikassa parisen vuotta Fitchburgin osaston näyttämön johtajana ja saavuttanut parhaimmillaan menestysennätyksiä.

Mainittavia näyttämötyön johtajina ovat niinikään olleet Eero Boman, Ville Airola, Tyko Salmi (viimeksimainittu yksi niistä, jotka näyttämöllä ovat saavuttaneet erittäin suuren ja jakamattoman suosion), Henry Pihlaja, Lauri Lappi, Roosa Lemberg ja Armas Hattara (viimeksi mainittu hyvistä lahjoistaan huolimatta jätti itsestään muiston, mikä ei olisi kellekään kunniaksi).

Niin suuri on niiden miesten ja naisten lukumäärä, jotka ovat näyttämötyön tilapäisjohtajina ja uuras-tajina olleet, että heistä erikseen mainitsemista varten pitäisi toimittaa laaja tutkimus. Melkein hämmästyttävä kun rupeaa laskemaan heidän suorittamansa vapaan työn paljoutta viikosta viikkoon ja vuodesta vuoteen. Tuhansia työpäiviä niistä yhteenlaskettuna yhdenkin vuoden ajalta karttuu.

Ja niinkin suuri on ollut tämän työn vaikutus, että sangen monet ameriikalais-syntyisetkin, joiden suo-

menkielen taito ei ole yleensä kehuttava, ovat opetelleet ja oppineet näyttämöharjoituksissa sujuvasti puhumaan tätäkin kieltä.

Jos rupeaisi kertomaan näyttämöpuuhien huvittavia, surullisia ja surullisen hauskoja sattumia, ne veisivät paljon tilaa. "Kuliisien takana" näkee toisinaan näytelmiä, joista yleisökin maksaisi sisäänpääsymaksun. Kun esimerkiksi tähtinäyttelijätär saa kukkia sattuu niin, että hän tuntee liiankin hyvin ansainneensa ne, mutta sattuu myöskin, että kukilla kunnioitettu pökertyy kukkiensa ääreen ja itkee kuin pieni lapsi. Kuinka erilaisia ovatkaan ihmisluonteet! Mutta näyttämöharrastus sulattaa yhteistyöhön. Toisinaan taas sattuu, että päänäyttelijä saapuu esitysiltilana pikkuhiprakassa. Johtaja anastaa häneltä pullon pois, ettei hiprakka lisääntyisi. Mutta näyttelijä asettaa ehdon: "joko annat pullon taikka en menekään näyttämölle." Tästä syntyy sanarikas riita. Siihen sekaantuu kolmas, mies kuin karhu, vaikka vaan "statisti" ja juttelee toverillisesti: "kumman teet; menetkö kiltisti lavalle tai otatko selkäsaunan, ja sen saatkin hyvin? Tämä on järjestyneen työväen kansanvaltaista hommaa, eikä juoppolallukoitten rähinää ja juonittelua." Päänäyttelijä menee näyttämölle ja näyttelee kuin vimattu, sillä järjestynyt työväki ei kärsi, että yksi tekee tenän jonkun joutavan seikan takia.

Yhtenä hyvänä edistysaskeleena taiteen kannalta katsottuna on pidettävä lähekkäin toimivien näyttämöjen yhteistyötä. Huomattavin näistä on Massachusettsin valtiossa toimiva näyttämöliitto, jonka kautta neljä suurinta: Fitchburgin, Gardnerin, May-

nardin ja Worcesterin näyttämöt ovat liittyneet yhteen. Vaikka ne valmistavat kukin yhden näytelmän kuukaudessa, jokaisella näyttämöllä voidaan esittää kerran viikossa veres näytelmä. Täten jää aikaa perusteellisempaan harjoittelutyöhön kuin että kukin toimisi erikseen.

Suuri vääryys tapahtuisi, ellei puhuttaisi sen lisäksi mitä edellä jo on tullut mainituksi, niistä soittokunnista ja kuoroista, joita eri työläisryhmät yhdistystensä kautta ovat keskuuteensa perustaneet ja kasvattaneet. Parhaimmat niistä ovat olleet niin edistyneitä kuin amatöörimusiikin harrastajajoukkueet olla voivat. Joukosta ei ole puuttunut todellisia kykyjäkään. Löytyy tapauksia, että S. S. Osaston soittokunnassa tai orkesterissa olleista on liittynyt ammattisoittokuntiin, jopa jossakin tapauksessa aina \$100.00 viikkopalkalle. Ja oikeutta joka suunnalle tehdäksemme, on mainittava, että myöskin porvarillisista piireistä löytyy soitto- ja lauluharrastuksen alalla eräitä, vaikka harvoja, edistyneitä joukkueita, ennen muuta Ashtabulassa, O., toiminut Humina, joka olikin yhteen aikaan suomalaispiirienkin ulkopuolella mainittava. Samoin "prof." Mustosen johtamat kuorot ovat kunnostautuneet. Pennsylvanian Monessenissa toiminut soittokunta niinikään mainittakoon.

Soitannollisella alalla oli ensiaikoina yleinen, ja on vieläkin, metallisoitin soittokunta. Metallisoittimien kovuutta ja räikeyttä on kumminkin pehmennetty puuinstrumentein. Parhaimmillaan oli yksin Massachusettsin valtiossa kymmenkunta työväen soitto-kuntaa ja yhtä monta laulukuoroa, mies-, nais- ja sekakuoroja, enemmän kumminkin viimeksimainittuja.

Myöhempinä aikoina on ilmaantunut myöskin orkestereja; ne ovat ameriikalais-syntyisten käsissä. Voimia tälle alalle löytyykin loppumattomiin, sillä harva se perhe, ettei joku lapsista harjoittaisi musiikkiopintoja, soittaen sitä tai tätä instrumenttia, yleisemmin viulua ja pianoa, mutta myöskin klarinettia, huilua ja kornettia.

Torvisoittokuntien mies- ja instrumenttiluku on ollut 20—30 paikkeilla. Ja kun eri soittokunnat yhdistyvät yhteen, pannen parhaat miehensä, syntyy valiosoittokunta. Tälle ei ole tähän mennessä osattu antaa sitä arvoa mikä sille kuuluisi. Mutta yksikseenkin ne saavat aikaan musiikkia, joista asiantuntijat ovat lausuneet monta kiittävästä arvostelua — eritoten Maynardin soittokunta, jota johtaa Lauri Koski ja Fitchburgin soittokunta, jonka johtajana on Charles Matson.

Laulukuorojen jäsenluku vaihtelee kymmenestä aina kuuteenkymmeneenkin. Monta nautintorikasta konserttia ne ovat soittokuntien ja orkesterien kanssa toimeenpanneet.

S. S. Osastojen ja muiden työläisyhdistysten musiikinjohtajista, paitsi jo yllämainitut, mainittavia ovat olleet Antti Palen, Filemon Jacobson, Jukka Mäkirinne, Juho Koskelo, F. Lindroos, V. Frändilä, Jaakko Nyman, Oskar Suojanen, Teppo Jalkanen, Valdemar Viitala, Matti Niemi, Arthur Autio, Väinö Varvikko, Aug. Miettinen ja Yrjö Vahlström.

Suomalaisten sosialistien kesäjuhlilla, joita vieteen kautta maan useitten osastojen yhteisestä toimesta, erit. Uuden Englannin alueella (yli 30 osastoa) New Yorkin alueella, Pennsylvanian ja Ohion

alueella, soitto- ja laulukunnat ovat parhaimmat voittonsa voittaneet. Kaikkien soittokuntien yhteisesitykset (100—200 soittajaa Uuden Englannin alueen juhlissa) tekevät juhlallisen vaikutuksen. Kuorojen yhteisesitykset niinkään. Sointujen puhtaus ja tahdin täsmällisyys saattaa horjahdella pois parhaalta paikaltaan, eivätkä kaikki hienoudet tule kunnolleen tulkituiksi, mutta joukon suuruus, esityksistä uhkuva voima ja innostus tempaa mukaansa.

Sosialistiset kesäjuhlat muutoin ovat merkkitapa-uksia, joista täytyy mainita. Ne ovat ikäänkuin suuria kauas näkyviä huippuja siitä ahertamisesta, jota näytelmän, soiton, laulun ja aatteellisen toiminnan aloilla tehdään. Niitä varten valmistetaan parasta. Ohjelmaan kuuluu juhlanäytelmä, juhlakonsertti, urheilu- ja voimisteluesitykset. Puheita tietysti ja eri ryhmiltä soittoa ja laulua y. m. niin että sitä riittää kahdeksi ja kolmeksikin päiväksi. Juhlille saapuu tuhansia vieraita. Yksien parhaimpien juhlien juhlapa-raatti Fitchburgissa oli tarkasti mitaten vähän päälle kaksi mailia, neljä henkeä rivissä. Pienen siirtolais-kansallisuuden työläisten juhliksi ne ovat olleet jätti-läissuuria. Näitten juhlien suuruudesta saattaa saada käsityksen siitäkin, että Maynardissa, Mass. v. 1919 pidetyiltä juhlilta oli pääsylippu- ja ravintolatuloja yli \$9,000.00. Ja vielä viimeisen hajaannusvuodenkin jäl-keen, jonka perästä näitä juhlia on vietetty kahdessa ryhmässä, kummankin tileistä näkyy tuloja 5—6 tu-hanteen dollariin. Muilla alueilla kumminkaan täm-möisiin tuloksiin ei ole koskaan päästy. Keskivalti-oitten työläisryhmien kesäjuhlilla, huolimatta suoma-laisen väestön paljoudesta m. m. Minnesotassa ja

Michiganissa, yleisöä on viime vuosina ollut vain muutamia satoja ja tulot niistä kohtuullisen näytösiltaman tulojen suuruiset. Tämä on varma merkki siitä, että ainakin noissa valtioissa aatteellinen ja henkinen riutuminen on tehnyt suurta tuhoa.

Merkillepantava ja varmasti huomattava merkki työläispiireissä tehdyn taide- ja sivistystyön vaikutuksesta on, että kuka tahansa suomalainen taiteilija Ameriikkaan on tullut, Aarne Orjatsalo, Elli Tompuri, Alfred Tanner, Emil Sola, y.m., jotka ovat suomalaisille Ameriikassa esiintyneet, heidän on täytynyt yrittää tätä työläisryhmien yhdistysten ja sanomalehtien välityksellä, sillä porvarillisten sanomalehtien ja yhdistysten vaikutus ei tuota tuloksia, niissä kun niin vähän on viljelty sitä mikä tekee ihmismielen avoimeksi ja taide-esityksiä vastaanottavaksi. Keneiltä työläisryhmien yhdistykset syystä tai toisesta ovensa sulkevat ja niiden lehdet vaikenevat, hänen on täytynyt tunnustaa yrityksensä epäonnistuminen.

Työväenopisto, kurssit ja henkisentyön ammattit

Kansalliskirkon hallussa ollut opisto, joka sijaitsi lähellä Duluthia, Minn., omistaen pahasen rakennuksen ja kappaleen maata, kääntyi johtajansa K. L. Haatajan vaikutuksesta vapaamieliseen suuntaan Hibbingin ja Hancockin kokousten välisenä aikana. Kun laitos oli joutunut täydellisesti työväenaatteen kannattajain käsiin, v. 1907, sen säännöt muutettiin ja nimikin, Kansanopisto, vaihdettiin Työväen Opistonimeen.

Vanhan opistorakennuksen tilalle, joka paloi, rakennettiin uusi rakennus luokka- ja asuntohuoneineen. Myöhemmin pantiin pystyyn toinenkin hyvänpuoleinen uusi huoneusto, niin että Työväen Opisto näytti todella puolipulskalta laitokselta.

Työväen Opisto on osakeyhtiö, jonka osakkeitten suuri enemmistö oli S. S. Osastojen käsissä. Ja S. S. Järjestön virallisen tunnustuksen kautta, mikä oli tapahtunut jo ennen Hancockin kokousta, se sai jär-

jestön oppilaitosoikeudet, jommoisena se toimi Chicagossa pidettyyn edustajakokoukseen v. 1914 saakka, muuttuen tämän jälkeen I. W. W:n suomalaisten yhdistysten laitokseksi. Suunnilleen kahdeksan vuotta palveli Työväen Opisto S. S. Järjestöä. Parhaimmillaan siellä opiskeli vuosittain toista sataa oppilasta, v. 1911 niitä oli 122. Se täytti tarkotustansa aikuisten miesten ja naisten sekä alkeiskouluna että korkeampana opinahjona. Alemmalle luokalle pääsyä varten ei vaadittu oppinäytteitä; oppilaita tuli niiden joukoista, joilta puuttui kokonaan koulun kautta saatava alkeisopetuskin.

Työväen Opiston opetussuunnitelman määräsi siis oppilaitten opiskelutarpeet. Alkeistietokurssit oli niitä varten, joiden täytyi alottaa laskento- ja kirjoitustaidon alkeista. Mutta näidenkin oppilaiden velvollisuutena oli kuunnella historian, talousopin ja valtio-opin luentoja. Opisto käsitti tehtäväkseen kasvattaa kaikista oppilaistaan, miten vähäinen heidän pohjasivistyksensä olikin, työläisluokan luokkataisteluaatteita ymmärtävää joukkoa. Eikä harvinaista ollutkaan, vaan paremminkin tavallista, että näitten oppilaitten yhteiskunnallinen tietotaso oli koko joukon niiden keinojen edellä, jotka ovat tarpeellisia luokkataisteluaitteitten edistämisessä.

Ensimmäinen tietokurssi opetti useita aineita, laskentoa, ainekirjoitusta, englannin kieltä, j.n.e. Luentoja oli seurattava. Tähän kurssiin kuului eritoten kehitysopin, filosofian ja terveysopin luennot.

Toinen tietokurssi tietysti laajensi opiskelualaa ja syvensi aatteitten, historian ja talousopin opiskelua.

Mutta se kurssijärjestelmä, mikä opistolla oli kul-

loinkin voimassa, ei anna täyttä kuvaa opiston merkityksestä ja tärkeydestä. Päämerkitys on siinä, että siellä opiskeltiin, suurestikin riippumattomina kurssisuunnitelmista, joita oli vaikea pitää tarkasti määrättyissä rajoissa oppilaskunnan kokoonpanon vuoksi. Harvat siellä viipyivät useimpien kurssien läpimenoajan. Oppilaat vaihtuivat vuosittain ja lukukausien aikanakin alituisesti. Muutamat viipyivät sentään kaksikin lukukautta. Kukin oppilas opiskeli vuodessa keskimäärin 18 viikkoa, jotkut enemmän, jotkut vähemmän. Monet opinhaluiset menivät sinne työttömyysaikoina, siellä kun oli asunto ja ruoka yhtä halpa kuin muuallakin ja opetusta sai pienellä kurssimaksulla.

Työväen Opisto on opettanut sadoille miehille ja naisille luvunlaskua, kirjoitustaitoa, englanninkieltä, oikeinkirjoitusta, käännöstyötä ja jakanut tietoa luento- ja kyselytuntien kautta. Se opetti kokousjärjestystä, pöytäkirjanpitoa, kirjanpitoa ja pohti yhteiskunnallisia aatteita, jopa yhteen aikaan oli sääntönä, että opistokurssiin kuului ohjaus Yhdysvaltain kansalaiseksi rupeamistakin varten. Jokainen oppilas ohjattiin ottamaan "ensimmäiset kansalaispaperit" ja annettiin tietoja kansalaistutkinnon suorittamisen varalta. Englanninkielen opiskelu tuli itsestään tärkeäksi, sillä oppilaat tahtoivat sitä oppia. Ja kun monen mielessä oli liikealoille (osuusliikkeisiin) rupeamistuumat niille opetettiin kauppalaskentoa, toisille taas, jotka erinäisillä ammattialoilla tarvitsivat mitausoppia, annettiin tätäkin opetusta. Saksan kieltäkin opetettiin, ajattelemma kylläkään tälle opetukselle tarkoitusta tai päämäärää, mutta kun joukossa

oli oppilaita, jotka sitä halusivat ja kun joku opettajista sitäkin osasi, sekin sai mennä siinä sivussa. Pääasia kumminkin oli johtokunnan, opettajain ja opiston kannattajain silmillä katsottuna työläisluokan yhteiskunnallisten liikkeitten ja aatteitten selvittäminen. Ja ellei Työväen Opisto olisi muodostunut opettajain- ja johtajainsa lyhytnäköisyyden vuoksi työväenliikkeen yhden ja ahtaan osan, nimittäin I. W. W:n suuntakouluksi, sillä olisi ollut Ameriikan suomalaisten työläisten keskuudessa jatkuva työ yleisen sivistyksen ja yhteiskunnallisen tiedon jakajana.

On vaikea sanoa kumpi vaikutti ratkaisevasti opiston luisumiseen pois alkuperäisen tarkoituksensa tieltä, opiston johto, vaiko ympäristön vaikutus opistoon. Jos ympäristön vaikutus oli määräävä, johtokunta ja opettajisto meni sokeasti virran mukana, mutta jos opiston johtavat piirit menivät urheina johtajina syndikalistisen suunnan tietä, tälle oli suosiollinen maa-perä ympäristössä ja oppilaskunnassa.

Minään ihmeenä ei ole pidettävä, että maaseutujen siirtolaiset ameriikalaisissa kaivoksissa, metsissä ja sekatoissa omaksuvat syndikalistiset ja puoli-anarkistiset käsitykset. Eihän yhteiskunta valtioineen kohtele heitä muina kuin työjuhtina. Heitä ei ajatella kansalaisina, vaan kansalaisoikeuksien saantiakin vaikeutetaan. Tästä seuraa virallisen yhteiskunnan ja valtion vierominen — sitä enemmän milloin pikkuvirkamiehet ja saman tason "johtavat kansalaiset" ryhtyvät pakkokeinoin kunnioitusta vaatimaan ameriikalaisia lakeja ja laitoksia kohtaan. He osaavat tehdä tämän tehtävän niin typerästi ja käsittelemään siirtolaisia ymmärtämättä kuin mahdollista. Heidän

mielikuvansa siirtolaisista on, ei ainoastaan epäedullinen, mutta vihamielinenkin. Ja he uskovat, että ameriikalaisuus, semmoisena kuin he sen ymmärtävät, on pantavissa pakolla siirtolaisten päköppään — ameriikalaisuus, jolla heidän ymmärryksensä mukaan tarkoitetaan alamaisuutta suuryhtiöitä kohtaan niin suurissa kuin pienissäkin asioissa. “Ken on tyytymätön, hän menköön sinne mistä tuli” ja “sivistymättömän siirtolaisen pitäisi hakata halkoja ja pitää suunsa kiinni”, — käyttääksemme niinkin arvokkaan lehden kuin New York Times on kerran lausumaa opetusta.

Viimeksi lainattuun sisältyy pienten ja keskikokoistenkin kaupunkien ja kylien esivallan aate ameriikalaisuudesta. Helposti esivallan edustaja ei ole liikutettavissa siirtolaisväen tärkeissäkään elämän kysymyksissä. Mutta jokapäiväinen kokemus näyttää, että aina sentään pieniä parannuksia työmaalla ja työoloissa aikaan saadaan jos työläiset ovat yksimielisiä. Virallinen valtio ja yhteiskunta sitävastoin on aina valmis vastustamaan sitäkin hyvää mitä työläiset taloudellisilla keinoillaan yrittävät.

Tämmöisten kokemusten koulu kasvattaa vihaa valtiota kohtaan, ja tästä seikasta saa selityksensä suhteellisen suuri syndikalistinen virtaus Yhdysvaltain siirtolaistyöläisten keskuudessa. Tämän vihan pohjalle kehittyy yhteiskuntaoppikin, joka väittää, että työläisluokan kiroukseksikin koituvat yritykset toimia valtion kautta, koska siitä ei kumminkaan mitään hyvää tule, mutta voimia ja varoja menee hukkaan. Siis, koska työmaa on kapitalismin keskus ja koska työläisten riisto tapahtuu työssä, kapitalismia

on ahdistettava työmaalla, teollisuudessa, ja taloudellisten järjestöjen kehittämisellä työläisten yhteiskunnaksi työläisluokan teollisuusdiktatuurikin on perustettavissa, jolloin kapitalismi valtioineen häviää, eikä tässä tehtävässä lainkaan tarvita muita järjestöjä kuin teollisuusjärjestö, joka on sopivalla tavalla jaettu niin henkisen kuin ruumiillisenkin työn järjestöihin.

Aate, jonka perusteet yllämainittu koettaa lyhyesti lausua, kehittyi kehittymistään Työväen Opistolla. Ristiriita opiston ja Sosialistipuolueelle uskollisten osastojen välillä kasvoi kasvamistaan. Tehtiin vaatimus, että S. S. Järjestö toimittaisi perinpohjaisen tutkimuksen opiston opetus- ja talousoloista. Tutkijakomitea valittiin ja se meni keväällä v. 1914 opistolle tutkimusta toimittamaan, mutta opiston johtokunta ja johtaja Leo Laukki ottivat tutkijakomitean vastaan selityksellä, että Työväen Opisto on Minnesotan valtion lakien alaisena toimiva osakeyhtiö, eikä se salli "ulkopuolisten sekaantumista sen sisäisiin asioihin!" Tällöinen vastaanotto heitti öljyä tuleen, sillä opistohan oli riippuvainen S. S. Järjestön veronkannosta (50 senttiä jäseneltä vuodessa) ja opiston osakkeet olivat järjestön osastojen käsissä.

S. S. Järjestö ei ruvennut kumminkaan pitempiin puuhiin palauttaakseen opiston alkuperäisen tarkoituksensa tielle, koska kiusallinen rettelö olisi tästä vain jatkunut; vaatinut vetoamista oikeuslaitokseenkin.

Työväen Opiston opettajat olivat niinä aikoina kun laitos oli S. S. Järjestön palveluksessa kylläkin taitavia ja päteviä opettajatehtäväänsä, enimmäkseen yli-

opistomiehiä. K. L. Haataja oli ammatiltaan opettaja. Yrjö Sirola ja Aku Rissanen ylioppilaita, jotka tunsivat opetusalaa ja tunnettiin muutoinkin nerokkaiksi miehiksi. Leo Laukki niinikään, joka oli johtajana, mutta upseerin tapainen johtajaluonne. Englanninkielen opettajana toimi ameriikalainen ammattiopettaja.

Opettajavoimat huonontuivat hajaannuksen jälkeen. Niiden valinnassa pantiin suurin huomio i. w. w.-läiseen oikeaoppisuuteen, eikä opettajalahjaan.

Lukuisia agitaattorikursseja on pidetty useilla eri paikkakunnilla, joille monet osastojen toimivimmista jäsenistä tulivat kuuntelemaan luentoja, harjoittamaan puhujataitoa ja muita osastotyössä tarvittavia taitoja. Näillä tehtiin innokasta ja ahkeraa työtä päivin ja illoin. Kymmeniä luentoja eri aineista, etupäässä työväenliikkeen aatteiden, teorioitten ja historian aloilta.

Kurssit olivat paikallisia ja yleisiä. Yleisille kursseille tuli oppilaita laajalta alalta, itävaltioitten kursseille Uudesta Englannista, New Yorkista, Ohiota ja Pennsylvaniasta. Paikallisilla kursseilla taas yhden osaston toimivimmat jäsenet harjoittelivat ja kartuttivat tietojaan. Näitä opintoja jatkettiin puhujaseuroissa, jotka, missä niitä oli, kokoontuivat syys-, talvi- ja kevätkauden aikana kerran viikossa.

Kun tietää sen innokkaan opiskeluharrastuksen, mikä S. S. Järjestön keskuudessa vallitsi toista vuosikymmentä pitkän ajanjakson, saattaisi joku, joka ei lähemmin asiaa tunne, otaksua, että opiskelun kannustimena olivat yksilölliset pyyteet ja pyrkimykset paremmille ansioille, huokeaan työhön j.n.e. Mutta

jos kenellä oli näitä tuumia, ne eivät toteutuneet; opiskeluharrastus ei kasvattanut ainoassakaan tapauksessa ulos luokasta, johon taloudellisilla ja yhteiskunnallisilla siteillä oli sidottu. Opiskelun kannustimena oli työväenliikkeen palvelusinto, eikä suomalaisessa työväenliikkeessä kukaan voinut keksiä tilaisuuksia kohota arvossa tai nähdä tietä hyvätuloisiin toimiin. Mutta vaatimuksia tehtiin niille, jotka olivat muutamana kymppidollarin saaneet apurahoja opiskelua varten.

Ameriikan suomalaisessa työväenliikkeessä on yleisenä sääntönä ollut, että henkisyöntekijän on työskenneltävä tuntuvasti vähemmällä palkalla kuin ruumiillisesta ammattityöstä maksetaan. Seuraava asiatiieto Raivaajan eri työalojen palkoista vuodelta 1924 valaisee tapaa tai sääntöä tässä suhteessa.

Päätoimittaja	\$1,765.00
Taloudenhoitaja	1,560.00
Latomon työnjohtaja	2,055.00
Konelatoja	2,152.00
Naispuolinen käsinlatoja	2,018.00
Painaja	1,750.00
Toimittaja	1,664.00

Tämä poiminto Raivaajan palkkatililtä ei ole poikkeuksellinen, vaan siinä näkyvät numerot antavat yleiskuvan henkisen ja ruumiillisen työntekijäin palkkasuhteista kaikissa lehdissä ja laitoksissa. Eikä tämä vielä semmoisenaan selitä koko asiaa. Henkisyöntekijä saa nieleskellä ennakkoluuloiset syytökset, että hän on kiskuri ja elätti. Ja hänen täytyy, pystyäkseen täyttämään toimensa, hankkia hyvä määrä

kirjallisuutta vuosittain ja olla ensimmäisenä merkitsemässä puoluekeräyksiin runsaimman jälkeen. Jokainen kerääjä muistaa ensimmäisenä toimittajan ja muun henkisentyöntekijän, koska hän aina osastojen kokouksissa ja julkisissa puheissa yllyttää toimeliaisuuteen. Henkisentyöntekijät tämän lisäksi ovat kaikissa yhteiskunnallisissa suhteissaan vähän toisessa asemassa kuin ruumiillista työtä tekevät. Jos toimittajan perheen jäsen tai hän itse sairastuu, mainittakoon esimerkkinä, lääkäri mittaa toimittajan maksukykyä toimittaja-ammatin maksukyvyn yleisellä mittapuulla. Ameriikalaisen sanomalehden toimittaja, nähkääs, on paljon korkeammalla palkkatasolla kuin latomo- ja painotyöläiset ja muut ammattityöläiset.

Henkisentyön palkkatehtävät Ameriikan suomalaisessa työväenliikkeessä eivät siis ole olleet houkuttelevia, ei palkan eikä muunkaan puolesta. Monet toimittajat ja agitaattorit ja opettajat ovat ahtaitten elinehtojensa vaikutuksesta ja liikarasituksesta ajatuneet persoonallisessa elämässään suorastaan karrille — ja hautaan.

Väite tuskin on väärä, että Ameriikan suomalaisen työväenliikkeen runsaat epänormalisuudetkin osaltaan johtuvat sitä palvelleiden henkisentyön ammattilaisten epänormaalisista elinehdoista. Kun tuskin kukaan on ollut kiintynyt persoonallisen asemansa vuoksi niihin liikkeisiin ja laitoksiin, joissa he ovat toimineet, suuria ei ole myöskään surtu nostaessa suuntamellakoita y. m. Eikä puutteenalaisesta elämästä johtuva hermorikkoisuuskaan anna parhaita

takeita siinä missä pitäisi vakavan vastuunalaisuuden ja terveen harkinnan hallita.

Mutta Ameriikan suomalainen työväenliike on ollut proletaaris-kansanvaltaista, niin että täydellisempää esikuvaa tästä ei voisi mistään löytää. Ja se on tätä työväenliikkeen siunausta käyttänyt kenties niinkuin tultakin voidaan käyttää — vahingoksi, vaikka tuli oikeaan tarkoitukseensa käytettynä on yksi tärkeimpiä apukeinoja elämässä.

Amerikan suomalaiset työväenlehdet

S. S. Järjestön vanhimman lehden, Työmiehen, historia alkaa Fitchburgista, Mass., jossa muutamat työväen sanomalehden perustamiseen innostuneet henkilöt kokoontuivat heinäk. 3 p., v. 1903, keskustelemaan harrastuksestaan ja päättivätkin ryhtyä puuhaamaan sitä. Mutta jo seuraavana vuotena, kun Työmies oli hetken aikaa ilmestynyt Worcesterissa, se muutettiin Hancockiin, Mich., jossa se suhteellisen lyhyessä ajassa kehittyi hyvin toimeentulevaksi ja virkeäksi lehdeksi. Tämä todisti, että työväen sanomalehden tarve oli olemassa, mutta samalla myöskin mainittakoon, että suuri ansio Työmiehen nopeasti kasvamisesta lankeaa nuorelle ja ylenmäärin asiaan innostuneelle taloudenhoitajalle V. S. Holmstenille ja Siirtolaisen toimittajana sosialistiksi kääntyneelle Kaapo Murrokselle. Holmsten puuhasi lannistumattomalla tarmolla hankkiakseen lehdelle tilauksia ja muita tuloja, kun taas Murros teki toimittajatyöllään

Työmiehestä arvokkaan ja puoleensa vetävän lehden. Murros tuli Siirtolaisesta erotessaan lausuneeksi ajatuksen tai ennakkonäkemyksen, mikä toteutui yli kaikkien toiveiden ja tuo lausunto on myöskin ikäänkuin rajapyykki vanhain porvarillisten ja uudensuunnan sanomalehtien välillä. Tästä hetkestä alkaa porvarillisen sanomalehdistön pysähtyminen, taaksepäinluisuminen, painosmäärien väheneminen ja monessa tapauksessa kuolemakin. Ameriikan Kaiku, joka hetken oli voimakkain ja vaikutusvaltaisin, kuoli; samaa tietä menivät Ameriikan Sanomat ja Siirtolainenkin, ja ainoa porvarillinen päivälehti, nimeltäänkin Päivälehti, tunsu maaperän jalkainsa alla vajoavan. Porvarillisten lehtien lukijakunnat siirtyivät työväenlehdille ja uusia tuhansia, jotka eivät ennemmin piitanneet sanomalehdistä, innostui uuden suunnan henkeviin sanomalehtiin. Ja huolimatta siitä, että porvarilliselta taholta tehtiin jatkuvaa agitatioonia työväen lehtiä vastaan niissä liikemiespiireissä, jotka ilmoittavat suomenkielisissä lehdissä, ne saivat ilmoituksia yllin kyllin ja ilmoittajain etunässä olivat juuri suomalaiset liikemiehet, jotka tiesivät paremmin kuin muut työväenlehtien menekin alituisen lisääntymisen ja niiden lukijakuntien laajuuden.

Kaapo Murros lausui yllämainitussa tapauksessa:

“Eroni syynä on se periaatteellinen eroavaisuus, mikä viimeaikoina on yhä jyrkemmäksi käynyt oman ajatuskantani ja sen kannan välillä, jota Siirtolaiselta sen johtokunta vaatii. Siirtolainen on vanhojen traditsioonien lehti, sen kannattajajoukko on mukana ollut Ameriikan suomalaisten ensimmäisiä henkisiä

harrastuksia , perustettaessa ja niiden harrastusten ensiaskeleita vaapertaessa. Niille se tahtoo uskollisena pysyä....., minä taas lähden etsimään piiriä, jossa mielipiteeni vastakaikua tapaavat.

“Olen vakuutettu siitä, että sangen monet mielihyvin tätä sanomaa tervehtävät, mutta toivonpa, että monet ajatussuuntani hyväksyvätkin. Onhan se aate, nykyinen kansainvälinen työväenliike, sosialidemokratia—tai miksi sitä kullakin paikalla tahdottanee nimittää — onhan se aate levenemässä nykyään nopeammin ja tanakammin kuin mikään tunnetuista poliittisista ja yhteiskunnallisista aatteista, eikä se voi olla tunkeutumatta Ameriikan suomalaistenkaan ytimeen, vaikkapa rakennettaisiin maasta taivaaseen ulottuva kirkollinen Kiinan muuri tämän ytimen turvaksi. Se etsii tiensä ja löytää keinonsa, sillä sen perustuksena on kaikki se siveellinen ja käytännöllinen voima, joka onnellisuutta tavoittaa kaikille ihmisille.”

Työmiehen nousu oli melkein luonnottoman nopea. Se kasvoi yhdeksän vuoden aikana viikkolehdestä päivälehdiksi; tilaajamäärä 2,000:ta 13,000:teen; liikkeen henkilökunta 6:ta 62:teen ja kuukautiset liike-tulot \$541.00:tä \$11,429.00:sään.

Mutta sitten putosi Työmies tästä korkeasta asemastaan siihen tilaan, että vain Raivaajan tukevalla kädellä se pelastetuksi saatiin. Tämän putoamisen aiheutti Michiganin “Kuparisaaren” epäonnistunut työlakko ynnä I. W. W:n taholta, Leo Laukin ja Työväen Opiston johdolla tehty kiivas hyökkäys. Tällä hyökkäyksellään ne horjauttivat Työmiehelle kasvamisvuosien aikana lainoja antaneitten luottamuksen. Tätä rumaa työtä sen tekijät tekivät m. m. kierto-

kirjeitä rahan lainaajille lähettämällä, joissa vakuutettiin, että elleivät saamamiehet katso nyt perään, kun Työmiehen pesässä vielä otettavaa on, he menettävät myöhemmin kaiken. Samassa maalailtiin Työmies työväen pahimmaksi ja pirullisimmaksi viholliseksi.

Raivaaja pelasti Työmiehen alkuperäisen tarkoituksensa palvelukseen, ottamalla nimiinsä \$20,000.00 yhtiön osakepääomaa, joka sitten myöhemmin vähä kerrallaan myytiin sosialistiosastoille, ja lainaamalla tuhansia tuhansien jälkeen. Tällä välillä Työmies muutettiin Hancockista Superioriin, Wis., v. 1914. Näiden vammojen parantaminen vaati aikaa vuosia ja kovia ponnisteluja. Oli vaikea palata vaatimattomampiin oloihin kuin olivat ne, joihin jo oli totuttu. Mutta hetken päästä Työmies-yhtiö osti itselleen pulskanpuoleisen liiketalonkin ja vaurastui keskivaltioitten väkirikkaassa suomalaiskeskuksessa uudelleen. Nykyisin sillä täytyy olla varoja hyvän matkaa toista sataa tuhatta dollaria. Niistä ei ole varmaa tietoa, sillä sitten kun yhtiö alistui kommunistien palvelukseen, se pitää kommunistiseen tapaan tilinpidonkin, mikäli mahdollista, muutamien harvojen ja valittujen salaisuuksiin kuuluvana asiana.

Tullaksemme Työmiehen siihen puoleen mikä siinä on ollut aatteellisesti erikoista, täytyy huomata, että lehden vaikutus on pitkin matkaa ollut hapuilevaa ja ristiriitaista. Toimituksen suunnat vaihtuivat lähipitäen vuodesta vuoteen. Se ei kyntänyt suoraa ja selvää vakoa S. S. Järjestön sarkaan. Se palveli ansiokkaasti yleistä agitatsioonia, mutta ei selvää suunnitelmaa rakentamistyössä. Se leimahteli suurten

lakkotaisteluitten johdosta, joissa suomalaiset olivat etujoukkona (J. Välimäki). Mutta hetken päästä kuului moitekin näissä lakoissa tapahtuneista huti-loimisista ja periaatteellisesta sotkemisesta (T. Hiltunen). Yhteen aikaan oli Lännen Kaivosmiesten Liitto korkealle jalustalle nostettuna, vastakohtana A. F. of L:lle, mutta kauan ei kulunut kun semmoiset kuin viimeksimainitun ammattiliitot, maalattiin kerrassaan kelpaamattomiksi, mutta I. W. W. oli ainoa ja oikea (Leo Laukki), joka kumminkin sitten taas hetken päästä itsekin selitti ja tunnusti, että I. W. W:n sabotage-aate on väärä ja tuomittava. Aika-ajottain pääsi toimituksessa valtaan suunta, joka käsitti sosialistisen työväenliikkeen laajempaan kuin jonkun erikoisen suosikkijärjestön se tai tämä erikoisuus (m.m. Mooses Hahl). Mutta pianpa taas joku nero rupesi puhumaan marxilaisuuden kaavaan valamisesta, jonka kaavan mukaan joudutaan mukaan siihenkin, että yksilöllisen vastuunalaisuuden tuntoa loukataan ja opetetaan vastuunalaisuudettomuutta persoonallisessa elämässä (K. Suvanto).

Työmiehen toimitus oli lakkaamattomassa käymis-tilassa — joskus aina ruumillisiin tappeluihinkin saakka. Melkein vuosittain vaihtunut toimituksen johto säännöllisesti källäsi edelläkävijäänsä. Lopulta tuli itse nero, joka löi nurkkaan kaiken entisen — järjestöineen ja aatteineen (Eemeli Parras).

Ei siis ole ihme, että keskivaltioitten työläisten päätkin menivät sekasin tässä suuntamyllymylläkäs-sä. Järjestöt rappeutuivat niin että niistä ei ole, nyt kommunistisena ja i. w. w.-läisenä ollessaan, suuria-kaan jällellä. Työmies kumminkin näyttää menesty-

vän kohtuullisesti, vaikka kommunistiset älyvälähdykset maistuvatkin lahonneelta puulta.

Raivaajan taloudellinen nousu tapahtui hitaammin kuin Työmiehen. Mutta senkin tilaajamäärä lisääntyi perustamisvuodestaan (tammik. 31 p., 1905), jolloin se oli 2,000, vuoteen 1914 8,335:teen ja pistäysi myöhemmin silloin tällöin lähellä kymmentäkin tuhatta. Pääoma oli perustettaessa \$770.00, mutta yhdeksää vuotta myöhemmin \$40,135.00. Myöhemmin kasvoi osakepääoma yli \$50,000.00 ja varat aina \$170,000.00:teen. Varoja rasittavat velat kun pois luetaan, jää puhdasta omaisuutta pitkän matkaa toista sataa tuhatta dollareissa. Kolmesti viikossa alkoi Raivaaja ilmestyä v. 1906 ja päivälehtenä v. 1910 alkaen.

Raivaajan aatteellinen vaikutus on ollut jatkuvasti johdonmukaista. Raivaajan toimitus piirsi nekin suunnitelmat Hancockin edustajakokoukselle, joiden varassa S. S. Järjestö eli parhaimmat vuotensa.

Raivaajan ensimmäinen toimittaja oli T. Tainio, antamatta lehdelle minkään erikoisen sosialistisen työväenliikkeen tai yleensä työväenliikkeen ryhmän tai lahkoon leimaa. Aku Päiviö ei ollut suuntatoimittaja, vaan lennokas proletaarinen henki. A. B. Mäkelä jutteli huvittavat juttunsa, lainaamatta huomiota suuntiin. John Kock, joka toimitti Raivaajaa seitsemän viikkoa v. 1907 aikoi pystyttää Raivaajassa Venäjän sosialivallankumouksellisten "suunnan", mutta ei tässä onnistunut. John Kockin jälkeen tuli tämän kirjoittaja, ja on ollut "remmissä", paitsi pientä väliaikaa, jonka kuluessa J. W. Meriläinen ja Alex Coleman noudattivat entisyyden traditsionia, ja vuosina 1918-1924 Yrjö Mäkelä, joka niinkään jatkoi vakiin-

tunutta latua, ja jonka ajan tämän kirjoittajakin toimi lehden toimitusosastolla.

Ja sitten seuraavassa annettakoon Raivaajan suuntasisällöstä kuvaus, pyytämällä ensin lukijaa pitämään mielessään, että arvostelija ja työnjohtaja, valitettavaa kyllä, kuuluvat samaan persoonaan, kumminkin siten ymmärrettynä, että toimintaa on määrännyt ja hallinnut työnteettäjä, itävaltioitten suomalaisten sosialistien yhdistykset.

Raivaaja on ollut koko elämänsä mitan vireän taistelun keskuksena, johtuen siitä, että se on ollut etumaisena sanomassa sanansa Ameriikan suomalaisten elämään vaikuttavista yleisistä ilmiöistä, siis keskuksena, jonka kautta ilmiöistä ja tapahtumista on tehty omaperäisiä johtopäätelmiä.

Viimeksi sanotussa suhteessa Raivaaja on tahtonut antaa ensisijan järkevälle ajattelulle, eikä hetken tunteitten kuohahduksille, joita on matkan varrella sattunut kerta toisensa jälkeen.

Tämä käsityskanta pakotti taisteluun I. W. W:ssä aikoinaan vallinnutta puolianarkistista suuntaa vastaan, koska se oli niin monelta suunnalta ja työväenliikkeelle vieraista lähteistä elinvoimaansa imevä kuohahdus. Siinä oli suomalaisille suomalaiskansallisten tunteitten synnyttämää vihaa ameriikalaisia oloja vastaan, tuottaakseen sen henkisen harhaku- van, että Ameriikassa ei ole mitään hyvää, että sen olosuhteista syntynyt johtava työväenliikekin oli kerrassaan kelvotonta, jommoinen ajatus tai aate ei Raivaajan käsityskannan mukaan voinut palvella paljon muuta kuin suomalaisten työläisten vieroittamista niistä pyrinnoista, joiden pitäisi liittää ne maan jär-

jestyneeseen työläisluokkaan, saadakseen siitä voimaa korkeammalle elintasolle kohoamista varten. Siihen sisältyi hosumista sabotage-teorioineen, joiden tunnustamisella ja noudattamisella tuskin muuta oli voitettavissa kuin yllykettä kapitalismin ylivoimaisen vainon vetämiseksi muutoinkin heikossa asemassa olevien siirtolaistyöläisten päälle. Siinä oli työläisten henkistä kasvamista heikontavaa väärää luulottelua, että I. W. W:n teoria ratkaisee kaikki yhteiskunnalliset pulmat yksinkertaisilla kädenkäänteillä, jonka vuoksi nuo teoriat yksinkertaistuttivat probleemit aivan epätodellisiksi. Se sekoitti teoriat yhteiskuntaluokista, lukemalla työläisluokkaan vain ne, jotka kärsivät kapitalismin pahinta kirousta niillä työaloilla, joilla työskentelevät olivat liian valistumattomia käyttääkseen vakavasta järjestymisestä tulevaa hyötyä hyväkseen ja yllytti näitä vihamielisyyteen niitä työläiskerroksia kohtaan, jotka olivat onnistuneet järjestymisellään kohottamaan elintasoaan.

Yllämainitut, työläisten keskinäistä solidarisuutta myrkyttävät teoriat ja tunnekuohahdukset antoivat Raivaajalle aiheen puhua selvästi I. W. W:tä vastaan ja se joutui tahtomattaan kiivaitten hyökkäysten maalitauluksi niiden puolelta, jotka olivat rakastuneet syndikalistisen suunnan "uutuuksiin."

Jo ennen tätä tapausta välähtelivät suuntasalamat Raivaajan pään päällä vihaisina ja uhkaavina, johtuen siitä, että lehti oli avomielisen selvästi tuominnut sen pienoisen joukon aatteet ja teoriat, jotka Suomesta Viaporin kapinan jälkeen olivat tänne siirtyneet, täynnä uskoa ja innostusta venäläiseen rosvoromantiikkaan sekä erinäisistä merkeistä päättäen ajattelivat

Ameriikankin suomalaisen työväenliikkeen kylkeen sopiviksi salaiset ja salaperäiset rosvosakit, jotka ammattialansa työtä tehdessään olisivat saattaneet pukea itsensä kapitalismivastaisten aatteitten verhoilla. Eräitä tunnetuimpia tämän alan ammattilaisia oli saapunut Suomesta maahan ja he ryhtyivät puuhaamaan jatkoa työllensä. Raivaajan tehtäväksi tuli lyödä näitä puuhia hartiavoimin kumoon.

Ei siis suinkaan ole ihme, että Raivaajasta tuli myöskin "viimeisen villityksen" vastustaja, nimittäin venäläisen kommunismin.

Mutta myöntää täytyy, että tämä koetus oli kovin, niin sisäisesti kuin ulkonaisestikin. Pimeät sotavuodet olivat raadelleet hermoja ylenmäärin, monta kovia kolahdusta oli jouduttu kokemaan, sillä Yhdysvaltain hallituskin oli merkinnyt Raivaajan siksi suomalaiseksi sanomalehdeksi Ameriikassa, jonka askeleita on laskettava ja seurattava. Vähän päästä tästä näkyivät ne merkit, jotka minä päivänä tahansa uhkasivat tuhota koko lehden. Toimituksen täytyi luotsailla tuon suuren vaaran ja sota-aikana sielultaan kiusaantuneen siirtolaisväen mielialan karien välitse. Ihmiset, jotka kylläkin itse olivat monessa tapauksessa arkailevia, tunsivat sielullista tarvetta lukea lehden palstoilta räiskyvää jyrkkyyttä sotaan vastaan ja nähdä vallankumouksen kekäleitten punotusta sen kirjoituksista. Toisella puolella oli hallitus lukemattomine vakoojineen, joka oli tehnyt selväksi suhteensa ulkomaalaisiin yhdellä sanalla: vaietkaa!

Venäjänsä vallankumouksen tullessa oli Raivaajan toimitusosastolla vastaavatoimittajan ohella tunteitensa varassa työskentelevä Santeri Nuorteva, jonka

lennokas kynä oli kerrassaan käytännöllinen normaalisissa oloissa. Hänen silmiensä edessä punotti valkankumouksesta koittava loistava ja valoisa tulevaisuus kaikkien maiden työväenliikkeille. Vastaava toimittaja taas piti aina silmiensä edessä näköaloja, jotka eivät luvanneet lähemmässä tulevaisuudessa, varsinkaan Ameriikan suomalaisille sosialisteille, joiden kannalta velvollisuus vaati ensisijassa askeleita laskemaan, valoisa tulevaisuus. Alussaan tällaiset vastakohdat törmäsivät toimituksen pienessä ja hämärässä huoneessa arkaillen toisiansa vastaan. Vähitellen ne vahvistuivat, vaikka kaiken aikaa sangen hyvien persoonallisten suhteitten vallitessa. Ja vaikka tuntui siltä kuin olisi ollut kysymyksessä "pyhän hengen pilkka," Nuortevan tunnesisältöisimmät ja toivorikkaimmat kirjoitukset vaelsivat paperikoriin! Asianomaiset toimittajat väittelivät monta pitkää iltaa näistä onnettomista tapauksista, joissa tehtiin yhdeltä puolelta selväksi, ettei vastaava toimittaja tee persoonallisia mielenosoituksia, vaan velvollisuus käskää suojelemaan Ameriikan suomalaisia työläisiä syöksymästä seikkailuihin, jotka koituisivat niille kalliiksi ja joista palauttuaan ne kiroten syyttäisivät innostuksesta humaltuneita toimittajiaan. Toiselta puolelta taas lausuttiin osanotto ja valittelu, että uusi ylenmäärin merkillinen vaihe ihmiskunnan elämässä viskaa pessimistisen vastaavan toimittajan työväenliikkeen loistavan voittojoukon kulkeman tien oheen.

Raivaaja ei pidä suurimpana voittonaan tässä taistelussa sitä, että se itse kulki onnellisesti pahimpien karien ohi, vaan sitä, että se lujalla jarrutuksellaan häiritsi kaikkien niidenkin rauhan ja innostuksen,

jotka olisivat olleet valmiit menemään Palmer-Burleson-Wilson diktaturin apajaan. Raivaaja sai syntymään ymmärryksen, että tilanne ei ollut läheskään niin toivorikas miksi jotkut sitä kuvailivat. Se sai aikaan arkailua ja ajattelua kriittillisellä hetkellä, tilanteessa, missä "riemumarssi" olisi päättynyt täyteen 100 prosentin Waterlooohon. Vaikka Amerikan suomalainen työväenliike sisäisesti särkyikin, jäi kumminkin kommunisteillekin tilaisuus paremmissa ja suotuisimmissa oloissa hankkia kokemusten todistus asiansa onnistumattomuudesta. Eikä heidän kokeilujensa tuloksia lainkaan sovi kadehtia, vaan niitä täytyy pitää niiden väitteiden ylitsevuotavina todistuksina, joita taistelun riehuessa tuli tehdyksi. Kommunismi on osottautunut kaikissa maissa vakavien murroskausien kasvannaiseksi, joka paisuu yht'äkkiä ja puhkeaa taas pamahtaen kuin ilmalla täytetty kupla. Tämmöistä sen historia on ollut, mutta se työväenliike, joka kussakin maassa oman maansa kannalta suunnittelee tehtävänsä ja ohjelmansa, on kasvanut pääluvultaan kahden ja kolmenkertaiseksi ja vaikutusvallassaan yhteiskunnissa ja valtioissa vieläkin enemmän. Ja se kaunis kuva sosialismin toteutumisesta Venäjällä, josta innostuen puhuttiin, mutta jossa sillä ei ole vielä pitkiin vuosikymmeniin taloudellisia edellytyksiä, näyttää paremmin kuin yksikään toinen kokemus koko ihmiskunnan historiassa, että sosialismin tulolla ovat omat varmat lakinsa. Sitä eivät toteuta johtajat, eikä diktatuuri, eikä väkivalta.

Raivaaja sai sota-aikana, kesällä v. 1918, ottaa vastaan myöskin Yhdysvaltain hallituksen sotadeparte-

mentin vieraita ja ne tulivatkin taloon komeasti, piirittäen sen joka suunnalta. Taloon tällä tavalla tulleet olivat varustetut määräyksellä kotietsinnän toimeenpanosta, jonka he tekivät perinpohjin; noin kymmenkunta miestä ahersi viikon päivät, mutta joku vieläkin selittämätön seikka saneli kotietsinnän raportin todistukseksi hallitukselle, että Raivaaja on ollut suhteellisen siivo ja lakia noudattava lehti. Ehkä Liittovaltain piirituomari Andersonin tahto laillisuuden noudattamisesta siinä piirissä, missä Raivaajankin asia olisi pitänyt käsitellä, painoi enemmän kuin mikään muu lehden hyväksi. Varma asia vaan on, että samanen tuomari vapautti useita kommunistejakin hallituksen oikeusdepartementin kansteista. Kotietsijätkin ehkä suunnittelivat omaa vähäistä politiikkaansa ja Raivaajan edustajat taas tunsivat kyllä politikoimisammatin ihmeellisiä kiertoteitä, eivätkä panneet kynttiläänsä vakan alle. Tosiasiassakin Raivaaja oli niinä aikoina sydämestään suuttunut erikoisemmin saksalaiseen sotilaskomentoon, joka tallasi jalkoihinsa tuhansittain myöskin Suomen sosialisteja, mikä seikka oli oivallinen lähtökohta kotietsinnän johdosta sukeutuneille neuvotteluille.

Kun kotietsintä oli päättynyt, huomattiin Yhdysvaltain postidepartementissa joukko suomalaisten vakoojain käännöksiä Raivaajan kirjoituksista, joissa oli puhuttu sosialistisella avomielisyydellä silloisesta maailman menosta. Postihallitus ilmoitti aikovansa peruuttaa Raivaajan postioikeudet, mikä merkitsi samaa kuin lehden lakkauttaminen, koska se levitetään suurimmalta osaltaan postin kautta. Mutta tästäkin

pulasta selvittiin, ihmeellistä kyllä, ellei ota lukuun sitä, että sotadepartementti, joka oli yllämainitun kotietsinnän toimittanut, antoi lausunnon, että Raivaaja oli saksalaisten Suomeen ryntäämisen johdosta valinnut kannan mikä ei ole epäedullinen Yhdysvalloille.

Toveri alkoi ilmestyä Astoriassa, Ore., syksyllä v. 1907, Aku Rissasen tullessa sen ensimmäiseksi toimittajaksi. Sekin laajeni päivälehdiksi samaan aikaan kuin Työmies ja Raivaaja. Se joutui kärsimään paljon I. W. W:n aikaansaamasta rähäkästä. Oli keran jo joutumaisillaan tämän liikkeen kiristysotteeseen samalla tavalla kuin Työmieskin. Syndikalismiriidan ohella oli myös paha sisäinen rettelö — ”työlakko”, jonka kirjaltajain ammattiliitto kumminkin selitti aiheettomaksi ja sääntövastaiseksi. Toveri pääsi lopulta taloudellisestikin siedettäviin oloihin, omine taloineen ja kirjapainoineen. Mutta sotavuodet olivat sille raskaat. Paikalliset liikemiehet kielsivät yhteisestä sopimuksesta ilmoitukset ja v. 1919 tuomittiin toimittaja Wm. Reivo ja taloudenhoitaja J. A. Partan kahdeksi vuodeksi vankilaan sota-ajan erikoislakien nojalla. Oikeusjutun nostamiseksi olivat paikalliset suomalaiset porvarit ja joku heidän pappinsa käyneet kielittelemässä hallituksen vakoojain korviin, että Toveri levittää sotavastaista kirjallisuutta, m.m. kuuluisaa George Kirkpatrickin teosta ”Sota—minkä tähden?” ynnä julkaisee hallitusta soimaavia kirjoituksia. Asian ollessa esillä oikeudessa selvisi, että kielittelijät olivat ladelleet valheitakin, saamatta papillisiin omiintuntoihinsa soimausta lähimmäistään vastaan lausutun väärän todistuksen johdosta. Oike-

usjutun aikana ja jo ennen sitäkin kuului uhkauksia, että isänmaalliset kansalaiset hävittävät koko Toverin liikkeen, ettei jäisi kiveä kiven päälle. Syytä oli pelätäkin, sillä useissa länsivaltioitten kaupungeissa wilsonilainen sotakiikho "kansanvallan turvaamiseksi" merkitsi melkein samaa kuin toisin ajattelevan hirttäminen ensimmäiseen puunoksaan.

Pahimpana tekona Toverin taholta tosiasiasa pidettiin sitä, että se oli puolustanut ja tukenut paikallista laivatelakkatyöläisten lakkoa. Siitä porvaristo suuttui pahanpäiväisesti ja siitä sen viha ja vimma ensisijassa johtui.

Reivo ja Partan vapautettiin vankilasta palvelutuaan lähes vuoden. Mutta kommunistit olivat tällä välillä saaneet Toverin käsiinsä ja hankkineet paikallisen porvaristonkin luottamuksen, ilmeisesti vakuutuksin, ettei lehti enää ajaisi vankilaan tuomittujen politiikkaa, minkä sopimuksen hinnan he ovatkin täysin mitoin maksaneet alituisella maassa toimivan työväenliikkeen nalkuttamisella, ettei ainakaan niillä, jotka Toveria suosivat voi olla halua edistää niitä pyrkimyksiä ja taisteluja, joita ammattiyhdistykset ja muut työväenjärjestöt ajavat. Ja Astorialainen porvaristo puolestaan pitää Toveria ilmoituslehtenään runsaammin kuin koskaan ennen. Vaikka Toverin tilaajamäärä on varsin vähäinen, se näyttää tulevan toimeen ilmoitustuloillaan.

S. S. Järjestön raivoista työväen sanomalehdistön luomista varten valmistui I. W. W:n suuntasodan aikana maaperä syndikalistisen "Sosialisti" lehden perustamiselle Duluthiin, v. 1914, jonka nimeksi myöhemmin pantiin vaikeasti lausuttava Industrialisti.

Tämä lehti on ollut esikuva siitä kuinka väsymättömästi sanomalehtikin saattaa puhua vuodesta vuoteen yhden, ja viimeaikoina jo peräti toivottoman, työväenliikkeen lahkokunnan puolesta, myöntämättä, että työväenliikettä sen ulkopuolella olisikaan. Industrialistin melkein jokainen kirjoitus ja uutinen ja kansankirjekin tähtää ja päättyy ylistyshymniin I. W. W.:lle. Tässä tuo lehti on ollut johdonmukainen ja väsymätön. Ja ollakseen "proletaarinen", lehden toimitus muutetaan kerran vuodessa. Toimittajat ainakin teoriassa, valitaan "kapitalistin työmaalla työskentelevistä" ja sinne heidät taas lähetetään vuoden kuluttua, pysyäkseen luokassaan ja tunteakseen sen. Teoria tämä itseasiassa on, sillä I. W. W.:ssä niinkuin kaikissa muissakin työväenjärjestöissä muodostuu pakostakin vissi toimitsijakunta, joka kiertää eri tehtävissä. Mutta muutoin on myönnettävä, että yksipuolisuudestaan huolimatta Industrialistilla on kenties suurempi levikki kuin yhdelläkään toisella Amerikan suomalaisten työläisten sanomalehdellä. Kirjapainoa sillä ei ole, vaan painetaan se urakkatyönä milloin minkäkin porvarilehden kirjapainossa.

Muutama sana myöskin Eteenpäistä. Se alkoi ilmestyä päivälehtenä kommunistisesta suuntasodasta johtuneen hajaannuksen tapahduttua New Yorkissa, v. 1922, ja muutettiin Worcesteriin, Mass., vuotta myöhemmin. Se on ponnistellut kylläkin ihmeteltävällä uskolla ja uskalluksella, hankkien m. m. tarpeitaan vastaavan kirjapainonkin. Lehdellä ei ole kumminkaan vielä takanaan historiaa, josta voitaisiin enemmän kertoa.

Kirjallisuutta ovat Amerikan suomalaiset työvä-

enlehdet levittäneet ja kustantaneet rutosti siihen pieneen alaan, minkä Ameriikan suomalaiset muodostavat. Kerrassaan kauniita tuloksia on tästä mainittavana. Maailman sodan edellisinä vuosina saatiin Raivajan toimesta aikaan vakinainen yhteys Suomen kustantajain kanssa. Niinpä sitten vuosittain myytiin Suomesta tuotettua ja itse kustannettua kirjallisuutta Raivaajan, Työmiehen ja Toverin välityksellä 60-70 tuhannen dollarin edestä. Tämmöistä menekkiä jatkui vuosikaudet ja jatkuu vieläkin, vaikka ei enää niin suuressa määrässä kuin vuosikymmen sitten.

Omista kustannuksista mainittakoon ensiksikin insinööri Severi Alanteen kymmenen vuoden yhtämittaisella työllä laatima Suomalais-Englantilainen Sanakirja, lähes tuhannen suurikokoista sivua, jonka julkaiseminen vaati Työmies-yhtiöltä varoja noin \$20,000.00. Venäläisen Bogdanoffin kirjoittaman ja Leo Laukin suomentaman viitisen sataa sivua käsittävän taloustieteen oppikirjan niinikään julkaisi Työmies; muita huomattavia suomennoksia Krapotkinin Taistelu Leivästä, Darrown Silmä Silmästä ja nidos t:ri Ursinin yhteiskunnallisia kirjoitelmia ynnä joukon muita kirjoja.

Raivaajan kustannuksella on ilmestynyt: Morris Hillquitin Yhdysvaltain Sosialismin Historia, A. B. Mäkelän suomentamana ja parista saksan kielisestä teoksesta "yhteen keittämä" ansiokas kirja Aine ja Voima. Muista suomennoksista mainittakoon Morris Hillquitin Sosialismi Teoriassa ja Käytännössä, K. Kautskyn Korkeat Elinkustannukset, K. Marxin Arvo Hinta ja Voitto, Fred. Engelsin Sosialismi Haa-

veesta Tieteen, Jack Londonin Rautakorko, joukko Robert Ingersollin luentoja, Spargon Syndikalismi, Strindbergin Palvelusnaisen Poika ja Santeri Nuortevan toimittama Englantilais-Suomalainen Sanakirja ynnä suuri joukko muitakin kirjoja ja kirjasia.

Toverin kustantamista ovat mainittavampia: James Onealin Työläiset Ameriikan Historiassa, nimellä Työnorjat; Kirkpatrickin Sota-minkä tähden?, Emile Zolan Hiilenkaivajat, y. m.

Yllämainittu on vain näyte kustannustoiminnan laadusta, eikä luettelo laajuudesta. S. S. Järjestön lehtiyhtiöt julkaisivat yhteensä parisen sataa kirjaa ja kirjasta, eikä yhdessäkään tapauksessa arvotonta.

Arvolta noin \$1,000,000.00 edestä ovat Ameriikan suomalaiset työväen sanomalehtiyhtiöt myyneet ja kustantaneet kirjallisuutta, kaupaten aina parhainta mitä suomen kielellä on ilmestynyt. Kirjallisuuden levitys muista piireistä onkin ollut suhteellisesti hyvin vähäistä; kustannuksista tuskin kannattaa mainita.

Paitsi varsinaista kirjallisuutta ovat lehtiyhtiöt julkaisseet vuosijulkaisuja, Kalenteria, Vappua, Köyhälistön Nuijaa ja kullakin kustannusyhtiöllä on ollut "lapsijulkaisujakin", Raivaajalla Säkenet vuodesta 1906 alkaen, joka myöhemmin muutti nimensä Nykyajaksi; Työmiehellä pilalehti Lapatossu, jonka nimi niinikään muutettiin, ollen nyt Punikki. Yhteen aikaan Työmies julkaisi myöskin maanviljelijöille ja osuustoimintamiehille erikoista Pelto- ja Koti-lehteä. Toveri taas on julaissut naisten lehteä, Toveritarta.

Vaikka Canadaan kuuluu, Port Arthurista, Ont., ilmestynyt Työkansakin luettiin Ameriikan suoma-

laisten työväenlehtien joukkoon. Se alkoi ensin viikkolehtenä, Severi Alanteen toimittamana v. 1906 ja laajeni päivälehdiksi muutamia vuosia myöhemmin, mutta sota-ajan tavattomat olosuhteet tekivät lopun sen elämästä. Yrjö Mäkelä ja Mooses Hahl olivat Työkansan mainittavimmat toimittajat. Työkansan yhteydessä ilmestyi myöskin pilalehti Väkäleuka.

Työkansalta kesken jääneen työn jatkajaksi syntyi Sudburyssa, Ont., Vapaus niminen viikkolehti. Sen perustava toimittaja oli Yrjö Mäkelä. Canadian hallitus lakkautti lehden sota-aikana, mutta alkoi se uudelleen ja joutui kommunistien käsiin—ainakin tois-
taiseksi.

Salaliitto-puuhia

Ameriikan suomalaisessa työväenliikkeessä tapaa pitkin matkaa Suomen työväenliikkeen vaikutuksia ja ilmiöitä. Seuraamme tässä bobrikoffilaisaikaan seuranneitten vaikutusten siirtymistä Ameriikan suomalaisten keskuuteen, koska niillä on tärkeä sijansa myöskin S. S. Järjestön historiassa.

Panemme tässä ensiksi merkille bobrikoffilaisajalle ominaisen epänormaalin liikkeen syntymisen Suomessa. Suomen herraskaiset järjestivät "väkivaltaisia" toimenpiteitä suunnittelevia nurkkakuntia. Työväenyhdistyksiin kuuluneet reippaat nuoret miehet olivat erityisesti haluttuja rekryyttejä. Heitä liitettiin "aktiivisen" ja "passiivisen" vastustusliikkeen riveihin. Suomen herraskaiset käsittivät, että työväenyhdistyksiin kuuluneet olivat enemmän kuin muut järjestettyyn toimintaan tottuneet ja he sita paitsi saattoivat vaikuttaa edullisemmin suuriin työläisjoukkoihin kuin herrasväet itse.

Työväenyhdistysten jäsenet taas puolestansa liit-

tyivät porvarien järjestämään bobrikoffilaisuuden vastustusliikkeeseen ensiksikin siitä syystä, että rysäläisvallan tunkeutuminen Suomeen ja siitä koitua vapauden ja kansanvaltaisuuden rautakätinen sorto oli työväenyhdistysten aatteitten kannalta kaikella tarmolla vastustettavaa, mutta myöskin siitä syystä, että porvarit eivät työväenmiehiä tyhjin käsin kosiskelemaan tulleet. He tekivät houkuttelevia tarjouksia ja antoivat riittävästi vapautta venäläistyttämistä vastaan tähdätyn valistustyön ohella levittää työväenyhdistystenkin varsinaiseen ohjelmaan kuuluvia aatteita.

Näytti siis kaikinpuolin edulliselta tarjottuihin tilaisuuksiin kiinni käyminen. Harvat ja valitut olivat ne, jotka näkivät siinä vaarankin piilevän. Kokemus näytti pian, että monet eksyivät kun tulivat herrasakin vaikutuksen alaiseksi. Yksi luisui yhdellä ja toinen toisella tavalla alkuperäisen tarkotuksen tieltä.

Ensitilassa saatiin kokea ahdistetulle porvaristolle ominaisen anarkistisen katsantotavan juurtuminen salaisesti toimiviin nurkkakuntalaisiin. Ja kun näiden nurkkakuntien ylläpitämistä varten varatusta salaperäisestä rahastosta lähti rahoja verraten helposti, totuttiin myöskin käyttämään rahaa. Vieläpä nurkkakuntaliikkeen sisäisimmistä asioista selville päässeet käyttivät eduksensa kiristämistäkin jos ei sovinnolla maksettu tavaksi tulleitten juomakekkerienkin kustannuksia.

Itseuhrautuvaisuuden siveellinen suuruus, joka on vaikuttavalle kansanliikkeelle ominaista, sammui alkuunsa näissä nurkkakuunnissa. Yksilöllisten väkivaltatöiden ihaileminen ja suunnitelmien piirustele-

minenkin juopottelun ja muun roskaelämän kera luisutti monta työläisnuorukaistakin siveellisesti kurjaan tilaan.

Suomen suurlakossa sitten tapahtui sekin käänne, ettei porvaristo enää tuntenut tarvetta kylvää rahojansa menneitten vuosien aikana järjestämilleen nurkkakunnille. Siitä taas oli seurauksena se, että jotkut näissä kasvatuksen saaneet ryhtyivät harjottamaan "itsenäistä liikettä"—nimellisesti Venäjän vallankumouksen hyväksi, mutta todellisesti enemmän omana elinkeinonansa kuin mainitun tarkoituksen vuoksi. Tällä tarkotamme rosvosakien toimintaa ennen ja jälkeen onnettoman Viaporin kapinan.

Viaporin kapinan jälkeen täytyi monen kunnollisenkin vallankumousmiehen väistyä vainon ajamana Ameriikkaan. Mutta tuli myöskin toisia, jotka näyttelivät vallankumousmiehen naamaa, kuitenkin olematta muuta kuin vallankumousliikkeellä keinottelevia lurjuksia.

Suomen suurlakko, Viaporin kapina ja innostuvan köyhälistöliikkeen nousun aika, olivat asioita, jotka valtasivat parhaan paikan Ameriikankin suomalaisen työväenliikkeen miesten ja naisten sydämissä. Ja kun näissä toimineita hallitusvallan vainoamia saapui tänne, paitsi että heidät otettiin erottelematta ja jakamattomalla myötätunnolla vastaan, katsottiin heidän kuuluisuuttansa ja kokemuksiansa painavina suosituksina.

Monet näistä uusista "vallankumouksellisista" tulokkaista toivat tullessansa omia aatteitansa.

Kapteeni John Kockin ja hänen "esikuntansa" taholta ryhdyttiin järjestämään Ameriikan suomalaisen

sosialistiliikkeen sisälle salaisesti toimivaa nurkkakuntaa nimellä: "Suomen ja Venäjän Vallankumouksellinen Yhdistys."

Tämän yhdistyksen perustava kokous pidettiin Quincyssa, Mass., 7 p:nä heinäkuuta 1907. Yhdistyksen perustavaan kokoukseen kutsui Kock luotetuimmiksi katsomansa itäisten valtioiden sosialistiosastojen toimihenkilöt, joita oli silloin koolla Quincyssa aina New Yorkista asti, ottamassa osaa vuotuisiin kesäjuhliin.

Yhdistykselle hyväksytyissä säännöissä määrätään: Alaosastoja perustetaan kullekin paikkakunnalle asiaa harrastavain kesken. Jäseniksi otetaan ainoastaan henkilöitä, joiden entinen elämä on tunnettu ja lupaavat rehellisesti noudattaa yhdistyksen sääntöjä ja päätöksiä sekä noudattavat ehdotonta raittiutta. Jäsenyydestä luopuminen ei vapauta siitä vastuunalaisuudesta mihin jäseneksi yhtyessään on sitoutunut.

Erikoisempaa huomiota herättivät näissä säännöissä "Taistelujärjestöä" koskevat pykälät. Sääntöjen kahdeksas pykälä määrää, että yhdistyksen "Taistelujärjestön" perustaa Keskuskomitea. "Taistelujärjestön" jäsenet itse valitsevat päällikkönsä sekä päälliköt ja Keskuskomitea yhdessä määräävät sen toiminnan.

Taistelujärjestön toiminta-alueeksi määrätään ainoastaan Suomi ja Venäjä. Se noudattaa toiminnassaan vallankumouksellisten yleistä toimintatapaa. Kavaltajat joutuvat vallankumouksellisten rankaisutapojen alaiseksi.

Tälle näin perustetulle yhdistykselle valittiin Keskuskomitea. Asiaan innostuneet sosialistiosastojen

jäsenet perustivat alaosastoja ja ryhdyttiin tekemään aatteenlevitystyötä.

Yhdistys alkoi ensinnäkin julkasemaan kapteeni John Kockin toimittamaa "Köyhälistön Tahto"-nimistä pientä sanomalehteä. Lehdessä julaistiin yksilöllistä väkivallan harjottamista kannustavia kirjoituksia: "Kun sivallatte, katsokaa, ett'ette vahingossa iske köyhiin ihmisiin; sammuttakaa tuskanne sankaritöillä; parempi on lyödä alas kuin huutaa alas; ja oikea toiminnan mies puhuu vähän, ajattelee paljon, ja lyö navakasti." Näitä tunnuslauseita tavataan mainitun lehden numeroissa.

Lehdessä annetaan niinikään ohjeita ampuma-aseen käsittelyssä ja hoidossa. Taistelujärjestön miehellä tulee olla aseita ja "hänen pitää osata käyttää asetansa myöskin pimeän aikana", sillä "poliisilurjuksen käsiin vapaaehtoisesti antautuminen on suurinta hulluutta." Iskuja ei myöskään ole tähdättävä yksinomaan huippuihin, vaan myöskin maassa mateleviin. "Viisainta tietysti on sivaltaa suurporvareita, mutta missä se ei käy päinsä, siellä on hyvä täräyttää ensimmäistä vastaan tulevaa kätyriä," ja "vihollinen saakoon vihiä aseestasi vasta sen jälestä kun hän on saanut tuntea sen vaikutuksen," opetetaan puheenalaisessa lehdessä.

Leipää tahi arvoasteita tavoitteilemaan tulleille sosialisteille annetaan tässä "Köyhälistön Tahdossa" terveydelle vaarallisia viittailuja, sillä he ovat kuolleet "polttavalle vihantuskalle," koska "viha ei asu vatsassa eikä kumartaja osaa suuttua."

Yleisessä taistelutaktiikassa antoi lehti myöskin opetusta: "Meidän voimamme perustuu hajataiste-

luun, sentähden tulee välttää kasaantumista laumoihin, ja aina pyrkiä harvassa rintamassa lyömään vihollisemme. Me kuljemme hajalla, ammumme hajalla ja äkkiä häviämme kentältä, semmoinen tulee olemaan meidän sodankäyntitapamme.”

Nämä tähän lainatut otteet Quicyssa perustetun yhdistyksen säännöistä ja sen toimesta Suomea varten toimitetuista lehdistä, valaisevat riittävästi tätä “tulen kanssa leikkimistä.”

Moisen ajatustavan ja toiminnan seuraukset tulivat Suomessa näkyville. Seuraukset olivat vieläkin huonompia kuin aatteet. Alkuseuraukset näistä aatteista myöskin jo ilmenivät tšekäläisten sosialistiosastojen keskuudessakin. Kockilaisliikkeen johtajat istuttivat Sosialistipuoluetta ja sen periaatteita vierovia käsityksiä. Sosialistipuolue on riittämätön köyhälistön vapaustaistelussa, sanottiin. He puolestansa olivat halukkaita nimittämään itseänsä “jyrkiksi valankumouksellisiksi” ja vaatimaan, että osastoissa ylimalkaan pitäisi ottaa käytäntöön tehokkaampia menettelytapoja kapitalistisen sortovallan vastustamisessa. Raivaaja ryhtyi vastailemaan tähän. Ensimmäinen “pommi” tämän yhdistyksen varustuksia vastaan oli tämä:

“Anarkistisia julistuksia.

“Työpaikoilla Helsingissä ja maaseuduillakin on viimeaikoina levitetty Ameriikasta tulleita suomenkielellä painettuja anarkistisia julistuksia, joissa kehoitetaan järjestymään työnantajain ja järjestysvallan murhaamistarkoituksessa,” kertoo Suomessa ilmestyvä “Uusi Suometar” ja lisää, että niiden alku-

perää ei ole vaikeata arvata. Helsingin Työmies näistä julistuksista ei ole saanut tarkempaa selkoa.

Meille ei ole tunnettua minkälaisessa yhteistoimessa tähän maahan Suomesta siirtyneet, ylenmäärin kiihtyneet henkilöt keskenään ovat, taikka onko ollelukaan järjestettyä yhteistoimintaa. Suomessa on kuitenkin viimeaikoina ilmaantunut asioita, joista voisi päätellä sinnepäin.

Me emme tässä voi muuta kuin kehottaa täkäläisiä sosialistiosastoja varovaisuuteen, jos niihin ilmaantuu yllämainitunlaisten harrastusten kannattajia. Henkilö, joka pyrkii Sosialistipuolueessa joko julkisesti tahi salaisesti edelläesitettyssä uutisessa kerrotulla tavalla, vaikuttamaan, tekee puoluerikoksen.”

Raivaajan toimituksella ei vielä silloin kun edellä esitetty kirjotus julaistiin ollut tietoa salaisen yhdistyksen olemassaolosta, eikä siitäkään, että kysymyksenalaiset “anarkistiset lehdet” olivat painetut Raivaajan kirjapainossa johtokunnalta ja liikkeenhoitajaltakin tietämättä.

Myöhemmin julaistiin toinen samaa asiaa koskeva lyhyt kirjotus. Otamme siitä tähän tärkeimmät kohdat:

“Väitetään, että Ameriikasta käsin pidetään yllä vallankumouksellista kiihotusta Suomessa. Tässä ei lähdetä kaivelemaan todistuksia. Tarkotuksemme on sanoa, että kiihotuksen luonne on sitä lajia, että vastustajamme koettanevat sen johdosta ripustaa myllynkiveä kaulaamme. Tarpeellista myöskin on sanoa, jos ne joiden huolena on vallankumoushengen vireillä pitäminen Suomessa Ameriikasta käsin, aikovat jär-

jestettyä toimintaa asiansa hyväksi, että kansalais-temme pitäisi tarpeellisessa määrässä arvostella missä määrin tämä toiminta on Suomen onnen ja etujen mukaista.

“Helsingissä levitetyt julistukset eivät ole sisältönsä puolesta lupaavia. Niissä esitettyjen kehotusten ja viittailujen nojalla toimiva joukkokunta koituu riskiksi Sosialidemokraattiselle puolueelle. Semmoisesta toiminnasta on sosialistinen liike Suomessa ja muissakin maissa joutunut paljon kärsimään.

“Muistettakoon, että Sosialidemokraattinen puolue Suomessa tietää tehtävänsä ja kutsumuksensa; puolueen arvon ja ohjelman mukaisilla toimintatavoillaan se tekee se sen mitä voidaan tehdä kansan vapauden puolesta. Salaisilla järjestöillä ei ole ollenkaan asiata mennä puoskaroimaan Suomen köyhälistön taistelua. Niistä koituneet vastukset jo tunnetaan.

“Pidettäköön mielessä, että ne, jotka eivät taivu tekemään työtä Sosialistipuolueen ohjelman mukaisesti ja puolueen tarkastuksen alaisena ovat sosialismin vastustajia.

“Monta lausetta ei tarvitse lukea käsittelymme alaisista julistuksista, kun jo huomaa, että sosialismi niissä ei ole kysymyksessä, vaan kapitalismin kera sosialismia vastaan vaikuttava anarkismi.

“Yksityisten pylväitten’ kaataminen, jota näissä julistuksissa suorasti ja epäsuorasti kannatetaan, ottamalla Suomessa vallitsevat olot erityisesti huomioon, ei tuota minkäänmoista hyötyä.

“Puheenalaiset julistukset johtavat salaisesti toimivia nurkkakuntia tekoihin, joista koituu henkilökohtaisia kärsimyksiä yhdeltä puolelta ja toiselta an-

tavat vain porvaristolle aseita vapausharrastuksia mustataksensa.”

Kun Raivaajan kanta tuli näin selkeällä tavalla lausutuksi, oli seurauksena “hyvässä järjestyksessä perääntymistä” yhdellä taholla, mutta toisella kiukkua ja uhkauksia.

Monet, yhä edelleen Sosialistipuolueen uskolliset jäsenet, liittyivät “Suomen ja Venäjän vallankumoukselliseen yhdistykseen” toisessa mielessä mitä siitä sitten näytti tulevan. Useat taas, vaikka eivät kuuluneetkaan yhdistyksen jäseniksi, olivat myötätuntoisia—aatteelle. Raivaajan kustannusyhtiön johtokunnan silloinen presidentti Matti Laitala, mainitsemme vain esimerkkinä, nousi protesteeraamaan Raivaajan ottamaa kantaa vastaan. Muutamaa viikkoa myöhemmin hän kuitenkin irrotti itsensä merkittävällä tavalla “vallankumouksellisen yhdistyksen” kannattajista. Hän esiintyi puhujana mainitun yhdistyksen toimeenpanemassa iltamassa ja käytti tätä tilaisuutta ystävyytensä ylössanomiseen.

“Vallankumouksellisen yhdistyksen” alaosastojen toiminta lyötiin pian mäsäksi, vaikka niiden ylläpitämistä varten liikkui itävaltioitten suomalaisten osastojen keskuudessa v. 1908 kolme vakituista agitaattoria, joista kaksi—kolmantena J. A. Mustonen—hävisivät näyttämöltä kun kävi selville, että he olivat Suomessa toimineitten ryöstökoplakuntien merkkihenkilöitä.

Heidän ilmeisenä tarkotuksensa oli vallata S. S. Järjestö tarkotustensa palvelukseen. He alkoivat vähä kerrallansa järsimään työläisten luottamusta sosialismiin ja ensitilalla katkomaan luottamuksen

siteitä toimitsija-asemissa olevien ja tavallisten järjestöjäsenten väliltä.

Siinäpä olikin liikkeelle kompastuskivi. Heille vastattiin niidenkin taholta, jotka olivat tehneet valan salaiselle yhdistykselle, jos sikseen tulee, "että on valittava valanrikkomisesta johtuvan rangaistuksen ja sosialidemokratian välillä, niin olkoon menneeksi, sosialidemokratian asia on kalliimpi kaikkia muita asioita."

Pitkin linjaa vastattiin "kockilaisliikkeen" agitaattorien huuilta alituisesti valuviin paljastusuhkauksiin: "antaa vaan tulla! Parempi on että sanotte kaikki mitä teillä on sanottavaa."

Ja sitten se tuli—viheliäinen tekele, "Salat Julki." Tämä tekele ei ole yksinomaan J. A. Mustosen vastuulla ilmestynyt. Kapteeni John Kockin ja hänen silloisten ystäviensä kirjeet Mustoselle osottavat, että "Salat Julki" sai ainakin Fitchburgissa majapaikkaansa pitäneitten johtajain ja agitaattorien hyväksymisen—todennäköistä myöskin, viimeistelyn.

Elof Kristianson kirjottaa 3 p:nä maaliskuuta v. 1908 Mustoselle: "Mitä tulee kirjeessäsi tekemään kysymykseen, ukkokin (Kock) oli sitä mieltä, että sinun todella on tehtävä se mitä aiot; mikään muu ei voi tulla kysymykseenkään. Sinut on päätetty uhra- ta, että nahjukset menestyisivät ja kauan eläisivät. Perustele oma asemasi ja se osa, jota olet näytellyt, hyvin. Mielellämme suostumme auttamaan sinua siinä tarkotuksessa, jos luulet apua tarvitsevasi."

John Kock kirjottaa 15 p:nä maaliskuuta 1908 Mustoselle:

"Kärsimättömyydellä odotan kirjotuksianne. Toi-

von, että kaikki käyttörattaat rupeavat pian pyörimään. On kauheata, että konnat rehentelevät ilman, että rehelliset ihmiset saavat sanottavaansa kuuluville.”

“Salat Julki” kirjaseen julkaisemisen sijasta suunniteltiin ensin käyttää Canadian Työkansaa julkaisuvälineenä, jota Mustonen hetken aikaa toimitti.

“Kirjota jo vihdoinkin lehteen perkeleen eduskuntarosvoista, jotka puhdistavat nyt Viaporin viikon häpeätä myötätuntoisuuslausunnolla Venäjän vallankumouksellisille. Niistä sitten otetaan ylipainos ja lähetetään täältä Fitchburgista Suomeen menevien mukana Suomessa levitettäväksi.”

Tällä tavalla kirjotti eräs monella nimellä esiintynyt agitaattori Mustoselle. Kockin lähettämässä kirjjeessä niinikään kehotetaan antamaan “niille haljuille sellainen annos, että vielä pitkän aikaa jälestäpäin muistavat saaneensa.”

Mutta Mustoselle tuli sangen pikainen lähtö Port Arthurista, ja “Salat Julki” ilmestyi sitten syksyllä v. 1908.

Liikuttavaa oli “Pohjan Tähdessä” omistajan rajaton “voitonriemu” kun hän tuli Raivaajan toimistoon tuomaan tuoreeltansa painattamansa provokationitekeleen. Hän antoi ystävällisen neuvonkin “naapurille”: kehotti sulkemaan liikkeen ovet muitta mutkitta; sillä ei mikään voinut hänen mielestensä pelastaa suomalaista sosialistiliikettä perikadosta.

Ystävän neuvoa ei edes otettu käsiteltäväksi. Kii-tettiin kuitenkin avustuksesta. Hänen ansioksensa luettakoon se, että utelias yleisö oli tilaisuudessa ahmimaan Mustosen kirjan Raivaajan palstoilta ennen-

kuin kustantajat ehtivät sitä montakaan kappaletta kaupitsemaan. Työmies menetteli samalla tavalla.

Ameriikan suomalaisen porvariston moraalikäsitteisiin saattaa heittää oivallisen sivuvalaistuksen mainitsemalla, että se sosialisteja rosvoiksi ja rosvojen liittolaisiksi haukuessaan käytti luottamusta nauttineena sanomalehtimiehenään J. A. Mustosta. New Yorkin Uutisissa hän työskenteli pitkät ajat päätoimittajana—lehdessä, joka nostatti kaiken kykynsä ja taitonsa solvatakseen sosialistit, ennen ja jälkeen Suomen kapinayrityksen v. 1918, villipedoiksi. Mustonen näytti taitoansa tässäkin osassa — mies, joka muutamia vuosia aikasemmin julkaisi kirjan puolustaakseen vallankumouksellisen liikkeen laskuun tehtyjä ryöstöjä ja murhiakin!

Palkata rosvojen johtajaksi itsensä tunnustanut henkilö haukkumaan rosvoiksi sosialisteja, jotka vaikutusvallallaan olivat hajoittaneet haukkujan rosvosakit, on teko, joka jo vie voiton mistä tahansa vastuunalaisuudettomuudesta ja joka kenties on mahdollinen vain Ameriikan suomalaisten omituisissa oloissa.

Michiganin kuparinkaivajain lakko

Alkaessamme tätä lukua, huomautettakoon siitä seikasta, että mitä tahansa Ameriikan suomalaisessa työväenliikkeessä oli tehty tai tapahtunut aikaisemmin, kaikista oli liikkeen vauhti lisääntynyt. Minnesotan lakon häviö, Malkosaaren häviö, erkkolaisuuden häviö, kockilaispuuhien synnyttämä rettelö, "Salat Julki", tosisuomalaisten häpeämättömät hyökkäykset ja sosialistienkin puolelta tapahtuneet, toisinaan tuomittavatkin yritykset m.m. raittiusseurojen omaisuuksien valtaamiseksi — sanalla sanoen kaikki harkitsemattomuudet, iskut ja häviötkin antoivat vettä sosialistisen liikkeen myllyyn.

Mutta Kuparisaaren lakosta ja samaan aikaan kehittyneistä muista vastuksista, I. W. W:n johdosta syntyneistä rettelöistä, alkoi toinen tuuli. Häviöt alkoivat koitua todellisiksi häviöiksi.

Työväenliikkeitä kautta maailman järkyttäneet sota-ajan olot ja Yhdysvaltain liittymisen sotaan, josta myös ulkomaalaisvaino Ameriikassa yltyi, runte-

livat suomalaista työväenliikettäkin niin sisältä kuin ulkoakin päin.

Michiganin Kuparisaaren kaivostyöläisten lakko alkoi syksyllä tai syyskesällä 1913 ja jatkui seuraavan vuoden alkuun. Siihen otti osaa noin 16,000 kuparinkaivajaa, joiden joukossa suomalaisia tuhansittain. Suomalaiset olivatkin tässä lakossa lukuisammin edustettuina kuin missään muussa Amerikan lakkotaistelussa ja lakon yhtenä johtajana tapaamme taas, kuten aikaisemmin Minnesotassa, John Välimäen. Useita muita suomalaisia hänen rinnallaan, m.m. voimakasluontoisen Frank Aaltosen.

Suomalaisia oli asettautunut Kuparisaaren kaivoskaupunkeihin vuosikymmeniä sitten, niin että niitä oli jo toisesta ja kolmannestakin polvesta. Ja vaikka Suomisynoodin papit laitoksineen ja lehtineen olivat lakon katkeria vihollisia — niinkuin aina ennenkin kaikissa taisteluissa, joiden avulla työläiset asemaansa parantaa koettavat, niin suuret olivat lakon syyt, että kirkollisetkin liittyivät Lännen Kaivosmiesten Liittoon ja lakkoon, joka puhkesi keskushallinnon ja paikallisten uniovirkailijain vastusteluista huolimatta — liian aikasin. Calumetissa silloin ilmestynyt Päivälehtikin, jonka porvarit omistivat, joutui toimituksensa omantunnon vaatimuksesta lakkolaisten ylevän ja oikeutetun taistelun kannattajaksi. Se kirjoitti uutisensa myötämielisiksi lakkolaisia kohtaan ja julkaisi päivittäin kehoittavia ja rohkaisevia toimituskirjoituksia. Itsenäisiin ja kansanvaltaisiin laestadiolaisiin seurakuntiin kuuluneet, joita Kuparisaarella oli paljon, antoivat lakolle siunauksensa ja seutukunnan laestadiolaiset maanviljelijät jakoivat hämmästyttä-

vän avokätisesti ruokatavaraa lakkoavuksi. Kaikki tiesivät ja tunsivat kuinka kupariyhtiöt olivat keränneet satumaisia rikkauksia Bostonin kuparikapitalisteille, joiden käsissä kaivokset suurimmalta osaltaan olivat. Suurin yhtiö, Calumet & Hecla, yksinään oli riistänyt työläistensä hiestä ja verestä voittoina sadoin kerroin yhtiöön sijoitetun pääoman. Calumet & Heclan sisäänmaksettu pääoma oli Yhdysvaltain hallituksen työdepartementin sihteerin tiedonannon mukaan \$1,200,000.00, jota vastaan osakevoittoja oli jaettu vuoteen 1913 mennessä \$121,100,050.00. Laitoksiin oli voittovaroja kiinnitetty \$75,000,000.00. Osakkeet olivat arvossaan kohonneet senteistä tuhansiin dollareihin kappaletta kohden. Tästä näki kuka tahansa, että kupariyhtiöitten kannatti parantaa työläistensäkin asemaa.

Työmieskin on oikeutettu saamaan parannusta oloihinsa, myönsivät yksimielisesti niin vanhoilliset kuin sosialistitkin. Mutta kaivosyhtiöitten taholta tulikin olosuhteitten parannuksen sijasta jatkuvaa kiristystä ja pahennusta. Tämä se ajoikin lakkoon. Lakon syiden ymmärtämiseksi on mainittava seuraavat tosiasiat:

Kupariyhtiöt olivat olleet menneisyydessä yksityisiä ja keskenään kilpailevia. Näitä yhtiöitä oli kaikestaan 36. Mutta Calumet & Hecla oli koonnut ne siipiensä suojaan yhdestä paikasta johdettaviksi. Tämän oli aiheuttanut pääomien yleinen yhdistymis- ja keskittymispyrkimys, myös eritoten uusien rikkaitten kuparialueitten löytö muissa osissa maata, joista kuparin kaivaminen tuotti satoisia tuloksia, kilpail-

lakseen Michiganin kuparituotannon kanssa ja synnyttääkseen ylituotantoa.

Kuparisaaren kaivokset ovat kuparista rikkaita, jopa aivan liian rikkaita. Niiden metallisuonet ovat paikatellen yhtä metallimöhkälettä, jonka särkeminen ja irroittaminen ei ole helppoa.

Kun yhtiöt oli saatu yhdistetyksi, ryhdyttiin vähentämään tuotantokustannuksia koventamalla työtä ja urakkatyöjärjestelmillä. Kun kuparivaunua kaivoksessa hoiteli ennen kolme miestä, pantiin se kahden miehen hoitoon ja vaadittiin kahdelta kolmen miehen tulos. Ja kun ennen pidettiin 4:n kuusijalkaisen reijän poraamista kohtuullisena päivän työnä, vaadittiin ensin viittä, sitten kuutta ja lopulta kahdeksaakin, ja työpomo mittasi tarkasti päivän työmäärät. Kun työtaakan lisäämisestä oli saatu parhaat tulokset, vaadittiin miehet urakkatyöhön korkeimpien työtulosten mukaan lasketuin hinnoin. Yhdysvaltain hallituksen tilaston mukaan Kuparisaaren kaivoksissa v. 1913 työskentelevistä oli 64.74 prosenttia urakkatyöläisiä. Palkat olivat kohonneet viiden toista vuoden aikana 12.5 prosentilla, mutta elanto-kustannukset 25—30 prosentilla. Ja jo vuosia Ameriikassa olleitten ja täällä syntyneitten siirtolaisten vaatimukset elämältä olivat kasvaneet äskettäin maahan tulleitten siirtolaisten vaatimuksia suuremmiksi. Mutta parhaimmallakaan ponnistelulla 10-tuntisesta työpäivästä ei herunut päiväpalkaksi \$2.98 keskimäärää enempää.

Näistä oloista johtuvaan tyytymättömyyteen tarvittiin vain pieni lisäys, että lakko tuli itsestään, tarvitsematta kiihoittaa tai pakoittaa.

Tämmöisen lisän kupariyhtiöt antoivatkin, ottamalla käytäntöön yhden miehen porakoneet, joiden paino vaihtelee 130—150 paunaan. Niiden käyttäminen ja hoitaminen ei ollut lasten leikkiä. Hinterät englantilaiset kaivosmiehet suuttuivat, koska tuo uudistus vaati heiltä voimia enemmän kuin niitä oli. Hekin liittyivät joukottain ammattiunioon, johon muut työläiset olivat jo aikaisemmin yhtyneet — aluksi salaa ja myöhemmin julkisesti, kun järjestyneitten joukko oli suuri. Kaivoksissakin jo puhuttiin arkailematta lakosta, joka sitten pian puhkesikin.

Kuparisaarelle asetettu kuparipääoman vouti ja tyranni, McNaughton, noudatti kai isäntäinsä määräystä kieltäytyessään neuvotteluista kaivosmiesten ammattiunion edustajain kanssa. Hän ei tunnustanut ammattiunion olemassaoloakaan, vaikka siihen kuului toistakymmentä tuhatta kuparinkaivajaa. Vaikka Yhdysvaltain hallituksenkin edustaja koetti taivuttaa yhtiöitä neuvotteluihin, itsepintaisesti ne kieltäytyivät. Lakkotaistelu kärjistyi kiivaaksi ja kuu-kausia kestäneeksi kamppailuksi. Michiganin valtio varusti jo lakon ensipäivistä kansalliskaartinsa paikalle ja yhtiöt taas käyttivät lihavia miljoonavoittojaan palkatakseen Ameriikan lakoissa kuuluisia pyssyhurttia väkivallan niitä likaisia töitä varten, joihin esivallan viralliset aseenkantajat eivät kehtaa ruveta.

Pyssyhurttia-armeijat terrorisoivat väkivallallaan ja uhkauksillaan vuosikymmeniä vanhoillisuuden ja yhteiskunnallisen rauhan perikuvina pidetyt kaivoskaupungit muutamassa viikossa. Ne tunkeutuivat yksityisasumuksiinkin. Tämmöisessä tapauksessa suomalaisen Wm. Anttilan asuntoon rynnätessä yksi

pyssyhurtista sai kuolettavan kuulan ruumiiseensa. Kaivostyöläisten kokousten hajoittaminen oli niille mieluista urheilua. L. K. L:n presidentti Charles Moyer ryöstettiin ja ajettiin ulos Hancockista haavoitettuna, kuula kädessä ja päässä. Hänet pistettiin väkivalloin junaan. Kumminkin kauhein kaivosyhtiöitten kätyrien ilki- ja väkivallan töistä tapahtui jouluaattoiltana v. 1913 kun lakkolaisten lapset ja vanhemmat olivat kokoontuneet ammattiunion toimeenpanemaan joulujuhlaan italialaisten haalille Calumetissa. Yht'äkkiä ryntäsi ulkoa saliin, toisten näkemän mukaan Citizens Alliancen merkkiä kantava mies, joka huusi suurella äänellä, että rakennus, jossa joulujuhlaa vietettiin, on tulella. Huutaja poistui samassa kiireessä ja katosi. Sadat lapset ja vanhemmat ryntäsivät hätääntyneesti ovelle ja porraskäytävään. Hurttaterrorin kauhujen keskellä kuukausimäärin eläneet ihmiset olivat niin hätääntyneitä ettei tilanteen tarkastaminen heti tullut monenkaan mieleen. Ja kun samassa alkoi kuulua kaupungin palokunnan hälytysmerkit, joilla "alliancelaisia" hädän varalta tiedettiin kutsuttavan kokoon, terrori vain tästä sai yllykettä. Porraskäytävä täyttyi väen paljoudesta. Haalista poispyrkivät tai lastensa kohtaloa ajattelevat vanhemmat painoivat ovesta väkeä käytävään, luullen sen pääsevän ulkosalle, mutta tavalla taikka toisella ulko-oven edusta muodostuikin ihmis- kasaksi, väitettiinpä, että hurtat olivat teljenneet sen, mutta parempi selitys on se, että tungoksen takia ovea ei saatu aukeamaan. Hetkeä myöhemmin kannettiin käytävästä 74 ruumista, 56 lapsen ja 18 aikuisen ihmisen, joista toinen puoli suomalaisia. Kaikki-

aan kuoli tässä tapauksessa saamistaan vammoista 82 ihmistä. Tätä kaameata tilannetta hyväkseen käyttäen, alkoivat Suomisynoodin korpit raakua syytöksiä lakonjohtajia vastaan, sen papit pauhasivat Jumalan rangaistuksesta, joka muka oli tullut syntiin vajonneitten ihmisten päälle — ja se synti, jota nuo kupariyhtiöitten hengelliset santarmit tarkoittivat oli lakko työläisten toimeentuloehtojen polkijoitten taivuttamiseksi! Synoodin juoksupojat lensivät nyt talosta taloon värväämässä lakonrikkureita ja soimaamassa lakon johtajia siitäkin etteivät ne ottaneet vastaan kaivosyhtiöitten tarjoamia muruja jouluaattoillan onnettomuudessa lapsiaan, omaisiaan, isiään ja äitejään menettäneille. L. K. L:n presidentti oli ylpeästi vastannut armomurujen tarjoojille: “me hautaamme meille rakkaat vainajat omin voimin.” Kuinka hän olisikaan muuta vastata voinut?

Lakon katkerimpina hetkinä uhkasivat yhtiön pysyhyurtat, jotka olivat n.s. Citizens Alliancen ydinjoukkona, tuhota Työmies-lehdenkin, joka palveli lakkolaisten asiaa kaikilla voimillaan, siveellisillä ja aineellisillakin. Niinpä sitten erään kerran, vähä jälkeen kaamean jouluaattoillan 20 Työmiehen henkilökunnasta vangittiin tekaistujen syytösten nojalla. Mutta Kuparisaaren tapahtumat olivat jo ehtineet herättää huomiota kautta maan. Washingtonin hallituskin seurasi tapahtumain kulkua. Paikallinen tuomari O'Brienkin oli laillisuutta rakastava mies. Juttua Työmiehestä vastaan ei koskaan käsitelty. Tästä otteesta oli luovuttava.

Lakko hävittiin. Mutta Kuparisaarikaan ei koskaan tullut entiselleen. Sinne raahattiin rikkureita

pimeimmistä työläispiireistä, mistä niitä vaan saatiin. Suomalaiset alkoivat muuttaa pois, samoin muutkin valistuneimmat kansallisuudet. Pikkuporvarit, jotka niin innokkaasti olivat olleet lakon vihollisten puolella saivat sulkea liikkeitänsä. Kirkotkin tyhjenivät. Ja Kuparisaarella näinä aikoina käyneet kertovat, että Hancockissa ja Calumetissa on katumitottain tyhjiä taloja, laudat akkunoissa. Hancockissa on myöskin noin \$40,000.00 maksanut suomalainen työväentalo melkein hunningolla.

Tämä lakko oli se taistelu, mikä ensikerran Amerikan suomalaisen työväenliikkeen historiassa antoi moraalisen takapotkun — sekä se että tätä seuranneet sisäiset tapahtumat — joita seuraava luku lähemmin valaisee. Mutta myöskin tässä täytyy muistaa, että vuodesta 1914 alkaen siirtolaisuus Suomesta supistuu peräti pieneen ja lopulta pysähtyy kokonaan sodan ja siirtolaisrajoitusten johdosta. Tästä johtuu, ettei työväenliike Amerikan suomalaissyntyisten keskuudessa enää saa “uutta verta.” Sen täytyy siis hidastua ja tämän luonnolliset ilmiöt myöskin heti tuntuvat.

Taistelu syndikalismista ja ammattiunionismista

Ameriikan sosialistisen liikkeen yleisenäkin painajaisena halki vuosikymmenien on ollut teoreettisen radikalismiin jumaloiminen, katsomatta kuinka vähän sillä on ollut maaperää työläisluokan laajoissa kerroksissa. Kerta toisensa jälkeen teorioitten tunnustus on ajanut toivottomiin yrityksiin voittoa kilpailulla tai valloittaa teorioitten etevämmyydellä maan johtavat työväenliikkeen järjestöt.

Tulokset eivät ole olleet kiitettäviä, mutta erehdykseksi täytyy monet valloitusyritykset tunnustaa. Yksi turmiollinen erehdys Sosialistipuolueen taholta oli Industrial Workers of the Worldin (Maailman Teollisuustyöläiset) perustaminen American Federation of Labor'in (Ameriikan Työväenliitto) kilpailijaksi. Paitsi monessa tapauksessa työväkeä taistelussaan vahingoittavaa kilpailua, joka tästä oli tuloksena, I. W. W. itse kehittyi ennen pitkää Sosialistipuolueen aatteitten ja toiminnan hajoittajaksi, herättäen am-

mattiunioissa vihamielisyyttä ja vaikeasti voitettavia ennakkoluuloja kaikkia järjestöjä kohtaan, jotka tunnustivat sosialistisia aatteita.

Ameriikan ammattiunioihin liittyneet työläiset tiesivät voittaneensa parannuksia ja huojennuksia oloihinsa. Ja kun Sosialistipuolueen sylilapsi, I. W. W., rupesi keinojakin valitsemattomaan hävitystyöhön työväenjärjestöjen tuhoamiseksi, jotka olivat tuottaneet kouraanakin tuntuvaa hyötyä, luonnollisempaa mikään ei ollut kuin että ammattiunioitten jäsenet entistäkin innokkaammin kannattivat porvarilliseen suuntaan konservatiivisia johtajiaan.

Näyttiväthän I. W. W:n taktiikan tulokset tuhoa niillekin, jotka olivat olleet sen ystäviä. Niinpä Lännän Kaivosmiesten Liiton osasto Buttessa, Montanan valtiossa, tuli tuhotuksi — I. W. W:n ystävä varhaisemmilta vuosilta — joka oli Butten kuparikaivoksilla taistellut tuntuvia parannuksia työläisten oloihin, niin että tuloksia kiitettiin kautta maan esimerkkinä siitä mihin järjestyneet työläiset pystyvät.

I. W. W. hajoitti Butten kaivosmiesten ammattiunionit maan tasalle, eikä jättänyt jälkiinsä muuta kuin kaivosyhtiöitten kovakouraisen terrorin. I. W. W:n myötävaikutuksella ryöstettiin paikallisen L. K. L:n kassakaappi, hävitettiin sen kirjat ja paperit ynnä poltettiin yhdistystalo, jossa kaivosmiesten ammattiunionit kokoontuivat. Ja kun Butten kaupungissa oli samaan aikaan Sosialistipuolueen asettamista ehdokkaista L.K.L:n myötävaikutuksella valittu kaupungin hallitus, hyökkäsi muuan suomalaissyntyinen i. w. w:läinen (B. Lantala) kaupungin talolle, riehuen puukko kourassa, uhaten sosialistisen pormestarin

henkeä, joka pelastui haavottamalla ahdistaansa ampuma-aseella, niin että hän tästä heitti henkensä.

Tämä murhenäytelmä veritekoineen, ryöstöineen ja murhapolttoineen tapahtui keväällä ja kesällä v. 1914. Ennen tätä Butten kaivoksilla oli L. K. L:n ja kupariyhtiöitten kesken tehdyn sopimuksen mukaiset työ- ja palkkaehdot, mutta tapahtumain jälkeen nuo kaivokset suljettiin kaikilta ammattiunioihin kuuluvilta, myöskin niiltä, jotka kuuluivat I. W. W:n. Todennäköistä on, vaikka tätä ei ole koskaan yksityiskohdittain todistettu, että Butten kaivosyhtiöt olivat palkanneet I. W. W:lta hävitystyön johtoon edesvastuuttomia miehiä, jotka olivat punaistakin punaisempia, ynnä vastakkaiselta suunnalta toisia, että taistelu saatiin mahdollisimman sotkuiseksi ja katkeraksi.

I. W. W:n taholta syytettiin, että Butten kaivosmiesunioihin oli pesiytynyt mädännäisyyttä, mutta vaikka syytös oikeakin olisi ollut, ylläsanotussa ilmevät keinot mädännäisyyden poistamiseksi olivat järjettömiä. Ja niin surullista kuin onkin tunnustaa, suomalaiset i. w. w.-läiset olivat näissä kahakoissa etummaisina. Ja missä ikänä muuallakin I. W. W. joutui kosketuksiin ammattiunioitten kanssa, se syytti ja solvasi niitä ja repi niitä rikki, seurauksia ajattelematta.

Toisessa yhteydessä on jo tullut sanotuksi, että I. W. W. on kylläkin Ameriikan olosuhteitten yhden osan luonnollinen tuote. Yhteiskunnan ja valtion taholta ylönkatsotut, usein vainotutkin siirtolaiset, joita kapitalismi armottomasti ryöstää ja riistää ja jotka ensikerran elämässään rupeavat ajattelemaan taistelua yhteisvoimin erämaan metsissä ja feoda-

liseen tapaan järjestetyissä kaivosyhteiskunnissa, imevät itseensä I. W. W:n ajatuskannan ja omaksuvat sen suosittelimat toimintatavat. Kun nuo olosuhteet vallitsevat visseillä teollisuusaloilla ja visseissä yhteiskunnissa ja kun työläiset niihin kootaan eri kansallisuuksien ja rotujen joukosta, I. W. W:n tapainen epäsäännöllinen työväenliike elää niissä piireissä ja tulee olemaan niiden piirien työväenliikkeen ilmiönä.

Mutta tämä ei ole pätevä syy, että sosialistinen työväenliike antautuisi sille ja että se sen kannalta asiataansa ajaisi. Eikä Yhdysvaltain Sosialistipuolue enää vuosikymmeneen ole ollutkaan I. W. W:n vaikutuksille altis, mutta se seikka, että Sosialistipuolue perusti tuon järjestön ja uhrasi yhden osan elämästään sille, on puolueen kehitystä estänyt, pyrkiessään sosialismin levittämisen välikappaleeksi niissä työläispiireissä, jotka muodostavat Ameriikan työväenliikkeen perusarmeijat.

Myönnettävä kumminkin on, että I. W. W:kin on eräitä Ameriikan työväenluokan osia opettanut luokkatietoisiksi ja käytännöllisillä taisteluillaan myös hyötyäkin tuottanut pahimmassa puristuksessa eläville siirtolaistyöläisille. Ohjelmansa I. W. W. kirjoittaa seuraavin lausein:

“Työväenluokalla ja työnantajaluokalla ei ole mitään yhteistä. Mitään rauhaa ei voi olla niin kauan kuin nälkää ja puutetta on olemassa miljoonilla työläisillä ja niillä harvoilla, jotka muodostavat työnantajain luokan, ovat kaikki elämän hyvyydet.

“Näiden kahden luokan välillä täytyy taistelu jatkaa niin kauan kunnes maailman työläiset järjestyvät

luokkana, ottavat haltuunsa maan ja tuotantokoneiston ja poistavat palkkajärjestelmän.

“Me huomaamme, että teollisuuksien johdon keskittäminen yhä harvempiin ja harvempiin käsiin tekee ammattiyhdistykset kykenemättömiksi pitämään puoliaan työnantajain luokan alati kasvavaa valtaa vastaan. Ammattiyhdistykset pitävät yllä sellaista asiointilaa, että se katkeroittaa yhden työläisjoukon toista vastaan ja siten auttaa työläisiä tuhoamaan toinen toisensa palkkataistelussa. Tämän lisäksi ammattiyhdistykset auttavat työnantajain luokkaa johdamaan työläisiä siihen harhaluuloon, että työväenluokalla ja työnantajaluokalla on yhteisiä etuja.

“Tämä asiointi voidaan muuttaa ja työväenluokan edut säilyttää ainoastaan siten muodostetun järjestön avulla, että kaikki työläiset yhdellä teollisuusalalla, tai kaikilla aloilla, jos välttämätöntä, lakkaavat työstä milloin lakko tai työnsulku on julistettu jossakin järjestön osassa, siten tehden loukkauksen yhtä vastaan loukkaukseksi kaikkia vastaan.

“Vanhoillisen mielilauseen: “Tyydyttävä päiväpalkka tyydyttävästä päivätyöstä” asemasta meidän on kirjoitettava sotalippuumme vallankumoukselliset tunnussanat: “Palkkajärjestelmän poistaminen.”

“Työväenluokan historiallinen tehtävä on kapitalismin kukistaminen. Tuotannon armeija on järjestettävä ei ainoastaan jokapäiväistä taistelua varten kapitalisteja vastaan, vaan myöskin jatkamaan tuotantoa sitten kun kapitalismi on voitettu. Järjestymällä teollisuuksittain me muodostamme uutta yhteiskuntarakennetta vanhan kuoren sisällä.”

I. W. W:n, sen omien epämääräisten ilmoitusten

mukaan, on enintään kuulunut 100,000 jäsentä. Se ei pidä tapanaan tehdä tiliä jäsenistään. Äskettäin se hajosi kahtia; niissä lienee muutama tuhat jäsentä. Mutta suurimmillaankin ollen, I. W. W. oli pieni A. F. of L:n verrattuna, johon v. 1920 kuului puoliväliin viidettä miljoonaa työläistä; nykyisin kolmisen miljoonaa. Tähänkään eivät sisälly itsenäiset ammattunionit satoine tuhansine jäsenineen, joista huomatuimmat rautatiepalveluksen ja pukutyön aloilla.

A. F. of L:n ohjelma on epämääräinen, oikeastaan niin laaja ja ahdas kuin ovat ne taistelutehtävät, joissa ammattiyhdistykset kulloinkin ovat. Teoriassa ei tunnusteta luokkataistelua, mutta käytännössä A. F. of L. on käynyt kaikki tärkeimmät työn ja pääoman väliset luokkataistelut Ameriikassa. Se ei myönnä vissin valtiollisen puolueen tunnustamista ammattunioitten taholta, mutta yksityisiä ehdokkaita valtiollisissa vaaleissa voidaan kannattaa ja heidän vaalitaistelunsa aktiivisestikin osaa ottaa. Kun tilanne v. 1924 kansallisvaaleissa muodostui entisestään paljon erilaiseksi, nähtiin kuinka helppoa A. F. of L:lle oli tunnustaa työväen valtiollinen puoluekin. Sehän se oli la-follettelaisen puolueen selkärankana, virallisesti tunnustettuna puoluejärjestönä tai osana siitä. A. F. of L:n ohjelma sisältää vaatimuksen toimia työtä tekevien ihmisten hyväksi, sovitteluilla, lakoilla, uhkauksilla, neuvotteluilla, valtiollisella vaikutusvallalla, vaaleillakin, panematta tarkkaa rajaa kuinka pitkälle ja kuinka leveälle kulloinkin mennään. Hengeltään sen johto on konservatiivinen, mutta tarkoitusperiltään suhteellisen radikaalinen. Ja siihen kuuluu monen suuntaisia yhteiskunnallisia ja valtiollisia aattei-

ta tunnustavia ammattiliittojakin, riippuen kunkin enemmistöstä. Sosialistipuolueenkin tunnustaville ammattiliitoille ja paikallisosastoille siinä on kyllin tilaa ollut. A. F. of L. ei kiellä sosialistitakaan yhteiskuntateoriaa, vaikka se ei sitä myönnäkään.

* *

I. W. W:n historia S. S. Järjestössä alkaa Hibbin gin edustajakokouksesta. Siellä väiteltiin ammatillisesta järjestäytymisestä ja tehtiin seuraava päätös:

1. Että Ameriikassa toimivat ammattiunionit, jotka hapuilevat porvariston kannatusta tarkoituksilleen ja kieltävät luokkataistelun, ovat työväestön eduille vastakkaisia.

2. Että ammattikuntaliike, joka perustuu luokkataistelun pohjalle ja toimii sosialistista kasvatustyötä silmällä pitäen on sosialistisen työväen kannatuksen arvoinen.

Päätös ei mainitse I.W.W:tä, mutta päätöksen edellä käyneet esitykset ja keskustelut osottavat kyllin selvästi, että päätöksen ensimmäinen kohta tarkoittaa A. F. of L:a ja toinen I. W. W:a. Tästä ei erimielisyyttä ollutkaan, vaan tavasta kuinka asia sanotaan. Tässä jakaantuivat äänet Kaapo Murroksen ponnen puolesta 15, Alex Halosen 14 ja kumpaistakin vastaan 6. Ensimmäinen suositteli I. W. W:a aatteessa ja niillä paikkakunnilla käytännössä, joilla työläiset eivät ole enemminkin ammattiunioihin liittyneet. Toinen ponsi suositteli I. W. W:a, jos se toimii sosialistiset perusajatukset hyväksyen. Suomalaisten niinkään tulisi liittyä tähän, mutta ammattiyhdistysliittojen välistä kilpailua ei pitäisi sallia. Hyväksytty

päätös oli sovittelun tulos, mikä yksimielisesti hyväksyttiin.

Kokouksen jälkeen tehdyssä agitatsioonityössä suositeltiin I. W. W:a ja morkattiin A. F. of L:a. Tästä tuli traditsiooni. Eikä Ameriikan suomalainen työväenliike koskaan kunnolleen ole päässyt vapautumaan A. F. of L:n morkkaamisesta, puolustukseenkin se on ollut kätkettynä — se tai tämä toivomus ja lohdutus, jolla on ollut heikontavan, eikä tervellisesti kasvattavan arvostelun vaikutus.

Hancockin edustajakokouksessa päätettiin tämän kirjoittajan esityksestä selittää, että I. W. W:a vaijaa syndikalismiin sairaus, jotavastoin maan varsinaiset ammattiunionit kehittyvät teollisuusunionismia kohden, luopuen ahtaasta ammattikuntalaisesta järjestömuodosta ja sille ominaisista aatteistakin. Itse päätöksessä, jonka ehdottaja oli Alex Coleman, kehoitettiin liittymään ammattiunioihin ja vaikuttamaan niissä, että yhteistoimintaa vaaleissakin aikaan saataisiin ammatillisesti ja valtiollisesti järjestyneitten työläisten kesken, jopa silläkin tavalla, että ne yhdessä ehdokkaita asettaisivat ja kävisivät vaalitaisteluihin yleisten työväen vaatimusten pohjalla. Tämä hyväksyttiin yksimielisesti, mutta I. W. W:n syndikalistiseksi leimaaminen aiheutti erimielisyyttä, vastääniä ja vastalauseen. Vastalauseessa väitettiin, ettei I. W. W:ssa ilmenisi anarkistiseen suuntaan syndikalistisia taipumuksia, joita kukaan edustajakokouksen jäsen ei hyväksynyt, ottamatta lukuun muuatta herrasmiestä Lars Florellia, joka sivusta päin tahtoi kokouksen edustajille selvittää, että anarkistinen syndi-

kalismi on tulevaisuuden aate, jota edustajat eivät vielä ymmärrä.

Kun I. W. W. pitkin matkaa kehittyi siihen suuntaan, mikä edustajakokouksen päätöksessä oli tullut sanotuksi, sukeusi tästä jatkuvaa väittelyä ja lopulta kiivas suuntasota. I. W. W:n kannattajat S. S. Järjestössä lisääntyivät keski- ja länsivaltioissa. Ne olivat kyllä kannattavinaan Sosialistipuolueenkin, mutta I. W. W. oli heille kallein asia, jonka eduksi Sosialistipuoluekin kannatti uhrata. Leo Laukki rupesi Työmiehen toimittajaksi alkupuolella vuotta 1911 ryhtyäkseen ajamaan anarkistisen syndikalismin aatteita, joiden sisällön ja tarkoituksen hän määritteli seuraavalla tavalla:

“Taloudellisissa taistelutavoissa on viime vuosina tapahtunut tavattoman nopeasti mullistuksia, jotka kaikki viittaavat siihen, että työväestö on sillä alalla astumassa uudelle, korkeammalle kehitysasteelle, on siirtymässä kumoukselliseen luokkataisteluun. Ja luokkataistelussa, jota vallankumouksellinen henki elähyttää, ei työttömäin armeija tai mikään muukaan työläisten osa voi taistella muuta kuin kapitalismia vastaan. Vanhanaikaisen lakon tilalle, jossa työläiset kiltisti lähtivät työstä pois ja jättivät työvälineensä isäntiensä vapaasti käytettäväksi, astuu uudenaikainen lakko: lakko työmaalla; työläiset eivät nyt jätäkään työvälineitä, joiden avulla voivat isäntiään hallita, vaan koettavat pitää kiinni niistä niin kauan kuin suinkin, lopullisesti tekevät ne käyttökelvottomiksi. Astuu käytäntöön salainen ja julkinen kiusanteko, työohjeiden liian tarkka noudattaminen, raaka-ainesten ja työaseiden turmeleminen, y.m., y.m.”

Laukin esiintyminen oli riittävän selvä, eikä hän yrittänyt kytkeä kysymystä siihen mikä "taloudellinen järjestö" olisi Sosialistipuolueen periaatteiden mukainen ja mikä ei, vaan selitti, etteivät "industrialistit lainkaan pidä tarpeellisena" valtiollista Sosialistipuoluettakaan, koska heillä ovat omat järjestönsä, eikä muita todellakaan tarvita; omien järjestöjensä kautta ne toimittavat kaikki tekonsa.

Raivaajan taholta sinkosi ensimmäinen vastustuksen sana. Se kävi kiinni kisällikuntien taistelukeinon, sabotagen, suosittelemiseen, jonka Laukki kuvasi ja ylisti uudeksi ja ennenkuulumattoman tehokkaaksi.

Laukki yritti alussa purjehtia muille vesille. Hän teki heti muista "industrialistisen" unionismin vihollisen ja itsestänsä sille urhoollisen asemiehen. Mutta mikään ei auttanut. Alkuperäinen riitakohta vedettiin esille kerta toisensa jälkeen ja pakotettiin Laukki puhumaan siitä. **"Minä hyväksyn koneitten särkemisen lakkotaistelukeinona ja teen tämän kieräilemättä,"** huudahti hän lopulta.

Rohkean tunnustuksen tueksi täytyi myöskin esittää varmennuksia siitä, että koneitten särkeminen todellakin auttaa järjestyneitä työläisiä. Otettiin esimerkkinä esille Ranskan rautatiehenkilökunnan lakkokahakat. Laukki kertoi laajasti kuinka rautatiehenkilökunta Ranskan rautateilla harjotti "sabotagea" ja ovitti loistavasti, vaikka vastassa oli rautatiekapitalistit, sotaväki ja hallitus, vieläpä nöyryytti viimeksi mainitun perinpohjin.

Tämän väitteen säpäleiksi lyöminen oli mitä helppoin tehtävä. Sillä tosiasia oli, että sabotagea harjottaneet Ranskan rautatiepalvelijat olivat joutuneet

semmoiseen umpikujaan, mistä ei enää ollut pelastuksen polkua. Taistelusta palatessaan v. 1909 näkivät he järjestönsä pirstaleina, päät verissä, työehdot entisestäänkin huonontuneina, yleisen mielipiteen myrkytettynä, eikä kukaan ollut varma oliko tämä taikka tuo järjestötoveri hallituksen palkkaama provokaattori, sillä sabotagemenettely synnytti kokonaisen petturilauman.

Eetu Salin, joka toimitti Raivaajan ulkomaaosastoa, katseli ensin tätä taistelua nyrpein mielin. Mutta eräänä päivänä kun Pariisista saapuneessa uutisessa kerrottiin, että Ranskan rautatiepalvelijain ammattiliiton kongressissa hylättiin sabotagemenettely 262:lla äänellä 26:ta vastaan, terotti Salin kynänsä ja kirjotti sabotageasiasta:

“Työmiehessä sanotaan, että saavutetut kokemukset eivät vielä kehoita meitä panemaan rautaista kielltoa sabotagen harjottamiselle. Niin nyt kuitenkin on tapahtunut, että Ranskan rautatiepalvelijain kongressi katsoo kokemukset rautaiselle kiellolle riittäviksi ja onhan meillä, kunhan vaan tahdomme muistella ja tunnustaa, muualtakin kokemuksia siihen, että köyhälistöllä ei ole vaaraa mölöntyökokeiluun. — Ymmärtääkö herra luutnantti?”

Otamme tähän vielä kohtia eräästä Salinin julkasemasta toisestakin kirjoituksesta:

“Sabotage on samaa kuin anarkistinen “teon propaganda”, sillä erotuksella vain, että varsinaiset anarkistit kohdistavat tekonsa henkilöihin, syndikalistit esineihin.

“Suuntaamalla tekonsa yksityisiä henkilöitä kohtaan, uskovat anarkistit hävittävänsä nykyisen yh-

teiskunnan tukipylväät ja kapitalistinen järjestelmä muka luhistuu. Suuntaamalla hävittävän teon esineihin, vahingoittamalla liike-elämää, särkemällä koneita ja kaikin väkivaltaisoin keinoin häiritsemällä tuotantoa, luulevat sabotagen suosittajat saattavansa tuotantovälineitten omistajat siihen tilaan, että he luopuvat niistä ja täyttävät työläisten vaatimukset.

“Tällä ohjelmalla on kokeiltu Ranskassa.

“Vielä tämän kuukauden alkupäivinä katkottiin Toulonin luona kaikki telefooni- ja sähkösanomalan-
gat. Paikalta löydettiin postikortti, jossa sanottiin: “Me olemme rautatieläisiä ja tahdomme päästä takaisin toimiimme, muuten tartumme dynamiitiin.”

“Huippukohtaansa kehittyi tämä syndikalistinen taistelutaktiikka suistettaessa Pariisista Havreen menevä pikajuna kiskoilta. Tapaturmapaikalle olivat sen aiheuttajat jättäneet visiittikorttinsa muutamia “Guerre Socialen” ja “Bataille Syndicaliste’n” numeroita. Tämä tapahtuma sattui erittäin sopivaan aikaan Ranskan uudelle ministeristölle. Tieto siitä saapui Pariisiin juuri muutama tunti ennenkuin parlamentissa oli esillä ministeristön esittämä ohjelma, jossa mainittiin sabotageakin vastaan kohdistetusta laista. Anarkistinen “teon propaganda” veti aikanaan sa palkattuja hallituksen käytyreitä puoleensa; sabotagella näyttää olevan samallinen vetovoima.

“Tuo pikajunan suistuminen vaikutti yleiseen mielipiteeseen suuressa mitassa. Herven lehden, Guerre Sociale, joka tähän asti oli sabotage-agitatsionin päääänenkannattaja, täytyi nyt kieltää yhteytensä junansuistajain kanssa ja leimasi teon idiottimaiseksi sabotageksi. Sen tekijät — selitteli Herve — eivät

voineet toisin menetellä kuin he menettelivät, koska he tahtoivat häväistä vallankumouksellisen taistelutaktiikan.

“Olisi pitänyt tuottaa ainoastaan aineellista vahinkoa rautatielle, mutta ei saattaa vaaraan viattomia ihmisiä.

“Mutta erotus idiottimaisen ja intelligentin sabotagen välillä on idiottimainen. Missä on raja? Kuka määrittelee sen? Viimeaikaiset kokeilut Ranskassa ovat osoittaneet syndikalististen taistelutapojen epäkäytännöllisyyden ja vararikon jo kylliksi.

“Työväenluokka ei saavuta tarkottamiansa uudistuksia huudoilla eikä yksilöllisillä väkivallan teoilla.”

Yhdessä tämän kirjottajan julkaisemassa kirjoituksessa sanottiin muun ohessa:

“Suurta merkitystä sillä ei ole, sanotaan, mitä menettelytapaa Amerikan suomalaiset sosialistit kannattavat. Hyvä! Yhtähyvin voisi sanoa, ettei silläkään ole väliä, mihin valtiolliseen puolueeseen suomalaiset työläiset Ameriikassa kuuluvat. Voipi olla niin, että jotkut aivan tosissansa ajattelevat, että silläkään ei ole väliä mitä me agiteeraamme, kunhan saamme aikaan elävää toimintaa, työläisjoukkoja valveutumaan, ajattelemaan ja kuohumistilaan kapitalistista vääryyttä, väkivaltaa ja sortoa vastaan.

“Mutta onko yhdentekevää, mitä tehdään kun joudutaan käytännölliseen taisteluun taloudellisella taistelutantereella?”

“Muistakaamme, että Michiganin suomalaiset kariosmiehet järjestyvät paraikaa. Me pidämme rikoksena huonon siemenen kylvämistä hyvään peltoon. Mahdollisesti rikkaruohon siemen ei idä, vaan hyvä

siemen kasvaa. Mutta kun taistelun päivät tulevat — ne voivat tulla piankin, ja kun innostutaan, voivat jotkut harkitsemattomat muistaa oppia “uusista taistelukeinoista,” joita suositellaan vaikuttavalta taholta. Joku joukkokunta ryhtyy kokeilemaan niillä. Voisipa aina valpas salapoliisi provoseerata. Ei ole outoa sekään. Pikkutapauskin saattaa kehittyä suureksi. Kysytään heti: kuka on julkisesti opettanut menettelemään niin ja näin.

“Emme tahtoisi nähdä näitä seurauksia. Seuraukset voivat koitua edeltäpäin arvaamattomiksi. Eipä siis pitäisi lyödä leikkiä vakavilla asioilla.

“Kunpa vaan harkitaan asioita, täytytään vastata kysymykseen: onko sillä väliä kuinka me agiteeraamme? hyvinkin huolellisesti.

“Mikäli asia koskee suomalaisia, voi tulla kysymykseen, jos tyhmästi menetellään, korjaamattomia vaurioita. Siksipä toivomme, että lukijamme ottavat laskeaksensa myöskin niitä puolia, joita ei tavallisesti lasketa, kun sepitetään repäseviä sanoja agitationipuheeseen ja kirjoitukseen. Meidän täytyy oppia tuntemaan se asema, jossa me olemme suomalaisen työväestöön nähden. Meidän lehdistömme ääni kantaa oman järjestömme piirien ulkopuolellekin. Me olemme jo tämän maan suomalaisten suolana. Me olemme rakentaneet viimeisten vuosien kuluessa **varustuksia**, mutta meidän varustuksemme ovat sittenkin heikkoja, jos me samalla kun olemme jyrkkiä, emme ole varovaisia. Olemme joka tapauksessa ulkomaalaisia. Meidän lehtiämme, järjestöjamme ja joukkojamme vastaan voidaan tehdä julkeinta vääryyttäkin, äänemme edes kuulumatta omia nurk-

kiamme kauemmaksi, jos me ottaisimme suoritettavaksemme epätavallisia tehtäviä. Nämä ovat miettimisen arvoisia asioita.”

Laukin esittämät varmennukset sabotagen ja syndikalistisen työväenliikesuunnan puolesta olivat niin vähäiset ja kehnot, että koko asia ja asian puolesta toivottomasti ponnistelevat joutuivat naurettavaan valoon.

Elokuun lopulla v. 1911 pidetyssä Työmiehen yhtiökokouksessa lupasi Laukki vast'edes välttää sabotagen suosittelemista.

Samaan aikaan tunnustivat oikeudelle rakennusten rautakehyksien ja siltojen rakentajain ammattiliiton virkailijat palkanneensa asiamiehiä särkemään ja hävittämään siltoja ja rakennuksia siellä ja täällä kautta maan. Tästä tätä ammattiliittoa oli epäilty ja syytetty kauan ja se oli joutunut epäiltynäkin peräti huonoon valoon yleisön silmissä. Virkailijain tekemä tunnustus teki masentavan vaikutuksen kaikkiin sabotagen kannattajiin.

Harvat halusivat kuulla puhuttavankaan koko sabotagesta, ja Laukki vetäytyi Työväen Opistolle. Mutta siellä pidettiin aatteen tulta vireessä, vaikka suostuttiinkin taktillisista syistä sopimaan koko riita. Kumminkin jo v. 1913 syksyllä ryhdyttiin siltä taholta yleisäänestyksellä eroittamaan S. S. Järjestön niitä jäseniä, jotka olivat uskollisia Sosialistipuolueen ohjelmalle ja tarkoituksille. Tulos tästä oli, että syndikalistisen suunnan kannattajat ajettiin ulos toimeenpanelevasta komiteasta ja Työmies-lehdestä. Keskipiirin piirikomitea jäi vielä niiden käsiin, mutta

S. S. Järjestön sääntöjen sallimalla oikeudella tuo piirikomiteakin syrjäytettiin.

Toimenpiteet saattoivat olla ylen jyrkkiä ja enemmistön valtaa liian rohkeasti käytteleviä, mutta sitten kun syndikalistit olivat perustaneet itselleen ryhmäjärjestönsäkin ja oman lehtensä Duluthiin, esiintyen niin siivottomasti kuin taisivat, haukkuen L. K. L:a, joka johti juuri tuona aikana riehunutta Michiganin Kuparisaaren kovaa ja katkeraa lakkotaistelua "konnain ja lasten murhaajain järjestöksi" ja S. S. Järjestöä, joka kaikilla voimillaan auttoi lakkolaisia, työväen petturien "mustaksi kädeksi," kehoittaen ennemmin äänestämään porvariehdokasta julkiseen virkaan kuin sosialistia "koska ensimmäinen on rehellinen porvari, mutta Sosialistipuolueen ehdokas viekastelija", ei enää ollut edellytyksiäkään sovitteluille.

Tuolta taholta tuona aikana ruvettiin myös tekemään esityksiä, että suomalaisten työläisten pitäisi erota Sosialistipuolueesta, koska muka se, kuten S. S. Järjestönkin enemmistö "kuuluu pikkuporvaristoon!" Eugene V. Debskin, jonka nimi ja maine Ameriikan työläisten mielissä on pyhitetty, leimattiin heidän lehtensä palstoilla keinottelijaksi, joka muka toimii rahan edestä, ja koska hänen motiivinsa on raha, ei ole epäilemistä ettei hänkin möisi itseänsä enimmän tarjoovalle. Konnat, keljut, porvareitten kätyrit, j.n.e. olivat niitä nimityksiä, joita syndikalistisen suunnan johtajat lievemmissä tapauksissa sosialisteista käyttivät; muut nimitykset eivät sovi säädylisessä julkisessa sanassa mainittaviksi.

Ja missä syndikalistit olivat sosialistiosaston ohjaksissa, he möivät nimellisestä hinnasta näitä omai-

suuksia I. W. W:n yhdistyksille, kuten Duluthissa, Minn., Bessemerissä, Mich., y. m. S. S. Järjestön lehtien taloudellisesta tilasta keksittiin ja levitettiin väärinnettyjä tietoja tarkoituksella yllyttää velkojat niiden kimppuun.

Kaksikymmentä-kolme osastoa täytyi erottaa S. S. Järjestöstä, joista monet uudelleen järjestettiin, mutta keski- ja länsivaltioissa, joissa riita riehui, pahinta jälkeä suomalaiseseen työväenliikkeeseen teki moraallinen takapotku.

Sosialisteista luopuneet syndikalistit tiesivät pian, kun hajaannus oli tapahtunut, etteivät he kuulu Sosialistipuolueeseen vaan I. W. W:n

I. W. W:n osastot, paremmin suomalaiset kuin muutkaan, eivät aseta jäsenilleen suuria sääntöperäisiä velvollisuuksia, josta syystä jokainen suomalainenkin työläinen, joka tahtoo kunniallisesti kieltäytyä liittymästä vallitseviin Ameriikan työväenliikkeen järjestöihin, osaa olla kovaa poikaa I. W. W:n puolesta. Mutta toiset taas tässä liikkeessä ovat uhrauttavaa ja toimeliasta väkeä. Ne huolehtivat lehtensä levittämisestä ja aatteensa puolesta puhumisesta missä ihmisiä kokoontuu.

Alkuperäisistä tavoistaan paljon tasaantunut I. W. W. jo kumminkin on. Se kieltää väkivaltaiset keinot, tultuaan katkerasti kokemaan, että väkivallan puolesta pauhaaminen pienen lahkokunnan taholta koituu turmioksi pauhaajalle itselleen. Liikkeen entisyys panetti sota-aikaisen taantumuksen kautta n. s. "syndikalistilakeja" eri valtioitten lakikirjoihin, joiden uhrina, vähäpätöisistäkin syistä ja kokonaan syyttäkkin sadat i. w. w.-läiset kärsivät vankilaran-

gaistuksia; niiden joukossa siellä täällä ja silloin tällöin suomalaisiakin. Sota-aikana tuomittiin huomattuimpia johtajiakin, m.m. Leo Laukki, raakamaisen pitkäksi ajaksi, kahdeksikymmeneksi vuodeksi, mutta takauksella vapaana ollessaan hän ja muutamat muut tuomitut karkasivat Venäjälle, jättäen toveriensa suoritettaviksi dollareissa kymmenien tuhansien suuruiset takausmaksut ja kääntyen samalla heidän aatteensa vihollisiksi!

Venäläinen kommunismi Amerikan suomalaisessa työväenliikkeessä

Yhdysvaltain liittyminen maailman sotaan loi lyhyessä ajassa perin pulmalliset olosuhteet kaikille niille, jotka olivat siihen saakka käyttäneet rajattomasti suuta ja kynää sotaan, kapitalismia ja imperiaalisuutta vastaan, niille, joiden koko olemus uhkui toivoa ja odotusta, että sota päättyisi eri maiden työläisten vallankumoukselliseen nousuun, voittaakseen nuo hirvittävät ihmiskunnan painajaiset. Sielua kirveli kun näki, että työväenliikkeetkin tulivat patrioottisiksi — joiden patriotismia tuskin erotti siitä, mikä kummallakin puolella kirkui: “katkeraan loppuun saakka!”

Sen riemun voivat tietää vain ne, jotka ovat kokeneet, mikä näissä piireissä puhkesi sanoman saapessa, että tsaarivalta Venäjällä oli kukistunut. Tästä tapahtumasta heräsi heti toivo, että tilanteen muuttumisesta syntyy tilanne, jossa Euroopan työläiset, joista armeijatkin olivat kootut, ottaisivat omansa ja kansakuntainsa kohtalon selvittääkseen, että he ve-

risen sodan sijasta ja sen jälkeensä jättämien raunioitten keskellä solmiaisivat veljellisen ja kostottoman rauhan.

Ameriikan suomalainen työväenliike ammensi päänsä ja sielunsa täyteen tästä toivosta ja sen tuomasta ruskoittavasta riemusta—se oli kuin lumottu. Suomen itsenäisyyskin oli toteutunut, tuo toivo, mikä yhdisti kaikki. Monet suomalaiset porvarismielisetkin tervehtivät Venäjän vallankumousta antautuvalla sydämellä. Venäjä, joka oli ollut mielissä kauhun kuvana, jonka vainoja pakoon tuhannet olivat lähteneet, muuttui nyt kokonaan tämän vastakohtaksi. Venäjä meni päähän. Se aiheutti henkisen humaltumisen ja lopulta “sikapöhnänkin” — niin että tuskinpa kaikki siitä elämänsä mitassakaan selviävät.

Mutta niinkuin viinapöhnällä, niin myöskin henkiselällä pöhnällä ovat vissit, toisiinsa verrattavat asteet, ensin rajaton riemun tunne, hyvä olo, ja sitten vähä kerrallaan kehittyvä ärtyisyys ja viha — sokea ja vastuunalaisuutta ajattelematon viha ja epäluulo. Sitteen kun tähän tultiin, hyvä ei ollut ajatellakaan, saattikka sanoa, että vallankumouksellisen riemun humala olisi vaarallistakin. Kaikeksi onnettomuudeksi tätäkään ei välttää voitu. Tämän kirjoittajan kovaksi kohtaloksi tuli ensi kerran puhua asiasta Ameriikan suomalaisille. Sitä seurasi melkein ystävyiden ylös-sanomisia niidenkin taholta, jotka olivat olleet toista vuosikymmentä parhaimpia aateveikkoja. Sanomat-takin on selvää mitä oli odotettavissa niistä piireistä, joihin persoonallisen kanssakäymisen siteet eivät ulottuneet.

Sanomatta sinä hetkenä olisi jäänyt tutkiva sana

Venäjän vallankumouksesta, elleivät käytännölliset syyt olisi pakottaneet. Ja nuo käytännölliset syyt olivat siinä, että ennen pitkää uskottiin vallankumouslaineiden pyyhkäisevän porvariston vallasta Yhdysvalloissakin. Monet yksinkertaiset toverit pitivät varsin todennäköisenä, että suuri tilinteon päivä saattoi valjeta milloin tahansa, myöntämättä tai tietämättä, että Yhdysvaltain vallan satulassa silloin istui tanakammin kuin koskaan ei ainoastaan porvaristo, mutta sen taantumuksellisin siipi.

Venäjän vallankumouksen valveuttamat venäläiset Ameriikassa ryntäsivät Sosialistipuolueeseen. Niitä kirjoitettiin jäseneksi tuhatmäärin. Viekas ja kavala Louis Fraina ja hänen esikuntansa agiteerasivat Venäläisiä silläkin vetonumerolla, että ken palaa Venäjälle, passiksi kelpaa vain Sosialistipuolueen jäsenkortti ja sillä myöskin saa sieltä kartanon omistajilta pakkoluovutetusta maasta oman palansa. Tällä tavalla innostutetut ja tästä hullaantuneet todella puuhailivat siellä täällä ryntäämistä yhdysvaltalaisienkin kaupunkien kaduille antaakseen sen sanan ja esimerkin, mikä sytyttäisi Ameriikan proletaarisen vallankumouksen. Ja kun sananvapaus oli ollut sotavuosina tukahdutettu, suhteellisen pienissä sosialistipiireissä kuiskailtiin kuinka täälläkin maan alla kiehuu ja kuohuu ja myllertää. Porvarilliset taantumuslehdet taas urheilivat bolshevikisaliittojen kuvauksilla, jotka muka uhkasivat Yhdysvaltain hallitusta väkivaltaisella ja verisellä hävityksellä. Ne tiesivät kyllä puhuvansa pelkkää pötyä, mutta niillä oli omat rautansa tulella. Ne tahtoivat sota-ajan vakoilulakien säilyttämistä valtioitten ja liittovaltain lakikirjoissa,

tarpeentullen käytettäväksi kaikkia työläisjärjestöjä vastaan. Jos porvarilehtien kuvauksiin salaliitoista uskoi ja bolshevikimielisten sosialistien mielikuvituksen lentoa seurasi — ja ne täydensivät toinen toistansa — todellakin näytti, että vallankumous oli kynnyksen edessä.

Mutta tuo kaikki oli valhetta ja herkän mielikuvituksen tuotetta, josta kumminkin olisi saattanut koitua ikäviä seurauksia niille sosialisteille, jotka tiesivät vähän ja uskoivat paljon. Ja siitä seurasikin kohtalokkaita selkkauksia tuhansille miehille ja naisille, jotka olivat vajonneet syväälle vallankumoukselliseen humalaan. Oikeusdepartementti heitä pyydysteli suurella nuotallaan tuomareitten eteen vankiloihin lähettäväksi ja siirtolaisasemille karkoittamista varten ynnä myös merkittäviksi valtion ja tehtailijoitten kirjoihin vaarallisina ihmisinä. Oikeusdepartementti ilmoitti vähä väliä keränneensä toista sataa tuhatta käsittävän luettelon "vaarallisista." Yksityiset vakoojatoimistot niinikään harjoittivat laajaa liikettä noina aikoina, keksien pöyristyttäviä salaliittoja, jotka muka olivat toimessa kukistaakseen hallituksen ja murhatakseen johtavia kansalaisia. Provokaattoreita, jotka tahtoivat ansaita yllä kuvatun mielentilan kustannuksella, vilisi kaikissa kylissä ja kaupungeissa, ollen ensimmäisinä valmiit yrittämään jotakin kirotun kurjuuden lennättämiseksi helvettiin.

Lyhyesti kertoen yllä sanotut olivat ne syyt, jotka pakottivat puhumaan tyynnyttäviä tosiasioita hinnalla millä tahansa, vaikka puhumisen täytyi repiä rikki niitäkin harhakuvia, joita Venäjän vallankumouksen johdosta oli syntynyt. Mutta enemmän kuin tätä,

täytyi näyttää kuinka narrimaista oli valmistautua pikaisen vallankumouksen varalta Yhdysvalloissa. Katkeran suuntariidan hinnalla työ oli tehtävä, mutta paremmalta näytti tämäkin kuin katsella välinpitämättömänä pahaa tarkoittamattomien syöksymistä syyttä suotta viekkaasti viritettyihin ansoihin. Mitä oli hyötyä mennä kaduille mielenosoituksiin poliisin ammuttavaksi ja ulkomaalaisia "släkkäreitä" (sotapakoilija) vastaan vihastuneitten laajojen kansalaisparvien runneltaviksi? Mitä olisi ollut hyötyä eksyä tulisen punasta vallankumouksellista näyttelevän provokaattorin ansaan, joka yllytti tekemään sitä tai tätä järjetöntä? Mitä hyödytti puhua ja pauhata väkivallasta tuhansia kertoja väkevämpiä valtion ja yhteiskunnan suojelijoita vastaan, jotka pikkusormensa pienellä liikkeellä kykenivät viskaamaan "vallankumousjoukot" vaikka Atlannin mereen? Sitävastoin oli kylliksi syytä pysyä visusti laillisuuden rajoissa ja vaatia yhteiskunnalta ja valtiolta todistusta kunnioituksesta lakejansa kohtaan.

Ne harvat, jotka viimeksi sanotut kysymykset nosivat, saavuttivatkin tarkoituksensa, mikä näkyy parhaiten siitä tosiasiasta, ettei tuskin kukaan suomalainen sosialisti joutunut oikeusdepartementin tai ammattiprovokaattorien verkkoon.

Melkein naurettavaa oli nähdä se arkuus ja varovaisuus teoissa, jota monet niistä noudattivat, jotka henkisesti elivät Venäjän periaatteissa. He suuntasivat koko vihansa raivon "noskelaisten" päälle, käsittäen kyllä pian, että aktiivinen vihollisuus voimakkaampia vastaan oli kaikkien rajojen ulkopuolella. Onneksi heillä oli "noskelainen", jota vastaan vihan vaaratto-

masti saattoi purkaa. Muutoin se kenties olisikin pakahduttanut.

* *

Suuntasodan sytykkeeksi Ameriikan suomalaisten keskuudessa muodostuivat myöskin ne tehtävät, jotka johtuivat Suomen onnettomasta sisällissodasta. Sen johdosta tosin ei aatteellista erimielisyyttä ollut, ei ainakaan itse tapahtuman aikana. Kaikki kirosivat Suomen porvariston häpeämätöntä julmuutta ja raa-kuutta voittamiensa työläisiä kohtaan ja kaikki yrittivät tehdä voitavansa kapinasta kärsivien hädän ja kurjuuden lieventämiseksi. Mutta keinoista tuli riita.

Suomen vallankumousohallitus asetti helmikuussa v. 1918 edustajakseen Ameriikkaan Santeri Nuortevan. Muuta todistusta tai valtakirjaa tästä nimityksestä ei kumminkaan koskaan tullut kuin Yrjö Sirolan lähettämä sähkösanoma, eikä täten nimityksen saanut edustaja myöskään koskaan päässyt pienimpäänkään suoranaiseen yhteyteen hallituksensa kanssa. Ameriikan suomalaiset sosialistit ottivatkin vapaudekseen ylläpitää "Suomen lähetystöä" Yhdysvalloissa. Sille perustettiin vaatimaton toimisto Broadwayn alapäähän New Yorkissa, nimellä Finnish Information Bureau. Sen ylläpitämistä varten hankittiin varoja parisenkymmentä tuhatta dollaria.

"Lähettilään" ensimmäinen tehtävä oli matkustaa Washingtoniin "esittämään valtakirjansa" ja pyytämään virallista tunnustusta. Jonkun Sirolan nimessä lähetetty sähkösanoma ei ollut vahva peruste mainitulle pyynnölle. Mutta siihen katsoen, että Washingtonissa oli tuona aikana kokonainen liuta lähettiläitä, joilla ei ollut hallitusta eikä valtakuntaa tai joiden

hallitukset olivat maanpaossa, ja monet niistä nauttivat ei ainoastaan tunnustetun oikeuksia, mutta aineellista apuakin Yhdysvaltain hallitukselta, mikä esti yrittämästä Suomen punaisen hallituksen lähettilästäkin näiden joukkoon! Teknillisesti sen ja noiden muiden suhde maailman suuriin tapahtumiin oli sama. Suomen punainen armeija oli samalla puolella sodassa kuin Yhdysvallatkin olivat — Saksaa vastaan. Mutta meidän “lähettiläämme” ei koskaan päässyt pitemmälle kuin hallitusdepartementtien virastopäälliköiden puheille. Myöntää kumminkin täytyy, että ne olivat kohteliaita, ja kun Suomen “lähettiläs” kerran pistettiin Washingtonin putkaan, vapautettiin hänet sieltä tuossa tuokiossa, ilmeisesti “korkeimmista paikoista” annetusta määräyksestä. Ja hän onnistui pääsemään monen merkkimiehenkin puheille, joilla oli omat tiensä lähestyä hallituksen päämiehiä, mutta virallisesti “Suomen lähettiläälle” ei puhuttu sanaakaan.

Ettei onni paremmin suosinut, oli kai siinä, että Suomen kapinahallitus oli punainen ja sen lähettiläs Yhdysvalloissa “valtiomieheksi” kokonaan epätavallinen, sillä hänen päähänsä pälkähti liian paljon tuumia, jotka voisivat täyttää paikkansa hyvänkin koomillisen oopperan höystönä, mutta olivat soveltumattomia muuhun. Presidentti Wilsonkin sai kaunissa naisen, neljäätoista “pointia” säestävän ja liittolaismielisyyttä uhkuvan kirjelmän — jos tuo kirjelmä koskaan presidentin käsiin meni. Postiin se kyllä pantiin.

Omituista olikin se tässä “lähettilästoimessa” ja sitä kannustavissa suomalaispiireissä, että niissä kehittyi itsetiedoton liittolaismielinen bolshevismi, kun

toiselta puolelta porvaripiirien tunteet yrittivät luoda vieläkin vastakohtaisempaa mysteriaa, nimittäin saksalaismielistä ameriikkalaisuutta! Ensinmainittu oli paremmassa kurssissa Ameriikan yleisön mielipiteen edessä kuin viimeksimainittu, joka vain vaivoin sai sanotuksi sielunsa aivoitukset. Sanomalehdistö lainasi suurta huomiota Nuortevan lausunnoille ja selityksille saksalaisesta komennosta ja sen tarkoituksista ynnä valkoisen terrorin kauhuista Suomessa. Mutta mikään muu ei menestynyt.

Kapinan alkuaikoina tehtiin yrityksiä hankkia ruokatavaraa Suomen kansalle. Tätä tarkoitusta varten oli Suomen valtion rahaa New Yorkin pankissa. Jonkun hallitusdepartementin virkamiehet katselivat kartoistakin kuinka lähetykset voitaisiin onnellisesti perille viedä, mutta lopputulos, oli, että ruokatavarat voisivat joutua saksalaisten kynsiin, vaikka muustavalla tavalla taikka toisella selviydyttäisiinkin.

Kauan kumminkaan ei kestänyt kun Nuorteva sotki Suomen ja Venäjän toisiinsa niin että asiasta tuli täydellinen sotku. "Venäjä on pääasia ja Suomi sivuasia," selitti hän jo itsekin. Kuinka tavattomalla tavalla suunnitelmat Nuortevan aivoissa kiersivät, sopii mainita, että hän kesällä v. 1918, heinäkuun 4 päivänä kutsui joukon edustavia henkilöitä Raivaajan toimituksen huoneustoon keskustelemaan esityksestä, että Ameriikan suomalaiset sosialistit ryhtyisivät värväämään viiden tai kymmenen tuhannen miehen suurista erikoisarmeijaa vietäväksi Yhdysvaltain upseerien johdolla Pohjois-Venäjän kautta saksalaisvaltaa vastaan Suomessa! Tässä hän ei suostunut näkemään edes sitä kirousta mikä oli langetettu juuri hänen ja

kommunistien kirjoissa Pohjois-Venäjällä silloin sijaitsevan "Suomalaisen Legionan" osaksi.

Nuorteva oli neuvotellut tästä suunnitelmasta jonkun Yhdysvaltain hallituksen puolivirallisen tai muutoin asiaa harrastavan hallituksen puheille pääsevän henkilön kanssa. Ja tässä yhteydessä sopii mainittavaksi, että valkosen terrorin kidutuksessa ja piinassa kärsivien Suomen toverien kohtalo aiheutti ajatuksen ilmaisuja Yhdysvaltain ja Canadian suomalaisten keskuudessa, että tämmöiseen puuhaan todellakin olisi ryhdyttävä. Mutta satoja suurempaa joukkoa tuskin olisi kokoon saatu.

Yllämainittuun kokoukseen kutsuttujen enemmistö melkein suuttuneesti hylkäsi Nuortevan haaveilulle rakennetun suunnitelman.

Tämän kirjoittajalla oli toinen ajatus, perustuen siihen, että läntisellä rintamalla Suomenkin kohtalo ratkaistaan. Oli jo ilmeistä, että Saksa ei kestäisi kauan sitä ylivoimaa, minkä Yhdysvaltain sotaan liittyminen oli liittolaismaitten puolelle viskannut. Johdonmukaista oli siis ajatella, että Suomen sosialistien pitäisi itsensä ja Suomen itsenäisyydenkin vuoksi hankkia, mikäli mahdollista, tukea liittolaismaista, koska Suomen porvaristo oli saksalaismielisempää kuin itse saksalaiset ja koska Venäjään nojaaminen oli turhaa ja toivotonta. Ja kun sitten näihin aikoihin eräitten Yhdysvaltain hallituksenkin edustajain taholta tehtiin tiedusteluja mitä Suomen sosialidemokraattinen puolue, ollessaan maan puolueista suurin, mahdollisesti odottaisi liittolaismaitten taholta, jotka voittonsa oikeuteen nojaten joutuvat selvittelyjä tekemään kaikissa niissä maissa, joihin Saksa oli yrit-

tänyt valtaansa istuttaa — siis Suomessakin, tämän kirjoittaja vastasi omasta puolestaan näin:

Ensimmäisen tehtävän pitäisi vaatia eduskuntavaalien toimittamista sen vaalilain nojalla, joka oli voimassa ennen kapinaa, ja samanaikaisen laillisen järjestyksen palauttamista.

Vaalien toimittamisen jälkeen olisi eduskunnalle vastuunalainen hallitus muodostettava ja saksalaisen kuninkaan asettamisaikeista luovuttava.

Niinikään ja ennen muuta kapinassa otettujen sotavankien vapauttamisen vaatiminen pitäisi ohjelmaan kaikin mokomin sisällyttää.

Ellei Suomea hallitsevat puolueet uskoisi sanaa, siinä tapauksessa, Suomen itsenäisyyden loukkaamista ajattelemta, osasto liittolaismaitten sotalaivastosta olisi liikkeelle laskettava kohtuullisen matkan päähän Suomen rannoilta.

Täsmällisesti samaan suuntaan näyttää menneen muitten ulkomailla olleitten suomalaisten sosialistien lausunnot.

Ja merkillepantavaa on, että ensisijassa Englannin vaikutuksesta tämmöistä suuntaa Suomea käsitellessä seurattiinkin. Kun Englannin sana Suomessa alkoi vaikuttaa, kapinavankienkin asema lieventyi, niin että kaikki, jotka vankileirikokemuksistaan kertovat, sanovat sen tuntuneen kuin ero yön ja päivän välillä. Eduskuntavaalit toimitettiin ja sosialidemokraattien vaatima huomattavan laaja amnestia ajettiin hetimiten eduskunnan kokoonnuttua päätökseen. Englannin silloinen lähettäjä, loordi Acton, jätti jääsyväisikseen Suomen historiaan ylevän muiston ja opetuksen: "Suomen itsenäisyys on vallankumouksen lapsi,

mutta sille lapselle käy aina huonosti, joka syntyperänsä kieltää.” Ja niin tavatonta kuin olikin, Helsingin työväki kokoontui rautatieasemalle saattelemaan maailman politiikan näyttämöllä mestariksi kehittyneen kansan harvinaisen ylevämielistä lähettilästä, jonka johdosta Suomen saksalaismielinen porvaristo kipinöitsi kiukkua.

* *

Me olemme jo joutuneet tapahtumain yksityiskohtaan. Palatkaamme siis asiamme varsinaiseen juoneen.

Nuorteva rupesi puuhaamaan Venäjän asioissa ja vaati tähän työhönsä varoja S. S. Järjestöltä ja sen osastoilta. Mutta hänen “lähetystönsä” jäsenet, jotka olivat sosialisteja, tekivät tenän ja kielsivät varat. Tosin S. S. Järjestön toimeenpaneva komitea ja sen sihteeri salaapäiten rahaluovutuksia tekivät, m. m. kerrankin n.s. “miljoonamarkan” rahastosta, jota kerättiin Suomen työläisten hädän lieventämiseksi, \$5,000.00. Mutta myöhemmin, kun Nuortevan toimisto oli muodostunut puhtaasti venäläiseksi laitokseksi, sen käytettäväksi ilmaantui yllin kyllin varoja. Ja sen liepeille muodostui myös laitos, jonka tehtävät eivät kuuluneet Venäjän kansallisten asioiden huoltamisen tarkoitukseen, mutta syyttä suotta väitettiin, että nuo tehtävät tähtäsivät Yhdysvaltain hallituksen kumoamiseen. Tarkoituksena oli Yhdysvaltain Sosialistipuolueen repiminen. Yksistään suomalaisten kommunistien kautta käytettiin tähän enemmän varoja kuin näytti kannattavalta. Havaintojen tekijät saattoivat keksiä, että itävaltioitten suomalaisten sosialistiosastojen keskuudessa toimi v. 1920 joko va-

kinaisella tai osapalkalla melkein niin monta miestä kuin oli osastoakin. Kullakin paikkakunnalla oli joku henkilö, joka päivästä päivään agiteerasi ja järjesti eroittamista Sosialistipuolueesta. Heidän asiapapereistaan, joita "salaisen toiminnan kiireissä" unohtui sinne ja tänne, näkyi, että jossakin tuntemattomassa paikassa sijaitsevasta "maalalaisesta rahastosta" varoja saatiin puheenalaiseen puuhailuun. Tällä salaisella puuhalla oli oma toimeenpaneva komiteansa, vakituisine sihteereineen. Ja niin suuri vaikutusvalta tällä "maalalaisella kassalla" oli, että Leo Laukkikin, joka oli saarnannut valtiollisen toiminnan kieltämistä toista vuosikymmentä, käänsi yht'äkkiä aatteensa suunnan toiseen äärimäisyyteen. Valtiollinen valta oli nyt hänen sanojensa mukaan se, joka ratkaisee kaiken, joka määrää lait taloudelliselle elämälle ja pakottaa sen kiväärien ja pistimien laulun tahdissa tanssiin. Hän kirosi ja hylkäsi "tuplajuulaiset" aateveikkonsa. Pätevän syyn tähän tiesivät vain ne, jotka olivat nähneet Laukkinkin nimen palkkalistalla!

Näitten varojen lähde oli itsestään selvä. Ja S. S. Järjestön varoja käytettiin varsinaisten organiseeraajain palkkaamiseen, joita kierteli perin kierää toimintasuunnitelmaa noudattaen.

Keski- ja länsivaltioissa, joiden osastoissa Sosialistipuolueesta eroamisajatus oli melkein kypsä, valmistettiin osastoja eroamaan, mutta itävaltioissa, joissa eroamista vahvasti vastustettiin, agiteerattiin uusia jäseniä, jotka olivat valmiit äänestämään eroamisen puolesta! M. m. Worcesterissa saatiin paikallisen I. W. W:n jäsenet melkein viimeistä miestä myöten tarttumaan tähän juoneen sillä ennakkosopimuksella,

että kunhan osasto erotetuksi saadaan, annetaan i. w. w.-läisillekin vapaa ja vuokraton toimintaoikeus osaston talossa! Ja nuo uudet äänestivät käskyn mukaan, mutta tulivat hekin eroamisen jälkeen talosta pois-potkituiksi!

Kaikki keinot olivat luvallisia. Kun Worcesterin osaston asiapaperit sitten myöhemmin joutuivat oikeille omistajilleen, sosialisteille, havaittiin kommunististen puoluejäsenten käyttäneen äänestyksissä kahta ja kolmeakin äänestyslippua, varmentakseen voittonsa tällä sääntövastaisella ja häpeälliselläkin teolla. Kommunistiset ääntenlaskijat kylläkin pitivät tapanaan hävittää äänestysliput, mutta kiireessä kai oli jäänyt eräitten äänestysten todistukset talteen.

* *

Kun Waukeganin kokous oli päättänyt eroittaa S. S. Järjestön Sosialistipuolueesta ja julistaa sen itsenäiseksi, kansalliseksi järjestöksi (liittyi myöhemmin Workers Partyn yhteyteen) asetti Sosialistipuolueen toimeenpanevakomitea Yrjö Mäkelän, Fitchburgista, luottamusmieheksen uudelleen järjestämistä varten ja julkaisi suomalaisille osastoille seuraavan julistuksen:

Toverit:— Teidän kielijärjestönne koko maata käsittävässä kokouksessaan Waukeganissa, Ill., päätti erota Sosialistipuolueesta. Tässä luonnollisesti ilmeni vain läsnäolleiden edustajain enemmistön mielipide, eikä se millään tavalla sido suomalaisten osastojen jäsenistöä. Te olette itsekukin valtio- ja kauntijärjestönne jäseniä, ettekä te eroa niistä muuten paitsi oman vapaaehtoisen päätöksenne kautta. Suomalai-

sella kielijärjestöllä, puolueen perustuslain mukaan, ei ole koskaan ollut valtaa ottaa jäseniä Sosialistipuolueeseen eikä eroittaa henkilöitä puolueen jäsenyydestä. Samasta syystä kun järjestö ei voi eroittaa teitä puolueen jäsenyydestä, se ei myöskään voi peruuttaa teidän jäsenyyttänne. Tästä syystä jokaisen osaston täytyy itse päättää yhteydestään Sosialistipuolueen kanssa.

Suomalainen järjestö kehoittaa kaikkia osastoja päättämään kuudenkymmenen päivän sisällä ja ilmoittamaan siitä järjestön päävirastoon, josko aikovat pysyä järjestössä tai ei. Sosialistipuolueen kansallisvirasto kehoittaa myös osastoja päättämään asiasta läheisessä tulevaisuudessa sillä ymmärryksellä, etteivät ne voi olla yhtä aikaa Sosialistipuolueessa ja suomalaisessa järjestössä. Kansallisvirasto ryhtyy pikaisiin toimenpiteisiin uudelleen järjestääkseen suomalaisen järjestön puoluetta ja suomalaisia osastoja tyydyttävälle pohjalle. Puolueella tulee olemaan suomenkieltä puhuvia organiseeraajia liikkeellä seuraavien viikkojen ajalla, jotka tulevat osastoihinne keskustelemaan tästä kysymyksestä.

Väliaikaiseksi komiteaksi johtamaan suomalaisen kielijärjestön uudelleen järjestämistyötä, minä kehoitan Fitchburgin, Gardnerin, Maynardin ja Quincyn suomalaisia osastoja Massachusettsissa ja Newportin osastoa New Hampshiressa kutakin valitsemaan yhden jäsenen komiteaan, joka kokoontuu Fitchburgissa tammikuun 16 päivänä. Tämä komitea valvoo järjestön uudelleen järjestämistyötä ja johtaa sitä siksi kunnes pysyväisempi järjestökoneisto on saatu muodostettua.

Sillävälän suomalaiset osastot, jotka tahtovat pysyä Sosialistipuolueessa, ostavat veromerkkinsä valtiotai kauntijärjestöjen sihteereiltä, eikä kielijärjestöltä, kuten ennen. Toverien on muistettava, että he pysyvät puolueen jäseninä siihen saakka kunnes he itse eroavat puolueesta.

Siinä tapauksessa jos osaston enemmistö haluaa pysyä Sosialistipuolueessa ja vähemmistö tahtoo erota, vähemmistön tarvitsee vain erota osastosta ja osasto, ostamalla veromerkkinsä kauntitai valtiojärjestöiltä, pysyy Sosialistipuolueen osastona. Siellä missä osaston jäsenistön enemmistö haluaa erota puolueen jäsenyydestä ja vähemmistö tahtoo edelleen kuulua puolueeseen, vähemmistön on heti pidettävä kokous, valittava virkailijat ja ilmoitettava Sosialistipuolueen valtiojärjestön sihteerille näistä toimenpiteistään.

Niille jäsenille, jotka haluavat kuulua Sosialistipuolueeseen, kuuluu osaston lupakirja ja kunkin valtiojärjestön sihteeri tulee sen tunnustamaan. Sen lisäksi, että ilmoitatte päätöksestänne valtiojärjestönne ja paikallisjärjestönne virastoihin, teidän olisi ilmoitettava siitä myös Y. Mäkelälle, 48 Wallace Ave., Fitchburg, Mass.

Pääasiallisimpana syynä puolueesta eroamispäätöksen hyväksymiseen Waukeganin kokouksessa näyttää olleen se, että Sosialistipuolue ei ole hyväksynyt Kommunistisen Internationalen kahtakymmentäyhtä liittymisehtoa. Tämän väitteen ulkokultaisuuden osoittaa se seikka, että puolueesta eroava järjestö ei itsekään hyväksy järjestön, sellaisena kuin se nyt on, hävittämistä, järjestön omaisuuksien, haalien ja sanomalehtien menettämistä ja salaisen maanalaisen järjes-

tön muodostamista. Nämä ovat väistämättömiä seurauksia 21 :en ehdon hyväksymisestä.

Suomalainen järjestö ei aio noudattaa näitä ehtoja ja kärsiä sen seurauksia. Pääasiallisin erimielisyys puolueen ja puolueesta eroavien suomalaisen kielijärjestön jäsenien välillä on se, että puolue peittelemättä ja julkisesti sanoo, että meidän on mahdoton noudattaa noita liittymisehtoja ja me emme hyväksy niitä. Järjestön puolueesta eroavat jäsenet toiselta puolen tekevät kauniin hyväksymisliikkeen aikomatta noudattaa ehtoja.

Minä uskon, että suuri osa puolueen suomalaisista jäsenistä huomaa tällaisen kannan järjettömyyden ja käsittää sen pelkurimaiseksi sovitteluksi, jota se on. Ne teistä, jotka uskovat sosialismin periaatteisiin ja käsittävät välttämättömyyden rakentaa sosialistista liikettä tänne Yhdysvaltoihin paremminkin kuin Venäjälle, Italiaan tai Espanjaan, tulevat, minä olen varma, äänestämään Sosialistipuolueessa pysymisen puolesta.

Me lausumme tervetulleeksi sellaisen yhteyden rakentamaan Sosialistipuoluetta ja tekemään sen voimakkaaksi tekijäksi tässä maassa. Vasta sen jälkeen kun meillä on tällainen vaikutusvaltainen järjestö kansainväliseenkin liittymiseen tulee todella merkitykselliseksi meille itsellemme ja niille kansainvälisille ryhmille, joiden kanssa me yhdymme.

Veljellisesti teidän,

Otto Branstetter,
Sosialistipuolueen kansallissihteeri.

Uudelleen järjestäjäkomiteaan valittiin: V. Annala, Fitchburgista; Matti Valkonen, Gardnerista; Ida Jokinen, Maynardista; Karl Wehter, Quincysta ja Antti Ojanen, Newportista. Ja se ryhtyi innolla toimeensa.

Keski- ja länsivaltioissa itseasiassa ei tapahtunut muuta kuin että osastot ilman enempää vastustusta luopuivat Sosialistipuolueesta ennen ja jälkeen Waukeganin edustajakokouksen. Puolueesta eroamisen kannattajat olivat jo ilmankin niin surkastuneita, muutamia poikkeuksia lukuunottamatta, etteivät ne suurta mielenkiintoa puoleensa vetäneet.

Itävaltioissa sitävastoin taisteltiin tuimasti. Parhaiten se on ymmärrettävissä kertomalla tyypillisimmät esimerkit. Näiden valinnassa lankeaa luonnostaan huomio Worcesterin, Mass. ja New Yorkin, N. Y., osastoihin sekä Raivaajan valloitukseen.

Worcesterin osastossa oli sosialisteilla enemmistö. Sääntövastaisesti värvätyillä "jäsenillä" ja äänestyspetoksilla siellä kommunistit "enemmistön" saivat. Tällä tavalla isänniksi tulleet ajoivat sosialistit ulos omasta talostaan. Mutta uloshäädetyt vetosivat Massan valtion oikeuteen ja saivat pitkän kuulustelun jälkeen päätöksen, että talo, puisto ja muut omaisuudet kuuluvat niille, jotka ovat Sosialistipuolueen jäseniä. Omaisuutta hallitsevan yhdistyksen säännöissä tämä oli määrätty ja vuosikymmenen ajan tätä sääntöä oli käytännössä noudatettu. Niinpä siis Sosialistipuolueesta luopuneet, olivat luopuneet myöskin omaisuutta hallitsevasta yhdistyksestä. Tällä tavalla oikeus päätti ja tämän päätöksen nojalla sosialistit ensin ottivat haltuunsa yhdistyksen irtaimen omaisuu-

den ja muodollisuuksien välttämiseksi myyttivät kiinteät omaisuudet.

Kommunistit nostivat nyt puolestansa useita oikeusjuttuja asian sotkemiseksi ja kärsimänsä häviön peitoksi. Asiallisessa suhteessa ne koskivat niitä saatavia, joita kommunisteiksi kääntyneet olivat aikoinaan osasto-omaisuuksien luotolla antaneet. Sosialistit ehdottivat tässä sovittelua, joka tuotti tuloksen, että viimeksimainitut maksoivat ensimmäinitulle \$1,500.00 mainittujen lainojen maksamista varten ja kummaltakin puolelta luovuttiin kaikista oikeuskanteista. Lehtiyhtiöitten osakkeet jaettiin siten, että sosialistit saivat aatettaan kannattavan lehden paperit ja kommunistit omansa.

Valloittajain päävoima oli kumminkin kohdistettu New Yorkin osastoa vastaan kahdestakin syystä. Ensiksi siitä syystä, että sen yhdistystalo on arvokas omaisuus ja toiseksi siitä syystä, että sen käsissä oli Raivaajan kustannusyhtiön osakkeita enemmän kuin yhdenkään toisen yhdistyksen. Niillä osakeäänillä oli usein ollut yhtiön kokouksessa ratkaiseva sana. Ja vallottajat New Yorkissa noudattivatkin tästä syystä suunnitelmaa pysyä Sosialistipuolueessa kunnes Raivaajan kohtalo ratkaistaan. Heidän joukkonsa oli jaettu kahteen osastoon. Toiset teeskentelivät uskollisuutta osaston aatteille ja tarkotuksille, vaikka vaativatkin "vasemmistolaisempaa" politiikkaa. Tällä he tuona aikana hankkivat luottamusta virkailijavaaleja y.m. varten. Toiset taas toimivat avoimesti kommunististen tarkotusten puolesta. Ensiksi mainitut voittivat osaston vaaleissa v. 1920, koska he edustivat sovittelevaa keskustaa, pettääkseen sen ratkaisevassa

käänteessä, kuten he tekivätkin. Sosialistipuolueelle uskolliset olivat hajaannusvuoden aikana vähemmistönä, mutta "strategisessa" suhteessa hyvässä asemassa. Ensiksikin he olivat yhdistystalon, Manhattan Educational Societyn, johtokunnan jäseninä, joille sen säännöt myönsivät laajoja toimintavaltuuksia. Ja tämän lisäksi, taloyhdistyksen jäsenet olivat enimmäkseen sosialisteja. Kommunistit olivat unohtaneet sopivana aikana kirjoittautua viimeksimainittuun. Valloituspuuhien puhjettua heitä ei hyväksytty. Ja osastossakin oli sosialisteille jäänyt eräs tärkeä ratas, nimittäin "ääntenlaskijakomitea."

Sosialistipuolueelle uskollisen vähemmistön tehtäväksi siis jäi tehdä esityksiä, joissa kommunisteiksi avoimesti vannoutuneet muuta eivät voineet tehdä kuin rikkoa puolueen sääntöjä, päätöksiä ja ohjelmaa, joiden noudattamista ja pyhänä pitämistä he liittyessään siihen olivat vakuuttaneet.

Osaston puheenjohtajana ratkaisun aikana oli naamioitu kommunisti. Tässä ominaisuudessaan hänen oli näyteltävä tasapuolisen ja oikeudentuntoisen miehen osaa, ja hänen käsityksensä "parlamenttaarisesta järjestyksestäkin" sattui olemaan "vanhan maan viisaitten" opetuksen kaltainen, nimittäin, että jos "yksikin jäsen vaati lipuilla äänestämistä, tällöinen äänestys on toimitettava ja jokaisen äänestäjän on pantava nimensä äänestyslippuun!" Vähemmistöllä oli siis oivallinen tilaisuus ääntenlaskukomitean jäseninä hankkia todistuksia puolueen sääntöjen ja ohjelman rikkomisesta. Täten saadut todistukset pantiin tarkasti talteen. Ne merkitsivät sitä, että Sosialistipuolueen paikallisjärjestö New Yorkin kaupungissa,

jonka alaisena suomalainen osastokin toimi, erotti yhteydestään puoluetta vastaan rikkoneet.

Kun näin pitkälle oli jouduttu, kokosivat kommunistit kansaa talon tupaten täyteen ja siinä niin naamioidut kuin muutkin suurella melulla päättivät luopua Sosialistipuolueesta.

Ennen tätä tapahtumaa jo parisen kuukautta oli New Yorkin Työväentalon arkielämäkin ollut sietämätöntä. Kommunistisakit uhkasivat siellä muita ruumiillisella kurituksellakin. Silloin tällöin ilmaantui seiniinkin lappusia, joissa luettiin kuolemantuomiolatikkaa taloyhdistyksen presidentille T. Viitalalle, kuten kokouksissa jotkut löysäsuut olivat Sosialistipuolueen huomatuimmille johtajille, m. m. Morris Hillquitille, ennustaneet. Käytännössä ei tätä yritetty, mutta lakko tehtiin työväentaloa vastaan! "Lakkovahtien" tehtävänä oli estää biljaardisalin toiminta ja häiritä ruokavieraita, jotka aterioivat osaston ravintolassa. Iltama-iltoina tukkivat "lakkovahdit" eteisen, tuuppivat yleisöä ovesta ulos ja laskettelivat suustansa rivouksia, joita kukaan siivo ihminen ei voinut sietää. Tästä syystä taloyhdistyksen johtokunta oli pakotettu palkkaamaan poliisin muutamiksi viikoiksi palauttaakseen järjestyksen ja taatakseen talon tarkoitukselle tarpeellisen rauhan.

Kommunistit siirsivät "lakkovahtinsa" kaduille, mutta kauan ne eivät kestäneet rasittavaa ja häpeälliseltäkin tuntuvaan työtänsä. Häviön tunne pakotti johtajat nostamaan oikeuskanteen, jossa pyydettiin päätöstä Työväentalon suoritus tilaan tai pesänhoitajan käsiin asettamisesta. Mutta kun aikaa kului, kirjoittivat kanteen nostajat virallisen asiakirjan, jossa

he omasta puolestaan, jälkeläistensä puolesta ja yhdistysten puolesta, joita he edustivat, lupasivat luopua kaikista vaatimuksistaan ja vakuuttivat, ettei heillä ole syytä tai oikeutta esittää vaatimuksia ja sanoivat tehneensä tämän vapaaehtoisesti, palauttaen samalla Työväentalolta kaappaamansa toista tuhatta Raivaajan kustannusyhtiön osaketta. Sosialistit puolestaan lupasivat olla ahdistamatta niitä, jotka olivat aiheuttaneet häviötä Työväentalolle ja sosialistiosastolle.

Vähä ennen "New Yorkin vallotuksen" loppurytökkää oli kommunisteilla ollut valloitushyökkäys Raivaajan kustannusyhtiötä vastaan Fitchburgissa, tarkalleen sanoen helmikuun lopussa 1921. Hyökkäys alettiin Lyric teatterissa pidetyllä kansankokouksella. Samalla hetkellä olivat sosialistit kokoontuneet Raivaajan talolle laskemaan kuinka paljon heidän hallussaan oli kiistattomia osakeääniä.

Yhtiön sihteeri, jolle valtakirjat oli esitettävä, oli havainnut äänimäärän noin 4,200:si, yhtiön pääoman antaessa ääniä kaiken kaikkiaan 10,000. Mutta osa osakkeista tiedettiin olevan omistajilla, jotka olivat joko kuolleet tai kadottaneet osakkeensa. Tällaisia osakkeita oli arviolta 800—1000:teen. Kommunistien käsissä tiedettiin olevan kiistattomia osakkeita parisen tuhatta. Loput olivat osakkeita, joiden omistusoikeudesta sosialistit ja kommunistit riitelivät.

Valtakirjain tarkastus päätettiin kokouksen valitseman komitean kautta toimittaa käyttämällä lainopillista ohjausta. Niinikään päätettiin, että hyväksyttävien valtakirjojen täytyy olla kirjaimelleen lailisia.

Kun valtakirjain tarkastus yhtiökokouksen alettua lopullisesti oli toimitettu, oli tässä tarkastuksessa myönnetty sosialisteille kiistanalaisista osakkeista hyvän matkaa toista tuhatta ääntä, koska oli selvää, että niiden omistusoikeus ei voinut muille missään tapauksessa joutua. Kommunistit saivat kiistanalaisista jonkun määrän, mutta kiistattomista tuli hyljättyksi valtakirjain epälaillisuuden vuoksi, kumminkin selityksellä, että jos asianomaiset edustajat kokouksen kestäessä hankkivat asianmukaisen korjauksen valtakirjoihinsa, ne hyväksytään. Oli tärkeätä pitää kiinni osakeyhtiölain määräämistä muodollisuuksista, koska tiedettiin, että koko kokouksen laillisuus riippui tästä.

Oli siis selvää, että sosialisteilla oli käsissään ehdoton enemmistö yhtiön osakeäänistä. Ja paitsi ehdonta osakeäänten enemmistöä oli sosialistien puolella johtokunta, toimitus ja tarmokas taloudenhoitaja, John Suominen, joka tunsi tarkoin jokaisen mutkan yhtiön elämässä sekä yhtiön presidentti, Vihtori Annala, joka johti sääntöjen määräämällä vallalla puhetta myös yhtiökokouksessa. Ei siis ollut epäedullinen sattumakaan mahdollinen. Jokainen rengas sosialistien ketjussa oli pitävä. Jos kommunistit olisivat onnistuneet estämään tai hajoittamaan yhtiökokouksen, siitä ei muuta olisi seurannut kuin kokouksen pitäminen myöhemmin, kaiken muun jäädessä entiselleen. Kommunistien valloitusurakkaan kuului siis raivata tieltään osakeäänten enemmistö, tämän jälkeen johtokunta, yhtiön presidentti, taloudenhoitaja ja vihdoin toimitus. Jokainen askel voittoon olisi vaatinut pitkäaikaista oikeudenkäyntiä, eikä mikään niistäkään

clisi onnistunut. Sosialistit olivat kerta kaikkiaan päättäneet pitää Raivaajan alkuperäisen tarkoituksensa palveluksessa.

Kun kommunistit tämän tajusivat, turvautuivat he mellakoimistaktikkaan. Heidän puoleltaan sattui heti yhtiökokouksen ensipäivänä väkivaltainen hyökkäys puheenjohtajaa vastaan, jolloin oli syntyä yleinen tappelu. Kommunistienkin puolella toimiva lakimies säikähti tästä niin, että hänkin puolestaan yhtyi yhtiön johtokunnan pyyntöön kaupungin virallisen järjestysvallan asettamisesta kokoushuoneeseen. Järjestysvallan toiminta kumminkin rajoitettiin puheenjohtajan määräysvallasta riippuvaksi. Järjestyksen pitäjän oli toimittava hänen määräystensä mukaan. Sosialistit taas pitivät ryhmäkokouksen ja päättivät olla puhumatta paitsi mikä oli välttämätöntä äänestysesitysten tekemistä ja kannattamista varten.

Näitten toimenpiteitten jälkeen kokous työskenteli, kylläkin hitaasti, mutta sääntömääräiset päätökset tulivat tehdyiksi. Järjestysvalta pani käytäntöön puheenjohtajan määräykset, mutta kommunistit kyllä saivat huutaa ja meluta neljä pitkää päivää minkä jaksoivat. Rajaa ei yritettykään pitää mitä he puhuivat, eivätkä he asiasta puhuneetkaan. Rähinän ja mylvinnän keskellä esitykset kirjoitettiin mustalle taululle tai jaettiin kirjoitettuina edustajille. Niistä toimitettiin lippuäänestykset; äänestysten tulostenkin ilmoittaminen täytyi toimittaa kirjallisesti, sillä rähinän takia puhe ei kuulunut. Mustalle taululle merkittyinä ne sitävastoin näkyivät kaikille; numeroitten rauhaa ei suurikaan melu häirinnyt.

Viidennen kokouspäivän iltana viimeisiä päätöksiä pöytään paukuttaessa kommunistit perääntyivät huutamisesta väsyneinä ja noloina tuloksesta. He pyysivät nyt Massan valtion oikeudelta pesänhoitajaa kustannusyhtiöön, mutta juttu raukesi, luonnollisesti, siihen. Asiaa koskaan ei tutkittu, sillä siitäkään se ei olisi muuksi muuttunut.

Yhtiön presidentti Vihtori Annala antoi hyvän näytteen kuinka tyynesti ärsyttävässä ja henkilölliselle turvallisuudellekin vaarallisessa tilanteessa hoidetaan vastuunalaista tehtävää.

* *

Jos ottaisimme esille tämän yhtiökokouksen valossa sen puolen, minkä johdosta Yhdysvaltain hallitusdepartementit niin suurisuuntaisesti touhusivat kommunismivaaraa vastaan ja sanomalehdet pelottelivat niiden taholta odotettavalla "verisellä vallankumouksella", nähdään helposti kuinka pieni tuo vaara oli.

Suomalaiset kommunistit Yhdysvalloissa muodostavat tuon joukon päävoiman, parhaimman ja toimeli-aimman järjestön, kuten nähdään heidän omista lähteistään saatavista jäsenmäärä- ja järjestötilastoista. Ne osoittavat seuraavaa:

Puolueessa (Workers Party) on 15,233 jäsentä, niistä suomalaisia 6,803, venäläisiä 877, juutalaisia 1,048, sloveeneja 1,064, italialaisia 319, unkarilaisia 359, puolalaisia 245 ja amerikkalaisia vain 1,192. Loput muita kansallisuuksia.

Tämä tieto on kommunistisen internatsionalen antama.

Kun kommunistipuolueen pääjoukko teki ryntäyksen Amerikan suuruuteen verrattuna hyttysen kär-

sän kokoista sosialistista kustannusyhtiötä vastaan, sen täytyi tästäkin perääntyä — hävinneenä!

Niin, mutta olihan poliisi heitä vastassa. Kaksi poliisia! Jotka olivat niin kilttejä ja ystävällisiä, ettei luulisi heidän osaavankaan semmoisia olla — tyynnyttelivät ja taputtelivat hullunomaisesti reuhaavia miehiä, jotka myöskin tottelivat — kahta poliisia — Yhdysvaltain kommunistipuolueen vahvimman joukon ja järjestön sisukkaimmat edustajat!

Surullinen lehti hajaannuksen historiassa on myös n.s. "miljoonamarkan" rahastoa koskeva. Tuo rahasto kerättiin Suomen työväenliikkeen jälleen rakentamista varten, sitten kun työväki siellä oli sisällissodassa murskattu. Rahaa karttui kaikkiaan \$59,817.41, mutta se joutui kommunistien käsiin, jotka siitä eivät koskaan kunnollista tiliä tehneet. Waukeganin edustajakokoukselle esitettiin vain seuraava kuitti:

"Suomen Sosialistisen Työväenpuolueen Puoluetoimikunta tunnustaa täten vastaanottaneensa Amerikan S. S. Järjestön Toimeenpanevalta komitealta Smk. (1,000,000), josta tämä kuitiksi annetaan.

"Helsingissä marraskuun 10 p., 1920.

"Suomen Sos. Työv. Puolueen Puoluetoimikunta."
(Leima)

Marraskuun 10 p., ja pitkän aikaa ennen sitä oli Amerikan dollarin hinta 44.00 Suomen markkaa. Niinpä siis, vaikka tästä rahastosta oli kuluteltu useita tuhansia dollareita rahastonhoitajain valitsemin tarkoituksiin Ameriikassa, jäi Suomeen lähetettäväksi pyöreissä luvuissa \$52,000.00. Tästä summasta piti siis saataman 44 markan kurssin mukaan 2,288,000

markkaa, mutta eräässä tilintapaisessa mainitaan, että kaiken kaikkiaan lähetettiin vähän toista miljoonaa markkaa. Monet ristiriitaisuudet tilinpitäjain taholta annetuissa selityksissä antavatkin aiheita ajatukseen, että toinen puoli "miljoonamarkan" rahaston dollareista jäi Ameriikan kommunistien käytettäväksi. Ja paitsi muuta, $\frac{3}{4}$ osan rahastosta lahjotuksiltaan kartuttivat sosialistit, jotka olivat sitä mieltä, että tuo rahasto olisi pitänyt luovuttaa Suomen Sosialidemokraattiselle puolueelle tai Ammattijärjestölle taikka molemmille, mutta se menikin henkilöille, jotka käyttivät sen tuhotakseen niin Ammattijärjestöä kuin puoluetakin.

Osuustoiminnallinen liike

Ameriikan Osuustoimintaliiton presidentti, James P. Warbasse kertoo Amerikan Labor Year Book'issa v. 1920, että Yhdysvaltain suomalaisilla on 150 osuustoiminnallista yhdistystä, joilla varoja noin \$3,000,000.00 ja tekevät liikettä noin \$5,000,000.00 arvosta vuodessa. Näistä osuusliikkeistä 50 on ruokatavarakauppoja, 15,000:lla jäsenellä ja niiden myynnit tekevät \$2,000,000.00 vuodessa. Osuustoimintaliikkeitten joukossa on jauhomyllyjä, leipomoita, ravintoloita ja osuustaloja — vieläpä pankkikin.

Mutta ilolla on mainittava, että osuusliikkeet ovat sitten vuoden 1920 vaurastuneet tuntuvasti.

Ameriikan suomalaisten ensimmäinen, ainakin huomattavin osuustoiminnallinen yritys sai alkunsa katkerasta työn ja pääoman välisestä taistelusta Astoriassa, Ore., v. 1896. Kalastajat Columbia-joella olivat lakkoutuneet kalakeittimöitä vastaan, vaatien 5 senttiä lohipaunasta, jota heille ei maksettu. Parisen sataa miestä, enimmäkseen suomalaisia, ryhtyi puu-

haan ja perusti oman keittimön. Tarkoitus oli kalastaa sille, myydä valmiit tuotteet ja siten poistaa välikädet niin tuotannosta kuin kaupastakin. Alussa tehtiinkin näin. Ja yritys onnistui. Mutta se onnistui niin, että osuustoiminnallisesta keittimöstä kehittyi kapitalistinen laitos.

Kun keittimö rupesi tuottamaan voittoa pitääkseen yllä omistajansa, lakkasivat sen jäsenet kalastaja-ammatin vaivoista ja ostivat kalat yhtiöön kuulumattomilta. Uusia jäseniä ei otettu. Ja niin tämä osuuskuntien tapaan alotettu keittimö muodostui kapitalistiseksi laitokseksi, joka nyt palkka- ja hintavaatimusten tullen tekee tenää pääoman puolesta työtä ja kulluttajia vastaan.

Osuustoiminnallisen liikkeen varsinainen historia alkaa sosialistisesta liikkeestä. Ensi hetkestään kutsui se työläisiä osuustoiminnallisiin yrityksiin. S. S. Järjestön edustajakokousten työjärjestyksissä oli varattu tälle asialle tilaa; siitä keskusteltiin ja tehtiin kehoittavia päätöksiä.

Tarkalleen ei ole sanottavissa kuinka monta osuuskuntaa Ameriikan suomalaisissa yhteiskunnissa on, suunnilleen ehkä 150, kuten Warbasse mainitsee. Keskivaltioitten Keskusosuuskunnan eräässä vuosikertomuksessa mainitaan sen olleen yhteydessä 112 osuuskunnan kanssa ja siihen oli liittynyt 63 osuuskuntaa. Ne ovat keskivaltioitten osuuskuntia, eikä keskusliikkeen yhteys ulotu kaikkiin. Löytyy näet osuuskuntia, jotka vierovat sosialistiseen, kommunistiseen ja i. w. w.-läiseen suuntaan kallistuvia yhteyksiä.

Keskivaltioitten Suomalainen Keskusosuuskunta perustettiin Superiorissa, Wis., v. 1917. Sen kehitystä valaisevat parhaiten vuosimyynnit:

Vuosi		Vuosimyyntienarvo
1917		\$ 25,000.00
1920		406,509.00
1921		312,346.00
1922		337,566.00
1923		504,177.00
1924	noin	700,000.00

Mutta keskusosuuskunnan myynnit edustavat osuuskuntien liikevaihdosta enintään kolmatta osaa, ehkä vain neljänestä. Tämän näkee m. m. siitä, että Cloquetista, Minn., keskuskuntaan kuuluva liike yksinään möi tavaroita v. 1924 aikana \$366,046.00 arvoista, joista myynneistä karttui puhdasta voittoa \$12,862.00. Voitto pantiin vararahastoon, jaettiin ostovoitoksi ja myönnettiin osuustoiminnalliseen valistustyöhön \$2,000.00. Virginian, Minn., osuuskunnan vuosivoitto oli v. 1924 \$8,234.00. Myyntien on täytyntä olla tuntuva suuret. Kullekin ostajalle jaettiin ostovoittoa \$3.25 sadan dollarin ostoksista. Useat farmiseutujen osuuskunnat ovat kumminkin pieniä.

Jos otaksutaan, että keskivaltioitten osuusliikkeet ostavat neljänneksen tavaroistaan keskuskunnalta niiden vuosimyynnit tekevät \$2,800,000.00. Jotkut näistä osuuskunnista ovat varakkaita, m.m. Cloquetin osuuskunnan puhdas omaisuus on \$57,171.00, ollen kylläkin kai varakkain ja suurin joukossa.

Länsivaltioissa on osuustoiminta heikkoa, mutta itävaltioissa sitä vastoin toimii monta suurta osuusliikettä. Fitchburgin, Mass., suomalainen osuusliike In-

to omistaa komean liikerakennuksenkin kaupungin pääkadun yläpäässä, jossa sijaitsee suuren ruokatavarakaupan ohella pienoinen vaate- ja jalkinekauppa, leipomo ja ruokala. Oman tarpeen yli jää talosta huoneita vuokrattavaksikin. Osuuskunta omistaa kaksi muuta taloa; kummassakin myymälä ja autotalli, toisessa vuokrattavia huoneustoja ja toisessa maitokeskus nykyaikaisine koneineen. Yksi myymälä sijaitsee vuokrahuoneessa. Myymälöitä on siis kaikkiaan viisi.

Innon tavaramyynnit olivat v. 1924 \$227,595.00. Puhdasta omaisuutta oli \$40,839.00, johon ei sisälly Main-kadun suuren liikerakennuksen arvo, koska se on eri osuuskunnassa käsissä. Liikevoitto oli \$11,293.00.

Toinen suuri itävaltioitten osuusliike on Maynardissa, Mass., jolla niinikään on kauppalan pääkadulla pulska liikerakennus. Siinä sijaitsee ruokatavara-kauppa, huonekalukauppa ja ruokala. Toisessa omassa talossa sijaitsee leipomo ja maitokeskus; kolmannessa hiilikauppa, jonne johtaa oma rautatiehaarakin. Maynardin osuuskauppa on suurin liike kauppalassa, ottamatta lukuun jättiläiskokoista villakangastehdasta, joka on kauppalan melkein ainoa teollisuuslaitos tuhansine työläisineen. Maynardin osuusliikkeen puhtaat omaisuudet ovat kymmenissä tuhansissa laskettavat. Sen vuosimyynnit tekivät v. 1924 \$340,000.00 josta puhdasta voittoa jäi ostovoittona jaettavaksi ja muihin liikkeen tarkoituksiin käytettäväksi \$18,000.00.

Brooklynissa sijaitsevan osuuskunnan pääalana on leipomoliike. Se omistaa oman liiketalon, joka rakentaessa muutamia vuosia sitten maksoi toista sataa

tuhatta dollaria. Liikevaihto oli v. 1924 \$355,634.00 ja puhdas voitto \$13,060.00. Leipomon yhteydessä toimii ruokala, lihakauppa ja biljaardisali. Brooklynin ja New Yorkin osuuskunnista ovat niinikään mainittavia osuustalot. Niitä on 24, arvoltaan \$3,000,000.00. Niissä asuu noin 780 perhettä. Huoneustot sisältävät 3—5 huonetta. Kuukausimenot niistä tekevät keskimäärin \$10.00 huonetta kohden, ollen huoneet halvemmat ja muutoin paremmat kuin huoneet saman luokan vuokrataloissa. Kaikki osuustaloasunnot ovat siistejä ja uudemmissa taloissa työläisasunnoista hienoimpia maailmassa.

Muutkin itävaltioitten osuusliikkeet ovat huomattavan suuria, omine taloineen ja useine liikehaaroineen. Niitä on Quincyssa, Mass., Gardnerissa, Mass., Worcesterissa, Mass., Norwoodissa, Mass., Conneautissa, O., Ashtabula Harborissa, O., Fairport Harborissa, O., ja muutamilla muilla paikkakunnilla vähäisempiä kuin yllämainitut.

Fitchburgissa toimiva Työläisten Luottoyhdistys täytyy myöskin mainita. Kansan keskuudessa sitä sanotaan "Raivaajan pankiksi", johtuen siitä että tämä laitos todellakin syntyi Raivaajasta. Kustannusyhtiö otti liikepääomakseen työläisten talletuksia, mutta riittävästi osakepääomaa saatuaan ei se näitä voinutkaan enää vastaanottaa. Syntyi ajatus pankin perustamisesta. Se syntyikin tallettaakseen työläisten säästöjä ja lainatakseen niitä toisille, jotka rahalainoja tarvitsevat. Toimittuaan kymmenisen vuotta oli Työläisten Luottoyhdistyksessä talletuksia yli puolen miljoonan dollarin ja omia varoja vararahastossa noin \$40,000.00.

Toista vuosikymmentä sitten perustivat sosialistiset kivityöläiset Chesteriin, Mass., kiviliikkeen, tavallaan osuuskunnan. Mutta sen ouusmasku on suuri ja liike tuotantoalalla toimiva. Osuuksien omistajat tekevät työtä, mutta palkattua työvoimaa myöskin käytetään ja näyttää kehitys käyvän edelleenkin tähän suuntaan. Liike on suhteellisen suuri ja tehdasmainen. Sen liikevaihto vuosittain lasketaan sadoissatuhansissa.

Tiedettyjen ja lähelle arvattujen vuosimyyntinumeroitien mukaan itävaltioitten osuusliikkeitten kauppavaihto v. 1924 menee hyvän matkaa kolmannelle miljoonalle dollareissa. Ottaen arvion kaikista Ameriikan suomalaisista osuuskunnista, ne tekevät liikettä vuoden mitassa noin \$6,000,000.00 arvosta.

Osuusliikkeitten taloudenhoitajina toimivat Ameriikan suomalaisessa työväenliikkeessä yhteiskunnalliset aatteensa saaneet miehet ja osalle tästä joukosta tämä liike taloudellisten tehtäviensä kautta on antanut liikemieskouluutuksenkin.

Kaikki osuusliikkeet ovat alkaneet mitättömän pienillä pääomilla. Sadoilla dollareilla ne tavallisesti alkuun lähtivät ja lukemattomia vastuksia on matkanvarrella kohdattu, johtuen pääoman pienuudesta, kokemusten ja ammattitietojen puutteesta, johtokuntien arkailusta tai liiallisesta uskosta mahdollisuuksiin, j. n. e.

Pahin kompastus itävaltioitten osuuskuntia kohtasi "Miljoonaliikkeen" United Co-operative Societyn kautta. Semmoinen perustettiin v. 1917, johon "Massan" valtion paikalliset liikkeet liittyivät tai jonka kauppoja ne muutaman vuoden olivat. Se täytyi ha-

joittaa. Yksistään Fitchburgin Into joutui maksamaan tästä koituneita tappioita noin \$15,000.00! Haajaannus sosialistisessa liikkeessä varmaankin yhdeltä osaltaan pahensi ja laajensi tätäkin pahennusta. Näyttää siltä, että niillä paikkakunnilla, joilla kommunistit olivat vaikutusvaltaisessa asemassa ajateltiin, että "antaa varakkaitten noskelaismielisten osuuskuntien maksaa meidänkin kulutuksiamme." Tästä tuli tietysti pian loppu, mutta paljon tuo tuuli ehti vahinkoa tuottaa.

Osuuskuntien perustamisen syistä on sanottava, että ensiksikin sosialistiliike suositteli niitä. Puhujat koskettelivat puheissaan ja sanomalehdet kertoivat kehoittavia esimerkkejä eri maista. Mutta tärkeimmät käytännölliset syyt olivat siinä, etteivät suomalaiset siirtolaiset mielellään menneet vieraskielisiin kauppoihin, koska heidän oli vaikea valita niistä haluamaansa tavaraa. Suomalaiset pikkuporvarit taas tuntuivat vastenmielisiltä sosialistiseen suuntaan ajatteleville työläisille, sillä neidän olivat tehneet itsensä tunnetuiksi työväenliikkeen vihollisina ja ne myös olivat lukuisissa siirtolaistyöläisten puijausliikkeissä johtavina henkilöinä, mikä missäkin; tyhmiä ja röyhkeitä — sivistymättömiä pikkurikkaita, joiden aatteellinen ja henkinen tajunta oli alapuolella sen tason, jolle sosialistiliike lyhyessä ajassa innokkaimmat seuraajansa kohotti. Näistä syistä kanssakäyminen suomalaisen porvariston ja aatteellisesti valveutuneitten työläisten kesken katkesi. Osuuskauppain perustaminen oli käytännöllinen tulos.

Perin pienestä näitä alkuunpantiin, ja Ameriikan liike-elämään perehtymättömillä voimillakin täytyi

matkalle mennä. Monta naurettavaakin juttua olisi kerrottavana ensimmäisistä yrityksistä kun liikkeeseen sattui joskus liikkeenhoitajakin, joka ei tietänyt myytiinkö munia mitan, painon vaiko lukumäärän mukaan ja kun johtokunta oli tarkka varastoarvion teossa, laskettamalla kuinka monta kaalin kerää ja juurikas-ta varastossa löytyi. Tilinpitokaan aina ei ollut kutiansa pitävä. Tilinpäätös näytti voittoa, joka jaettiin ostovoittona, vaikka osuuspääomaakaan ei ollut muutamia satoja dollareita enempää ja myöhemmin havaittiinkin, että kauppa oli tuottanut niin paljon tappiota kuin voitoksi oli laskettu ja ostajille ostovoittona jaettu!

Mainittakoon, että Fitchburgin ja Maynardin suuret osuusliikkeet, joiden omaisuudet lasketaan nyt kymmenissä tuhansissa, alkoivat noin 500—600 dollarin kassalla. Moisella summalla ei saatu vaatimattontakaan kalustoa kauppaan, puhumattakaan tavavaravarastosta. On ihme, että pärjättiin, mutta innostus kaikki voittaa. Kaupat pysyivät pystyssä aatteen jaloilla hetken ja vähä kerrallaan ne saivat aineellisetkin kannattimensa.

Aatteellistakin valitustyötä ovat osuuskunnat tehneet, mutta suhteellisen vähässä määrässä, johtuen olostaan muun työväenliikkeen aatteellisessa suoje-luksessa. Sosialistilehdet nimittäin pitävät palstansa avoimina osuusliikkeitten aatteita ja liiketoimintaakin edistäville kehoituskirjoituksille yhtä alttiisti kuin konsanaan porvarilehdet pitävät palstansa avoimina yksityisliikkeitten tarkoitusten selittämistä ja edistämistä varten. Eikä lehtien taholta tehdä tätä osuusliikkeiltä saatavien maksettujen ilmoitusten täh-

den, sillä ne painattavat maksettuja ilmoituksia hyvin niukasti, tuntuvasti vähemmän kuin yksityisliikkeet. Sittenkin kun osuusliikkeet tulivat suuriksi ja hyvin kannattaviksi, käsittelevät ne ilmoittamisasiaa vanhan perinnäistavan kannalta, siltä nimittäin, että sosialistilehtien aatteelliseen tarkoitukseen sisältyy osuusliikkeittenkin puolesta puhuminen, eikä ilmoittaminen siis niinkään tarpeellista ole.

Ameriikan vanha suomalainen porvaristo on osuusliikkeitten vaikutuksesta kutistunut tai jäänyt siihen vähäiseen asemaan mikä sillä osuuskuntaliikkeen alkaessa oli. Mutta tämän ohella on myös hyvinkin huomattavissa, että työväenliikkeen henkisesti kohottamat ja tunnetuksi tekemät yksityiset rupeavat liikealoille, muodostaen tavallaan "uuden porvariston." Itävaltioitten suurilla suomalaisasutuksilla ei ole montakaan suomalaista liikemiestä, joka ei olisi joko entinen sosialisti tai yhäkin aktiivinen jäsen siinä tai tässä työväenliikkeen ryhmässä.

Vanha porvaristo osuusliikkeitten voittokulkua ei estänyt mutta "uusi porvaristo" sitävastoin näyttää paljon paremmin menestyvältä, sillä se on samalla henkisellä tasolla kuin ne yhteiskuntapiirit, joiden keskuudessa he elävät ja liiketoimintaansa harjoittavat — he ovat sosialistisen työväenliikkeen kasvatteja.

Sulautuminen ameriikalaiseen kansaan

Mielihyvin alamme tämän kirjasen viimeisen luvun käsitelläksemme suomalaisten sosialistien nuorukaisikään ehtineitten lasten, tulevan polven toimintaa liikkeen jatkamiseksi tai kehittämiseksi siitä taimesta mikä työväentaloilla oli alkunsa saanut. Tämä liike ei ole enää suomalaista työväenliikettä, eikä se semmoista saisikaan olla. Sen on tultava ameriikalaiseksi liikkeeksi. Surua ei siitä. Se ei toimi, eikä saa yrittääkään toimia suomalaisena liikkeenä. Sen täytyy kadottaa ne suomalaisuuden erikoisuudet, jotka ovat olleet vanhan polven vastuksena yrittäessään lähestyä maan johtavaa työväenliikettä.

Varmaa kumminkin on, että suomalaisilla työväentaloilla aatteellisen herätyksensä saaneitten sydämissä soi sosialistinen pohjasävel. Mutta kansainvälisyydestään huolimatta, sosialismin täytyy tässä maassa löytää ameriikalainen tulkinta. Suomalaisen, saksalaisen tai venäläisen kansan sosialistinenkaan psykologia ei koskaan semmoisenaan voi menestyä ameri-

kalaisessa työväenluokassa. Vain ameriikalainen tulkinta ja toimintatapa, olkoon se sitten mikä tahansa, vie ihmiskunnan jalon tulevaisuuden aatteen ja ohjelman perille tässä maassa.

Täällä syntynyttä, kasvanutta, täällä koulunsa käynyttä ja täällä kokemuksensa kokenutta nuorisoa ei voida ajatella suomalaisen työväenliikkeen ylläpitäjänä. Löytyy montakin syytä, jotka asettavat esteitä ja jotka johtavat toisaalle, vaikkapa vanhemmat mielelläänkin näkisivät työnsä muuttumattomana jatkuvan lastensa voimilla. Mutta tarkastetaanpa vaikkapa vaan seuraavaa tilannetta:

Siirtolaisyhteiskuntiin sisältyy monenmoisia luonnottomuuksia. Luonnollisessa yhteiskunnassa välimäätä ei ole vanhuuden ja nuoruuden välillä. Yhteiskuntaan kuuluu kansaa kaikilta ikävuosilta ja ikäluokista. Tällä on henkisesti tasoittava vaikutus. Siinä liittyvät toisiinsa kaikkien ikävuosien henkiset ominaisuudet, sulavat yhteen ja muodostavat kokonaisuuden. Mutta ottamalla suomalaisen siirtolaisyhteiskunnan erikseen siinä on huomattavissa noin 20 vuotta pitkä välimäätä nuorison ja lasten yhdeltä puolelta ja vanhemman polven toiselta.

Tämä johtuu siitä, että suurin osa nykyisin elävistä Amerikan suomalaisista saapui maahan lapsettomina, noin 20—30 vuotta takaperin, 20—30 vuoden vanhoina. Vasta nyt näiden vanhemmat lapset ovat ehtineet kaksikymmenvuotiaiksi. Kun siis vanha polvi on 40—50 ikävuosien välillä, nuori polvi on 1—20 vuoden vanhaa. Tällä välillä ei löydy montakaan ihmisielua, seikka jolla täytyy olla suuri vaikutuksensa.

Perheissä saattaa vanhempain ja lasten vuorovai-

kutus ja yhteisymmärrys säilyä yleisten perhelakien alaisena, mutta harvinaista ei ole etteivät Suomesta tänne siirtyneet vanhemmat paljonkaan ymmärrä lastensa käyttämää kieltä, sillä suomalaisperheissä lasten kotikielenä on melkein ehdottomasti ja yksinomaan englanninkieli. Koulussa ja kodin ulkopuolella he niinkään muodostuvat henkisesti, oppivat ajatustapansa ja muut tapansa. Koulun ja yhteiskunnan vaikutus on paljon suurempi kuin suomalaishenkisen ja tapaisen kodin. Lapset ja vanhemmat elävät kokonaan toisessa maailmassa. Monessa tapauksessa suhde on surkuteltavakin nähdä ja ajatella, lapset kun eivät ymmärrä täydellisesti vanhempiansa, eivätkä vanhemmat lapsiansa. Toiset kuuluvat suomalaiseen kansaan ja toiset ameriikalaiseen.

Yhteiskunnallisessa merkityksessä samat suhteet ovat niinkään vaikeat, eikä niitä suinkaan voida auttaa sillä, että yritettäisiin taivuttaa lapsia suomalaisiksi. Tämä olisi toivotonta ja taantumuksellista työtä. Tuloksellisempaa on taivuttaa vanhempaa polvea ymmärtämään ameriikalaisen elämän henkeä, ohjatakseen lapsiansa etsimään sosialististen aatteitten kaikupohjaa tämän maan yleisestä elämästä.

Tätä työtä lasten keskuudessa onkin tehty. Työn ahjoina ovat olleet sosialistiosastojen sunnuntaikoulut, ihanneliitot ja nuoriso-osastot. Jotkut sanomalehdet joskus ovatkin kauhulla kertoneet — sota-aikana varsinkin — kuinka suomalaiset sosialistit istuttavat lapsiinsa hirvittäviä sosialistisia aatteita, että niiden keskuudessa rehoittaa Jumalan pilkka ja kaikki muukin paha. Mutta kuka tahansa tulkoon tutkimaan tätä nuorisoa hänen täytyy havaita, ettei se ole

lainkaan villiä tai pilattua, mutta monet joukosta ikäistensä yleistä keskitasoa korkeammalla.

Joku Fitchburgin, Mass., kansakoulunopettaja oli kerran kauhistunut kehoitettuaan ne luokkansa lapsista seisomaan, jotka olivat sosialisteja, kun melkein koko luokan oppilaat nousivat. Luonnollisesti suomalaisten lapsia. Mutta saman kaupungin korkeakoulussa samojen vanhempain lapset vievät 50—70 prosenttiin parhaista arvosanoista, vaikka he muodostavat oppilaskunnasta korkeintaan 20 prosenttia. Ja kun korkeakoulun oppilaitten kesken harjoitetaan näytelmiä, järjestetään soittajajoukkueita, esitetään operetteja y. m. semmoista, suomalaisten lapset niissä ylinnä ovat. Ja jos opettajat vaivautuisivat tutkimaan mistä tämä johtuu, he huomaisivatkin, että sosialistiosaston sunnuntaikoulu, ihanneliitto ja nuoriso-osasto ovat innostuttaneet ja tilaisuuksia valmistaneet näitäkin toimintoja varten.

Sosialismin opettaminen ihanneliitoissa rajoittuu tietysti jutusteluihin aatteen siveellisistä ihanteista. Mitäpä muuta se voisikaan olla. Mutta yhteiskunnallisen ajattelun virikkeiksi ne varmasti koituvat. Toiminnan pääalana on musiikki, laulu, näytelmät ja urheilu.

Kertomus varttuneemman nuorison sosialististen yhdistysten muodostumisesta suomalaisten yhteiskuntien keskuuteen alkaa Sosialistipuolueessa tapahtuneen hajaantumisen jälkeen v. 1919. Tässä hajaannuksessa katosi puolueen yhteydessä toiminut Nuorisojärjestökin melkein olemattomiin. Kommunistiset hajoittajat onnistuivat täydellisemmin tässä kuin missään muussa.

Myöhemmin muodostuneen liikkeen mukana elänyt Sävele Syrjälä antaa tästä seuraavan kuvauksen:

Sosialistisen nuorisoliiton uudelleen rakentaminen, sitten kun sisäiset riidat ja sota-ajan sorto oli hellittänyt kuristavan otteensa niin paljon, että saatiin vähän hengittämisen aikaa, täytyi alkaa alusta, sillä mitään itseasiassa ei jäänyt pohjaksikaan.

Vuoden ajan hajaantumisen tapahduttua mustat pilvet yhä mustenivat ja toivo uudelleen rakentamisesta katosi melkein kokonaan. Mutta keskellä tätä pimeyttä ja mullistusta kehittyi hiljalleen uusi voima, joka tuli kaatuneitten soihdunkantajain tilalle.

Noin kymmenen vuotta olivat suomalaiset sosialistiosastot pitäneet sunnuntaikouluja opettaakseen lapsistaan sosialisteja, jotka tulisivat jatkamaan taistelua uuden järjestelmän rakentamiseksi sitten kun vanhemmat väsyvät ja sitten kun aika heidät jättää. Se oli tämä nuoriso, joka alkoi Yhdysvaltain nuorisoliiton uudelleen rakentamis- ja järjestämistyön.

Syksyllä v. 1920 viidellä eri paikkakunnalla, Fitchburgissa, Gardnerissa, Maynardissa, Chesterissa ja Springfieldissä, Massachusettsin valtiossa, perustettiin nuoriso-osastoja. Kului vähän aikaa, etteivät osastot edes tietäneet toistensa olemassaoloa. Raivaajan ja Socialist World-lehden uutiset antoivat tietoja näistä ja niin kehittyi ajatus liiton uudelleen järjestämisestä.

Springfieldin osasto alotti puuhan. Maaliskuun 3 p., 1921, saatuaan Sosialistipuolueelta luvan, lähetti osasto kiertokirjeen toisille, esittäen siinä konventsioonin pitämistä, valtiojärjestön perustamista ja lähemmän yhteyden osastojen välillä aikaansaamista

varten. Huhtikuun 16 p., 1921, kokoontui Fitchburgissa 14 edustajaa, edustaen viittä osastoa, joitten yhteinen jäsenmäärä oli 166 ja päättivät perustaa valtiojärjestön. Arne Parker, Fitchburgista, valittiin valtiosihteeriksi. Sihteerille jätettiin täydet valtuudet järjestää nuorisoliittoa seuraavaan konventsioonin saakka, joka päätettiin pitää vuoden kuluttua.

Tämä konventsio yhdisti yhteen osastot ja antoi uutta innostusta ja luottamusta. Täten myöskin valtion osastot tulivat yhteyteen toisten nuorisoliittojen kanssa valtion ulkopuolella.

Samaan aikaan kun uudelleenjärjestäminen alkoi Massachusettsin valtiossa, New Yorkin osastot rupeivat virkoamaan. Etsiessään osastoja vanhan kansallisliiton raunioilta, löysivätkin vast'ikään perustetut viisi kokonaan uutta ja Massachusettsin valtiojärjestön.

Näitten valtioitten osastot kutsuivat sitten hetimiten itävaltioitten neuvottelukokouksen, joka pidettiin joulukuun 24, 25 ja 26 päivinä v. 1921 New Yorkissa.

Neuvottelukokouksen päätarkoituksena oli valmistaa maaperää kansallisen liikkeen herättämistä varten. Yhteys Sosialistipuolueen kanssa perustettiin lujaksi ja varmaksi, 21 äänellä 5 ääntä vastaan, kiivaan väittelyn perästä. Merkillepantavaa on, että Massachusettsin valtion edustajat, joita oli 9, yksimielisesti äänestivät Sosialistipuolueen kannan puolesta. Neuvottelukokous päätti perustaa itävaltioitten toimeenpanevan komitean. Kansalliskomiteakin valittiin kansallisen järjestämistyön tekemistä varten.

Neuvottelukokous oli tärkeä askel Nuorisoliiton uudelleen rakentamisen historiassa, sillä se perusti

laajemman yhteyden osastojen kesken ja hankki mahdollisuuksia laajennetun työn tekemiselle.

Huhtikuussa 1922 kokoontui taas valtiokonventsi-ooni Fitchburgissa, Mass. Konventsi-oonissa oli edus-tettuna 8 osastoa, 7 Massachusettsin valtiosta ja yksi Vermontista, joitten yhteinen jäsenmäärä oli 242. Tässä konventsi-oonissa suunniteltiin rahaston kerää-minen järjestämistyön tehostamista varten. Arne Parker erosi sihteerin toimesta, koska hänet oli valit-tu Itävaltioitten liiton sihteeriksi. Hänen työtänsä jatkamaan tuli Sävele Syrjälä ja toimeenpanevan ko-mitean jäseniksi A. Lindfors, Maynardista, T. Tik-kala, Fitchburgista; E. Johnson, Quincysta; ja E. Suo-mala, Springfieldistä. Sosialistipuolueelta pyydettiin lupaa laajentaa aluetta Vermontin ja New Hampshi-ren valtioihin, jonka pyynnön puolueen kansallisko-mitea täytti tutkittuaan ensin lähemmin tilannetta.

Massachusettsin valtion nuorisoliike muodosti huo-matuimman osan kansallisestakin liikkeestä. Tästä syystä kansallinen konventsi-oonikin määrättiin pidet-täväksi Fitchburgissa, Mass., jouluk. lopulla v. 1922.

Ja mainittakoon, että konventsi-oonin kunniaksi ju-laistiin pieni lehtikin, josta tässä mainitaan siksi, että se oli uudelleenrakentamistyön ensimmäinen yritys sanomalehtialalla. Tässä konventsi-oonissa tehtiin päätös, jolla Yhdysvaltain Sosialistinen Nuorisoliitto liitettiin Sosialistiseen Nuorisointernationaleen. O-sastot, jotka olivat olleet vielä hiljattain itsenäisiä paikallisosastoja, olivat järjestyneet valtioittain ja kansallisesti sekä nyt jo toteuttivat kansainvälisen-kin yhteytensä!

Huomattavaa kypsyneisyyttä osoittava konventsi-

ooni Uuden Englannin alueella pidettiin Worcesterissa, Mass., 7 ja 8 päivinä huhtik. 1923. Tässä konventsiionissa velvoitettiin Nuoriso-osastot toimimaan sunnuntaikoulujen ja ihanneliittojen ylläpitäjinä, muuttaakseen ne englanninkielisiksi. Kokous oli innostunut ja suoritti paljon työtä tulevaisuutta varten.

Uuden Englannin Nuorisoliiton toimesta julaistiin hetken aikaa myöskin mimeograffilla monistettua nuorten sosialistien lehteäkin, joka lakkautettiin sitten kun New Yorkissa oli alettu julkaisemaan painettua.

Tämän jälkeen pidetyt konventsioonit ja toimeenpaneuvien komiteoitten kokoukset ovat jatkuvasti varmentaneet liikettä. Ikävuosien karttuessa kokemuksiansa lisäävä nuoriso varmenee aatteessa ja työssä. Tulevaisuudelta on odotettavissa enemmän. Kansallisen nuorisoliiton sihteeri ja ohjaaja on nykyisin Arne Parker, Fitchburgista.

* *

Myöskin suomalaisyhteiskuntien vanhan polven keskuudessa tekee hiljaista työtänsä "ameriikalaistuminen." Enemmistö suomalaissyntyisistä, joiden lapset varttuvat täällä ja tänne jäävät, "kasvavat kiinni" ameriikalaiseen yhteiskuntaan ja sen työväenliikkeeseen. Vaikka kukaan Suomessa syntynyt ja kasvanut koskaan ei kadotakaan kansallisia sympatioitaan, vanhemmasta polvesta tulee kumminkin "Ameriikan suomalaisia." Kiintymys uutta kotimaata kohtaan lisääntyy, ja paljon pitemmällä tässä suhteessa varmastikin oltaisiin ellei Yhdysvaltain maailmanso-

taan liittyminen olisi synnyttänyt melkein raivopäistä ulkomaalais-vihaa ja "100 prosentin ameriikalaisuutta", joka luulee, että siirtolaiset voidaan komentamalla pakottaa rakastamaan maata missä he elävät, vaikka rakkaus ei olekaan koskaan ollut pakolla päihin ja sydämiin istutettava asia, vaan sen hävittäjä.

Mutta Ameriikan mahtavuus, sen kansallinen luomiskunto, sen pakottomat esimerkit, sen tarjoamat elinehdot ja traditsioonit, jotka yhäkin vaistossa ja tietoisuudessa säilyttävät kansakunnan syntyperän tuntemusta, tietoa siitä, että tämä kansakunta on lukemattomien kansallisuuksien yhteensulatus, vetävät puoleensa ja sulattavat siihen uutta ainesta. Tavat muuttuvat ameriikalaisiksi, yleiset harrastukset kiintyvät lähempään ympäristöön. Samassa määrässä katoaa mielenkiinto vanhaan kotimaahan. Kielenkin kautta tämä sulaminen tulee näkyville. Esittääksemme tätä seuraamme Yrjö Mäkelän kirjoittamaa katsausta jossa aluksi huomautetaan amerikalaisen kirjallisuusarvostelija, H. L. Menckenin lähes viisisataa sivua käsittävän teoksen (American Language) huomioista erityisen Ameriikan kielen asteettaisesta kehityksestä, tai ainakin erikoisen englanninkielen ameriikalaisen murteen kehittymisestä. Puhuessaan englanninkielen ameriikalaisen haaran suuresta elinvoimaisuudesta ja sen laajenemisesta, huomauttaa hän, että jokainen siirtolainen, tulkoonpa hän mistä kansasta tahansa, hyvin lyhyessä ajassa omaksuu ameriikalaisia nimityksiä ja lauseparsia puheeseensa. Englannin kielen yksinkertaisuus ja tulkintarikkaus aiheuttavat sen, lausuu Mencken.

Tämä kaikki on totta, mutta se ei vielä yksinään ri-

tä selittämään niitä syitä, miksi puhekieli täyttyy englanninkielisillä sanoilla. Kielellähän etupäässä tulkitaan niitä asioita, jotka ympäröivät niitä ihmisiä, jotka vissiä kieltä puhuvat. Suomalaiset samoin kuin kaikki muutkin siirtolaiset tänne tultuaan joutuvat kokonaan vieraisiin oloihin. Työpaikoillaan, kaivannoissa, tehtaissa, maanviljelyksessä, rakennuksilla ja kaikkialla he joutuvat tekemisiin koneiden ja työkalujen kanssa, joita he eivät ole kotimaassaan nähneet eivätkä käsitelleet. He eivät tiedä niiden nimiä. He kuulevat niiden englanninkielisen nimen ja empimättä omaksuvat sen. Samalla tavalla on asianlaita monien ammattinimityksien kanssa. Jokapäiväisessä elämässä joudutaan myös kosketuksiin esineiden ja laitosten kanssa, joita ei tunnettu kotimaassa. Niitä kutsutaan niiden ameriikalaisilla nimillä. Yleisesti käytettäviä ja tunnettavia esineitä kutsutaan myös ameriikalaisilla nimillä niiden lyhyiden tähden.

Mikäli politiikka taas on kysymyksessä siinä Amerikan suomalaiset joutuvat pakostakin käyttämään ameriikalaisia nimityksiä. Onhan täällä siinä suhteessa paljon sellaista, mitä ei ole kotimaassa. Kun kuvaavan suomalaisen nimityksen antaminen olisi monessa suhteessa vaikeata ja kun siirtolainen ennemmin tai myöhemmin tulee tuntemaan ameriikalaisen nimen, niin onhan hyödyllisempää ja järkevämpää silloin yleistää se.

Ja lapsillamme kieltämättä on suuri vaikutus kielelliseen kehitykseen. Hehän oppivat kouluissa ymmärtämään asioita ja elämää englanninkielellä, he lukevat niistä ja puhuvat niistä sillä kielellä. Heidän suomenkielinen sanavarastonsa jää pakostakin pie-

neksi. Kun he puhuvat vanhempiansa kanssa, he käyttävät yhä enemmän ameriikalaisia nimityksiä, jotka sitten tulevat yleisemmiksi vanhemman väenkin keskuudessa.

Lyhyesti sanottuna, kukin kieli kasvaa kansan kehittyessä ja varttuessa. Jos osa jostakin kansasta temmaistaan irralleen ja istutetaan jonkun suuren kansan keskuuteen, äidinkielen kehitys lakkaa. Mikäli kehitystä tapahtuu, se käy vieraaseen suuntaan.

Näin esimerkiksi talo on Ameriikan suomalaisten kielenkäytössä muuttunut "haussiksi" (house). Se voi olla "tenementtihaussi" (tenement house), "apartmentti haussi" (apartment house), "katetsi" (cottage) tai "punkalo" (bungalow). Huoneet ovat muuttuneet "ruumiksi" (room). Vierashuoneesta on tullut "ronttiruuma" (front room), ruokailuhuoneesta on tullut "taininkiruuma" (dining room), keittiöstä on tullut "kitsi" (kitchen) ja makuuhuoneesta on tullut "petiruuma" (bed room). Tehtaista on tullut "myllyjä" (mill) tai "sappeja" (shop). Kaivannot ovat "maineja" (mine), maatalot "farmeja" (farm). Kaivostyöläinen on joko "mainari" (mainer) tai "tram mari" (trammer). Rakennuspuusepistä on tullut "karpenteri" (carpenter), tukkimiehestä "lokari" (logger), kutomokoneiden korjaajasta "luumviksari" (loom fixer), maanviljelijästä "farmari" (farmer), keittäjästä "kokki" (cook), sekatyöläisestä "leipuri" (laborer), opettajasta "titseri" (teacher), veturinkuljettajasta "insinööri" (engineer). Lapsi on muuttunut "peipiksi" (baby). Niin tuttua sanaa kuin ämpäri kuulee harvoin. Siitä on tullut "peili" (pail). Vasara on muuttunut "hamariksi" (hammer), laatikko "pak-

siksi” (box), vene “pootiksi” (boat), sivukäytävä “saitvookiksi” (sidewalk), raitiotievaunu “riitkaaraksi” (street car), kauppapuodista on tullut “toori” (store), likaviemäristä “soori” (sewer), rautatien asemasta “tipo” (depot), hevosvaljaista “haarnekset” (harness) ja toimistosta ja virastosta “ohviisi” (office). Kun harjoitetaan liikettä “runnataan pisnestä” (run business), ja kun käydään vaalitaistelua, “runnataan vaaleja” (run election). Kun rahat loppuvat “postataan” (bust) ja kun housut menevät rikki nekin “postaavat.” Sana runnata kelpaa siirtolaisille yhtä moneen tarkoitukseen kuin “run” kelpaa ameriikalaiselle. Kun lähdenme kesälomalle otamme “vekeessiä” (vacation) ja palkanmaksupäivä on “peitei” (pay day). Harva 30 v. maassa “topannut” (stop) suomalainen enää muistaa mikä pormestari on. Se on aikoja sitten muuttunut “majuriksi” (mayor). Eikä Amerikan suomalainen ole yrittänytkään suomen-nellä “sheriffiä” ja hänen apulaisensa me tunne “tepuuttien” (deputies) nimellä. Samoin ovat “kongressimiehet” (congressmen) ja “senaattorit” (senators), j. n. e.

Satamakaupungeissa on laiturien asemasta “tokkia” (dock) ja “tokkapilttareita” (dock builders).

Eri paikkakunnilla ja eri ammateissa luonnollisesti ovat omat sanansa. Astorialaisella kalastajalla on “kapteeni” (captain) ja “pullari” (puller). Kun hän laskee verkkonsa jokeen ja antaa mennä virran mukana, hän ei ajelehdi, vaan hän “riftaa” (drift). Paikka minne hän myy kalansa on “känäri” (cannery) ja kun siellä on liiaksi kalaa se on “plokissa” (blocked).

Rautatiellä on radan sijasta “räki” (track), vetu-

rin sijasta "insi" (engine), vaunun sijasta "kaara" (car) ja "kaarassa" on jarrujen sijasta "rekit" (brakes).

Keskilämmen maanviljelijällä on "vorkka" (fork), eikä hän hankoa heiniä, vaan hän "pitsaa" (pitch). Hänellä on myös "harvisti" (harvest) ja hän "kultiveeraa" (cultivate).

Autoteollisuus ja autojen käyttö on tuonut kokonaisen uuden sanaston, "karpuraattorin" (carburetor), "taieri" (tire), "ratiaattori" (radiator), "hiuli" (wheel), "pringit" (springs), "pumppari" (bumper) ja "velttari" (welder), j.n.e.

Yhdysvaltain perustuslakiin hyväksytty 18:ta lisäys toiselta puolen poisti sanoja jokapäiväisestä kielestä. Kukaan ei puhu enää "saluunasta" (saloon), "paartänttäristä" (bartender), "huiskista" (whiskey) ja "piiristä" (beer). Ettei sentään kovin suurta vahinkoa kärsittäisi uusi aika on tuonut uusia sanoja. "Paartänttärin" sijalle on tullut "puutlekkeri" (bootlegger), "huiskin" tilalle "muunsaini" (moonshine) ja "piirin" tilalle "hoompruu" (home brew). Sana "muunsaini", joka ennen 18:sta lisäyksen hyväksymistä oli melkein tuntematon pohjoisvaltioissa asuville suomalaisille, kuvaa parhaiten taipumustamme ameriikalaisiin nimityksiin. Vanhan kotimaan kylläkin sattuva "korpiroju" nimitys ei istu Amerikan suomalaiseen.

Nämä ovat vain muutamia harvoja esimerkkejä. Jos ne kaikki keräisi, niistä tulisi melkoinen glossari (sanasto).

* *

Eikä vielä riitä, että on englanninkieliselle sanalle annettu suomenkielinen muoto. Päälepäätteeksi käännetään amerikalaisia nimityksiä suomenkielelle ja siten saadaan mitä hassunkurisimpia muotoja. Niinpä jäätelöstä on tullut "jääkerma" (ice cream), jääkuskista "jäämies" (ice man) ja maitokuskista "maitomies" (milk man).

Ja siirtolaiskansallisuuksien kieli sanomalehdissä, kaikista vastaan ponnisteluista huolimatta, pyrkii saamaan lauserakenteeseensa englanninkielisiä muotoja. Niinpä Mencken edellämämainitsemassani kirjassa lausuukin eräästä vanhasta saksankielisestä lehdestä Ameriikassa, että sen sisältö on englanninkieltä, jossa ilmenee huomattavan paljon saksalaisia sanoja. Tämä johtuu siitä, että vieraskielisten lehtien sisältö on suurelta osalta ameriikalaisista lehdistä kiireellä käännettyä tekstiä. Niihin kirjoittavat henkilöt lukevat etupäässä englannin kieltä, joka myös osaltaan vaikuttaa lauserakenteeseen.

Kaikkien kansallisuuksien keskuudessa on ilmennyt kielen "puhdistajia", jotka ovat puhuneet ja kirjoittaneet englanninkielisten sanojen käyttämistä vastaan. Hyvin useasti nämä "puhdistajat" menevät niinkin pitkälle, että vaativat kaikkien nimitysten, yksinpä sanomalehtienkin nimien, kääntämistä. Nämä äärimmäisyydet luonnollisesti ovat johtaneet monenlaisiin naurettavaisuuksiin niin meillä kuin muillakin. Esimerkkejä siitä voisi poimia meidän sanomalehdistöstämme ja "kirjallisuudestamme" paljon.

Yleinen sääntö kuitenkin on ollut, että nämät kielen puhdistajat ovat epäonnistuneet kaikkien siirtolaisryhmien keskuudessa ja tulevaisuudessa ne tule-

vat yhä suuremmissä määrissä epäonnistumaan. Epäonnistuminen johtuu niistä syistä, jotka aiheuttavat siirtolaiskansallisuuksien kielen kasvamisen tähän vieraaseen suuntaan, ja joita syitä jo edellä yritimme selittää. Kielen kasvu- ja kehitysvoima on kansassa. Useimmat nimitykset, sanat ja lauseparret ovat sieltä lähtöisin. Kun ne tulevat yleisesti käytäntöön, sanakirja- ja kielioppimestarit ovat pakoitettuja tunnustamaan ne "hyväksi englanninkieleksi" tai "hyväksi suomenkieleksi." Koulut samanlaistuttavat kielenkäyttöä. Siirtolaisten kieliin tulevat englanninkielestä uudet nimitykset ja sanat, joita meidän "kielimestarimme" eivät hyväksy. Heidän hylkäämisellään ei kuitenkaan ole mitään merkitystä. Kansa käyttää niitä.

* *

Kehitys tekee työtänsä. Elämä tekee työtänsä ja se on tehnyt sitä oikeaan suuntaan koska parannukset henkisessä ja aineellisessa elämässä näkyvät.

Lukemattomilla suurilla ja pienillä lakoilla ja lakottomilla vaatimuksilla on puristetuksi saatu parempia palkkoja, lyhempiä työpäiviä ja ennenkaikkea se kunnia, ettei suomalaista työläistä enää kohdella "alhaisrotuisena" ja vain karkeimpiin töihin soveltuvana. Sivistyksen leviäminen antoi kullekin ajatuksen yrittää työnsä valikointia, ammattien opettelemista. Niin he nyt toimivatkin kaikilla ammattialoilla ja paremmanpuoleisina niillä.

Työjuhta-asteelta on työväenliike Amerikan suomalaiset nostanut ihmisarvonsa tuntevien asemaan.

Päätämme tähän, käyttäen runontapaista sanaa:

Tään joukon tänne virrassansa raastoi
Vaellus kansain, työn ja leivän etsijäin,
Toi kaukaa sieltä, missä synnyinmaa
Vähin määrin antimiaan soi
Ja oikeutta jakoi voutipiiskoin —
Sieltä, missä röyhkeys isäntäin
Ja virkaherrain pöyhkeäin
Sana kantoi yli ihmiselämän —;
Laumoin lähti sieltä joukko vaivan
Kansavirtaan kaiken maailman.

Ja vaikka kaiho kotikunnahitten
Mielissä paloi lapsuusvuotten —
Vaikka tuntui side kallis katkeavan
Katse viimeinen kun kohtas synnyinmaan,
Mi häipyi usvan tai sinitaivaan taa —
Vaikka sinne jäivät isät, äidit armaat,
Veli, sisko, kotiseudun kaikki rakkahat,
Näin haastoi aatos — vailla varmaa:
Sun siellä vain on isänmaas,
Mistä löydät suojaa, leipää saat.

Siinä katse toisen suunnan sai,
Länttä kohden kääntyi suorin —
Yli aaltoin vaahtoavain.
Mutta myöskin pelko painoi:
Alla meri, ääretön ja outo, raivoi
Ja ääretön oli eessä tie,
Eikä tietää voinut se minne vie.

* * *

Kuinka kuohui laine hurjin,
Mieli huojui samoin suunnin,
Vuoroin sammui pilven harmahaksi,
Vuoroin syttyi päivän kirkkahaksi,
Monin kerroin kertas kaikki viestit,
Jotka maasta maahan kiersi;
Näin ne kertoi kaikin kielin:

Vapaa länsi, vapain mielin,
Siellä työ on yksin kunniassa
Miehen arvon mitannassa.

Hämärässä aamun taikka illan,
Taikka päivän paistaessa
Sähkösiivin sana sinkoaa:
Jo siintää rannat uuden maan,
Sen tulet kaukaa loimottaa,
Sen savut tummat tupruaa —
Ja laiva kyntää vakoaan,
Tunne kumma rintaa pakottaa;
Onni kaukainen eessä ehkä odottaa
Tai turmakin voisi siellä tavottaa.

Jo jalka astuu maahan Baabelin,
Mi toimii kielin tuhansin,
Sen tornit taivahia tavottaa —
Kai Jumalalle kuiskuttaa:
Se minkä kerran rikki löit
Taas nousee tästä ihmetöin;
Ja huminasta hurjan raadannan
Käy käsky jyrkkä, vaativa:
Sä työhön käy — käy paikalles
Ken saavuit näille rannoille!
Jos syntyy torni ylväs Baabelin,
Me — vain me — luomme sen...
Tuo työ on meille sopivin.

* * *

Miljoonaiset joukot kiersi maata,
Raivas metsät synkät, taajat,
Ristiin rastiin syntyi rautarataa
Nousi tehtaat sadun tapaan,
Mursi vuorten sydämiin,
Tehden pohjaa Baabel-tornin:
Ei tarkoitusta muuta nähty ihmisen
Kuin raadanta lailla eläimen.

Ja veijari — kuka kulloinkin
Hoiti sielut, jos sai dollarin —,
Vain harvoin ärjyi äijä valtion,
Joskus antoi viinasakkotuomion.
Ken elää enää ei jaksanut
Sai kuolla kun oli kaatunut
Onkaloihin syviin kaivosten
Tai hyörinässä tehdasten.
Tää vapaus oli omaa lajiaan,
Toista vallan kuin ahtaan kotimaan.

* * *

Siinä sana lensi outo, myöskin arka,
“On hätä, jo herää ihmisparka;
Turma muutoin tavottaa —
Joudu, sun itses täytyy pelastaa!
Ei yksin, mutta kunkin kohdaltaan,
Ei kaksinkaan — kaikki tarvitaan;
Ihminen on jotain muutakin
Kuin rakentaja Baabelin,
Mi syö ja nukkuu elääkseen
Ja tekee työtä kuollakseen.”

Kului aikaa vielä pimeätä,
Unta öistä, pitkää, sikeätä,
Kantain kohtaloa kirouksin,
Yrittäin ahkeroida rukouksin.
Hiljalleen sentään syntyi teko;
Nousi alku aatteen kekoon,
Syntyi ymmärrys kautta kokemusten
Ett’ on väärin elää lailla eläinten —
Määrä ylevämpi onhan ihmisten;
Että kautta yhteisponnistusten
Päästävä on päiviin valoisiin,
Että tuetta toisten yhä kestäis öitä,
Häpeää ja raa’an orjan töitä —
Tästä syntyi tunto ihmisen
Ja kirja tää on kunniaksi sen.